Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ

ଚତୁକ୍କନିପାତପାଳି

୧। ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ

୧। ଭଣ୍ଡଗାମୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅନୁବୁଦ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ୱଜ୍ଜୀସୁ ୱିହରତି ଭଣ୍ଡଗାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଚତୁନ୍ନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ ଅନନୁବୋଧା ଅପ୍ପଟିୱେଧା ଏୱମିଦଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ଧାୱିତଂ ସଂସରିତଂ ମମଞ୍ଚେୱ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ। କତମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ? ଅରିଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲସ୍ସ ଅନନୁବୋଧା ଅପ୍ପଟିୱେଧା ଏୱମିଦଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ଧାୱିତଂ ସଂସରିତଂ ମମଞ୍ଚେୱ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ। ଅରିଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିସ୍ସ ଅନନୁବୋଧା ଅପ୍ପଟିୱେଧା ଏୱମିଦଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ଧାୱିତଂ ସଂସରିତଂ ମମଞ୍ଚେୱ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ। ଅରିଯାଯ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାଯ ଅନନୁବୋଧା ଅପ୍ପଟିୱେଧା ଏୱମିଦଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ଧାୱିତଂ ସଂସରିତଂ ମମଞ୍ଚେୱ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ । ଅରିଯାଯ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିମୁତ୍ତିଯା ଅନନୁବୋଧା ଅପ୍ପଟିୱେଧା ଏୱମିଦଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ଧାୱିତଂ ସଂସରିତଂ ମମଞ୍ଚେୱ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ। ତଯିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯଂ ସୀଲଂ ଅନୁବୁଦ୍ଧଂ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ, ଅରିଯୋ ସମାଧି ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ, ଅରିଯା ପଞ୍ଞା ଅନୁବୁଦ୍ଧା ପଟିୱିଦ୍ଧା, ଅରିଯା ୱିମୁତ୍ତି ଅନୁବୁଦ୍ଧା ପଟିୱିଦ୍ଧା, ଉଚ୍ଛିନ୍ନା ଭୱତଣ୍ହା, ଖୀଣା ଭୱନେତ୍ତି, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ''ତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା। ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

''ସୀଲଂ ସମାଧି ପଞ୍ଞା ଚ, ୱିମୁତ୍ତି ଚ ଅନୁତ୍ତରା;

ଅନୁବୁଦ୍ଧା ଇମେ ଧମ୍ମା, ଗୋତମେନ ଯସସ୍ସିନା।

''ଇତି ବୁଦ୍ଧୋ ଅଭିଞ୍ଞାଯ, ଧମ୍ମମକ୍ଖାସି ଭିକ୍ଖୁନଂ;

ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ସତ୍ଥା, ଚକ୍ଖୁମା ପରିନିବ୍ବୁତୋ''ତି। ପଠମଂ;

୨। ପପତିତସୁତ୍ତଂ

୨। ''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ଅସମନ୍ନାଗତୋ 'ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ପପତିତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଅରିଯେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲେନ ଅସମନ୍ନାଗତୋ 'ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ପପତିତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅରିଯେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିନା ଅସମନ୍ନାଗତୋ 'ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ପପତିତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅରିଯାଯ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାଯ ଅସମନ୍ନାଗତୋ 'ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ପପତିତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅରିଯାଯ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିମୁତ୍ତିଯା ଅସମନ୍ନାଗତୋ 'ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ପପତିତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ଅସମନ୍ନାଗତୋ 'ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ପପତିତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

''ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ 'ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ଅପପତିତୋ'ତି [ଅପ୍ପପତିତୋତି (କ।)] ୱୁଚ୍ଚତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଅରିଯେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତୋ 'ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ଅପପତିତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅରିଯେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିନା ସମନ୍ନାଗତୋ 'ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ଅପପତିତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅରିଯାଯ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ 'ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ଅପପତିତୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅରିଯାଯ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିମୁତ୍ତିଯା

ସମନ୍ନାଗତୋ ‘ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ଅପପତିତୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ‘ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯା ଅପପତିତୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

‘‘ଚୁତା ପତନ୍ତି ପତିତା, ଗିଦ୍ଧା ଚ ପୁନରାଗତା;

କତଂ କିଚ୍ଚଂ ରତଂ ରମ୍ମଂ, ସୁଖେନାନ୍ୱାଗତଂ ସୁଖ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ପଠମଖତସୁତ୍ତଂ

୩। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ [ଅୱ୍ୟତ୍ତୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ଅପ୍ପସାଦନୀଯେ ଠାନେ ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି, ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ପସାଦନୀଯେ ଠାନେ ଅପ୍ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି।

‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ [ୱ୍ୟତ୍ତୋ (ସୀ। ପୀ।), ବ୍ୟତ୍ତୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି , ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ଅପ୍ପସାଦନୀଯେ ଠାନେ ଅପ୍ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ପସାଦନୀଯେ ଠାନେ ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତୀ’’ତି।

[ସୁ। ନି। ୬୬୩; ସଂ। ନି। ୧।୧୮୦] ‘‘ଯୋ ନିନ୍ଦିଯଂ ପସଂସତି,

ତଂ ୱା ନିନ୍ଦତି ଯୋ ପସଂସିଯୋ;

ୱିଚିନାତି ମୁଖେନ ସୋ କଲିଂ,

କଲିନା ତେନ ସୁଖଂ ନ ୱିନ୍ଦତି।

[ସୁ। ନି। ୬୬୩; ସଂ। ନି। ୧।୧୮୦] ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଅଯଂ କଲି,

ଯୋ ଅକ୍ଖେସୁ ଧନପରାଜଯୋ;

ସବ୍ବସ୍ସାପି ସହାପି ଅତ୍ତନା,

ଅଯମେୱ ମହନ୍ତତରୋ କଲି;

ଯୋ ସୁଗତେସୁ ମନଂ ପଦୋସଯେ।

‘‘ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ନିରବ୍ବୁଦାନଂ,

ଛତ୍ତିଂସତୀ ପଞ୍ଚ ଚ ଅବ୍ବୁଦାନି;

ଯମରିଯଗରହୀ [ଯମରିଯଂ ଗରହୀଯ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ନିରଯଂ ଉପେତି,

ୱାଚଂ ମନଞ୍ଚ ପଣିଧାଯ ପାପକ’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ;

୪। ଦୁତିଯଖତସୁତ୍ତଂ

୪। ‘‘ଚତୂସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଚ୍ଛା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। କତମେସୁ ଚତୂସୁ? ମାତରି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଚ୍ଛା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ପିତରି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଚ୍ଛା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ… ପେ… ତଥାଗତେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଚ୍ଛା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ…ପେ… ତଥାଗତସାୱକେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଚ୍ଛା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ଇମେସୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂସୁ ମିଚ୍ଛା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି।

‘‘ଚତୂସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। କତମେସୁ ଚତୂସୁ? ମାତରି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ପିତରି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ…ପେ… ତଥାଗତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ…ପେ… ତଥାଗତସାୱକେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ଇମେସୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂସୁ ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତୀ’’ତି।

‘‘ମାତରି ପିତରି ଚାପି, ଯୋ ମିଚ୍ଛା ପଟିପଜ୍ଜତି;

ତଥାଗତେ ୱା ସମ୍ବୁଦ୍ଧେ, ଅଥ ୱା ତସ୍ସ ସାୱକେ;

ବହୁଞ୍ଚ ସୋ ପସୱତି, ଅପୁଞ୍ଞଂ ତାଦିସୋ ନରୋ।

‘‘ତାଯ ନଂ ଅଧମ୍ମଚରିଯାଯ [ତାଯ ଅଧମ୍ମଚରିଯାଯ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ମାତାପିତୂସୁ ପଣ୍ଡିତା;

ଇଧେୱ ନଂ ଗରହନ୍ତି, ପେଚ୍ଚାପାଯଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ମାତରି ପିତରି ଚାପି, ଯୋ ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜତି;

ତଥାଗତେ ୱା ସମ୍ବୁଦ୍ଧେ, ଅଥ ୱା ତସ୍ସ ସାୱକେ;

ବହୁଞ୍ଚ ସୋ ପସୱତି, ପୁଞ୍ଞଂ ଏତାଦିସୋ [ପୁଞ୍ଞମ୍ପି ତାଦିସୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ନରୋ।

‘‘ତାଯ ନଂ ଧମ୍ମଚରିଯାଯ, ମାତାପିତୂସୁ ପଣ୍ଡିତା;

ଇଧେୱ [ଇଧ ଚେୱ (ସୀ।)] ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ’’ତି [ସଗ୍ଗେ ଚ ମୋଦତୀତି (ସୀ।)]। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ଅନୁସୋତସୁତ୍ତଂ

୫। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅନୁସୋତଗାମୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ, ପଟିସୋତଗାମୀ

ପୁଗ୍ଗଲୋ, ଠିତତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ, ତିଣ୍ଣୋ ପାରଙ୍ଗତୋ [ପାରଗତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅନୁସୋତଗାମୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାମେ ଚ ପଟିସେଵତି, ପାପଞ୍ଚ କମ୍ମଂ କରୋତି। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅନୁସୋତଗାମୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିସୋତଗାମୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାମେ ଚ ନପ୍ପଟିସେଵତି, ପାପଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ସହାପି ଦୁକ୍ଖେନ ସହାପି ଦୋମନସ୍ସେନ ଅସ୍ସୁମୁଖୋପି ରୁଦମାନୋ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିସୋତଗାମୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠିତତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ, ଅନାଵତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠିତତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିଣ୍ଣୋ ପାରଙ୍ଗତୋ ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆସଵାନଂ ଖଯା ଅନାସଵଂ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିଣ୍ଣୋ ପାରଙ୍ଗତୋ ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି।

''ଯେ କେଚି କାମେସୁ ଅସଞ୍ଞତା ଜନା,

ଅଵୀତରାଗା ଇଧ କାମଭୋଗିନୋ;

ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜାତିଜରୂପଗାମି ତେ [ଜାତିଜରୂପଗାହିନୋ (ସୀ।), ଜାତିଜରୂପଗା ହି ତେ (ସ୍ୟା। କଂ।)],

ତଣ୍ହାଧିପନ୍ନା ଅନୁସୋତଗାମିନୋ।

''ତସ୍ମା ହି ଧୀରୋ ଇଧୁପଟ୍ଠିତସ୍ସତୀ,

କାମେ ଚ ପାପେ ଚ ଅସେଵମାନୋ;

ସହାପି ଦୁକ୍ଖେନ ଜହେଯ୍ୟ କାମେ,

ପଟିସୋତଗାମୀତି ତମାହୁ ପୁଗ୍ଗଲଂ।

''ଯୋ ଵେ କିଲେସାନି ପହାଯ ପଞ୍ଚ,

ପରିପୁଣ୍ଣସେଖୋ ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ;

ଚେତୋଵସିପ୍ପତ୍ତୋ ସମାହିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ,

ସ ଵେ ଠିତତ୍ତୋତି ନରୋ ପଵୁଚ୍ଚତି।

''ପରୋପରା ଯସ୍ସ ସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମା,

ଵିଧୂପିତା ଅତ୍ଥଗତା ନ ସନ୍ତି;

ସ ଵେ ମୁନି [ସ ଵେଦଗୂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଵୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋ,

ଲୋକନ୍ତଗୂ ପାରଗତୋତି ଵୁଚ୍ଚତୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ଅପ୍ପସ୍ସୁତସୁତ୍ତଂ

୬। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ସୁତେନ ଅନୁପପନ୍ନୋ, ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ସୁତେନ ଉପପନ୍ନୋ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ସୁତେନ ଅନୁପପନ୍ନୋ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ସୁତେନ ଉପପନ୍ନୋ। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତେନ ଅନୁପପନ୍ନୋ ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅପ୍ପକଂ ସୁତଂ ହୋତି – ସୁତ୍ତଂ ଗେୟ୍ୟଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥା ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ତସ୍ସ ଅପ୍ପକସ୍ସ ସୁତସ୍ସ ନ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ [ନ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ (ପୀ। କ।)] ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତେନ ଅନୁପପନ୍ନୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତେନ ଉପପନ୍ନୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅପ୍ପକଂ ସୁତଂ ହୋତି – ସୁତ୍ତଂ ଗେୟ୍ୟଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥା ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ତସ୍ସ ଅପ୍ପକସ୍ସ ସୁତସ୍ସ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତେନ ଉପପନ୍ନୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତେନ ଅନୁପପନ୍ନୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ବହୁକଂ ସୁତଂ ହୋତି – ସୁତ୍ତଂ ଗେୟ୍ୟଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥା ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ତସ୍ସ ବହୁକସ୍ସ ସୁତସ୍ସ ନ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ [ନ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ (ପୀ।)] ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତେନ ଅନୁପପନ୍ନୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତେନ ଉପପନ୍ନୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ବହୁକଂ ସୁତଂ ହୋତି – ସୁତ୍ତଂ ଗେୟ୍ୟଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥା ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ତସ୍ସ ବହୁକସ୍ସ ସୁତସ୍ସ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତେନ ଉପପନ୍ନୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋପି ଚେ ହୋତି, ସୀଲେସୁ ଅସମାହିତୋ;

ଉଭୟେନ ନଂ ଗରହନ୍ତି, ସୀଲତୋ ଚ ସୁତେନ ଚ।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋପି ଚେ ହୋତି, ସୀଲେସୁ ସୁସମାହିତୋ;

ସୀଲତୋ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ତସ୍ସ ସମ୍ପଜ୍ଜତେ ସୁତଂ।

‘‘ବହୁସ୍ସୁତୋପି ଚେ ହୋତି, ସୀଲେସୁ ଅସମାହିତୋ;

ସୀଲତୋ ନଂ ଗରହନ୍ତି, ନାସ୍ସ ସମ୍ପଜ୍ଜତେ ସୁତଂ।

‘‘ବହୁସ୍ସୁତୋପି ଚେ ହୋତି, ସୀଲେସୁ ସୁସମାହିତୋ;

ଉଭୟେନ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ସୀଲତୋ ଚ ସୁତେନ ଚ।

‘‘ବହୁସ୍ସୁତଂ ଧମ୍ମଧରଂ, ସପ୍ପଞ୍ଞଂ ବୁଦ୍ଧସାୱକଂ;

ନେକ୍ଖଂ ଜମ୍ବୋନଦସ୍ସେୱ, କୋ ତଂ ନିନ୍ଦିତୁମରହତି;

ଦେୱାପି ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମୁନାପି ପସଂସିତୋ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ସୋଭନସୁତ୍ତଂ

୭। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସଙ୍ଘଂ ସୋଭେନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଯତ୍ତୋ ୱିନୀତୋ ୱିସାରଦୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଧମ୍ମଧରୋ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସଙ୍ଘଂ ସୋଭେତି। ଭିକ୍ଖୁନୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସଙ୍ଘଂ ସୋଭେତି। ଉପାସକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଯତ୍ତୋ ୱିନୀତୋ ୱିସାରଦୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଧମ୍ମଧରୋ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସଙ୍ଘଂ ସୋଭେତି। ଉପାସିକା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସଙ୍ଘଂ ସୋଭେତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ୱିଯତ୍ତା ୱିନୀତା ୱିସାରଦା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନା ସଙ୍ଘଂ ସୋଭେନ୍ତୀ’’ତି।

‘‘ଯୋ ହୋତି ୱିଯତ୍ତୋ [ୱ୍ୟତ୍ତୋ (ସୀ। ପୀ।), ବ୍ୟତ୍ତୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଚ ୱିସାରଦୋ ଚ,

ବହୁସ୍ସୁତୋ ଧମ୍ମଧରୋ ଚ ହୋତି;

ଧମ୍ମସ୍ସ ହୋତି ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ,

ସ ତାଦିସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସଙ୍ଘସୋଭନୋ [ସଂଘସୋଭଣୋ (କ।)]।

‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଚ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଚ ବହୁସ୍ସୁତା;

ଉପାସକୋ ଚ ଯୋ ସଦ୍ଧୋ, ଯା ଚ ସଦ୍ଧା ଉପାସିକା;

ଏତେ ଖୋ ସଙ୍ଘଂ ସୋଭେନ୍ତି, ଏତେ ହି ସଙ୍ଘସୋଭନା’’ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ୱେସାରଜ୍ଜସୁତ୍ତଂ

୮। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ୱେସାରଜ୍ଜାନି, ଯେହି ୱେସାରଜ୍ଜେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି , ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ତେ ପଟିଜାନତୋ ଇମେ ଧମ୍ମା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା’ତି ତତ୍ର ୱତ ମଂ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ ସହଧମ୍ମେନ ପଟିଚୋଦେସ୍ସତୀତି ନିମିତ୍ତମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ସମନୁପସ୍ସାମି । ଏତମହଂ [ଏତମ୍ପହଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ନିମିତ୍ତଂ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଖେମପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରାମି।

‘‘‘ଖୀଣାସୱସ୍ସ ତେ ପଟିଜାନତୋ ଇମେ ଆସୱା ଅପରିକ୍ଖୀଣା’ତି ତତ୍ର ୱତ ମଂ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ ସହଧମ୍ମେନ ପଟିଚୋଦେସ୍ସତୀତି ନିମିତ୍ତମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ସମନୁପସ୍ସାମି। ଏତମହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିମିତ୍ତଂ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଖେମପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରାମି।

‘‘‘ଯେ ଖୋ ପନ ତେ ଅନ୍ତରାଯିକା ଧମ୍ମା ୱୁତ୍ତା ତେ ପଟିସେୱତୋ ନାଲଂ ଅନ୍ତରାଯାଯା’ତି ତତ୍ର ୱତ ମଂ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ ସହଧମ୍ମେନ ପଟିଚୋଦେସ୍ସତୀତି ନିମିତ୍ତମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ସମନୁପସ୍ସାମି। ଏତମହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିମିତ୍ତଂ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଖେମପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରାମି।

‘‘‘ଯସ୍ସ ଖୋ ପନ ତେ ଅତ୍ଥାଯ ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ ସୋ ନ ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯା’ତି ତତ୍ର ୱତ ମଂ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ ସହଧମ୍ମେନ ପଟିଚୋଦେସ୍ସତୀତି ନିମିତ୍ତମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ସମନୁପସ୍ସାମି। ଏତମହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିମିତ୍ତଂ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଖେମପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରାମି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ତଥାଗତସ୍ସ ୱେସାରଜ୍ଜାନି, ଯେହି ୱେସାରଜ୍ଜେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତୀ’’ତି।

‘‘ଯେ କେଚିମେ ୱାଦପଥା ପୁଥୁସ୍ସିତା,

ଯଂ ନିସ୍ସିତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ;

ତଥାଗତଂ ପତ୍ୱା ନ ତେ ଭୱନ୍ତି,

ୱିସାରଦଂ ୱାଦପଥାତିୱତ୍ତଂ [ୱାଦପଥାଭିୱତ୍ତିନଂ (ସୀ।), ୱାଦପଥାତି ୱୁତ୍ତଂ (ପୀ। କ।)]।

''ଯୋ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ କେୱଲୀ [କେୱଲଂ (ସ୍ୟା।), କେୱଲୋ (କ।)],

ପୱତ୍ତଯୀ ସବ୍ବଭୂତାନୁକମ୍ପୀ;

ତଂ ତାଦିସଂ ଦେୱମନୁସ୍ସସେଟ୍ଠଂ,

ସତ୍ତା ନମସ୍ସନ୍ତି ଭୱସ୍ସ ପାରଗୁ''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ତଣ୍ହୁପ୍ପାଦସୁତ୍ତଂ

୯। ''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଣ୍ହୁପ୍ପାଦା ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଚୀୱରହେତୁ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ପିଣ୍ଡପାତହେତୁ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ସେନାସନହେତୁ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ଇତିଭୱାଭୱହେତୁ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ତଣ୍ହୁପ୍ପାଦା ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ''ତି।

''ତଣ୍ହା ଦୁତିଯୋ ପୁରିସୋ, ଦୀଘମଦ୍ଧାନ ସଂସରଂ;

ଇତ୍ଥଭାୱଞ୍ଞଥାଭାୱଂ, ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତି।

''ଏୱମାଦୀନୱଂ ଞତ୍ୱା, ତଣ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱଂ;

ୱୀତତଣ୍ହୋ ଅନାଦାନୋ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ''ତି [ଇତିୱୁ। ୧୫, ୧୦୫]। ନୱମଂ;

୧୦। ଯୋଗସୁତ୍ତଂ

୧୦। ''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋଗା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? କାମଯୋଗୋ, ଭୱଯୋଗୋ, ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୋ, ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୋ। କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଯୋଗୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ କାମାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ [ଅତ୍ଥଗମଞ୍ଚ (ସୀ। ପୀ।)] ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ କାମାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ଅପ୍ପଜାନତୋ [ନପ୍ପଜାନତୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଯୋ କାମେସୁ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ [କାମନନ୍ଦି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] କାମସ୍ନେହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମପିପାସା କାମପରିଳାହୋ କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମତଣ୍ହା ସାନୁସେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଯୋଗୋ। ଇତି କାମଯୋଗୋ।

''ଭୱଯୋଗୋ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଭୱାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଭୱାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ଅପ୍ପଜାନତୋ ଯୋ ଭୱେସୁ ଭୱରାଗୋ ଭୱନନ୍ଦୀ ଭୱସ୍ନେହୋ ଭୱମୁଚ୍ଛା ଭୱପିପାସା ଭୱପରିଳାହୋ ଭୱଜ୍ଝୋସାନଂ ଭୱତଣ୍ହା ସାନୁସେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱଯୋଗୋ। ଇତି କାମଯୋଗୋ ଭୱଯୋଗୋ।

''ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୋ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ଅପ୍ପଜାନତୋ ଯୋ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଦିଟ୍ଠିରାଗୋ ଦିଟ୍ଠିନନ୍ଦୀ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ ଦିଟ୍ଠିମୁଚ୍ଛା ଦିଟ୍ଠିପିପାସା ଦିଟ୍ଠିପରିଳାହୋ ଦିଟ୍ଠିଜ୍ଝୋସାନଂ [ଦିଟ୍ଠିଅଜ୍ଝୋସାନଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଦିଟ୍ଠିତଣ୍ହା ସାନୁସେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୋ। ଇତି କାମଯୋଗୋ ଭୱଯୋଗୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୋ।

‘‘ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୋ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ଅପ୍ପଜାନତୋ ଯା ଛସୁ ଫସ୍ସାଯତନେସୁ ଅୱିଜ୍ଜା ଅଞ୍ଞାଣଂ ସାନୁସେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୋ। ଇତି କାମଯୋଗୋ ଭୱଯୋଗୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୋ ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୋ, ସଂଯୁତ୍ତୋ ପାପକେହି ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସଂକିଲେସିକେହି ପୋନୋଭୱିକେହି [ପୋନୋ ବ୍ଭୱିକେହି (ସ୍ୟା। କ।)] ସଦରେହି ଦୁକ୍ଖୱିପାକେହି ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିକେହି। ତସ୍ମା ଅଯୋଗକ୍ଖେମୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଯୋଗା।

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସଂଯୋଗା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? କାମଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ, ଭୱଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ, ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ, ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ। କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ କାମାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ କାମାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନତୋ ଯୋ କାମେସୁ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ କାମସ୍ନେହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମପିପାସା କାମପରିଳାହୋ କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମତଣ୍ହା ସା ନାନୁସେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ। ଇତି କାମଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ।

‘‘ଭୱଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଭୱାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଭୱାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନତୋ ଯୋ ଭୱେସୁ ଭୱରାଗୋ ଭୱନନ୍ଦୀ ଭୱସ୍ନେହୋ ଭୱମୁଚ୍ଛା ଭୱପିପାସା ଭୱପରିଳାହୋ ଭୱଜ୍ଝୋସାନଂ ଭୱତଣ୍ହା ସା ନାନୁସେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ। ଇତି କାମଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ ଭୱଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ।

‘‘ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନତୋ ଯୋ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଦିଟ୍ଠିରାଗୋ ଦିଟ୍ଠିନନ୍ଦୀ ଦିଟ୍ଠିସ୍ନେହୋ ଦିଟ୍ଠିମୁଚ୍ଛା ଦିଟ୍ଠିପିପାସା ଦିଟ୍ଠିପରିଳାହୋ ଦିଟ୍ଠିଜ୍ଝୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠିତଣ୍ହା ସା ନାନୁସେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ। ଇତି କାମଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ ଭୱଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ।

‘‘ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ ଚ କଥଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସ ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନତୋ ଯା ଛସୁ ଫସ୍ସାଯତନେସୁ ଅୱିଜ୍ଜା ଅଞ୍ଞାଣଂ ସା ନାନୁସେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ । ଇତି କାମଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ ଭୱଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୱିସଂଯୋଗୋ, ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ ପାପକେହି ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସଂକିଲେସିକେହି ପୋନୋଭୱିକେହି ସଦରେହି ଦୁକ୍ଖୱିପାକେହି ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିକେହି। ତସ୍ମା ଯୋଗକ୍ଖେମୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ୱିସଂଯୋଗା’’ତି।

‘‘କାମଯୋଗେନ ସଂଯୁତ୍ତା, ଭୱଯୋଗେନ ଚୂଭଯଂ;

ଦିଟ୍ଠିଯୋଗେନ ସଂଯୁତ୍ତା, ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପୁରକ୍ଖତା।

‘‘ସତ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସଂସାରଂ, ଜାତିମରଣଗାମିନୋ;

ଯେ ଚ କାମେ ପରିଞ୍ଞାଯ, ଭୱଯୋଗଞ୍ଚ ସବ୍ବସୋ।

‘‘ଦିଟ୍ଠିଯୋଗଂ ସମୂହଚ୍ଚ, ଅୱିଜ୍ଜଞ୍ଚ ୱିରାଜଯଂ;

ସବ୍ବଯୋଗୱିସଂଯୁତ୍ତା, ତେ ୱେ ଯୋଗାତିଗା ମୁନୀ’’ତି। ଦସମଂ;

ଭଣ୍ଡଗାମୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସුଦ୍ଦାନଂ –

ଅନୁବୁଦ୍ଧଂ ପପତିତଂ ଦ୍ୱେ, ଖତା ଅନୁସୋତପଞ୍ଚମଂ;

ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ଚ ସୋଭନଂ, ୱେସାରଜ୍ଜଂ ତଣ୍ହାଯୋଗେନ ତେ ଦସାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ଚରଵଗ୍ଗୋ

୧। ଚରସୁତ୍ତଂ

୧୧।[ଇତିଵୁ। ୧୧୦] ‘‘ଚରତୋ ଚେପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କାମଵିତକ୍କୋ ଵା ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କୋ ଵା ଵିହିଂସାଵିତକ୍କୋ ଵା। ତଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଵାସେତି, ନପ୍ପଜହତି ନ ଵିନୋଦେତି ନ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି [ବ୍ୟନ୍ତିକରୋତି (ପୀ।), ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି (କ।)] ନ ଅନଭାଵଂ ଗମେତି, ଚରମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂଭୂତୋ ‘ଅନାତାପୀ ଅନୋତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ କୁସୀତୋ ହୀନଵୀରିୟୋ’ତି ଵୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଠିତସ୍ସ ଚେପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କାମଵିତକ୍କୋ ଵା ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କୋ ଵା ଵିହିଂସାଵିତକ୍କୋ ଵା। ତଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଵାସେତି, ନପ୍ପଜହତି ନ ଵିନୋଦେତି ନ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ନ ଅନଭାଵଂ ଗମେତି, ଠିତୋପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂଭୂତୋ ‘ଅନାତାପୀ ଅନୋତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ କୁସୀତୋ ହୀନଵୀରିୟୋ’ତି ଵୁଚ୍ଚତି।

‘‘ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଚେପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କାମଵିତକ୍କୋ ଵା ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କୋ ଵା ଵିହିଂସାଵିତକ୍କୋ ଵା। ତଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଵାସେତି, ନପ୍ପଜହତି ନ ଵିନୋଦେତି ନ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ନ ଅନଭାଵଂ ଗମେତି, ନିସିନ୍ନୋପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂଭୂତୋ ‘ଅନାତାପୀ ଅନୋତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ କୁସୀତୋ ହୀନଵୀରିୟୋ’ତି ଵୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସୟାନସ୍ସ ଚେପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଜାଗରସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କାମଵିତକ୍କୋ ଵା ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କୋ ଵା ଵିହିଂସାଵିତକ୍କୋ ଵା। ତଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଧିଵାସେତି, ନପ୍ପଜହତି ନ ଵିନୋଦେତି ନ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ନ ଅନଭାଵଂ ଗମେତି, ସୟାନୋପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜାଗରୋ ଏଵଂଭୂତୋ ‘ଅନାତାପୀ ଅନୋତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ କୁସୀତୋ ହୀନଵୀରିୟୋ’ତି ଵୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଚରତୋ ଚେପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କାମଵିତକ୍କୋ ଵା ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କୋ ଵା ଵିହିଂସାଵିତକ୍କୋ ଵା। ତଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ନାଧିଵାସେତି, ପଜହତି ଵିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାଵଂ ଗମେତି, ଚରମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂଭୂତୋ ‘ଆତାପୀ ଓତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଆରଦ୍ଧଵୀରିୟୋ ପହିତତ୍ତୋ’ତି ଵୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଠିତସ୍ସ ଚେପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କାମଵିତକ୍କୋ ଵା ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କୋ ଵା ଵିହିଂସାଵିତକ୍କୋ ଵା। ତଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ନାଧିଵାସେତି, ପଜହତି ଵିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାଵଂ ଗମେତି, ଠିତୋପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂଭୂତୋ ‘ଆତାପୀ ଓତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଆରଦ୍ଧଵୀରିୟୋ ପହିତତ୍ତୋ’ତି ଵୁଚ୍ଚତି।

‘‘ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଚେପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କାମଵିତକ୍କୋ ଵା ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କୋ ଵା ଵିହିଂସାଵିତକ୍କୋ ଵା। ତଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ନାଧିଵାସେତି, ପଜହତି ଵିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାଵଂ ଗମେତି, ନିସିନ୍ନୋପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂଭୂତୋ ‘ଆତାପୀ ଓତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଆରଦ୍ଧଵୀରିୟୋ ପହିତତ୍ତୋ’ତି ଵୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସୟାନସ୍ସ ଚେପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଜାଗରସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କାମଵିତକ୍କୋ ଵା ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କୋ ଵା ଵିହିଂସାଵିତକ୍କୋ ଵା। ତଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ନାଧିଵାସେତି, ପଜହତି ଵିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାଵଂ ଗମେତି, ସୟାନୋପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜାଗରୋ ଏଵଂଭୂତୋ ‘ଆତାପୀ ଓତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଆରଦ୍ଧଵୀରିୟୋ ପହିତତ୍ତୋ’ତି ଵୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

‘‘ଚରଂ ଵା ୟଦି ଵା ତିଟ୍ଠଂ, ନିସିନ୍ନୋ ଉଦ ଵା ସୟଂ;

ୟୋ ଵିତକ୍କଂ ଵିତକ୍କେତି, ପାପକଂ ଗେହନିସ୍ସିତଂ।

‘‘କୁମ୍ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସୋ, ମୋହନେୟ୍ୟେସୁ ମୁଚ୍ଛିତୋ;

ଅଭବ୍ୱୋ ତାଦିସୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଫୁଟ୍ଠଂ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମଂ।

‘‘ଯୋ ଚ ଚରଂ ୱା ତିଟ୍ଠଂ ୱା, ନିସିନ୍ନୋ ଉଦ ୱା ସଯଂ;

ୱିତକ୍କଂ ସମଯିତ୍ୱାନ, ୱିତକ୍କୂପସମେ ରତୋ;

ଭବ୍ୱୋ ସୋ ତାଦିସୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଫୁଟ୍ଠଂ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ;

୨। ସୀଲସୁତ୍ତଂ

୧୨। ‘‘ସମ୍ପନ୍ନସୀଲା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିହରଥ ସମ୍ପନ୍ନପାତିମୋକ୍ଖା, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତା ୱିହରଥ ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନା ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ। ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖଥ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ସମ୍ପନ୍ନସୀଲାନଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିହରତଂ ସମ୍ପନ୍ନପାତିମୋକ୍ଖାନଂ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତାନଂ ୱିହରତଂ ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀନଂ ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତଂ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ କିମସ୍ସ ଉତ୍ତରି କରଣୀଯଂ?

‘‘ଚରତୋ ଚେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦୋ ୱିଗତୋ ହୋତି, ଥିନମିଦ୍ଧଂ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ… ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀନା ହୋତି, ଆରଦ୍ଧଂ ହୋତି ୱୀରିଯଂ ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ପସ୍ସଦ୍ଧୋ କାଯୋ ଅସାରଦ୍ଧୋ, ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ, ଚରମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂଭୂତୋ ‘ଆତାପୀ ଓତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ପହିତତ୍ତୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଠିତସ୍ସ ଚେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦୋ ୱିଗତୋ ହୋତି, ଥିନମିଦ୍ଧଂ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ… ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀନା ହୋତି, ଆରଦ୍ଧଂ ହୋତି ୱୀରିଯଂ ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ପସ୍ସଦ୍ଧୋ କାଯୋ ଅସାରଦ୍ଧୋ, ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ, ଠିତୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂଭୂତୋ ‘ଆତାପୀ ଓତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ପହିତତ୍ତୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଚେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦୋ ୱିଗତୋ ହୋତି, ଥିନମିଦ୍ଧଂ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ… ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀନା ହୋତି, ଆରଦ୍ଧଂ ହୋତି ୱୀରିଯଂ ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ପସ୍ସଦ୍ଧୋ କାଯୋ ଅସାରଦ୍ଧୋ, ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ, ନିସିନ୍ନୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂଭୂତୋ ‘ଆତାପୀ ଓତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ପହିତତ୍ତୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସଯାନସ୍ସ ଚେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଜାଗରସ୍ସ ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦୋ ୱିଗତୋ ହୋତି, ଥିନମିଦ୍ଧଂ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ… ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀନା ହୋତି, ଆରଦ୍ଧଂ ହୋତି ୱୀରିଯଂ ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା, ପସ୍ସଦ୍ଧୋ କାଯୋ ଅସାରଦ୍ଧୋ, ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ, ସଯାନୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜାଗରୋ ଏୱଂଭୂତୋ ‘ଆତାପୀ ଓତ୍ତାପୀ ସତତଂ ସମିତଂ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ପହିତତ୍ତୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

‘‘ଯତଂ [ଯଥା (କ।) ଇତିୱୁ। ୧୧୧] ଚରେ ଯତଂ [ଯଥା (କ।) ଇତିୱୁ। ୧୧୧] ତିଟ୍ଠେ, ଯତଂ [ଯଥା (କ।) ଇତିୱୁ। ୧୧୧] ଅଚ୍ଛେ ଯତଂ [ଯଥା (କ।) ଇତିୱୁ। ୧୧୧] ସଯେ;

ଯତଂ [ଯଥା (କ।) ଇତିୱୁ। ୧୧୧] ସମିଞ୍ଜଯେ [ସମ୍ମିଞ୍ଜଯେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଭିକ୍ଖୁ, ଯତମେନଂ [ଯତମେୱ ନଂ (ସୀ।), ଯତମେତଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), ଯତମେୱ (?)] ପସାରଯେ।

‘‘ଉଦ୍ଧଂ ତିରିଯଂ ଅପାଚୀନଂ, ଯାୱତା ଜଗତୋ ଗତି;

ସମୱେକ୍ଖିତା ଚ ଧମ୍ମାନଂ, ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯବ୍ବଯଂ।

‘‘ଚେତୋସମଥସାମୀଚିଂ, ସିକ୍ଖମାନଂ ସଦା ସତଂ;

ସତତଂ ପହିତତ୍ତୋତି, ଆହୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ତଥାୱିଧ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ପଧାନସୁତ୍ତଂ

୧୩। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି; ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି; ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି; ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନୀ''ତି।

''ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ମାରଧେୟ୍ୟାଭିଭୂତା,

ତେ ଅସିତା ଜାତିମରଣଭଯସ୍ସ ପାରଗୂ;

ତେ ତୁସିତା ଜେତ୍ୱା ମାରଂ ସୱାହିନିଂ [ସୱାହନଂ (ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ। କ।)] ତେ ଅନେଜା,

ସବ୍ବଂ ନମୁଚିବଲଂ ଉପାତିୱତ୍ତା ତେ ସୁଖିତା''ତି। ତତିଯଂ;

୪। ସଂୱରସୁତ୍ତଂ

୧୪। ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ପଧାନାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସଂୱରପ୍ପଧାନଂ, ପହାନପ୍ପଧାନଂ, ଭାୱନାପ୍ପଧାନଂ, ଅନୁରକ୍ଖଣାପ୍ପଧାନଂ। କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂୱରପ୍ପଧାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ , ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ, ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂୱରପ୍ପଧାନଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପହାନପ୍ପଧାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି; ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପହାନପ୍ପଧାନଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱନାପ୍ପଧାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ, ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି… ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱନାପ୍ପଧାନଂ।

''କତମଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁରକ୍ଖଣାପ୍ପଧାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭଦ୍ଦକଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ଅନୁରକ୍ଖତି ଅଟ୍ଠିକସଞ୍ଞଂ ପୁଳୱକସଞ୍ଞଂ ୱିନୀଲକସଞ୍ଞଂ ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକସଞ୍ଞଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକସଞ୍ଞଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁରକ୍ଖଣାପ୍ପଧାନଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ପଧାନାନୀ''ତି।

''ସଂୱରୋ ଚ ପହାନଞ୍ଚ, ଭାୱନା ଅନୁରକ୍ଖଣା;

ଏତେ ପଧାନା ଚତ୍ତାରୋ, ଦେସିତାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନା;

ଯେହି ଭିକ୍ଖୁ ଇଧାତାପୀ, ଖଯଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପାପୁଣେ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ପଞ୍ଞତ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୧୫। ''ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଗ୍ଗପଞ୍ଞତ୍ତିୟୋ। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତଭାୱୀନଂ ଯଦିଦଂ – ରାହୁ ଅସୁରିନ୍ଦୋ। ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଭୋଗୀନଂ ଯଦିଦଂ – ରାଜା ମନ୍ଧାତା। ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଧିପତେୟ୍ୟାନଂ ଯଦିଦଂ – ମାରୋ ପାପିମା। ସଦେୱକେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ତଥାଗତୋ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ଅଗ୍ଗପଞ୍ଞତ୍ତିୟୋ''ତି।

''ରାହୁଗ୍ଗଂ ଅତ୍ତଭାୱୀନଂ, ମନ୍ଧାତା କାମଭୋଗିନଂ;

ମାରୋ ଆଧିପତେୟ୍ୟାନଂ, ଇଦ୍ଧିଯା ଯସସା ଜଲଂ।

''ଉଦ୍ଧଂ ତିରିଯଂ ଅପାଚୀନଂ, ଯାୱତା ଜଗତୋ ଗତି;

ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ, ବୁଦ୍ଧୋ ଅଗ୍ଗୋ ପୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ସୋଖୁମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୧୬। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋଖୁମ୍ମାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ରୂପସୋଖୁମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି ପରମେନ; ତେନ ଚ ରୂପସୋଖୁମ୍ମେନ ଅଞ୍ଞଂ ରୂପସୋଖୁମ୍ମଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ସମନୁପସ୍ସତି; ତେନ ଚ ରୂପସୋଖୁମ୍ମେନ ଅଞ୍ଞଂ ରୂପସୋଖୁମ୍ମଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ପତ୍ଥେତି। ୱେଦନାସୋଖୁମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି ପରମେନ; ତେନ ଚ ୱେଦନାସୋଖୁମ୍ମେନ ଅଞ୍ଞଂ ୱେଦନାସୋଖୁମ୍ମଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ସମନୁପସ୍ସତି; ତେନ ଚ ୱେଦନାସୋଖୁମ୍ମେନ ଅଞ୍ଞଂ ୱେଦନାସୋଖୁମ୍ମଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ପତ୍ଥେତି। ସଞ୍ଞାସୋଖୁମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି ପରମେନ; ତେନ ଚ ସଞ୍ଞାସୋଖୁମ୍ମେନ ଅଞ୍ଞଂ ସଞ୍ଞାସୋଖୁମ୍ମଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ସମନୁପସ୍ସତି; ତେନ ଚ ସଞ୍ଞାସୋଖୁମ୍ମେନ ଅଞ୍ଞଂ ସଞ୍ଞାସୋଖୁମ୍ମଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ପତ୍ଥେତି। ସଙ୍ଖାରସୋଖୁମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି ପରମେନ; ତେନ ଚ ସଙ୍ଖାରସୋଖୁମ୍ମେନ ଅଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଖାରସୋଖୁମ୍ମଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ସମନୁପସ୍ସତି; ତେନ ଚ ସଙ୍ଖାରସୋଖୁମ୍ମେନ ଅଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଖାରସୋଖୁମ୍ମଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ୱା ପଣୀତତରଂ ୱା ନ ପତ୍ଥେତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ସୋଖୁମ୍ମାନୀ''ତି।

''ରୂପସୋଖୁମ୍ମତଂ ଞତ୍ୱା, ୱେଦନାନଞ୍ଚ ସମ୍ଭୱଂ;

ସଞ୍ଞା ଯତୋ ସମୁଦେତି, ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛତି ଯତ୍ଥ ଚ;

ସଙ୍ଖାରେ ପରତୋ ଞତ୍ୱା, ଦୁକ୍ଖତୋ ନୋ ଚ ଅତ୍ତତୋ।

''ସ ୱେ ସମ୍ମଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସନ୍ତୋ ସନ୍ତିପଦେ ରତୋ;

ଧାରେତି ଅନ୍ତିମଂ ଦେହଂ, ଜେତ୍ୱା ମାରଂ ସୱାହିନି''ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ପଠମଅଗତିସୁତ୍ତଂ

୧୭। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଗତିଗମନାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଅଗତିଗମନାନୀ''ତି।

''ଛନ୍ଦା ଦୋସା ଭଯା ମୋହା, ଯୋ ଧମ୍ମଂ ଅତିୱତ୍ତତି;

ନିହୀଯତି ତସ୍ସ ଯସୋ, କାଳପକ୍ଖେୱ ଚନ୍ଦିମା''ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ଦୁତିଯଅଗତିସୁତ୍ତଂ

୧୮। ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ନାଗତିଗମନାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ନାଗତିଗମନାନୀ''ତି।

''ଛନ୍ଦା ଦୋସା ଭଯା ମୋହା, ଯୋ ଧମ୍ମଂ ନାତିୱତ୍ତତି;

ଆପୂରତି ତସ୍ସ ଯସୋ, ସୁକ୍କପକ୍ଖେୱ ଚନ୍ଦିମା''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ତତିଯଅଗତିସୁତ୍ତଂ

୧୯। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଗତିଗମନାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି , ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଅଗତିଗମନାନି।

''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ନାଗତିଗମନାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ନାଗତିଗମନାନୀ''ତି।

''ଛନ୍ଦା ଦୋସା ଭଯା ମୋହା, ଯୋ ଧମ୍ମଂ ଅତିୱତ୍ତତି;

ନିହୀଯତି ତସ୍ସ ଯସୋ, କାଳପକ୍ଖେୱ ଚନ୍ଦିମା।

''ଛନ୍ଦା ଦୋସା ଭଯା ମୋହା, ଯୋ ଧମ୍ମଂ ନାତିୱତ୍ତତି;

ଆପୂରତି ତସ୍ସ ଯସୋ, ସୁକ୍କପକ୍ଖେୱ ଚନ୍ଦିମା''ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକସୁତ୍ତଂ

୨୦। ''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି? ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ''ତି।

''ଯେ କେଚି କାମେସୁ ଅସଞ୍ଞତା ଜନା,

ଅଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି ଅଧମ୍ମଗାରୱା;

ଛନ୍ଦା ଦୋସା ମୋହା ଚ ଭଯା ଗାମିନୋ [ଛନ୍ଦା ଚ ଦୋସା ଚ ଭଯା ଚ ଗାମିନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ)],

ପରିସାକସଟୋ [ପରିସକ୍କସାୱୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଚ ପନେସ ୱୁଚ୍ଚତି।

''ଏୱଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ସମଣେନ ଜାନତା,

ତସ୍ମା ହି ତେ ସପ୍ପୁରିସା ପସଂସିଯା;

ଧମ୍ମେ ଠିତା ଯେ ନ କରୋନ୍ତି ପାପକଂ,

ନ ଛନ୍ଦା ନ ଦୋସା ନ ମୋହା ନ ଭଯା ଚ ଗାମିନୋ [ନ ଛନ୍ଦଦୋସା ନ ଭଯା ଚ ଗାମିନୋ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)];

''ପରିସାଯ ମଣ୍ଡୋ ଚ ପନେସ ୱୁଚ୍ଚତି,

ଏଓଞ୍ଚ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ସମଣେନ ଜାନତା''ତି। ଦସମଂ;

ଚରୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଚରଂ ସୀଲଂ ପଧାନାନି, ସଂୱରଂ ପଞ୍ଞତ୍ତି ପଞ୍ଚମଂ;

ସୋଖୁମ୍ମଂ ତଯୋ ଅଗତୀ, ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସେନ ତେ ଦସାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ଉରୁୱେଲୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମୌରୁୱେଲସୁତ୍ତଂ

୨୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ [ସଂ। ନି। ୧।୧୭୩ ଆଗତଂ] – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଏକମିଦାହଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯଂ ଉରୁୱେଲାଯଂ ୱିହରାମି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – 'ଦୁକ୍ଖଂ ଖୋ ଅଗାରୱୋ ୱିହରତି ଅପ୍ପତିସ୍ସୋ। କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା [ଗରୁକତ୍ୱା (ସୀ। ପୀ।)] ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟ''’ନ୍ତି?

''ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତଦହୋସି – ଅପରିପୂରସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ପାରିପୂରିଯା ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟଂ। ନ ଖୋ ପନାହଂ ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଅତ୍ତନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନତରଂ, ଯମହଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟଂ।

''ଅପରିପୂରସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ପାରିପୂରିଯା ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟଂ। ନ ଖୋ ପନାହଂ ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଅତ୍ତନା ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନତରଂ, ଯମହଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟଂ।

''ଅପରିପୂରସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ପାରିପୂରିଯା ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟଂ। ନ ଖୋ ପନାହଂ ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଅତ୍ତନା ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନତରଂ, ଯମହଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟଂ।

''ଅପରିପୂରସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ପାରିପୂରିଯା ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟଂ। ନ ଖୋ ପନାହଂ ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅଞ୍ଞଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଅତ୍ତନା ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନତରଂ, ଯମହଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

''ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତଦହୋସି – 'ଯଂନୂନାହଂ ଯ୍ୱାଯଂ [ଯୋପାଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଧମ୍ମୋ ମଯା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତମେୱ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରେଯ୍ୟ''’ନ୍ତି।

''ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ମମ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ – ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ [ସମ୍ମିଞ୍ଜିତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱା ବାହଂ ପସାରେଯ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱଂ – ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅନ୍ତରହିତୋ ମମ ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଂ ଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ପଥୱିଯଂ ନିହନ୍ତ୍ୱା ଯେନାହଂ ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ମଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଏୱମେତଂ ଭଗୱା, ଏୱମେତଂ ସୁଗତ! ଯେପି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଅହେସୁଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ତେପି ଭଗୱନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂଯେୱ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରିଂସୁ; ଯେପି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ତେପି ଭଗୱନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂଯେୱ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି; ଭଗୱାପି, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂଯେୱ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତୂ''’ତି। ଇଦମୱୋଚ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଯେ ଚ ଅତୀତା [ଯେ ଚବ୍ଭୂତୀତା (ସୀ। ପୀ। କ।)] ସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ଯେ ଚ ବୁଦ୍ଧା ଅନାଗତା;

ଯୋ ଚେତରହି ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ବହୂନଂ [ବହୁନ୍ନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ସଂ। ନି। ୧।୧୭୩] ସୋକନାସନୋ।

‘‘ସଙ୍ଘେ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁନୋ, ୱିହଂସୁ [ୱିହରିଂସୁ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ୱିହରନ୍ତି ଚ;

ଅଥୋପି ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି, ଏସା ବୁଦ୍ଧାନ ଧମ୍ମତା।

‘‘ତସ୍ମା ହି ଅତ୍ତକାମେନ [ଅତ୍ଥକାମେନ (ସୀ। କ।)], ମହତ୍ତମଭିକଙ୍ଖତା;

ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଗରୁକାତବ୍ବୋ, ସରଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ’’ନ୍ତି।

‘‘ଇଦମୱୋଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟି। ଅଥ ଖ୍ୱାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଚ ଅଜ୍ଝେସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ପତିରୂପଂ ୟ୍ୱାୟଂ [ୟୋପାୟଂ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ଧମ୍ମୋ ମୟା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ତମେୱ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହାସିଂ। ୟତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଘୋପି ମହତ୍ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅଥ ମେ ସଙ୍ଘେପି ଗାରୱୋ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିୟଉରୁୱେଲସୁତ୍ତଂ

୨୨। ‘‘ଏକମିଦାହଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସମୟଂ ଉରୁୱେଲାୟଂ ୱିହରାମି ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାୟ ତୀରେ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ବହୁଲା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଜିଣ୍ଣା ୱୁଦ୍ଧା ମହଲ୍ଲକା ଅଦ୍ଧଗତା ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତା ୟେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିଂସୁ। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ମଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ସୁତଂ ନେତଂ [ମେତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ଭୋ ଗୋତମ – ନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଜିଣ୍ଣେ ୱୁଦ୍ଧେ ମହଲ୍ଲକେ ଅଦ୍ଧଗତେ ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ଅଭିୱାଦେତି ୱା ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେତି ୱା ଆସନେନ ୱା ନିମନ୍ତେତୀତି। ତୟିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ତଥେୱ। ନ ହି ଭୱଂ ଗୋତମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଜିଣ୍ଣେ ୱୁଦ୍ଧେ ମହଲ୍ଲକେ ଅଦ୍ଧଗତେ ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ଅଭିୱାଦେତି ୱା ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେତି ୱା ଆସନେନ ୱା ନିମନ୍ତେତି। ତୟିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ନ ସମ୍ପନ୍ନମେୱା’’’ତି।

‘‘ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତଦହୋସି – ‘ନୟିମେ [ନ ୱତ ମେ (ସୀ। ପୀ।), ନ ଚୟିମେ (ସ୍ୟା। କଂ।), ନ ୱତିମେ (?)] ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଜାନନ୍ତି ଥେରଂ ୱା ଥେରକରଣେ ୱା ଧମ୍ମେ’ତି। ୱୁଦ୍ଧୋ ଚେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ହୋତି ଆସୀତିକୋ ୱା ନାୱୁତିକୋ ୱା ୱସ୍ସସତିକୋ ୱା ଜାତିୟା। ସୋ ଚ ହୋତି ଅକାଲୱାଦୀ ଅଭୂତୱାଦୀ ଅନତ୍ଥୱାଦୀ ଅଧମ୍ମୱାଦୀ ଅୱିନୟୱାଦୀ, ଅନିଧାନୱତିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ଅକାଲେନ ଅନପଦେସଂ ଅପରିୟନ୍ତୱତିଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ। ଅଥ ଖୋ ସୋ ‘ବାଲୋ ଥେରୋ’ତ୍ୱେୱ [ତେୱ (ସୀ। ପୀ।)] ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଦହରୋ ଚେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ହୋତି ୟୁୱା ସୁସୁକାଳକେସୋ ଭଦ୍ରେନ ୟୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଠମେନ ୱୟସା । ସୋ ଚ ହୋତି କାଲୱାଦୀ ଭୂତୱାଦୀ ଅତ୍ଥୱାଦୀ ଧମ୍ମୱାଦୀ ୱିନୟୱାଦୀ ନିଧାନୱତିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା କାଲେନ ସାପଦେସଂ ପରିୟନ୍ତୱତିଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ। ଅଥ ଖୋ ସୋ ‘ପଣ୍ଡିତୋ ଥେରୋ’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଥେରକରଣା ଧମ୍ମା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭୟଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚୟୋ, ୟେ ତେ ଧମ୍ମା ଆଦିକଲ୍ୟାଣା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ [ସାତ୍ଥା ସବ୍ୟଞ୍ଜନା (ସୀ। ପୀ।)] କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ [କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣା (ସୀ।)] ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅଭିୱଦନ୍ତି, ତଥାରୂପାସ୍ସ ଧମ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି ଧାତା [ଧତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱଚସା ପରିଚିତା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା, ଦିଟ୍ଠିୟା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଥେରକରଣା ଧମ୍ମା’’ତି।

‘‘ୟୋ ଉଦ୍ଧତେନ ଚିତ୍ତେନ, ସମ୍ଫଞ୍ଚ ବହୁ ଭାସତି;

ଅସମାହିତସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅସଦ୍ଧମ୍ମରତୋ ମଗୋ;

ଆରା ସୋ ଥାୱରେୟ୍ୟମ୍ହା, ପାପଦିଟ୍ଠି ଅନାଦରୋ।

‘‘ଯୋ ଚ ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୁତଵା ପଟିଭାନଵା;

ସଞ୍ଜୁତ୍ତୋ ଧୀରୋ ଧମ୍ମେସୁ [ସଞ୍ଜୁତ୍ତୋ ଧୀରଧମ୍ମେସୁ (ସୀ।), ସଂଯୁତ୍ତୋ ଥିରଧମ୍ମେସୁ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ପଞ୍ଜୁାଯଙ୍ଗଂ ୱିପସ୍ସତି।

‘‘ପାରଗୂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ଅଖିଲୋ ପଟିଭାନଵା;

ପହୀନଜାତିମରଣୋ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ କେଵଲୀ।

‘‘ତମହଂ ୱଦାମି ଥେରୋତି, ଯସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଆସଵା;

ଆସଵାନଂ ଖଯା ଭିକ୍ଖୁ, ସୋ ଥେରୋତି ପଵୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ଲୋକସୁତ୍ତଂ

୨୩। ‘‘ଲୋକୋ , ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଲୋକସ୍ମା ତଥାଗତୋ ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ। ଲୋକସମୁଦଯୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଲୋକସମୁଦଯୋ ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନୋ। ଲୋକନିରୋଧୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଲୋକନିରୋଧୋ ତଥାଗତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକତୋ। ଲୋକନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା। ଲୋକନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ତଥାଗତସ୍ସ ଭାୱିତା।

‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦେଵକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଵମନୁସ୍ସାଯ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିଯେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା, ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ। ତସ୍ମା ‘ତଥାଗତୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଯଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରତ୍ତିଂ ତଥାଗତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝତି ଯଞ୍ଚ ରତ୍ତିଂ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯତି, ଯଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଭାସତି ଲପତି ନିଦ୍ଦିସତି ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥେଵ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ତସ୍ମା ‘ତଥାଗତୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଯଥାଵାଦୀ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଥାଗତୋ ତଥାକାରୀ, ଯଥାକାରୀ ତଥାଵାଦୀ। ଇତି ଯଥାଵାଦୀ ତଥାକାରୀ, ଯଥାକାରୀ ତଥାଵାଦୀ। ତସ୍ମା ‘ତଥାଗତୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ସଦେଵକେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଵମନୁସ୍ସାଯ ତଥାଗତୋ ଅଭିଭୂ ଅନଭିଭୂତୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଦସୋ ଵସଵତ୍ତୀ। ତସ୍ମା ‘ତଥାଗତୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତି’’।

‘‘ସବ୍ବଂ ଲୋକଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ, ସବ୍ବଂ ଲୋକେ ଯଥାତଥଂ;

ସବ୍ବଂ ଲୋକଂ [ସବ୍ବଲୋକ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନୂପଯୋ।

‘‘ସ ଵେ ସବ୍ବାଭିଭୂ ଧୀରୋ, ସବ୍ବଗନ୍ଥପ୍ପମୋଚନୋ;

ଫୁଟ୍ଠ’ସ୍ସ ପରମା ସନ୍ତି, ନିବ୍ବାନଂ ଅକୁତୋଭଯଂ।

‘‘ଏସ ଖୀଣାସଵୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅନୀଘୋ ଛିନ୍ନସଂସଯୋ;

ସବ୍ବକମ୍ମକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ, ୱିମୁତ୍ତୋ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ।

‘‘ଏସ ସୋ ଭଗଵା ବୁଦ୍ଧୋ, ଏସ ସୀହୋ ଅନୁତ୍ତରୋ;

ସଦେଵକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପଵତ୍ତଯୀ।

‘‘ଇତି ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଚ, ଯେ ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗତା;

ସଙ୍ଗମ୍ମ ତଂ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ୱୀତସାରଦଂ।

‘‘ଦନ୍ତୋ ଦମଯତଂ ସେଟ୍ଠୋ, ସନ୍ତୋ ସମଯତଂ ଇସି;

ମୁତ୍ତୋ ମୋଚଯତଂ ଅଗ୍ଗୋ, ତିଣ୍ଣୋ ତାରଯତଂ ୱରୋ।

‘‘ଇତି ହେତଂ ନମସ୍ସନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ୱୀତସାରଦଂ;

ସଦେୱକସ୍ମିଂ ଲୋକସ୍ମିଂ, ନତ୍ଥି ତେ [ନତ୍ଥି ତେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ’’ତି। ତତିଯଂ;

୪। କାଳକାରାମସୁତ୍ତଂ

୨୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାକେତେ ୱିହରତି କାଳକାରାମେ [କୋଳିକାରାମେ (କ।)]। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଯଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିଯେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା, ତମହଂ ଜାନାମି।

‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିଯେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା, ତମହଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ। ତଂ ତଥାଗତସ୍ସ ୱିଦିତଂ, ତଂ ତଥାଗତୋ ନ ଉପଟ୍ଠାସି।

‘‘ଯଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିଯେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା, ତମହଂ ନ ଜାନାମୀତି ୱଦେଯ୍ୟଂ, ତଂ ମମସ୍ସ ମୁସା।

‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ତମହଂ ଜାନାମି ଚ ନ ଚ ଜାନାମୀତି ୱଦେଯ୍ୟଂ, ତଂପସ୍ସ [ତଂ ପିସ୍ସ (ସ୍ୟା। କଂ।), ତଂ ମମସ୍ସ (କ।)] ତାଦିସମେୱ।

‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ତମହଂ ନେୱ ଜାନାମି ନ ନ ଜାନାମୀତି ୱଦେଯ୍ୟଂ, ତଂ ମମସ୍ସ କଲି।

‘‘ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଦଟ୍ଠା ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦିଟ୍ଠଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ଅଦିଟ୍ଠଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ଦଟ୍ଠାରଂ ନ ମଞ୍ଞତି; ସୁତ୍ୱା ସୋତବ୍ବଂ, ସୁତଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ଅସୁତଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ସୋତବ୍ବଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ସୋତାରଂ ନ ମଞ୍ଞତି; ମୁତ୍ୱା ମୋତବ୍ବଂ, ମୁତଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ଅମୁତଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ମୋତବ୍ବଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ମୋତାରଂ ନ ମଞ୍ଞତି; ୱିଞ୍ଞତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବଂ, ୱିଞ୍ଞାତଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ଅୱିଞ୍ଞାତଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ୱିଞ୍ଞାତାରଂ ନ ମଞ୍ଞତି। ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ତାଦୀଯେୱ ତାଦୀ [ତାଦିସୋୱ ତାଦୀ (ସ୍ୟା। କଂ।), ତାଦିସେ ଯେୱ ତାଦୀ (ପୀ।), ତାଦୀଯେୱ ତାଦୀଯେୱେକା (କ।)]। ତମ୍ହା ଚ ପନ ତାଦିମ୍ହା [ତାଦିତମ୍ହା (ସୀ। ପୀ।)] ଅଞ୍ଞୋ ତାଦୀ ଉତ୍ତରିତରୋ ୱା ପଣୀତତରୋ ୱା ନତ୍ଥୀତି ୱଦାମୀ’’ତି।

‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା,

ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ସଚ୍ଚମୁତଂ ପରେସଂ;

ନ ତେସୁ ତାଦୀ ସଯସଂୱୁତେସୁ,

ସଚ୍ଚଂ ମୁସା ୱାପି ପରଂ ଦହେଯ୍ୟ।

‘‘ଏତଞ୍ଚ ସଲ୍ଲଂ ପଟିକଙ୍ଖ [ପଟିଗଙ୍ଖ (ସୀ। ପୀ।)] ଦିସ୍ୱା,

ଅଚ୍ଛୋସିତା ଯତ୍ଥ ପଜା ୱିସତ୍ତା;

ଜାନାମି ପସ୍ସାମି ତଥେୱ ଏତଂ,

ଅଚ୍ଛୋସିତଂ ନହି ତଥାଗତାନ’’ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସୁତ୍ତଂ

୨୫। ‘‘ନୟିଦଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ୱୁସ୍ସତି ଜନକୁହନତ୍ଥଂ, ନ ଜନଲପନତ୍ଥଂ, ନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକାନିସଂସତ୍ଥଂ, ନ ଇତିୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାନିସଂସତ୍ଥଂ, ନ ‘ଇତି ମଂ ଜନୋ ଜାନାତୂ’ତି। ଅଥ ଖୋ ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ୱୁସ୍ସତି ସଂୱରତ୍ଥଂ ପହାନତ୍ଥଂ ୱିରାଗତ୍ଥଂ ନିରୋଧତ୍ଥ’’ନ୍ତି।

‘‘ସଂୱରତ୍ଥଂ ପହାନତ୍ଥଂ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅନୀତିହଂ;

ଅଦେସୟି ସୋ ଭଗୱା, ନିବ୍ବାନୋଗଧଗାମିନଂ;

ଏସ ମଗ୍ଗୋ ମହନ୍ତେହି [ମହତ୍ତେଭି (କ।) ଇତିୱୁ। ୩୫], ଅନୁୟାତୋ ମହେସିଭି।

‘‘ୟେ ଚ ତଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ୟଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତଂ;

ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିନୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। କୁହସୁତ୍ତଂ

୨୬।[ଇତିୱୁ। ୧୦୮ ଇତିୱୁତ୍ତକେପି] ‘‘ୟେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ କୁହା ଥଦ୍ଧା ଲପା ସିଙ୍ଗୀ ଉନ୍ନଳା ଅସମାହିତା, ନ ମେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ମାମକା। ଅପଗତା ଚ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନୟା, ନ ଚ ତେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ୟେ ଚ ଖୋ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ନିକ୍କୁହା ନିଲ୍ଲପା ଧୀରା ଅତ୍ଥଦ୍ଧା ସୁସମାହିତା, ତେ ଖୋ ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ମାମକା। ଅନପଗତା ଚ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନୟା। ତେ ଚ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି।

[ଇତିୱୁ। ୧୦୮ ଇତିୱୁତ୍ତକେପି] ‘‘କୁହା ଥଦ୍ଧା ଲପା ସିଙ୍ଗୀ, ଉନ୍ନଳା ଅସମାହିତା;

ନ ତେ ଧମ୍ମେ ୱିରୂହନ୍ତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଦେସିତେ।

‘‘ନିକ୍କୁହା ନିଲ୍ଲପା ଧୀରା, ଅତ୍ଥଦ୍ଧା ସୁସମାହିତା;

ତେ ୱେ ଧମ୍ମେ ୱିରୂହନ୍ତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଦେସିତେ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ସନ୍ତୁଟ୍ଠିସୁତ୍ତଂ

୨୭। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପ୍ପାନି ଚ [ଚେୱ (କ।)] ସୁଲଭାନି ଚ, ତାନି ଚ ଅନୱଜ୍ଜାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ପଂସୁକୂଲଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚୀୱରାନଂ ଅପ୍ପଞ୍ଚ ସୁଲଭଞ୍ଚ , ତଞ୍ଚ ଅନୱଜ୍ଜଂ। ପିଣ୍ଡିୟାଲୋପୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୋଜନାନଂ ଅପ୍ପଞ୍ଚ ସୁଲଭଞ୍ଚ, ତଞ୍ଚ ଅନୱଜ୍ଜଂ। ରୁକ୍ଖମୂଲଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେନାସନାନଂ ଅପ୍ପଞ୍ଚ ସୁଲଭଞ୍ଚ, ତଞ୍ଚ ଅନୱଜ୍ଜଂ। ପୂତିମୁତ୍ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭେସଜ୍ଜାନଂ ଅପ୍ପଞ୍ଚ ସୁଲଭଞ୍ଚ, ତଞ୍ଚ ଅନୱଜ୍ଜଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଅପ୍ପାନି ଚ ସୁଲଭାନି ଚ, ତାନି ଚ ଅନୱଜ୍ଜାନି। ୟତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅପ୍ପେନ ଚ ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ସୁଲଭେନ ଚ, ଇଦମସ୍ସାହଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ସାମଞ୍ଞଙ୍ଗନ୍ତି

[ସାମଞ୍ଞନ୍ତି (କ।)] ୱଦାମୀ’’ତି।

‘‘ଅନୱଜ୍ଜେନ ତୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଅପ୍ପେନ ସୁଲଭେନ ଚ;

ନ ସେନାସନମାରବ୍ଭ, ଚୀୱରଂ ପାନଭୋଜନଂ;

ୱିଘାତୋ ହୋତି ଚିତ୍ତସ୍ସ, ଦିସା ନପ୍ପଟିହଞ୍ଞତି।

‘‘ଯେ ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅକ୍ଖାତା, ସାମଞ୍ଞସ୍ସାନୁଲୋମିକା;

ଅଧିଗ୍ଗହିତା ତୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ସିକ୍ଖତୋ’’ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ଅରିଯୱଂସସୁତ୍ତଂ

୨୮। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯୱଂସା ଅଗ୍ଗଞ୍ଞା ରତ୍ତଞ୍ଞା ୱଂସଞ୍ଞା ପୋରାଣା ଅସଂକିଣ୍ଣା ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବା, ନ ସଂକୀଯନ୍ତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସନ୍ତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠା ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ, ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ଚୀୱରହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଅଲଦ୍ଧା ଚ ଚୀୱରଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ଚୀୱରଂ ଅଗଧିତୋ [ଅଗଥିତୋ (ସୀ। ପୀ।)] ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝୋସନ୍ନୋ ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି; ତାଯ ଚ ପନ ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ନୋ [ନ (ଦୀ। ନି। ୩।୩୦୯)] ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପତିସ୍ସତୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ, ଇତରୀତରପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ପିଣ୍ଡପାତହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଅଲଦ୍ଧା ଚ ପିଣ୍ଡପାତଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝୋସନ୍ନୋ ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି; ତାଯ ଚ ପନ ଇତରୀତରପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି , ନୋ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପତିସ୍ସତୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ, ଇତରୀତରସେନାସନସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ସେନାସନହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଅଲଦ୍ଧା ଚ ସେନାସନଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ସେନାସନଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝୋସନ୍ନୋ ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି; ତାଯ ଚ ପନ ଇତରୀତରସେନାସନସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ନୋ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପତିସ୍ସତୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭାୱନାରାମୋ ହୋତି ଭାୱନାରତୋ, ପହାନାରାମୋ ହୋତି ପହାନରତୋ; ତାଯ ଚ ପନ ଭାୱନାରାମତାଯ ଭାୱନାରତିଯା ପହାନାରାମତାଯ ପହାନରତିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ନୋ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପତିସ୍ସତୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯୱଂସା ଅଗ୍ଗଞ୍ଞା ରତ୍ତଞ୍ଞା ୱଂସଞ୍ଞା ପୋରାଣା ଅସଂକିଣ୍ଣା ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବା, ନ ସଂକୀଯନ୍ତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସନ୍ତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠା ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି।

‘‘ଇମେହି ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଅରିଯୱଂସେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଚେପି ଦିସାଯ ୱିହରତି ସ୍ୱେୱ ଅରତିଂ ସହତି, ନ ତଂ ଅରତି ସହତି; ପଚ୍ଛିମାଯ ଚେପି ଦିସାଯ ୱିହରତି ସ୍ୱେୱ ଅରତିଂ ସହତି, ନ ତଂ ଅରତି ସହତି; ଉତ୍ତରାଯ ଚେପି ଦିସାଯ ୱିହରତି ସ୍ୱେୱ ଅରତିଂ ସହତି, ନ ତଂ ଅରତି ସହତି; ଦକ୍ଖିଣାଯ ଚେପି ଦିସାଯ ୱିହରତି ସ୍ୱେୱ ଅରତିଂ ସହତି, ନ ତଂ ଅରତି ସହତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅରତିରତିସହୋ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧୀରୋ’’ତି।

‘‘ନାରତି ସହତି ଧୀରଂ [ୱୀରଂ (ସୀ।)], ନାରତି ଧୀରଂ ସହତି;

ଧୀରୋୱ ଅରତିଂ ସହତି, ଧୀରୋ ହି ଅରତିସ୍ସହୋ।

‘‘ସଙ୍ଘକମ୍ମୱିହାଯୀନଂ , ପନୁଣ୍ଣଂ [ପଣୁନ୍ନଂ (?)] କୋ ନିୱାରଯେ;

ନେକ୍ଖଂ ଜମ୍ବୋନଦସ୍ସେୱ, କୋ ତଂ ନିନ୍ଦିତୁମରହତି;

ଦେୱାପି ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମୁନାପି ପସଂସିତୋ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ଧମ୍ମପଦସୁତ୍ତଂ

୨୯। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମପଦାନି ଅଗ୍ଗଞ୍ଞାନି ରତ୍ତଞ୍ଞାନି ୱଂସଞ୍ଞାନି ପୋରାଣାନି ଅସଂକିଣ୍ଣାନି ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବାନି, ନ ସଂକୀଯନ୍ତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସନ୍ତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠାନି ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅନଭିଜ୍ଝା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମପଦଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ରତ୍ତଞ୍ଞଂ ୱଂସଞ୍ଞଂ ପୋରାଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବଂ, ନ ସଂକୀଯତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠଂ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି।

‘‘ଅବ୍ୟାପାଦୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମପଦଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ରତ୍ତଞ୍ଞଂ ୱଂସଞ୍ଞଂ ପୋରାଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବଂ, ନ ସଂକୀଯତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠଂ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି।

‘‘ସମ୍ମାସତି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମପଦଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ରତ୍ତଞ୍ଞଂ ୱଂସଞ୍ଞଂ ପୋରାଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବଂ, ନ ସଂକୀଯତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠଂ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି।

‘‘ସମ୍ମାସମାଧି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମପଦଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ରତ୍ତଞ୍ଞଂ ୱଂସଞ୍ଞଂ ପୋରାଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବଂ, ନ ସଂକୀଯତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠଂ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଧମ୍ମପଦାନି ଅଗ୍ଗଞ୍ଞାନି ରତ୍ତଞ୍ଞାନି ୱଂସଞ୍ଞାନି ପୋରାଣାନି ଅସଂକିଣ୍ଣାନି ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବାନି, ନ ସଂକୀଯନ୍ତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସନ୍ତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠାନି ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ’’ତି।

‘‘ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ୱିହରେଯ୍ୟ, ଅବ୍ୟାପନ୍ନେନ ଚେତସା;

ସତୋ ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତସ୍ସ [ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତାଯଂ (କ।)], ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସମାହିତୋ’’ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ପରିବ୍ବାଜକସୁତ୍ତଂ

୩୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ପରିବ୍ବାଜକା ସିପ୍ପିନିକାତୀରେ [ସପ୍ପିନିଯା ତୀରେ (ସୀ। ପୀ।), ସିପ୍ପିନିଯା ତୀରେ (ସ୍ୟା। କଂ।), ସିପ୍ପିନିଯା ନଦିଯା ତୀରେ (କ।)] ପରିବ୍ବାଜକାରାମେ ପଟିୱସନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ ଅନ୍ନଭାରୋ ୱରଧରୋ ସକୁଲୁଦାଯୀ ଚ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ପରିବ୍ବାଜକା। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ସିପ୍ପିନିକାତୀରଂ ପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ତେ ପରିବ୍ବାଜକେ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ପରିବ୍ବାଜକା, ଧମ୍ମପଦାନି ଅଗ୍ଗଞ୍ଞାନି ରତ୍ତଞ୍ଞାନି ୱଂସଞ୍ଞାନି ପୋରାଣାନି ଅସଂକିଣ୍ଣାନି ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବାନି, ନ ସଂକୀଯନ୍ତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସନ୍ତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠାନି ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅନଭିଜ୍ଝା, ପରିବ୍ବାଜକା, ଧମ୍ମପଦଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ରତ୍ତଞ୍ଞଂ ୱଂସଞ୍ଞଂ ପୋରାଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବଂ, ନ ସଂକୀଯତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠଂ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି। ଅବ୍ୟାପାଦୋ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଧମ୍ମପଦଂ…ପେ… ସମ୍ମାସତି, ପରିବ୍ବାଜକା, ଧମ୍ମପଦଂ…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି, ପରିବ୍ବାଜକା, ଧମ୍ମପଦଂ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞଂ ରତ୍ତଞ୍ଞଂ ୱଂସଞ୍ଞଂ ପୋରାଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣଂ ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବଂ, ନ ସଂକୀଯତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠଂ ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି। ଇମାନି ଖୋ , ପରିବ୍ବାଜକା, ଚତ୍ତାରି ଧମ୍ମପଦାନି ଅଗ୍ଗଞ୍ଞାନି ରତ୍ତଞ୍ଞାନି ୱଂସଞ୍ଞାନି ପୋରାଣାନି ଅସଂକିଣ୍ଣାନି ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବାନି, ନ ସଂକୀଯନ୍ତି ନ ସଂକୀଯିସ୍ସନ୍ତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠାନି ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହି।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘ଅହମେତଂ ଅନଭିଜ୍ଝଂ ଧମ୍ମପଦଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁଂ କାମେସୁ ତିବ୍ବସାରାଗଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା

ପଞ୍ଞାପେସ୍ସାମୀ’ତି, ତମହଂ ତତ୍ଥ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟଂ – ‘ଏତୁ ୱଦତୁ ବ୍ୟାହରତୁ ପସ୍ସାମିସ୍ସାନୁଭାୱ’ନ୍ତି। ସୋ ୱତ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଅନଭିଜ୍ଝଂ ଧମ୍ମପଦଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁଂ କାମେସୁ ତିବ୍ବସାରାଗଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପଞ୍ଞାପେସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ଅହମେତଂ ଅବ୍ୟାପାଦଂ ଧମ୍ମପଦଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତଂ ପଦୁଟ୍ଠମନସଙ୍କପ୍ପଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପଞ୍ଞାପେସ୍ସାମୀ’ତି, ତମହଂ ତତ୍ଥ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟଂ – ‘ଏତୁ ୱଦତୁ ବ୍ୟାହରତୁ ପସ୍ସାମିସ୍ସାନୁଭାୱ’ନ୍ତି। ସୋ ୱତ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଅବ୍ୟାପାଦଂ ଧମ୍ମପଦଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତଂ ପଦୁଟ୍ଠମନସଙ୍କପ୍ପଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପଞ୍ଞାପେସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ଅହମେତଂ ସମ୍ମାସତିଂ ଧମ୍ମପଦଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିଂ ଅସମ୍ପଜାନଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପଞ୍ଞାପେସ୍ସାମୀ’ତି, ତମହଂ ତତ୍ଥ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟଂ – ‘ଏତୁ ୱଦତୁ ବ୍ୟାହରତୁ ପସ୍ସାମିସ୍ସାନୁଭାୱ’ନ୍ତି। ସୋ ୱତ, ପରିବ୍ବାଜକା, ସମ୍ମାସତିଂ ଧମ୍ମପଦଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିଂ ଅସମ୍ପଜାନଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପଞ୍ଞାପେସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘ଅହମେତଂ ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଧମ୍ମପଦଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ଅସମାହିତଂ ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପଞ୍ଞାପେସ୍ସାମୀ’ତି, ତମହଂ ତତ୍ଥ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟଂ – ‘ଏତୁ ୱଦତୁ ବ୍ୟାହରତୁ ପସ୍ସାମିସ୍ସାନୁଭାୱ’ନ୍ତି। ସୋ ୱତ, ପରିବ୍ବାଜକା, ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଧମ୍ମପଦଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ଅସମାହିତଂ ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପଞ୍ଞାପେସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଧମ୍ମପଦାନି ଗରହିତବ୍ବଂ ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟ, ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସହଧମ୍ମିକା ୱାଦାନୁପାତା ଗାରୟ୍ହା ଠାନା [ୱାଦାନୁୱାଦା ଗାରୟ୍ହଂ ଠାନଂ (ମ। ନି। ୩।୮)] ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅନଭିଜ୍ଝଂ ଚେ ଭୱଂ ଧମ୍ମପଦଂ ଗରହତି ପଟିକ୍କୋସତି, ଯେ ଚ ହି [ଯେ ଚ (ମ। ନି। ୩।୧୪୨-୧୪୩)] ଅଭିଜ୍ଝାଲୂ କାମେସୁ ତିବ୍ବସାରାଗା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ତେ ଭୋତୋ ପୁଜ୍ଜା ତେ ଭୋତୋ ପାସଂସା। ଅବ୍ୟାପାଦଂ ଚେ ଭୱଂ ଧମ୍ମପଦଂ ଗରହତି ପଟିକ୍କୋସତି, ଯେ ଚ ହି ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତା ପଦୁଟ୍ଠମନସଙ୍କପ୍ପା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ତେ ଭୋତୋ ପୁଜ୍ଜା ତେ ଭୋତୋ ପାସଂସା। ସମ୍ମାସତିଂ ଚେ ଭୱଂ ଧମ୍ମପଦଂ ଗରହତି ପଟିକ୍କୋସତି, ଯେ ଚ ହି ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀ ଅସମ୍ପଜାନା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ତେ ଭୋତୋ ପୁଜ୍ଜା ତେ ଭୋତୋ ପାସଂସା। ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଚେ ଭୱଂ ଧମ୍ମପଦଂ ଗରହତି ପଟିକ୍କୋସତି, ଯେ ଚ ହି ଅସମାହିତା ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ତେ ଭୋତୋ ପୁଜ୍ଜା ତେ ଭୋତୋ ପାସଂସା।

‘‘ଯୋ ଖୋ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଧମ୍ମପଦାନି ଗରହିତବ୍ବଂ ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟ, ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ସହଧମ୍ମିକା ୱାଦାନୁପାତା ଗାରୟ୍ହା ଠାନା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି । ଯେପି ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ଅହେସୁଂ ଉକ୍କଲା ୱସ୍ସଭଞ୍ଞା [ୱସ୍ସଭିଞ୍ଞା (କ।) ସଂ। ନି। ୩।୬୨ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଅହେତୁକୱାଦା ଅକିରିଯୱାଦା ନତ୍ଥିକୱାଦା, ତେପି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଧମ୍ମପଦାନି ନ ଗରହିତବ୍ବଂ ନ ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ ଅମଞ୍ଞିଂସୁ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ନିନ୍ଦାବ୍ୟାରୋସନଉପାରମ୍ଭଭଯା’’ତି [ଉପୱାଦଭଯାତି (କ।) ମ। ନି। ୩।୧୫୦; ସଂ। ନି। ୩।୬୨ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ]।

‘‘ଅବ୍ୟାପନ୍ନୋ ସଦା ସତୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସମାହିତୋ;

ଅଭିଜ୍ଝାୱିନଯେ ସିକ୍ଖଂ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ଦସମଂ;

ଉରୁୱେଲୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ଉରୁୱେଲା ଲୋକୋ କାଳକୋ [କୋଳଇକୋ (କ।)], ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ପଞ୍ଚମଂ;

କୁହଂ ସନ୍ତୁଟ୍ଠି ୱଂସୋ ଚ, ଧମ୍ମପଦଂ ପରିବ୍ବାଜକେନ ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ଚକ୍କୱଗ୍ଗୋ

୧। ଚକ୍କସୁତ୍ତଂ

୩୧। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍କାନି, ଯେହି ସମନ୍ନାଗତାନଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଚତୁଚକ୍କଂ ୱତ୍ତତି, ଯେହି ସମନ୍ନାଗତା ଦେୱମନୁସ୍ସା ନଚିରସ୍ସେୱ ମହନ୍ତତ୍ତଂ ୱେପୁଲ୍ଲତ୍ତଂ ପାପୁଣନ୍ତି ଭୋଗେସୁ। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ପତିରୂପଦେସୱାସୋ, ସପ୍ପୁରିସାୱସ୍ସଯୋ [ସପ୍ପୁରିସୂପସ୍ସଯୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଅତ୍ତସମ୍ମାପଣିଧି, ପୁବ୍ବେ ଚ କତପୁଞ୍ଞତା – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଚକ୍କାନି, ଯେହି ସମନ୍ନାଗତାନଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଚତୁଚକ୍କଂ ୱତ୍ତତି, ଯେହି ସମନ୍ନାଗତା ଦେୱମନୁସ୍ସା ନଚିରସ୍ସେୱ ମହନ୍ତତ୍ତଂ ୱେପୁଲ୍ଲତ୍ତଂ ପାପୁଣନ୍ତି ଭୋଗେସୂ’’ତି।

‘‘ପତିରୂପେ ୱସେ ଦେସେ, ଅରିଯମିତ୍ତକରୋ ସିଯା;

ସମ୍ମାପଣିଧିସମ୍ପନ୍ନୋ, ପୁବ୍ବେ ପୁଞ୍ଞକତୋ ନରୋ;

ଧଞ୍ଞଂ ଧନଂ ଯସୋ କିତ୍ତି, ସୁଖଞ୍ଚେତଂଧିୱତ୍ତତୀ’’ତି। ପଠମଂ;

୨। ସଙ୍ଗହସୁତ୍ତଂ

୩୨। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଦାନଂ, ପେଯ୍ୟୱଜ୍ଜଂ, ଅତ୍ଥଚରିଯା, ସମାନତ୍ତତା – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନୀ’’ତି।

‘‘ଦାନଞ୍ଚ ପେଯ୍ୟୱଜ୍ଜଞ୍ଚ [ସଙ୍ଗହେ (ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପାଠନ୍ତରଂ) ଦୀ। ନି। ୩।୨୭୩ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ଅତ୍ଥଚରିଯା ଚ ଯା ଇଧ;

ସମାନତ୍ତତା ଚ ଧମ୍ମେସୁ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଯଥାରହଂ;

ଏତେ ଖୋ ସଙ୍ଗହା ଲୋକେ, ରଥସ୍ସାଣୀୱ ଯାଯତୋ।

‘‘ଏତେ ଚ ସଙ୍ଗହା ନାସ୍ସୁ, ନ ମାତା ପୁତ୍ତକାରଣା;

ଲଭେଥ ମାନଂ ପୂଜଂ ୱା, ପିତା ୱା ପୁତ୍ତକାରଣା।

‘‘ଯସ୍ମା ଚ ସଙ୍ଗହା [ସଙ୍ଗହେ (ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପାଠନ୍ତରଂ) ଦୀ। ନି। ୩।୨୭୩ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଏତେ, ସମୱେକ୍ଖନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା;

ତସ୍ମା ମହତ୍ତଂ ପପ୍ପୋନ୍ତି, ପାସଂସା ଚ ଭୱନ୍ତି ତେ’’ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ସୀହସୁତ୍ତଂ

୩୩। ‘‘ସୀହୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଗରାଜା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ଆସଯା ନିକ୍ଖମତି। ଆସଯା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱିଜମ୍ଭତି। ୱିଜମ୍ଭିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେତି। ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦତି। ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ପକ୍କମତି। ଯେ ଖୋ ପନ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିରଚ୍ଛାନଗତା ପାଣା ସୀହସ୍ସ ମିଗରଞ୍ଞୋ ନଦତୋ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣନ୍ତି, ତେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଭଯଂ ସଂୱେଗଂ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ବିଲଂ ବିଲାସଯା ପୱିସନ୍ତି, ଦକଂ ଦକାସଯା [ଉଦକଂ ଉଦକାସଯା (କ।) ସଂ। ନି। ୩।୭୮; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୩୭ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ପୱିସନ୍ତି, ୱନଂ ୱନାସଯା ପୱିସନ୍ତି, ଆକାସଂ ପକ୍ଖିନୋ ଭଜନ୍ତି । ଯେପି ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗା ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଦଳ୍ହେହି ୱରତ୍ତେହି ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧା, ତେପି ତାନି ବନ୍ଧନାନି ସଞ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମ୍ପଦାଲେତ୍ୱା ଭୀତା ମୁତ୍ତକରୀସଂ ଚଜମାନା ଯେନ ୱା ତେନ ୱା ପଲାଯନ୍ତି। ଏୱଂ ମହିଦ୍ଧିକୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀହୋ ମିଗରାଜା ତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ ପାଣାନଂ, ଏୱଂ ମହେସକ୍ଖୋ ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱୋ।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଦା ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା, ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି – ‘ଇତି ସକ୍କାଯୋ, ଇତି ସକ୍କାଯସମୁଦଯୋ, ଇତି ସକ୍କାଯନିରୋଧୋ [ସକ୍କାଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ (ଅଟ୍ଠ, ସଂ। ନି। ୩।୭୮) ‘‘ସକ୍କାଯନିରୋଧଗାମିନୀ’’ତି ପଚ୍ଛିମପଦଂ ପନ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ଇତି ସକ୍କାଯନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି। ଯେପି ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱା ଦୀଘାଯୁକା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ସୁଖବହୁଲା ଉଚ୍ଚେସୁ ୱିମାନେସୁ ଚିରଟ୍ଠିତିକା, ତେପି ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଭଯଂ ସଂୱେଗଂ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି – ‘ଅନିଚ୍ଚା ୱତ କିର, ଭୋ, ମଯଂ ସମାନା ନିଚ୍ଚମ୍ହାତି ଅମଞ୍ଞିମ୍ହ; ଅଦ୍ଧୁୱା ୱତ କିର, ଭୋ, ମଯଂ ସମାନା ଧୁୱମ୍ହାତି ଅମଞ୍ଞିମ୍ହ; ଅସସ୍ସତା ୱତ କିର, ଭୋ, ମଯଂ ସମାନା ସସ୍ସତମ୍ହାତି ଅମଞ୍ଞିମ୍ହ। ମଯଂ କିର, ଭୋ, ଅନିଚ୍ଚା ଅଦ୍ଧୁୱା ଅସସ୍ସତା ସକ୍କାଯପରିଯାପନ୍ନା’ତି। ଏୱଂ ମହିଦ୍ଧିକୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ, ଏୱଂ ମହେସକ୍ଖୋ ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱୋ’’ତି।

‘‘ଯଦା ବୁଦ୍ଧୋ ଅଭିଞ୍ଞାଯ, ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତଯୀ;

ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ, ସତ୍ଥା ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ।

‘‘ସକ୍କାଯଞ୍ଚ ନିରୋଧଞ୍ଚ, ସକ୍କାଯସ୍ସ ଚ ସମ୍ଭୱଂ;

ଅରିଯଞ୍ଚଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ, ଦୁକ୍ଖୂପସମଗାମିନଂ।

‘‘ଯେପି ଦୀଘାଯୁକା ଦେୱା, ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ଯସସ୍ସିନୋ;

ଭୀତା ସନ୍ତାସମାପାଦୁଂ, ସୀହସ୍ସେୱି’ତରେମିଗା।

‘‘ଅୱୀତିୱତ୍ତା ସକ୍କାଯଂ, ଅନିଚ୍ଚା କିର ଭୋ ମଯଂ;

ସୁତ୍ୱା ଅରହତୋ ୱାକ୍ୟଂ, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତସ୍ସ ତାଦିନୋ’’ତି [ସଂ। ନି। ୩।୭୮]। ତତିଯଂ;

୪। ଅଗ୍ଗପ୍ପସାଦସୁତ୍ତଂ

୩୪। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଗ୍ଗପ୍ପସାଦା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ଅପଦା ୱା ଦ୍ୱିପଦା [ଦିପଦା (ସୀ। ପୀ।) ଅ। ନି। ୫। ୩୨; ଇତିୱୁ। ୯୦] ୱା ଚତୁପ୍ପଦା ୱା ବହୁପ୍ପଦା ୱା ରୂପିନୋ ୱା ଅରୂପିନୋ ୱା ସଞ୍ଞିନୋ ୱା ଅସଞ୍ଞିନୋ ୱା ନେୱସଞ୍ଞିନାସଞ୍ଞିନୋ ୱା, ତଥାଗତୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଯେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବୁଦ୍ଧେ ପସନ୍ନା, ଅଗ୍ଗେ ତେ ପସନ୍ନା। ଅଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ ପସନ୍ନାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ୱିପାକୋ ହୋତି।

‘‘ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସଙ୍ଖତା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି। ଯେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯେ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେ ମଗ୍ଗେ ପସନ୍ନା, ଅଗ୍ଗେ ତେ ପସନ୍ନା। ଅଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ ପସନ୍ନାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ୱିପାକୋ ହୋତି।

‘‘ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସଙ୍ଖତା ୱା ଅସଙ୍ଖତା ୱା, ୱିରାଗୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି, ଯଦିଦଂ ମଦନିମ୍ମଦନୋ ପିପାସୱିନଯୋ ଆଲଯସମୁଗ୍ଘାତୋ ୱଟ୍ଟୁପଚ୍ଛେଦୋ ତଣ୍ହାକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଯେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିରାଗେ ଧମ୍ମେ ପସନ୍ନା, ଅଗ୍ଗେ ତେ ପସନ୍ନା। ଅଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ ପସନ୍ନାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ୱିପାକୋ ହୋତି।

‘‘ଯାୱତା , ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଘା ୱା ଗଣା ୱା, ତଥାଗତସାୱକସଙ୍ଘୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି, ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରି ପୁରିସଯୁଗାନି ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା ଏସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। ଯେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଘେ ପସନ୍ନା , ଅଗ୍ଗେ ତେ ପସନ୍ନା। ଅଗ୍ଗେ ଖୋ ପନ ପସନ୍ନାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ୱିପାକୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅଗ୍ଗପ୍ପସାଦା’’ତି।

‘‘ଅଗ୍ଗତୋ ୱେ ପସନ୍ନାନଂ, ଅଗ୍ଗଂ ଧମ୍ମଂ ୱିଜାନତଂ;

ଅଗ୍ଗେ ବୁଦ୍ଧେ ପସନ୍ନାନଂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେ ଅନୁତ୍ତରେ।

‘‘ଅଗ୍ଗେ ଧମ୍ମେ ପସନ୍ନାନଂ, ୱିରାଗୂପସମେ ସୁଖେ;

ଅଗ୍ଗେ ସଙ୍ଘେ ପସନ୍ନାନଂ, ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତେ ଅନୁତ୍ତରେ।

‘‘ଅଗ୍ଗସ୍ମିଂ ଦାନଂ ଦଦତଂ, ଅଗ୍ଗଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତି;

ଅଗ୍ଗଂ ଆଯୁ ଚ ୱଣ୍ଣୋ ଚ, ଯସୋ କିତ୍ତି ସୁଖଂ ବଲଂ।

‘‘ଅଗ୍ଗସ୍ସ ଦାତା ମେଧାୱୀ, ଅଗ୍ଗଧମ୍ମସମାହିତୋ;

ଦେୱଭୂତୋ ମନୁସ୍ସୋ ୱା, ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ପମୋଦତୀ’’ତି [ଇତିୱୁ. ୯୦]। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ୱସ୍ସକାରସୁତ୍ତଂ

୩୫। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ଅଥ ଖୋ ୱସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଗଧମହାମତ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ୱସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଗଧମହାମତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଚତୂହି ଖୋ ମଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ମହାପଞ୍ଞଂ ମହାପୁରିସଂ ପଞ୍ଞାପେମ । କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭୋ ଗୋତମ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ସୁତଜାତସ୍ସ ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଖୋ ପନ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନାତି – ‘ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ, ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ’ତି। ସତିମା ଖୋ ପନ ହୋତି ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା ଯାନି ଖୋ ପନ ତାନି ଗହଟ୍ଠକାନି କିଂକରଣୀଯାନି, ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ହୋତି ଅନଲସୋ, ତତ୍ରୁପାଯାଯ ୱୀମଂସାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଲଂ କାତୁଂ ଅଲଂ ସଂୱିଧାତୁଂ। ଇମେହି ଖୋ ମଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ମହାପଞ୍ଞଂ ମହାପୁରିସଂ ପଞ୍ଞାପେମ। ସଚେ ମେ [ସଚେ ପନ ମେ (ସୀ। କ।), ସଚେ ମେ ପନ (ପୀ।)], ଭୋ ଗୋତମ, ଅନୁମୋଦିତବ୍ବଂ ଅନୁମୋଦତୁ ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ; ସଚେ ପନ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ ପଟିକ୍କୋସତୁ ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି।

‘‘ନେୱ ଖୋ ତ୍ୱାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅନୁମୋଦାମି ନ ପଟିକ୍କୋସାମି । ଚତୂହି ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ମହାପଞ୍ଞଂ ମହାପୁରିସଂ ପଞ୍ଞାପେମି। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ବହୁଜନସୁଖାଯ; ବହୁସ୍ସ ଜନତା ଅରିଯେ ଞାଯେ ପତିଟ୍ଠାପିତା, ଯଦିଦଂ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମତା କୁସଲଧମ୍ମତା। ସୋ ଯଂ ୱିତକ୍କଂ ଆକଙ୍ଖତି ୱିତକ୍କେତୁଂ ତଂ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେତି, ଯଂ ୱିତକ୍କଂ ନାକଙ୍ଖତି ୱିତକ୍କେତୁଂ ନ ତଂ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେତି; ଯଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ଆକଙ୍ଖତି ସଙ୍କପ୍ପେତୁଂ ତଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପେତି, ଯଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ନାକଙ୍ଖତି ସଙ୍କପ୍ପେତୁଂ ନ ତଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପେତି। ଇତି ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି ୱିତକ୍କପଥେ। ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ନେୱ ଖୋ ତ୍ୱାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅନୁମୋଦାମି ନ ପନ ପଟିକ୍କୋସାମି। ଇମେହି ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ମହାପଞ୍ଞଂ ମହାପୁରିସଂ ପଞ୍ଞାପେମୀ’’ତି।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ। ଇମେହି ଚ ମଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଧାରେମ; ଭୱଞ୍ହି ଗୋତମୋ ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ବହୁଜନସୁଖାଯ; ବହୁ ତେ [ବହୁସ୍ସ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଜନତା ଅରିଯେ ଞାଯେ ପତିଟ୍ଠାପିତା, ଯଦିଦଂ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମତା କୁସଲଧମ୍ମତା। ଭୱଞ୍ହି ଗୋତମୋ ଯଂ ୱିତକ୍କଂ ଆକଙ୍ଖତି ୱିତକ୍କେତୁଂ ତଂ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେତି, ଯଂ ୱିତକ୍କଂ ନାକଙ୍ଖତି ୱିତକ୍କେତୁଂ ନ ତଂ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେତି, ଯଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ଆକଙ୍ଖତି ସଙ୍କପ୍ପେତୁଂ ତଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପେତି, ଯଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ନାକଙ୍ଖତି ସଙ୍କପ୍ପେତୁଂ ନ ତଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପେତି। ଭୱଞ୍ହି ଗୋତମୋ ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ୱିତକ୍କପଥେ। ଭୱଞ୍ହି ଗୋତମୋ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ । ଭୱଞ୍ହି ଗୋତମୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ’’ତି।

‘‘ଅଦ୍ଧା ଖୋ ତ୍ୱାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆସଜ୍ଜ ଉପନୀଯ ୱାଚା ଭାସିତା। ଅପି ଚ, ତ୍ୱାହଂ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମି – ‘ଅହଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ବହୁଜନସୁଖାଯ; ବହୁ ମେ [ବହୁସ୍ସ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଜନତା ଅରିଯେ ଞାଯେ ପତିଟ୍ଠାପିତା, ଯଦିଦଂ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମତା କୁସଲଧମ୍ମତା। ଅହଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯଂ ୱିତକ୍କଂ ଆକଙ୍ଖାମି ୱିତକ୍କେତୁଂ ତଂ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେମି, ଯଂ ୱିତକ୍କଂ ନାକଙ୍ଖାମି ୱିତକ୍କେତୁଂ ନ ତଂ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେମି , ଯଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ଆକଙ୍ଖାମି ସଙ୍କପ୍ପେତୁଂ ତଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପେମି, ଯଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ନାକଙ୍ଖାମି ସଙ୍କପ୍ପେତୁଂ ନ ତଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପେମି। ଅହଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ୱିତକ୍କପଥେ। ଅହଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ। ଅହଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମୀ’’’ତି।

‘‘ଯୋ ୱେଦି ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ, ମଚ୍ଚୁପାସପ୍ପମୋଚନଂ;

ହିତଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ, ଞାଯଂ ଧମ୍ମଂ ପକାସଯି;

ଯଂ ୱେ ଦିସ୍ୱା ଚ ସୁତ୍ୱା ଚ, ପସୀଦନ୍ତି ବହୂ ଜନା [ପସୀଦତି ବହୁଜ୍ଜନୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

‘‘ମଗ୍ଗାମଗ୍ଗସ୍ସ କୁସଲୋ, କତକିଚ୍ଚୋ ଅନାସୱୋ;

ବୁଦ୍ଧୋ ଅନ୍ତିମସାରୀରୋ [ଅନ୍ତିମଧାରିତୋ (କ।)], ‘‘(ମହାପଞ୍ଞୋ) [( ) ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେ ନତ୍ଥି] ମହାପୁରିସୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ଦୋଣସୁତ୍ତଂ

୩୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଅନ୍ତରା ଚ ଉକ୍କଟ୍ଠଂ ଅନ୍ତରା ଚ ସେତବ୍ୟଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ଦୋଣୋପି ସୁଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅନ୍ତରା ଚ ଉକ୍କଟ୍ଠଂ ଅନ୍ତରା ଚ ସେତବ୍ୟଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଦୋଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ପାଦେସୁ ଚକ୍କାନି ସହସ୍ସାରାନି ସନେମିକାନି ସନାଭିକାନି ସବ୍ବାକାରପରିପୂରାନି; ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ, ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ, ଭୋ! ନ ୱତିମାନି ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ପଦାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି!! ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ଅଥ ଖୋ ଦୋଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ପଦାନି ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ ପାସାଦିକଂ ପସାଦନୀଯଂ ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସନ୍ତମାନସଂ ଉତ୍ତମଦମଥସମଥମନୁପ୍ପତ୍ତଂ ଦନ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ସଂଯତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ [ଯତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ (ମହାୱ। ୨୫୭)] ନାଗଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଦେୱୋ ନୋ ଭୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଦେୱୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ନୋ ଭୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଯକ୍ଖୋ ନୋ ଭୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମନୁସ୍ସୋ ନୋ ଭୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମନୁସ୍ସୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି।

‘‘‘ଦେୱୋ ନୋ ଭୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଦେୱୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’ତି ୱଦେସି। ‘ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ନୋ ଭୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’ତି ୱଦେସି। ‘ଯକ୍ଖୋ ନୋ ଭୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’ତି ୱଦେସି। ‘ମନୁସ୍ସୋ ନୋ ଭୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମନୁସ୍ସୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’ତି ୱଦେସି। ଅଥ କୋ ଚରହି ଭୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି?

‘‘ଯେସଂ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆସୱାନଂ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଦେୱୋ ଭୱେଯ୍ୟଂ, ତେ ମେ ଆସୱା ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ଯେସଂ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆସୱାନଂ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଭୱେଯ୍ୟଂ… ଯକ୍ଖୋ ଭୱେଯ୍ୟଂ… ମନୁସ୍ସୋ ଭୱେଯ୍ୟଂ, ତେ ମେ ଆସୱା ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ସେଯ୍ୟଥାପି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉପ୍ପଲଂ ୱା ପଦୁମଂ ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ୱା ଉଦକେ ଜାତଂ ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢଂ ଉଦକା ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ତିଟ୍ଠତି ଅନୁପଲିତ୍ତଂ ଉଦକେନ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଲୋକେ ଜାତୋ ଲୋକେ ସଂୱଡ୍ଢୋ ଲୋକଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ୱିହରାମି ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ଲୋକେନ। ବୁଦ୍ଧୋତି ମଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଧାରେହୀ’’ତି।

‘‘ଯେନ ଦେୱୂପପତ୍ୟସ୍ସ, ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ୱା ୱିହଙ୍ଗମୋ;

ଯକ୍ଖତ୍ତଂ ଯେନ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, ମନୁସ୍ସତ୍ତଞ୍ଚ ଅବ୍ବଜେ;

ତେ ମୟ୍ହଂ, ଆସୱା ଖୀଣା, ୱିଦ୍ଧସ୍ତା ୱିନଳୀକତା।

‘‘ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ଯଥା ୱଗ୍ଗୁ, ତୋଯେନ ନୁପଲିପ୍ପତି [ନୁପଲିମ୍ପତି (କ।)];

ନୁପଲିପ୍ପାମି [ନୁପଲିମ୍ପାମି (କ।)] ଲୋକେନ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋସ୍ମି ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ଅପରିହାନିୟସୁତ୍ତଂ

୩୭। ‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ପରିହାନାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି, ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି; ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ; ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି; ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ; ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି – ‘ନେୱ ଦୱାଯ ନ ମଦାଯ ନ ମଣ୍ଡନାଯ ନ ୱିଭୂସନାଯ; ଯାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଠିତିଯା ଯାପନାଯ ୱିହିଂସୂପରତିଯା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୁଗ୍ଗହାଯ। ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି, ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି, ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚା’ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଦିୱସଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ରତ୍ତିଯା ପଠମଂ ଯାମଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି; ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମଂ ଯାମଂ ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତି , ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାଯ, ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କରିତ୍ୱା; ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମଂ ଯାମଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭବ୍ବୋ ପରିହାନାଯ, ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେତି।

‘‘ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଚ ସଂୱୁତୋ;

ଭୋଜନମ୍ହି ଚ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ, ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜତି।

‘‘ଏୱଂ ୱିହାରୀ ଆତାପୀ, ଅହୋରତ୍ତମତନ୍ଦିତୋ;

ଭାୱଯଂ କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ପତ୍ତିଯା।

‘‘ଅପ୍ପମାଦରତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ପମାଦେ ଭୟଦସ୍ସି ୱା [ଭୟଦସ୍ସାୱୀ (କ।) ଧ। ପ। ୩୨ ଧମ୍ମପଦେପି];

ଅଭବ୍ବୋ ପରିହାନାୟ, ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ’’ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ପତିଲୀନସୁତ୍ତଂ

୩୮। ‘‘ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ [ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ (?)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ‘ସମୱୟସଟ୍ଠେସନୋ ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟସଙ୍ଖାରୋ ପତିଲୀନୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଯାନି ତାନି ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁଥୁପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚାନି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି ୱା, ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି ୱା, ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋତି ୱା, ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋତି ୱା, ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରନ୍ତି ୱା, ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରନ୍ତି ୱା, ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣାତି ୱା, ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣାତି ୱା, ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣାତି ୱା, ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣାତି ୱା; ସବ୍ବାନି ତାନି ନୁଣ୍ଣାନି ହୋନ୍ତି ପନୁଣ୍ଣାନି ଚତ୍ତାନି ୱନ୍ତାନି ମୁତ୍ତାନି ପହୀନାନି ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠାନି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମୱୟସଟ୍ଠେସନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମେସନା ପହୀନା ହୋତି, ଭୱେସନା ପହୀନା ହୋତି, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେସନା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମୱୟସଟ୍ଠେସନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟସଙ୍ଖାରୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟସଙ୍ଖାରୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପତିଲୀନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସ୍ମିମାନୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପତିଲୀନୋ ହୋତି। ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ‘ସମୱୟସଟ୍ଠେସନୋ ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟସଙ୍ଖାରୋ ପତିଲୀନୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

[ଇତିୱୁ। ୫୫ ଇତିୱୁତ୍ତକେପି] ‘‘କାମେସନା ଭୱେସନା, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେସନା ସହ;

ଇତି ସଚ୍ଚପରାମାସୋ, ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନା ସମୁସ୍ସୟା।

[ଇତିୱୁ। ୫୫ ଇତିୱୁତ୍ତକେପି] ‘‘ସବ୍ବରାଗୱିରତ୍ତସ୍ସ, ତଣ୍ହକ୍ଖୟୱିମୁତ୍ତିନୋ;

ଏସନା ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠା, ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନା ସମୂହତା।

‘‘ସ ୱେ ସନ୍ତୋ ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅପରାଜିତୋ;

ମାନାଭିସମୟା ବୁଦ୍ଧୋ, ପତିଲୀନୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ଉଜ୍ଜୟସୁତ୍ତଂ

୩୯। ଅଥ ଖୋ ଉଜ୍ଜୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଉଜ୍ଜୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଭୱମ୍ପି ନୋ ଗୋତମୋ ଯଞ୍ଞଂ ୱଣ୍ଣେତୀ’’ତି ? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ଯଞ୍ଞଂ ୱଣ୍ଣେମି; ନ ପନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ଯଞ୍ଞଂ ନ ୱଣ୍ଣେମି। ଯଥାରୂପେ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯଞ୍ଞେ ଗାୱୋ ହଞ୍ଞନ୍ତି, ଅଜେଳକା ହଞ୍ଞନ୍ତି, କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହଞ୍ଞନ୍ତି, ୱିୱିଧା ପାଣା ସଙ୍ଘାତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି; ଏୱରୂପଂ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସାରମ୍ଭଂ ଯଞ୍ଞଂ ନ ୱଣ୍ଣେମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱରୂପଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସାରମ୍ଭଂ ଯଞ୍ଞଂ ନ ଉପସଙ୍କମନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନା।

‘‘ଯଥାରୂପେ ଚ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯଞ୍ଞେ ନେୱ ଗାୱୋ ହଞ୍ଞନ୍ତି, ନ ଅଜେଳକା ହଞ୍ଞନ୍ତି, ନ କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହଞ୍ଞନ୍ତି, ନ ୱିୱିଧା ପାଣା ସଙ୍ଘାତଂ

ଆପଜ୍ଜନ୍ତି; ଏୱରୂପଂ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନିରାରମ୍ଭଂ ଯଞ୍ଞଂ ୱଣ୍ଣେମି, ଯଦିଦଂ ନିଚ୍ଚଦାନଂ ଅନୁକୁଲଯଞ୍ଞଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱରୂପଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନିରାରମ୍ଭଂ ଯଞ୍ଞଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନା’’ତି।

‘‘ଅସ୍ସମେଧଂ ପୁରିସମେଧଂ, ସମ୍ମାପାସଂ ୱାଜପେଯ୍ୟଂ ନିରଗ୍ଗଳଂ ;

ମହାଯଞ୍ଞା ମହାରମ୍ଭା [ସମ୍ମାପାସଂ ୱାଜପେଯ୍ୟଂ; ନିରଗ୍ଗଳଂ ମହାରମ୍ଭା (ପୀ।) ସଂ। ନି। ୧।୧୨୦], ନ ତେ ହୋନ୍ତି ମହପ୍ଫଲା।

‘‘ଅଜେଳକା ଚ ଗାୱୋ ଚ, ୱିୱିଧା ଯତ୍ଥ ହଞ୍ଞରେ;

ନ ତଂ ସମ୍ମଗ୍ଗତା ଯଞ୍ଞଂ, ଉପଯନ୍ତି ମହେସିନୋ।

‘‘ଯେ ଚ ଯଞ୍ଞା ନିରାରମ୍ଭା, ଯଜନ୍ତି ଅନୁକୁଲଂ ସଦା;

ଅଜେଳକା ଚ ଗାୱୋ ଚ, ୱିୱିଧା ନେତ୍ଥ ହଞ୍ଞରେ [ନାଜେଳକା ଚ ଗାୱୋ ଚ, ୱିୱିଧା ଯତ୍ଥ ହଞ୍ଞରେ (ସ୍ୟା। କଂ।)];

ତଞ୍ଚ ସମ୍ମଗ୍ଗତା ଯଞ୍ଞଂ, ଉପଯନ୍ତି ମହେସିନୋ।

‘‘ଏତଂ [ଏୱଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଯଜେଥ ମେଧାୱୀ, ଏସୋ ଯଞ୍ଞୋ ମହପ୍ଫଲୋ;

ଏତଂ [ଏୱଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ହି ଯଜମାନସ୍ସ, ସେଯ୍ୟୋ ହୋତି ନ ପାପିୟୋ;

ଯଞ୍ଞୋ ଚ ୱିପୁଲୋ ହୋତି, ପସୀଦନ୍ତି ଚ ଦେୱତା’’ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ଉଦାଯୀସୁତ୍ତଂ

୪୦। ଅଥ ଖୋ ଉଦାଯୀ [ଉଦାଯି (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା …ପେ… ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଉଦାଯୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଭୱମ୍ପି ନୋ ଗୋତମୋ ଯଞ୍ଞଂ ୱଣ୍ଣେତୀ’’ତି? ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ଯଞ୍ଞଂ ୱଣ୍ଣେମି; ନ ପନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ଯଞ୍ଞଂ ନ ୱଣ୍ଣେମି। ଯଥାରୂପେ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯଞ୍ଞେ ଗାୱୋ ହଞ୍ଞନ୍ତି, ଅଜେଳକା ହଞ୍ଞନ୍ତି, କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହଞ୍ଞନ୍ତି, ୱିୱିଧା ପାଣା ସଙ୍ଘାତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି; ଏୱରୂପଂ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସାରମ୍ଭଂ ଯଞ୍ଞଂ ନ ୱଣ୍ଣେମି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱରୂପଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସାରମ୍ଭଂ ଯଞ୍ଞଂ ନ ଉପସଙ୍କମନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନା।

‘‘ଯଥାରୂପେ ଚ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯଞ୍ଞେ ନେୱ ଗାୱୋ ହଞ୍ଞନ୍ତି, ନ ଅଜେଳକା ହଞ୍ଞନ୍ତି, ନ କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହଞ୍ଞନ୍ତି, ନ ୱିୱିଧା ପାଣା ସଙ୍ଘାତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି; ଏୱରୂପଂ ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନିରାରମ୍ଭଂ ଯଞ୍ଞଂ ୱଣ୍ଣେମି , ଯଦିଦଂ ନିଚ୍ଚଦାନଂ ଅନୁକୁଲଯଞ୍ଞଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଏୱରୂପଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନିରାରମ୍ଭଂ ଯଞ୍ଞଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନା’’ତି।

‘‘ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ନିରାରମ୍ଭଂ, ଯଞ୍ଞଂ କାଲେନ କପ୍ପିଯଂ;

ତାଦିସଂ ଉପସଂଯନ୍ତି, ସଞ୍ଞତା ବ୍ରହ୍ମଚାରୟୋ।

‘‘ୱିୱଟଚ୍ଛଦା [ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦା (ସୀ। ପୀ।), ୱିୱଜଚ୍ଛଦା (କ।)] ଯେ ଲୋକେ, ୱୀତିୱତ୍ତା କୁଲଂ ଗତିଂ;

ଯଞ୍ଞମେତଂ ପସଂସନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧା ଯଞ୍ଞସ୍ସ [ପୁଞ୍ଞସ୍ସ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] କୋୱିଦା।

‘‘ଯଞ୍ଞେ ୱା ଯଦି ୱା ସଦ୍ଧେ, ହବ୍ୟଂ [ହବ୍ବଂ (ସୀ। ପୀ।), ହୁଞ୍ଞଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] କତ୍ୱା ଯଥାରହଂ;

ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଯଜତି [ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଯଜନ୍ତି (କ।)], ସୁଖେତ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଚାରିସୁ।

‘‘ସୁହୁତଂ ସୁୟିଟ୍ଠଂ ସୁପ୍ପତ୍ତଂ [ସମ୍ପତ୍ତଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେସୁ ୟଂ କତଂ;

ୟଞ୍ଞୋ ଚ ୱିପୁଲୋ ହୋତି, ପସୀଦନ୍ତି ଚ ଦେୱତା।

‘‘ଏୱଂ [ଏତଂ (କ।) ଅ। ନି। ୬।୩୭] ୟଜିତ୍ୱା ମେଧାୱୀ, ସଦ୍ଧୋ ମୁତ୍ତେନ ଚେତସା;

ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ସୁଖଂ ଲୋକଂ, ପଣ୍ଡିତୋ ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଦସମଂ;

ଚକ୍କୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଚକ୍କୋ ସଙ୍ଗହୋ ସୀହୋ, ପସାଦୋ ୱସ୍ସକାରେନ ପଞ୍ଚମଂ;

ଦୋଣୋ ଅପରିହାନିୟୋ ପତିଲୀନୋ, ଉଜ୍ଜୟୋ ଉଦାୟିନା ତେ ଦସାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫. ରୋହିତସ୍ସୱଗ୍ଗୋ

୧. ସମାଧିଭାୱନାସୁତ୍ତଂ

୪୧. ''ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାୟ ସଂୱତ୍ତତି; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଞାଣଦସ୍ସନପ୍ପଟିଲାଭାୟ ସଂୱତ୍ତତି; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାୟ ସଂୱତ୍ତତି; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାୟ ସଂୱତ୍ତତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଞାଣଦସ୍ସନପ୍ପଟିଲାଭାୟ ସଂୱତ୍ତତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ମନସି କରୋତି, ଦିୱାସଞ୍ଞଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ୟଥା ଦିୱା ତଥା ରତ୍ତିଂ, ୟଥା ରତ୍ତିଂ ତଥା ଦିୱା। ଇତି ୱିୱଟେନ ଚେତସା ଅପରିୟୋନଦ୍ଧେନ ସପ୍ପଭାସଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଞାଣଦସ୍ସନପ୍ପଟିଲାଭାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାୟ ସଂୱତ୍ତତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିଦିତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ୱିଦିତା ସଞ୍ଞା…ପେ… ୱିଦିତା ୱିତକ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ ସଂୱତ୍ତତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚସୁ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଉଦୟବ୍ବୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି – 'ଇତି ରୂପଂ, ଇତି ରୂପସ୍ସ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ରୂପସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ [ଅତ୍ଥଗମୋ (ସୀ. ପୀ.)]; ଇତି ୱେଦନା, ଇତି ୱେଦନାୟ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ୱେଦନାୟ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ସଞ୍ଞା, ଇତି ସଞ୍ଞାୟ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ସଞ୍ଞାୟ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ସଙ୍ଖାରା, ଇତି ସଙ୍ଖାରାନଂ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସମୁଦୟୋ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ'ତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧିଭାୱନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ସମାଧିଭାୱନା। ଇଦଞ୍ଚ ପନ ମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତଂ ପାରାୟନେ ପୁଣ୍ଣକପଞ୍ହେ –

''ସଙ୍ଖାୟ ଲୋକସ୍ମିଂ ପରୋପରାନି,

ୟସ୍ସିଞ୍ଜିତଂ ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ;

ସନ୍ତୋ ୱିଧୂମୋ ଅନୀଘୋ ନିରାସୋ,

ଅତାରି ସୋ ଜାତିଜରନ୍ତି ବ୍ରୂମୀ''ତି [ସୁ. ନି. ୧୦୫୪; ଚୂଳନି. ପୁଣ୍ଣକମାଣୱପୁଚ୍ଛା ୭୩]। ପଠମଂ;

୨. ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣସୁତ୍ତଂ

୪୨. ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣାନି [ପଞ୍ହାବ୍ୟାକରଣାନି (କ.)]। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ହୋ ଏକଂସବ୍ୟାକରଣୀୟୋ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ହୋ ୱିଭଜ୍ଜବ୍ୟାକରଣୀୟୋ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ହୋ ପଟିପୁଚ୍ଛାବ୍ୟାକରଣୀୟୋ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ହୋ ଠପନୀୟୋ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣାନୀ''ତି।

''ଏକଂସୱଚନଂ ଏକଂ, ୱିଭଜ୍ଜୱଚନାପରଂ;

ତତିୟଂ ପଟିପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଚତୁତ୍ଥଂ ପନ ଠାପୟେ।

''ୟୋ ଚ ତେସଂ [ନେସଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ, ଜାନାତି ଅନୁଧମ୍ମତଂ;

ଚତୁପଞ୍ହେସୁ କୁସଲୋ, ଆହୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ତଥାୱିଧଂ।

''ଦୁରାସଦୋ ଦୁପ୍ପସହୋ, ଗମ୍ଭୀରୋ ଦୁପ୍ପଧଂସିୟୋ;

ଅଥୋ ଅତ୍ଥେ ଅନତ୍ଥେ ଚ, ଉଭୟସ୍ସ ହୋତି କୋୱିଦୋ [ଉଭୟତ୍ଥସ୍ସ କୋୱିଦୋ (ସ୍ୟା। କଂ।)]।

''ଅନତ୍ଥଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ଅତ୍ଥଂ ଗଣ୍ହାତି ପଣ୍ଡିତୋ;

ଅତ୍ଥାଭିସମୟା ଧୀରୋ, ପଣ୍ଡିତୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। ଦୁତିୟଂ;

୩। ପଠମକୋଧଗରୁସୁତ୍ତଂ

୪୩। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? କୋଧଗରୁ ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ, ମକ୍ଖଗରୁ ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ, ଲାଭଗରୁ ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ, ସକ୍କାରଗରୁ ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ।

''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ ନ କୋଧଗରୁ, ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ ନ ମକ୍ଖଗରୁ, ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ ନ ଲାଭଗରୁ , ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ ନ ସକ୍କାରଗରୁ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି।

''କୋଧମକ୍ଖଗରୂ ଭିକ୍ଖୂ, ଲାଭସକ୍କାରଗାରୱା;

ନ ତେ ଧମ୍ମେ ୱିରୂହନ୍ତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଦେସିତେ।

''ୟେ ଚ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁନୋ, ୱିହଂସୁ ୱିହରନ୍ତି ଚ;

ତେ ୱେ ଧମ୍ମେ ୱିରୂହନ୍ତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଦେସିତେ''ତି। ତତିୟଂ;

୪। ଦୁତିୟକୋଧଗରୁସୁତ୍ତଂ

୪୪। ''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସଦ୍ଧମ୍ମା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? କୋଧଗରୁତା ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁତା, ମକ୍ଖଗରୁତା ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁତା, ଲାଭଗରୁତା ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁତା, ସକ୍କାରଗରୁତା ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁତା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅସଦ୍ଧମ୍ମା।

''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧମ୍ମା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁତା ନ କୋଧଗରୁତା, ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁତା ନ ମକ୍ଖଗରୁତା, ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁତା ନ ଲାଭଗରୁତା, ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁତା ନ ସକ୍କାରଗରୁତା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ସଦ୍ଧମ୍ମା''ତି।

''କୋଧମକ୍ଖଗରୁ ଭିକ୍ଖୁ, ଲାଭସକ୍କାରଗାରୱୋ;

ସୁଖେତ୍ତେ ପୂତିବୀଜଂୱ, ସଦ୍ଧମ୍ମେ ନ ୱିରୂହତି।

''ୟେ ଚ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁନୋ, ୱିହଂସୁ ୱିହରନ୍ତି ଚ;

ତେ ୱେ ଧମ୍ମେ ୱିରୂହନ୍ତି, ସ୍ନେହାନ୍ୱୟମିୱୋସଧା''ତି [ସ୍ନେହମନ୍ୱାୟମିୱୋସଧାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫. ରୋହିତସ୍ସସୁତ୍ତଂ

୪୫. ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା [ସଂ. ନି. ୧.୧୦୭] ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ. ଅଥ ଖୋ ରୋହିତସ୍ସୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତଵଣ୍ଣୋ କେଵଲକପ୍ପଂ ଜେତଵନଂ ଓଭାସେତ୍ଵା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି. ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ରୋହିତସ୍ସୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ –

''ଯତ୍ଥ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚଵତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଞାତୁଂ ଵା ଦଟ୍ଠୁଂ ଵା ପାପୁଣିତୁଂ ଵା''ତି? ''ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚଵତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ଵଦାମୀ''ତି.

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ , ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଵ ସୁଭାସିତମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା – 'ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚଵତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ଵଦାମୀ'''ତି.

''ଭୂତପୁବ୍ବାହଂ, ଭନ୍ତେ, ରୋହିତସ୍ସୋ ନାମ ଇସି ଅହୋସିଂ ଭୋଜପୁତ୍ତୋ ଇଦ୍ଧିମା ଵେହାସଙ୍ଗମୋ. ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏଵରୂପୋ ଜଵୋ ଅହୋସି, ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଦଳ୍ହଧମ୍ମା [ଦଳ୍ହଧମ୍ମୋ, ଅ. ନି. ୯.୩୮; ମ. ନି. ୧.୧୬୧ (ସଦ୍ଦତ୍ଥ) ଟୀକା ଚ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନବ୍ୟାକରଣଂ ଚ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ] ଧନୁଗ୍ଗହୋ ସିକ୍ଖିତୋ କତହତ୍ଥୋ କତୂପାସନୋ ଲହୁକେନ ଅସନେନ ଅପ୍ପକସିରେନ ତିରିଯଂ ତାଲଚ୍ଛାଯଂ ଅତିପାତେଯ୍ୟ. ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏଵରୂପୋ ପଦଵୀତିହାରୋ ଅହୋସି, ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ପୁରତ୍ଥିମା ସମୁଦ୍ଦା ପଚ୍ଛିମୋ ସମୁଦ୍ଦୋ. ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏଵରୂପେନ ଜଵେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଏଵରୂପେନ ଚ ପଦଵୀତିହାରେନ ଏଵରୂପଂ ଇଚ୍ଛାଗତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି – 'ଅହଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ'ତି. ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେଵ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାଵକମ୍ମା ଅଞ୍ଞତ୍ର ନିଦ୍ଦାକିଲମଥପଟିଵିନୋଦନା ଵସ୍ସସତାଯୁକୋ ଵସ୍ସସତଜୀଵୀ ଵସ୍ସସତଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅପ୍ପତ୍ଵାଵ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଅନ୍ତରାଯେଵ କାଲଙ୍କତୋ.

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଵ ସୁଭାସିତମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା – 'ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚଵତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ଵଦାମୀ'''ତି.

'''ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚଵତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟ'ନ୍ତି ଵଦାମି. ନ ଚାହଂ, ଆଵୁସୋ, ଅପ୍ପତ୍ଵାଵ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯଂ ଵଦାମି. ଅପି ଚାହଂ, ଆଵୁସୋ, ଇମସ୍ମିଂଯେଵ ବ୍ୟାମମତ୍ତେ କଳେଵରେ [କଳେଵରେ (ସୀ. ପୀ.)] ସସଞ୍ଞିମ୍ହି ସମନକେ ଲୋକଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାପେମି ଲୋକସମୁଦଯଞ୍ଚ ଲୋକନିରୋଧଞ୍ଚ ଲୋକନିରୋଧଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦ''ନ୍ତି.

''ଗମନେନ ନ ପତ୍ତବ୍ବୋ, ଲୋକସ୍ସନ୍ତୋ କୁଦାଚନଂ;

ନ ଚ ଅପ୍ପତ୍ଵା ଲୋକନ୍ତଂ, ଦୁକ୍ଖା ଅତ୍ଥି ପମୋଚନଂ.

''ତସ୍ମା ହଵେ ଲୋକଵିଦୂ ସୁମେଧୋ,

ଲୋକନ୍ତଗୂ ଵୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋ;

ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ସମିତାଵି ଞତ୍ଵା,

ନାସୀସତୀ [ନାସିଂସତୀ (ସୀ.)] ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚା''ତି. ପଞ୍ଚମଂ;

୬. ଦୁତିଯରୋହିତସ୍ସସୁତ୍ତଂ

୪୬. ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଇମଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରତ୍ତିଂ ରୋହିତସ୍ସୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା

ଅଭିକ୍କନ୍ତଵଣ୍ଣୋ କେଵଲକପ୍ପଂ ଜେତଵନଂ ଓଭାସେତ୍ଵା ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ମଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ , ଭିକ୍ଖଵେ, ରୋହିତସ୍ସୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ମଂ ଏତଦଵୋଚ – 'ଯତ୍ଥ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ [ସଂ। ନି। ୧।୧୦୭], ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚଵତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଞାତୁଂ ଵା ଦଟ୍ଠୁଂ ଵା ପାପୁଣିତୁଂ ଵା'ତି? ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରୋହିତସ୍ସଂ ଦେଵପୁତ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚଂ – 'ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚଵତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ଵଦାମୀ'ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରୋହିତସ୍ସୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ମଂ ଏତଦଵୋଚ – 'ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଵ ସୁଭାସିତମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା – ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚଵତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ଵଦାମି'''।

''ଭୂତପୁବ୍ବାହଂ, ଭନ୍ତେ, ରୋହିତସ୍ସୋ ନାମ ଇସି ଅହୋସିଂ ଭୋଜପୁତ୍ତୋ ଇଦ୍ଧିମା ଵେହାସଙ୍ଗମୋ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏଵରୂପୋ ଜଵୋ ଅହୋସି, ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଦଳ୍ହଧମ୍ମା ଧନୁଗ୍ଗହୋ ସିକ୍ଖିତୋ କତହତ୍ଥୋ କତୂପାସନୋ ଲହୁକେନ ଅସନେନ ଅପ୍ପକସିରେନ ତିରିଯଂ ତାଲଚ୍ଛାଯଂ ଅତିପାତେଯ୍ୟ । ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏଵରୂପୋ ପଦଵୀତିହାରୋ ଅହୋସି, ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ପୁରତ୍ଥିମା ସମୁଦ୍ଦା ପଚ୍ଛିମୋ ସମୁଦ୍ଦୋ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏଵରୂପେନ ଜଵେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଏଵରୂପେନ ଚ ପଦଵୀତିହାରେନ ଏଵରୂପଂ ଇଚ୍ଛାଗତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି – ଅହଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତ୍ରେଵ ଅସିତପୀତଖାଯିତସାଯିତା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାଵକମ୍ମା ଅଞ୍ଞତ୍ର ନିଦ୍ଦାକିଲମଥପଟିଵିନୋଦନା ଵସ୍ସସତାଯୁକୋ ଵସ୍ସସତଜୀଵୀ ଵସ୍ସସତଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅପ୍ପତ୍ଵାଵ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଅନ୍ତରାଯେଵ କାଲଙ୍କତୋ।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଯାଵ ସୁଭାସିତମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତା – 'ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚଵତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ଵଦାମୀ'''ତି। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ରୋହିତସ୍ସଂ ଦେଵପୁତ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚଂ –

'''ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆଵୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚଵତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ, ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ଵଦାମୀ'ତି। ନ ଚାହଂ, ଆଵୁସୋ, ଅପ୍ପତ୍ଵାଵ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକିରିଯଂ ଵଦାମି। ଅପି ଚାହଂ, ଆଵୁସୋ, ଇମସ୍ମିଂଯେଵ ବ୍ୟାମମତ୍ତେ କଳେଵରେ ସସଞ୍ଞିମ୍ହି ସମନକେ ଲୋକଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାପେମି ଲୋକସମୁଦଯଞ୍ଚ ଲୋକନିରୋଧଞ୍ଚ ଲୋକନିରୋଧଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦ''ନ୍ତି।

''ଗମନେନ ନ ପତ୍ତବ୍ବୋ, ଲୋକସ୍ସନ୍ତୋ କୁଦାଚନଂ;

ନ ଚ ଅପ୍ପତ୍ଵା ଲୋକନ୍ତଂ, ଦୁକ୍ଖା ଅତ୍ଥି ପମୋଚନଂ।

''ତସ୍ମା ହଵେ ଲୋକଵିଦୂ ସୁମେଧୋ,

ଲୋକନ୍ତଗୂ ଵୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋ;

ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ସମିତାଵି ଞତ୍ଵା,

ନାସୀସତୀ ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚା''ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ସୁଵିଦୂରସୁତ୍ତଂ

୪୭। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସୁଵିଦୂରଵିଦୂରାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ନଭଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖଵେ, ପଥଵୀ ଚ; ଇଦଂ ପଠମଂ ସୁଵିଦୂରଵିଦୂରେ। ଓରିମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତୀରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ପାରିମଞ୍ଚ; ଇଦଂ ଦୁତିଯଂ ସୁଵିଦୂରଵିଦୂରେ। ଯତୋ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵେରୋଚନୋ ଅବ୍ଭୁଦେତି ଯତ୍ଥ ଚ ଅତ୍ଥମେତି [ଅତ୍ଥଙ୍ଗମେତି (ସ୍ୟା।), ଵେତି (କ।)]; ଇଦଂ ତତିଯଂ ସୁଵିଦୂରଵିଦୂରେ। ସତଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମୋ ଅସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ; ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ସୁଵିଦୂରଵିଦୂରେ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରି ସୁଵିଦୂରଵିଦୂରାନୀ''ତି।

[ଜା। ୨।୨୧।୪୧୪, ୪୪୮] ''ନଭଞ୍ଚ ଦୂରେ ପଥଵୀ ଚ ଦୂରେ,

ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ତଦାହୁ ଦୂରେ;

ଯତୋ ଚ ୱେରୋଚନୋ ଅବ୍ଭୁଦେତି,

ପଭଙ୍କରୋ ଯତ୍ଥ ଚ ଅତ୍ଥମେତି;

ତତୋ ହୱେ ଦୂରତରଂ ୱଦନ୍ତି,

ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମଂ ଅସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମଂ।

''ଅବ୍ଯାୟିକୋ ହୋତି ସତଂ ସମାଗମୋ,

ଯାୱାପି [ଯାୱମ୍ପି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ ତଥେୱ ହୋତି;

ଖିପ୍ପଞ୍ହି ୱେତି ଅସତଂ ସମାଗମୋ,

ତସ୍ମା ସତଂ ଧମ୍ମୋ ଅସବ୍ଭି ଆରକା''ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ୱିସାଖସୁତ୍ତଂ

୪୮। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ୱିସାଖୋ ପଞ୍ଚାଲପୁତ୍ତୋ [ପଞ୍ଚାଲିପୁତ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି, ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା ପରିଯାପନ୍ନାଯ ଅନିସ୍ସିତାଯ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଉପଟ୍ଠାନସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି –

''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା ପରିଯାପନ୍ନାଯ ଅନିସ୍ସିତାଯା''ତି ? ''ଆଯସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ୱିସାଖୋ ପଞ୍ଚାଲପୁତ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତି ସମାଦପେତି ସମୁତ୍ତେଜେତି ସମ୍ପହଂସେତି ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା ପରିଯାପନ୍ନାଯ ଅନିସ୍ସିତାଯା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ୱିସାଖଂ ପଞ୍ଚାଲପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ୱିସାଖ! ସାଧୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ୱିସାଖ, ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେସି ସମାଦପେସି ସମୁତ୍ତେଜେସି ସମ୍ପହଂସେସି ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା ପରିଯାପନ୍ନାଯ ଅନିସ୍ସିତାଯାତି।

''ନାଭାସମାନଂ ଜାନନ୍ତି, ମିସ୍ସଂ ବାଲେହି ପଣ୍ଡିତଂ;

ଭାସମାନଞ୍ଚ ଜାନନ୍ତି, ଦେସେନ୍ତଂ ଅମତଂ ପଦଂ।

''ଭାସଯେ ଜୋତଯେ ଧମ୍ମଂ, ପଗ୍ଗଣ୍ହେ ଇସିନଂ ଧଜଂ;

ସୁଭାସିତଧଜା ଇସଯୋ, ଧମ୍ମୋ ହି ଇସିନଂ ଧଜୋ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ୱିପଲ୍ଲାସସୁତ୍ତଂ

୪୯। ''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସା ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସା ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସା । କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅନିଚ୍ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିଚ୍ଚନ୍ତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ; ଦୁକ୍ଖେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଖନ୍ତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ; ଅନତ୍ତନି,

ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତାତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ; ଅସୁଭେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଭନ୍ତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସା ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସା ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସା।

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସା ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସା ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅନିଚ୍ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ; ଦୁକ୍ଖେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ; ଅନତ୍ତନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନତ୍ତାତି ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ; ଅସୁଭେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସୁଭନ୍ତି ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ । ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସା ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସା ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସା’’ତି।

‘‘ଅନିଚ୍ଚେ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞିନୋ, ଦୁକ୍ଖେ ଚ ସୁଖସଞ୍ଞିନୋ;

ଅନତ୍ତନି ଚ ଅତ୍ତାତି, ଅସୁଭେ ସୁଭସଞ୍ଞିନୋ;

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିହତା ସତ୍ତା, ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା ୱିସଞ୍ଞିନୋ।

‘‘ତେ ଯୋଗଯୁତ୍ତା ମାରସ୍ସ, ଅଯୋଗକ୍ଖେମିନୋ ଜନା;

ସତ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସଂସାରଂ, ଜାତିମରଣଗାମିନୋ।

‘‘ଯଦା ଚ ବୁଦ୍ଧା ଲୋକସ୍ମିଂ, ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ପଭଙ୍କରା;

ତେ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ [ତେମଂ ଧମ୍ମଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ପକାସେନ୍ତି, ଦୁକ୍ଖୂପସମଗାମିନଂ।

‘‘ତେସଂ ସୁତ୍ୱାନ ସପ୍ପଞ୍ଞା, ସଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚଲଦ୍ଧା ତେ;

ଅନିଚ୍ଚଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦକ୍ଖୁଂ, ଦୁକ୍ଖମଦ୍ଦକ୍ଖୁ ଦୁକ୍ଖତୋ।

‘‘ଅନତ୍ତନି ଅନତ୍ତାତି, ଅସୁଭଂ ଅସୁଭତଦ୍ଦସୁଂ;

ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସମାଦାନା, ସବ୍ବଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପଚ୍ଚଗୁ’’ନ୍ତି [ପଟି। ମ। ୧।୨୩୬]। ନୱମଂ;

୧୦। ଉପକ୍କିଲେସସୁତ୍ତଂ

୫୦। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ [ଚୂଳଅୱ। ୪୪୭], ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଉପକ୍କିଲେସା, ଯେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅବ୍ଭା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଉପକ୍କିଲେସା, ଯେନ ଉପକ୍କିଲେସେନ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି।

‘‘ମହିକା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଉପକ୍କିଲେସା, ଯେନ ଉପକ୍କିଲେସେନ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି।

‘‘ଧୂମୋ ରଜୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ଯେନ ଉପକ୍କିଲେସେନ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି।

‘‘ରାହୁ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ଯେନ ଉପକ୍କିଲେସେନ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି। ଇମେ ଖୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଉପକ୍କିଲେସା, ଯେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଉପକ୍କିଲେସା, ଯେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ତପନ୍ତି ନ

ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ , ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁରଂ ପିୱନ୍ତି ମେରଯଂ, ସୁରାମେରଯପାନା ଅପ୍ପଟିୱିରତା। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ଯେନ ଉପକ୍କିଲେସେନ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନ୍ତି, ମେଥୁନସ୍ମା ଧମ୍ମା ଅପ୍ପଟିୱିରତା। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ଯେନ ଉପକ୍କିଲେସେନ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିଯନ୍ତି, ଜାତରୂପରଜତପଟିଗ୍ଗହଣା ଅପ୍ପଟିୱିରତା। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ଯେନ ଉପକ୍କିଲେସେନ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି।

''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ମିଚ୍ଛାଜୀୱେନ ଜୀୱନ୍ତି, ମିଚ୍ଛାଜୀୱା ଅପ୍ପଟିୱିରତା। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ଯେନ ଉପକ୍କିଲେସେନ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଉପକ୍କିଲେସା , ଯେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତୀ''ତି।

''ରାଗଦୋସପରିକ୍କିଟ୍ଠା, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅୱିଜ୍ଜାନିୱୁତା ପୋସା, ପିଯରୂପାଭିନନ୍ଦିନୋ।

''ସୁରଂ ପିୱନ୍ତି ମେରଯଂ, ପଟିସେୱନ୍ତି ମେଥୁନଂ;

ରଜତଂ ଜାତରୂପଞ୍ଚ, ସାଦିଯନ୍ତି ଅୱିଦ୍ଦସୁ;

ମିଚ୍ଛାଜୀୱେନ ଜୀୱନ୍ତି, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା।

''ଏତେ ଉପକ୍କିଲେସା ୱୁତ୍ତା, ବୁଦ୍ଧେନାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନା;

ଯେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି [ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠା (ସୀ। ପୀ।)], ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା;

ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି, ଅସୁଦ୍ଧା ସରଜା ମଗା।

''ଅନ୍ଧକାରେନ ଓନଦ୍ଧା, ତଣ୍ହାଦାସା ସନେତ୍ତିକା;

ୱଡ୍ଢେନ୍ତି କଟସିଂ ଘୋରଂ, ଆଦିଯନ୍ତି ପୁନବ୍ଭୱ''ନ୍ତି। ଦସମଂ;

ରୋହିତସ୍ସୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସମାଧିପଞ୍ହା ଦ୍ୱେ କୋଧା, ରୋହିତସ୍ସାପରେ ଦୁୱେ;

ସୁୱିଦୂରୱିସାଖୱିପଲ୍ଲାସା, ଉପକ୍କିଲେସେନ ତେ ଦସାତି।

ପଠମପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

୨। ଦୁତିଯପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୬) ୧। ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୫୧। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦା କୁସଲାଭିସନ୍ଦା ସୁଖସ୍ସାହାରା ସୋୱଗ୍ଗିକା ସୁଖୱିପାକା ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକା ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଅପ୍ପମାଣଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅପ୍ପମାଣୋ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଅପ୍ପମାଣଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅପ୍ପମାଣୋ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ଯସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସେନାସନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଅପ୍ପମାଣଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅପ୍ପମାଣୋ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ଯସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଅପ୍ପମାଣଂ ଚେତୋସମାଧିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅପ୍ପମାଣୋ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦା କୁସଲାଭିସନ୍ଦା ସୁଖସ୍ସାହାରା ସୋୱଗ୍ଗିକା ସୁଖୱିପାକା ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକା ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ଇମେହି ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦେହି କୁସଲାଭିସନ୍ଦେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ନ ସୁକରଂ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ [ଗଣେତୁଂ (କ।)] – ‘ଏତ୍ତକୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟୋ [ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ମହାପୁଞ୍ଞକ୍ଖନ୍ଧୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ [ସଙ୍ଖଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ନ ସୁକରଂ ଉଦକସ୍ସ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ – ‘ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକସତାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକସହସ୍ସାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକସତସହସ୍ସାନୀତି ୱା’, ଅଥ ଖୋ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ମହାଉଦକକ୍ଖନ୍ଧୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେହି ଚତୂହି ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦେହି କୁସଲାଭିସନ୍ଦେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ନ ସୁକରଂ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ – ‘ଏତ୍ତକୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତୀ’ତି। ଅଥ ଖୋ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ମହାପୁଞ୍ଞକ୍ଖନ୍ଧୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

‘‘ମହୋଦଧିଂ ଅପରିମିତଂ ମହାସରଂ,

ବହୁଭେରୱଂ ରତନୱରାନମାଲଯଂ [ରତନଗଣାନମାଲଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)];

ନଜ୍ଜୋ ଯଥା ନରଗଣସଙ୍ଘସେୱିତା [ମଚ୍ଛଗଣସଂଘସେୱିତା (ସ୍ୟା। କଂ।)],

ପୁଥୂ ସୱନ୍ତୀ ଉପଯନ୍ତି ସାଗରଂ।

‘‘ଏୱଂ ନରଂ ଅନ୍ନଦପାନୱତ୍ଥଦଂ [ଅନ୍ନପାନୱତ୍ଥଂ (କ।)],

ସେଯ୍ୟାନିସଜ୍ଜତ୍ଥରଣସ୍ସ ଦାଯକଂ;

ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଧାରା ଉପଯନ୍ତି ପଣ୍ଡିତଂ,

ନଜ୍ଜୋ ଯଥା ୱାରିୱହାୱ ସାଗର’’ନ୍ତି। ପଠମଂ;

୨। ଦୁତିଯପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୫୨। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦା କୁସଲାଭିସନ୍ଦା ସୁଖସ୍ସାହାରା ସୋୱଗ୍ଗିକା ସୁଖୱିପାକା ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକା ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ବୁଦ୍ଧେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – ‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’ତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଧମ୍ମେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – ‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅକାଲିକୋ ଏହିପସ୍ସିକୋ ଓପନେଯ୍ୟିକୋ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ’ତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ସଙ୍ଘେ ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – ‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଞାଯପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରି ପୁରିସଯୁଗାନି ଅଟ୍ଠ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲା, ଏସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ପାହୁନେଯ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’ତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅରିଯକନ୍ତେହି ସୀଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି ଅଖଣ୍ଡେହି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦେହି ଅସବଲେହି ଅକମ୍ମାସେହି ଭୁଜିସ୍ସେହି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥେହି ଅପରାମଟ୍ଠେହି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକେହି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ସୁଖସ୍ସାହାରୋ ସୋୱଗ୍ଗିକୋ ସୁଖୱିପାକୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକୋ ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି । ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦା କୁସଲାଭିସନ୍ଦା ସୁଖସ୍ସାହାରା ସୋୱଗ୍ଗିକା ସୁଖୱିପାକା ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକା ଇଟ୍ଠାଯ କନ୍ତାଯ ମନାପାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି।

[ଅ। ନି। ୫।୪୭] ‘‘ଯସ୍ସ ସଦ୍ଧା ତଥାଗତେ, ଅଚଲା ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତା;

ସୀଲଞ୍ଚ ଯସ୍ସ କଲ୍ୟାଣଂ, ଅରିଯକନ୍ତଂ ପସଂସିତଂ।

‘‘ସଙ୍ଘେ ପସାଦୋ ଯସ୍ସତ୍ଥି, ଉଜୁଭୂତଞ୍ଚ ଦସ୍ସନଂ;

ଅଦଲିଦ୍ଦୋତି ତଂ ଆହୁ, ଅମୋଘଂ ତସ୍ସ ଜୀୱିତଂ।

‘‘ତସ୍ମା ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ, ପସାଦଂ ଧମ୍ମଦସ୍ସନଂ;

ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଥ ମେଧାୱୀ, ସରଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ’’ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ;

୩। ପଠମସଂୱାସସୁତ୍ତଂ

୫୩। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଅନ୍ତରା ଚ ମଧୁରଂ ଅନ୍ତରା ଚ ୱେରଞ୍ଜଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ସମ୍ବହୁଲାପି ଖୋ ଗହପତୀ ଚ ଗହପତାନିଯୋ ଚ ଅନ୍ତରା ଚ ମଧୁରଂ ଅନ୍ତରା ଚ ୱେରଞ୍ଜଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ( ) [(ପଞ୍ଞତ୍ତେ

ଆସନେ) (ପୀ। କା)] ନିସୀଦି। ଅଦ୍ଦସଂସୁ ଖୋ ଗହପତୀ ଚ ଗହପତାନିଯୋ ଚ ଭଗଓ୍ୱନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱା ଯେନ ଭଗଓ୍ୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଓ୍ୱନ୍ତଂ ଅଭିଓ୍ୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେ ଖୋ ତେ ଗହପତୀ ଚ ଗହପତାନିଯୋ ଚ ଭଗଓ୍ୱା ଏତଦଓ୍ୱୋଚ –

''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଗହପତଯୋ, ସଂଓ୍ୱାସା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଛଓ୍ୱୋ ଛଓ୍ୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି, ଛଓ୍ୱୋ ଦେଓ୍ୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି, ଦେଓ୍ୱୋ ଛଓ୍ୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି, ଦେଓ୍ୱୋ ଦେଓ୍ୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତଯୋ, ଛଓ୍ୱୋ ଛଓ୍ୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି? ଇଧ , ଗହପତଯୋ, ସାମିକୋ ହୋତି ପାଣାତିପାତୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ମୁସାଓ୍ୱାଦୀ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଓ୍ୱସତି ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ; ଭରିଯାପିସ୍ସ ହୋତି ପାଣାତିପାତିନୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯିନୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରିନୀ ମୁସାଓ୍ୱାଦିନୀ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯିନୀ ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଓ୍ୱସତି ଅକ୍କୋସିକପରିଭାସିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଏଓ୍ୱଂ ଖୋ, ଗହପତଯୋ, ଛଓ୍ୱୋ ଛଓ୍ୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି।

''କଥଞ୍ଚ , ଗହପତଯୋ, ଛଓ୍ୱୋ ଦେଓ୍ୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି? ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ସାମିକୋ ହୋତି ପାଣାତିପାତୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ମୁସାଓ୍ୱାଦୀ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଓ୍ୱସତି ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ; ଭରିଯା ଖ୍ୱସ୍ସ ହୋତି ପାଣାତିପାତା ପଟିଓ୍ୱିରତା ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିଓ୍ୱିରତା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିଓ୍ୱିରତା ମୁସାଓ୍ୱାଦା ପଟିଓ୍ୱିରତା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିଓ୍ୱିରତା ସୀଲଓ୍ୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ଓ୍ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଓ୍ୱସତି ଅନକ୍କୋସିକପରିଭାସିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଏଓ୍ୱଂ ଖୋ, ଗହପତଯୋ, ଛଓ୍ୱୋ ଦେଓ୍ୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତଯୋ, ଦେଓ୍ୱୋ ଛଓ୍ୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି? ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ସାମିକୋ ହୋତି ପାଣାତିପାତା ପଟିଓ୍ୱିରତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିଓ୍ୱିରତୋ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିଓ୍ୱିରତୋ ମୁସାଓ୍ୱାଦା ପଟିଓ୍ୱିରତୋ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିଓ୍ୱିରତୋ ସୀଲଓ୍ୱା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ ଓ୍ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଓ୍ୱସତି ଅନକ୍କୋସକପରିଭାସକୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ; ଭରିଯା ଖ୍ୱସ୍ସ ହୋତି ପାଣାତିପାତିନୀ…ପେ… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯିନୀ ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଓ୍ୱସତି ଅକ୍କୋସିକପରିଭାସିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଏଓ୍ୱଂ ଖୋ, ଗହପତଯୋ, ଦେଓ୍ୱୋ ଛଓ୍ୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତଯୋ, ଦେଓ୍ୱୋ ଦେଓ୍ୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି? ଇଧ, ଗହପତଯୋ, ସାମିକୋ ହୋତି ପାଣାତିପାତା ପଟିଓ୍ୱିରତୋ…ପେ… ସୀଲଓ୍ୱା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ ଓ୍ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଓ୍ୱସତି ଅନକ୍କୋସକପରିଭାସକୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ; ଭରିଯାପିସ୍ସ ହୋତି ପାଣାତିପାତା ପଟିଓ୍ୱିରତା…ପେ… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିଓ୍ୱିରତା ସୀଲଓ୍ୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ଓ୍ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଓ୍ୱସତି ଅନକ୍କୋସିକପରିଭାସିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଏଓ୍ୱଂ ଖୋ, ଗହପତଯୋ, ଦେଓ୍ୱୋ ଦେଓ୍ୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂଓ୍ୱସତି। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତଯୋ, ଚତ୍ତାରୋ ସଂଓ୍ୱାସା''ତି।

''ଉଭୋ ଚ ହୋନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲା, କଦରିଯା ପରିଭାସକା;

ତେ ହୋନ୍ତି ଜାନିପତଯୋ, ଛଓ୍ୱା ସଂଓ୍ୱାସମାଗତା।

''ସାମିକୋ ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲୋ, କଦରିଯୋ ପରିଭାସକୋ;

ଭରିଯା ସୀଲଓ୍ୱତୀ ହୋତି, ଓ୍ୱଦଞ୍ଞୂ ଓ୍ୱୀତମଚ୍ଛରା;

ସାପି ଦେଓ୍ୱୀ ସଂଓ୍ୱସତି, ଛଓ୍ୱେନ ପତିନା ସହ।

''ସାମିକୋ ସୀଲଓ୍ୱା ହୋତି, ଓ୍ୱଦଞ୍ଞୂ ଓ୍ୱୀତମଚ୍ଛରୋ;

ଭରିଯା ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲା, କଦରିଯା ପରିଭାସିକା;

ସାପି ଛୱା ସଂୱସତି, ଦେୱେନ ପତିନା ସହ।

‘‘ଉଭୋ ସଦ୍ଧା ୱଦଞ୍ଞୂ ଚ, ସଞ୍ଞତା ଧମ୍ମଜୀୱିନୋ;

ତେ ହୋନ୍ତି ଜାନିପତଯୋ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିଯଂୱଦା।

‘‘ଅତ୍ଥାସଂ ପଚୁରା ହୋନ୍ତି, ଫାସୁକଂ [ଫାସତ୍ତଂ (ସୀ।), ୱାସଟ୍ଠଂ (ପୀ।)] ଉପଜାଯତି;

ଅମିତ୍ତା ଦୁମ୍ମନା ହୋନ୍ତି, ଉଭିନ୍ନଂ ସମସୀଲିନଂ।

‘‘ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ସମସୀଲବତା ଉଭୋ;

ନନ୍ଦିନୋ ଦେୱଲୋକସ୍ମିଂ, ମୋଦନ୍ତି କାମକାମିନୋ’’ତି। ତତିଯଂ;

୪। ଦୁତିଯସଂୱାସସୁତ୍ତଂ

୫୪। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂୱାସା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଛୱୋ ଛୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି, ଛୱୋ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି, ଦେୱୋ ଛୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି, ଦେୱୋ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଛୱୋ ଛୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି। ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାମିକୋ ହୋତି ପାଣାତିପାତୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ମୁସାୱାଦୀ ପିସୁଣୱାଚୋ ଫରୁସୱାଚୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ; ଭରିଯାପିସ୍ସ ହୋତି ପାଣାତିପାତିନୀ ଅଦିନ୍ନାଦାଯିନୀ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରିନୀ ମୁସାୱାଦିନୀ ପିସୁଣୱାଚା ଫରୁସୱାଚା ସମ୍ଫପ୍ପଲାପିନୀ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁନୀ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ଅକ୍କୋସିକପରିଭାସିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛୱୋ ଛୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛୱୋ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାମିକୋ ହୋତି ପାଣାତିପାତୀ…ପେ… ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ; ଭରିଯା ଖ୍ୱସ୍ସ ହୋତି ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତା ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତା ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତା ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତା ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତା ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତା ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁନୀ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ଅନକ୍କୋସିକପରିଭାସିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛୱୋ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱୋ ଛୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାମିକୋ ହୋତି ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ସୀଲୱା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ଅନକ୍କୋସକପରିଭାସକୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ; ଭରିଯା ଖ୍ୱସ୍ସ ହୋତି ପାଣାତିପାତିନୀ…ପେ… ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ଅକ୍କୋସିକପରିଭାସିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱୋ ଛୱାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱୋ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାମିକୋ ହୋତି ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ସୀଲୱା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ଅନକ୍କୋସକପରିଭାସକୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ; ଭରିଯାପିସ୍ସ ହୋତି ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତା…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ଅନକ୍କୋସିକପରିଭାସିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱୋ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ

ସଂୱାସା’’ତି।

‘‘ଉଭୋ ଚ ହୋନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲା, କଦରିୟା ପରିଭାସକା;

ତେ ହୋନ୍ତି ଜାନିପତୟୋ, ଛୱା ସଂୱାସମାଗତା।

‘‘ସାମିକୋ ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲୋ, କଦରିୟୋ ପରିଭାସକୋ;

ଭରିୟା ସୀଲୱତୀ ହୋତି, ୱଦଞ୍ଞୂ ୱୀତମଚ୍ଛରା;

ସାପି ଦେୱୀ ସଂୱସତି, ଛୱେନ ପତିନା ସହ।

‘‘ସାମିକୋ ସୀଲୱା ହୋତି, ୱଦଞ୍ଞୂ ୱୀତମଚ୍ଛରୋ;

ଭରିୟା ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲା, କଦରିୟା ପରିଭାସିକା;

ସାପି ଛୱା ସଂୱସତି, ଦେୱେନ ପତିନା ସହ।

‘‘ଉଭୋ ସଦ୍ଧା ୱଦଞ୍ଞୂ ଚ, ସଞ୍ଞତା ଧମ୍ମଜୀୱିନୋ;

ତେ ହୋନ୍ତି ଜାନିପତୟୋ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିୟଂୱଦା।

‘‘ଅତ୍ଥାସଂ ପଚୁରା ହୋନ୍ତି, ଫାସୁକଂ ଉପଜାୟତି;

ଅମିତ୍ତା ଦୁମ୍ମନା ହୋନ୍ତି, ଉଭିନ୍ନଂ ସମସୀଲିନଂ।

‘‘ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ସମସୀଲବ୍ବତା ଉଭୋ;

ନନ୍ଦିନୋ ଦେୱଲୋକସ୍ମିଂ, ମୋଦନ୍ତି କାମକାମିନୋ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ପଠମସମଜୀୱୀସୁତ୍ତଂ

୫୫। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ଭଗ୍ଗେସୁ ୱିହରତି ସୁସୁମାରଗିରେ [ସୁଂସୁମାରଗିରେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଭେସକଳାୱନେ [ଭେସକଲାୱନେ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ମିଗଦାୟେ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ନକୁଲପିତୁନୋ ଗହପତିସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ନକୁଲପିତା ଚ ଗହପତି ନକୁଲମାତା ଚ ଗହପତାନୀ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ନକୁଲପିତା ଗହପତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଯତୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ନକୁଲମାତା ଗହପତାନୀ ଦହରସ୍ସେୱ ଦହରା ଆନୀତା, ନାଭିଜାନାମି ନକୁଲମାତରଂ ଗହପତାନିଂ ମନସାପି ଅତିଚରିତା, କୁତୋ ପନ କାୟେନ! ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟାମ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସିତୁ’’ନ୍ତି। ନକୁଲମାତାପି ଖୋ ଗହପତାନୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଯତୋହଂ, ଭନ୍ତେ, ନକୁଲପିତୁନୋ ଗହପତିସ୍ସ ଦହରସ୍ସେୱ ଦହରା ଆନୀତା, ନାଭିଜାନାମି ନକୁଲପିତରଂ ଗହପତିଂ ମନସାପି ଅତିଚରିତା, କୁତୋ ପନ କାୟେନ! ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟାମ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ , ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସିତୁ’’ନ୍ତି।

‘‘ଆକଙ୍ଖେୟ୍ୟୁଂ ଚେ, ଗହପତୟୋ, ଉଭୋ ଜାନିପତୟୋ ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଉଭୋୱ

[ଉଭୋ ଚ (ସୀ। ପୀ।)] ଅସ୍ସୁ ସମସଦ୍ଧା ସମସୀଲା ସମଚାଗା ସମପଞ୍ଞା, ତେ ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତି ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତୀ''ତି [ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତୀତି (କ।)]।

''ଉଭୋ ସଦ୍ଧା ୱଦଞ୍ଞୂ ଚ, ସଞ୍ଞତା ଧମ୍ମଜୀୱିନୋ;

ତେ ହୋନ୍ତି ଜାନିପତୟୋ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିୟଂୱଦା।

''ଅତ୍ଥାସଂ ପଚୁରା ହୋନ୍ତି, ଫାସୁକଂ ଉପଜାୟତି;

ଅମିତ୍ତା ଦୁମ୍ମନା ହୋନ୍ତି, ଉଭିନ୍ନଂ ସମସୀଲିନଂ।

''ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ସମସୀଲବ୍ବତା ଉଭୋ;

ନନ୍ଦିନୋ ଦେୱଲୋକସ୍ମିଂ, ମୋଦନ୍ତି କାମକାମିନୋ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ଦୁତିୟସମଜୀୱୀସୁତ୍ତଂ

୫୬। ''ଆକଙ୍ଖେୟ୍ୟୁଂ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉଭୋ ଜାନିପତୟୋ ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଉଭୋୱ ଅସ୍ସୁ ସମସଦ୍ଧା ସମସୀଲା ସମଚାଗା ସମପଞ୍ଞା, ତେ ଦିଟ୍ଠେ ଚେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତି ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତୀ''ତି।

''ଉଭୋ ସଦ୍ଧା ୱଦଞ୍ଞୂ ଚ, ସଞ୍ଞତା ଧମ୍ମଜୀୱିନୋ;

ତେ ହୋନ୍ତି ଜାନିପତୟୋ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିୟଂୱଦା।

''ଅତ୍ଥାସଂ ପଚୁରା ହୋନ୍ତି, ଫାସୁକଂ ଉପଜାୟତି;

ଅମିତ୍ତା ଦୁମ୍ମନା ହୋନ୍ତି, ଉଭିନ୍ନଂ ସମସୀଲିନଂ।

''ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ସମସୀଲବ୍ବତା ଉଭୋ;

ନନ୍ଦିନୋ ଦେୱଲୋକସ୍ମିଂ, ମୋଦନ୍ତି କାମକାମିନୋ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ସୁପ୍ପୱାସାସୁତ୍ତଂ

୫୭। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା କୋଲିୟେସୁ ୱିହରତି ପଜ୍ଜନିକଂ [ସଜ୍ଜନେଲଂ (ସୀ। ପୀ।), ପଜ୍ଜନେଲଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ନାମ କୋଲିୟାନଂ ନିଗମୋ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ସୁପ୍ପୱାସାୟ କୋଲିୟଧୀତୁୟା ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିୟଧୀତା ଭଗୱନ୍ତଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀୟେନ ଭୋଜନୀୟେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପୱାରେସି। ଅଥ ଖୋ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିୟଧୀତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ସୁପ୍ପୱାସଂ କୋଲିୟଧୀତରଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଭୋଜନଂ , ସୁପ୍ପୱାସେ, ଦେନ୍ତୀ ଅରିୟସାୱିକା ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ଦେତି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଆୟୁଂ ଦେତି, ୱଣ୍ଣଂ ଦେତି, ସୁଖଂ ଦେତି, ବଲଂ ଦେତି। ଆୟୁଂ ଖୋ ପନ ଦତ୍ୱା ଆୟୁସ୍ସ ଭାଗିନୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା। ୱଣ୍ଣଂ ଦତ୍ୱା ୱଣ୍ଣସ୍ସ ଭାଗିନୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା। ସୁଖଂ ଦତ୍ୱା ସୁଖସ୍ସ ଭାଗିନୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା। ବଲଂ ଦତ୍ୱା ବଲସ୍ସ ଭାଗିନୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା। ଭୋଜନଂ, ସୁପ୍ପୱାସେ, ଦେନ୍ତୀ ଅରିୟସାୱିକା ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ଦେତୀ''ତି।

‘‘ସୁସଙ୍ଖତଂ ଭୋଜନଂ ଯା ଦଦାତି,

ସୁଚିଂ ପଣୀତଂ [ସୁପଣୀତଂ (କ।)] ରସସା ଉପେତଂ;

ସା ଦକ୍ଖିଣା ଉଜ୍ଜୁଗତେସୁ ଦିନ୍ନା,

ଚରଣୂପପନ୍ନେସୁ ମହଗ୍ଗତେସୁ;

ପୁଞ୍ଞେନ ପୁଞ୍ଞଂ ସଂସନ୍ଦମାନା,

ମହପ୍ଫଲା ଲୋକୱିଦୂନ ୱଣ୍ଣିତା।

‘‘ଏତାଦିସଂ ଯଞ୍ଞମନୁସ୍ସରନ୍ତା,

ଯେ ୱେଦଜାତା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ;

ୱିନେଯ୍ୟ ମଚ୍ଛେରମଲଂ ସମୂଲଂ,

ଅନିନ୍ଦିତା ସଗ୍ଗମୁପେନ୍ତି ଠାନ’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ସୁଦତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୫୮। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଭୋଜନଂ , ଗହପତି, ଦଦମାନୋ ଅରିଯସାୱକୋ ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ଦେତି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଆଯୁଂ ଦେତି, ୱଣ୍ଣଂ ଦେତି, ସୁଖଂ ଦେତି, ବଲଂ ଦେତି। ଆଯୁଂ ଖୋ ପନ ଦତ୍ୱା ଆଯୁସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା। ୱଣ୍ଣଂ ଦତ୍ୱା… ସୁଖଂ ଦତ୍ୱା… ବଲଂ ଦତ୍ୱା ବଲସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା। ଭୋଜନଂ, ଗହପତି, ଦଦମାନୋ ଅରିଯସାୱକୋ ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ଦେତୀ’’ତି।

[ମହାୱ। ୨୮୨] ‘‘ଯୋ ସଞ୍ଞତାନଂ ପରଦତ୍ତଭୋଜିନଂ,

କାଲେନ ସକ୍କଚ୍ଚ ଦଦାତି ଭୋଜନଂ;

ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛତି,

ଆଯୁଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ସୁଖଂ ବଲଞ୍ଚ।

‘‘ସୋ ଆଯୁଦାଯୀ ୱଣ୍ଣଦାଯୀ [ସୋ ଆଯୁଦାଯୀ ବଲଦାଯୀ (ସୀ। ପୀ।), ଆଯୁଦାଯୀ ବଲଦାଯୀ (ସ୍ୟା। କଂ।)], ସୁଖଂ ବଲଂ ଦଦୋ [ସୁଖଂ ୱଣ୍ଣଂ ଦଦୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ସୁଖବଲଦଦୋ (କ।)] ନରୋ;

ଦୀଘାଯୁ ଯସୱା ହୋତି, ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ଭୋଜନସୁତ୍ତଂ

୫୯। ‘‘ଭୋଜନଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଦଦମାନୋ ଦାଯକୋ ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ଦେତି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଆଯୁଂ ଦେତି, ୱଣ୍ଣଂ ଦେତି, ସୁଖଂ

ଦେତି, ବଲଂ ଦେତି। ଆୟୁଂ ଖୋ ପନ ଦତ୍ୱା ଆୟୁସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା। ୱଣ୍ଣଂ ଦତ୍ୱା… ସୁଖଂ ଦତ୍ୱା… ବଲଂ ଦତ୍ୱା ବଲସ୍ସ ଭାଗୀ ହୋତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା। ଭୋଜନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦଦମାନୋ ଦାୟକୋ ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ଦେତୀ''ତି।

[ମହାୱ। ୨୮୨] ''ଯୋ ସଞ୍ଞତାନଂ ପରଦତ୍ତଭୋଜିନଂ,

କାଲେନ ସକ୍କଚ୍ଚ ଦଦାତି ଭୋଜନଂ;

ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛତି,

ଆୟୁଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ସୁଖଂ ବଲଞ୍ଚ।

''ସୋ ଆୟୁଦାୟୀ ୱଣ୍ଣଦାୟୀ, ସୁଖଂ ବଲଂ ଦଦୋ ନରୋ;

ଦୀଘାୟୁ ଯସୱା ହୋତି, ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପଜ୍ଜତୀ''ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ଗିହିସାମୀଚିସୁତ୍ତଂ

୬୦। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଚତୂହି ଖୋ, ଗହପତି, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିୟସାୱକୋ ଗିହିସାମୀଚିପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ଯସୋପଟିଲାଭିନିଂ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକଂ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି ଚୀୱରେନ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି ପିଣ୍ଡପାତେନ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି ସେନାସନେନ , ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ। ଇମେହି ଖୋ, ଗହପତି, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିୟସାୱକୋ ଗିହିସାମୀଚିପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ଯସୋପଟିଲାଭିନିଂ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକ''ନ୍ତି।

''ଗିହିସାମୀଚିପଟିପଦଂ, ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା;

ସମ୍ପନ୍ନେ ସୀଲୱନ୍ତେ, ଚୀୱରେନ ଉପଟ୍ଠିତା।

ପିଣ୍ଡପାତସୟନେନ, ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟେନ ଚ;

ତେସଂ ଦିୱା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ, ସଦା ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତି;

ସଗ୍ଗଞ୍ଚ କମତିଟ୍ଠାନଂ [ସଗ୍ଗଞ୍ଚ ସପ୍ପତିଟ୍ଠାନଂ (କ।)], କମ୍ମଂ କତ୍ୱାନ ଭଦ୍ଦକ''ନ୍ତି। ଦସମଂ;

ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ୱେ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦା ଦ୍ୱେ ଚ, ସଂୱାସା ସମଜୀୱିନୋ;

ସୁପ୍ପୱାସା ସୁଦତ୍ତୋ ଚ, ଭୋଜନଂ ଗିହିସାମିଚୀତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୭) ୨। ପତ୍ତକମ୍ମୱଗ୍ଗୋ

୧। ପତ୍ତକମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୬୧। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଗହପତି, ଧମ୍ମା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ଦୁଲ୍ଲଭା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଭୋଗା ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୁ ସହଧମ୍ମେନାତି, ଅଯଂ ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

''ଭୋଗେ ଲଦ୍ଧା ସହଧମ୍ମେନ ଯସୋ ମେ ଆଗଚ୍ଛତୁ ସହ ଞାତୀହି ସହ ଉପଜ୍ଝାଯେହୀତି, ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

''ଭୋଗେ ଲଦ୍ଧା ସହଧମ୍ମେନ ଯସଂ ଲଦ୍ଧା ସହ ଞାତୀହି ସହ ଉପଜ୍ଝାଯେହି ଚିରଂ ଜୀୱାମି ଦୀଘମାଯୁଂ ପାଲେମୀତି, ଅଯଂ ତତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

''ଭୋଗେ ଲଦ୍ଧା ସହଧମ୍ମେନ ଯସଂ ଲଦ୍ଧା ସହ ଞାତୀହି ସହ ଉପଜ୍ଝାଯେହି ଚିରଂ ଜୀୱିତ୍ୱା ଦୀଘମାଯୁଂ ପାଲେତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜାମୀତି, ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେ ଖୋ, ଗହପତି, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ଦୁଲ୍ଲଭା ଲୋକସ୍ମିଂ।

''ଇମେସଂ ଖୋ, ଗହପତି, ଚତୁନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଇଟ୍ଠାନଂ କନ୍ତାନଂ ମନାପାନଂ ଦୁଲ୍ଲଭାନଂ ଲୋକସ୍ମିଂ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସଦ୍ଧାସମ୍ପଦା, ସୀଲସମ୍ପଦା, ଚାଗସମ୍ପଦା, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦା।

''କତମା ଚ, ଗହପତି, ସଦ୍ଧାସମ୍ପଦା? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ – 'ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି, ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା'ତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତି, ସଦ୍ଧାସମ୍ପଦା।

''କତମା ଚ, ଗହପତି, ସୀଲସମ୍ପଦା? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତି, ସୀଲସମ୍ପଦା।

''କତମା ଚ, ଗହପତି, ଚାଗସମ୍ପଦା? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ୱିଗତମଲମଚ୍ଛେରେନ ଚେତସା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣି ୱୋସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତି, ଚାଗସମ୍ପଦା।

''କତମା ଚ, ଗହପତି, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦା? ଅଭିଜ୍ଝାୱିସମଲୋଭାଭିଭୂତେନ , ଗହପତି, ଚେତସା ୱିହରନ୍ତୋ ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋତି, କିଚ୍ଚଂ ଅପରାଧେତି। ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୋ କିଚ୍ଚଂ ଅପରାଧେନ୍ତୋ ଯସା ଚ ସୁଖା ଚ ଧଂସତି। ବ୍ୟାପାଦାଭିଭୂତେନ, ଗହପତି, ଚେତସା ୱିହରନ୍ତୋ ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋତି, କିଚ୍ଚଂ ଅପରାଧେତି। ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୋ କିଚ୍ଚଂ ଅପରାଧେନ୍ତୋ ଯସା ଚ ସୁଖା ଚ ଧଂସତି। ଥିନମିଦ୍ଧାଭିଭୂତେନ, ଗହପତି, ଚେତସା ୱିହରନ୍ତୋ ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋତି କିଚ୍ଚଂ ଅପରାଧେତି। ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୋ କିଚ୍ଚଂ ଅପରାଧେନ୍ତୋ ଯସା ଚ ସୁଖା ଚ ଧଂସତି। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚାଭିଭୂତେନ, ଗହପତି, ଚେତସା ୱିହରନ୍ତୋ ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋତି, କିଚ୍ଚଂ ଅପରାଧେତି। ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୋ କିଚ୍ଚଂ ଅପରାଧେନ୍ତୋ ଯସା ଚ ସୁଖା ଚ ଧଂସତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛାଭିଭୂତେନ, ଗହପତି, ଚେତସା ୱିହରନ୍ତୋ ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋତି, କିଚ୍ଚଂ ଅପରାଧେତି। ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୋ କିଚ୍ଚଂ ଅପରାଧେନ୍ତୋ ଯସା ଚ ସୁଖା ଚ ଧଂସତି।

''ସ ଖୋ ସୋ, ଗହପତି, ଅରିଯସାୱକୋ ଅଭିଜ୍ଝାୱିସମଲୋଭୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋତି, ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ଅଭିଜ୍ଝାୱିସମଲୋଭଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସଂ ପଜହତି। ବ୍ୟାପାଦୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋତି, ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ବ୍ୟାପାଦଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସଂ ପଜହତି। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋତି, ଇତି

ୱିଦିତ୍ୱା ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସଂ ପଜହତି। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋତି, ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସଂ ପଜହତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋତି, ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସଂ ପଜହତି।

‘‘ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକସ୍ସ ଅଭିଜ୍ଝାୱିସମଲୋଭୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋତି, ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ଅଭିଜ୍ଝାୱିସମଲୋଭୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ବ୍ୟାପାଦୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋତି, ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ବ୍ୟାପାଦୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋତି, ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋତି, ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋତି, ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ମହାପଞ୍ଞୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ଆପାତଦସୋ [ଆପାଥଦସୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ [ହାସପଞ୍ଞୋ (କ।)]। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତି , ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦା। ଇମେସଂ ଖୋ, ଗହପତି, ଚତୁନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଇଟ୍ଠାନଂ କନ୍ତାନଂ ମନାପାନଂ ଦୁଲ୍ଲଭାନଂ ଲୋକସ୍ମିଂ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ପଟିଲାଭାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଚତ୍ତାରି ପତ୍ତକମ୍ମାନି କତ୍ତା ହୋତି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଇଧ ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଅତ୍ତାନଂ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି। ମାତାପିତରୋ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି। ପୁତ୍ତଦାରଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି। ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ସୁଖେତି ପୀଣେତି ସମ୍ମା ସୁଖଂ ପରିହରତି। ଇଦମସ୍ସ ପଠମଂ ଠାନଗତଂ ହୋତି ପତ୍ତଗତଂ ଆୟତନସୋ ପରିଭୁତ୍ତଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଯା ତା ହୋନ୍ତି ଆପଦା ଅଗ୍ଗିତୋ ୱା ଉଦକତୋ ୱା ରାଜତୋ ୱା ଚୋରତୋ ୱା ଅପ୍ପିୟତୋ ୱା ଦାୟାଦତୋ [ଅ। ନି। ୫।୪୧], ତଥାରୂପାସୁ ଆପଦାସୁ ପରିଯୋଧାୟ ସଂୱତ୍ତତି। ସୋତ୍ଥିଂ ଅତ୍ତାନଂ କରୋତି। ଇଦମସ୍ସ ଦୁତିୟଂ ଠାନଗତଂ ହୋତି ପତ୍ତଗତଂ ଆୟତନସୋ ପରିଭୁତ୍ତଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ପଞ୍ଚବଲିଂ କତ୍ତା ହୋତି – ଞାତିବଲିଂ, ଅତିଥିବଲିଂ, ପୁବ୍ବପେତବଲିଂ, ରାଜବଲିଂ, ଦେୱତାବଲିଂ। ଇଦମସ୍ସ ତତିୟଂ ଠାନଗତଂ ହୋତି ପତ୍ତଗତଂ ଆୟତନସୋ ପରିଭୁତ୍ତଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ମଦପ୍ପମାଦା ପଟିୱିରତା ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚେ ନିୱିଟ୍ଠା ଏକମତ୍ତାନଂ ଦମେନ୍ତି, ଏକମତ୍ତାନଂ ସମେନ୍ତି, ଏକମତ୍ତାନଂ ପରିନିବ୍ବାପେନ୍ତି, ତଥାରୂପେସୁ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି ସୋୱଗ୍ଗିକଂ ସୁଖୱିପାକଂ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକଂ । ଇଦମସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଂ ଠାନଗତଂ ହୋତି ପତ୍ତଗତଂ ଆୟତନସୋ ପରିଭୁତ୍ତଂ।

‘‘ସ ଖୋ ସୋ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ପତ୍ତକମ୍ମାନି କତ୍ତା ହୋତି। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି, ଗହପତି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇମେହି ଚତୂହି ପତ୍ତକମ୍ମେହି ଭୋଗା ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଗହପତି, ଭୋଗା ଅଟ୍ଠାନଗତା ଅପତ୍ତଗତା ଅନାୟତନସୋ ପରିଭୁତ୍ତା। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି, ଗହପତି, ଇମେହି ଚତୂହି ପତ୍ତକମ୍ମେହି ଭୋଗା ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଗହପତି, ଭୋଗା ଠାନଗତା ପତ୍ତଗତା ଆୟତନସୋ ପରିଭୁତ୍ତା’’ତି।

‘‘ଭୁତ୍ତା ଭୋଗା ଭତା ଭଚ୍ଚା [ଗତା ଭୂତା (କ।) ଭଟା ଭଚ୍ଚା (ସ୍ୟା। କଂ।)], ୱିତିଣ୍ଣା ଆପଦାସୁ ମେ;

ଉଦ୍ଧଗ୍ଗା ଦକ୍ଖିଣା ଦିନ୍ନା, ଅଥୋ ପଞ୍ଚବଲୀ କତା;

ଉପଟ୍ଠିତା ସୀଲୱନ୍ତୋ, ସଞ୍ଞତା ବ୍ରହ୍ମଚାରୟୋ।

‘‘ଯଦତ୍ଥଂ ଭୋଗଂ ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ପଣ୍ଡିତୋ ଘରମାୱସଂ;

ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, କତଂ ଅନନୁତାପିୟଂ।

''ଏତଂ [ଏୱଂ (କ।)] ଅନୁସ୍ସରଂ ମଚ୍ଚୋ, ଅରିୟଧମ୍ମେ ଠିତୋ ନରୋ;

ଇଧେୱ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ''ତି। ପଠମଂ;

୨। ଆନଣ୍ୟସୁତ୍ତଂ

୬୨। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଗହପତିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଗହପତି, ସୁଖାନି ଅଧିଗମନୀୟାନି ଗିହିନା କାମଭୋଗିନା କାଲେନ କାଲଂ ସମଯେନ ସମୟଂ ଉପାଦାୟ। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ଥିସୁଖଂ, ଭୋଗସୁଖଂ, ଆନଣ୍ୟସୁଖଂ [ଅଣଣସୁଖଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଅନୱଜ୍ଜସୁଖଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଗହପତି, ଅତ୍ଥିସୁଖଂ? ଇଧ, ଗହପତି, କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଭୋଗା ହୋନ୍ତି ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତା ବାହାବଲପରିଚିତା ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତା ଧମ୍ମିକା ଧମ୍ମଲଦ୍ଧା । ସୋ 'ଭୋଗା ମେ ଅତ୍ଥି ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତା ବାହାବଲପରିଚିତା ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତା ଧମ୍ମିକା ଧମ୍ମଲଦ୍ଧା'ତି ଅଧିଗଚ୍ଛତି ସୁଖଂ, ଅଧିଗଚ୍ଛତି ସୋମନସ୍ସଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତି, ଅତ୍ଥିସୁଖଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଗହପତି, ଭୋଗସୁଖଂ? ଇଧ, ଗହପତି, କୁଲପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ପରିଭୁଞ୍ଜତି ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କରୋତି। ସୋ 'ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟାଧିଗତେହି ଭୋଗେହି ବାହାବଲପରିଚିତେହି ସେଦାୱକ୍ଖିତ୍ତେହି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧେହି ପରିଭୁଞ୍ଜାମି ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କରୋମୀ'ତି ଅଧିଗଚ୍ଛତି ସୁଖଂ, ଅଧିଗଚ୍ଛତି ସୋମନସ୍ସଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତି, ଭୋଗସୁଖଂ ।

''କତମଞ୍ଚ, ଗହପତି, ଆନଣ୍ୟସୁଖଂ? ଇଧ, ଗହପତି, କୁଲପୁତ୍ତୋ ନ କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ଧାରେତି ଅପ୍ପଂ ୱା ବହୁଂ ୱା। ସୋ 'ନ କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ଧାରେମି [କିଞ୍ଚି ୱା ଦେତି (କ।)] ଅପ୍ପଂ ୱା ବହୁଂ ୱା'ତି ଅଧିଗଚ୍ଛତି ସୁଖଂ, ଅଧିଗଚ୍ଛତି ସୋମନସ୍ସଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତି, ଆନଣ୍ୟସୁଖଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଗହପତି, ଅନୱଜ୍ଜସୁଖଂ? ଇଧ, ଗହପତି, ଅରିୟସାୱକୋ ଅନୱଜ୍ଜେନ କାୟକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅନୱଜ୍ଜେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅନୱଜ୍ଜେନ ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ସୋ 'ଅନୱଜ୍ଜେନମ୍ହି କାୟକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅନୱଜ୍ଜେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅନୱଜ୍ଜେନ ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ'ତି ଅଧିଗଚ୍ଛତି ସୁଖଂ, ଅଧିଗଚ୍ଛତି ସୋମନସ୍ସଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଗହପତି, ଅନୱଜ୍ଜସୁଖଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଗହପତି, ଚତ୍ତାରି ସୁଖାନି ଅଧିଗମନୀୟାନି ଗିହିନା କାମଭୋଗିନା କାଲେନ କାଲଂ ସମଯେନ ସମୟଂ ଉପାଦାୟା''ତି।

''ଆନଣ୍ୟସୁଖଂ ଞତ୍ୱାନ, ଅଥୋ ଅତ୍ଥିସୁଖଂ ପରଂ;

ଭୁଞ୍ଜଂ ଭୋଗସୁଖଂ ମଚ୍ଚୋ, ତତୋ ପଞ୍ଞା ୱିପସ୍ସତି।

''ୱିପସ୍ସମାନୋ ଜାନାତି, ଉଭୋ ଭୋଗେ ସୁମେଧସୋ;

ଅନୱଜ୍ଜସୁଖସ୍ସେତଂ, କଲଂ ନାଗ୍ଘତି ସୋଳସି''ନ୍ତି। ଦୁତିୟଂ;

୩। ବ୍ରହ୍ମସୁତ୍ତଂ

୬୩। ''ସବ୍ରହ୍ମକାନି, ଭିକ୍ଖୱେ [ଇତିୱୁ। ୧୦୬], ତାନି କୁଲାନି ଯେସଂ ପୁତ୍ତାନଂ ମାତାପିତରୋ ଅଜ୍ଝାଗାରେ ପୂଜିତା ହୋନ୍ତି। ସପୁବ୍ବାଚରିୟକାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତାନି କୁଲାନି , ଯେସଂ ପୁତ୍ତାନଂ ମାତାପିତରୋ ଅଜ୍ଝାଗାରେ ପୂଜିତା ହୋନ୍ତି। ସପୁବ୍ବଦେୱତାନି [ସପୁବ୍ବଦେୱାନି (ସ୍ୟା। କଂ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ତାନି କୁଲାନି ଯେସଂ ପୁତ୍ତାନଂ ମାତାପିତରୋ ଅଜ୍ଝାଗାରେ ପୂଜିତା ହୋନ୍ତି। ସାହୁନେୟ୍ୟକାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତାନି କୁଲାନି ଯେସଂ ପୁତ୍ତାନଂ ମାତାପିତରୋ

ଅଜ୍ଝାଗାରେ ପୂଜିତା ହୋନ୍ତି।

''ବ୍ରହ୍ମାତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତାପିତୂନଂ [ମାତାପିତୁନ୍ନଂ (ସୀ। ପୀ।)] ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ପୁବ୍ବାଚରିୟାତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତାପିତୂନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ପୁବ୍ବଦେୱତାତି [ପୁବ୍ବଦେୱାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତାପିତୂନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଆହୁନେୟ୍ୟାତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତାପିତୂନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ବହୁକାରା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତାପିତରୋ, ପୁତ୍ତାନଂ ଆପାଦକା ପୋସକା ଇମସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଦସ୍ସେତାରୋ''ତି।

''ବ୍ରହ୍ମାତି ମାତାପିତରୋ, ପୁବ୍ବାଚରିୟାତି ୱୁଚ୍ଚରେ;

ଆହୁନେୟ୍ୟା ଚ ପୁତ୍ତାନଂ, ପଜାୟ ଅନୁକମ୍ପକା।

''ତସ୍ମା ହି ନେ ନମସ୍ସେୟ୍ୟ, ସକ୍କରେୟ୍ୟ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଅନ୍ନେନ ଅଥ ପାନେନ, ୱତ୍ଥେନ ସୟନେନ ଚ;

ଉଚ୍ଛାଦନେନ ନ୍ହାପନେନ, ପାଦାନଂ ଧୋୱନେନ ଚ।

''ତାୟ ନଂ ପାରିଚରିୟାୟ, ମାତାପିତୂସୁ ପଣ୍ଡିତା;

ଇଧେୱ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ''ତି। ତତିୟଂ;

୪। ନିରୟସୁତ୍ତଂ

୬୪। ''ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେ। କତମେହି ଚତୂହି? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାୟୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେ''ତି।

''ପାଣାତିପାତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ, ମୁସାୱାଦୋ ଚ ୱୁଚ୍ଚତି;

ପରଦାରଗମନଞ୍ଚାପି, ନପ୍ପସଂସନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ;

୫। ରୂପସୁତ୍ତଂ

୬୫। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ରୂପପ୍ପମାଣୋ ରୂପପ୍ପସନ୍ନୋ, ଘୋସପ୍ପମାଣୋ ଘୋସପ୍ପସନ୍ନୋ , ଲୂଖପ୍ପମାଣୋ ଲୂଖପ୍ପସନ୍ନୋ, ଧମ୍ମପ୍ପମାଣୋ ଧମ୍ମପ୍ପସନ୍ନୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି।

''ଯେ ଚ ରୂପେ ପମାଣିଂସୁ [ଯେ ଚ ରୂପେନ ପାମିଂସୁ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଯେ ଚ ଘୋସେନ ଅନ୍ୱଗୂ;

ଛନ୍ଦରାଗୱସୂପେତା, ନାଭିଜାନନ୍ତି ତେ ଜନା [ନ ତେ ଜାନନ୍ତି ତଂ ଜନା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ନ ଜାନାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ନ ପସ୍ସତି;

ସମନ୍ତାୱରଣୋ ବାଲୋ, ସ ୱେ ଘୋସେନ ୱୁୟ୍ହତି।

''ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ନ ଜାନାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ୱିପସ୍ସତି;

ବହିଦ୍ଧା ଫଲଦସ୍ସାୱୀ, ସୋପି ଘୋସେନ ୱୁୟ୍ହତି।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ୱିପସ୍ସତି;

ୱିନୀୱରଣଦସ୍ସାୱୀ, ନ ସୋ ଘୋସେନ ୱୁୟ୍ହତୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ;

୬। ସରାଗସୁତ୍ତଂ

୬୬। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସରାଗୋ, ସଦୋସୋ, ସମୋହୋ, ସମାନୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି।

‘‘ସାରତ୍ତା ରଜନୀୟେସୁ, ପିୟରୂପାଭିନନ୍ଦିନୋ;

ମୋହେନ ଆୱୁତା [ଅଧମା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସତ୍ତା, ବଦ୍ଧା [ବନ୍ଧା (କ।)] ୱଡ୍ଢେନ୍ତି ବନ୍ଧନଂ।

‘‘ରାଗଜଂ ଦୋସଜଞ୍ଚାପି, ମୋହଜଂ ଚାପୱିଦ୍ଦସୂ;

କରୋନ୍ତାକୁସଲଂ କମ୍ମଂ [ଧମ୍ମଂ (କ।)], ସୱିଘାତଂ ଦୁଖୁଦ୍ରୟଂ।

‘‘ଅୱିଜ୍ଜାନିୱୁତା ପୋସା, ଅନ୍ଧଭୂତା ଅଚକ୍ଖୁକା;

ୟଥା ଧମ୍ମା ତଥା ସନ୍ତା, ନ ତସ୍ସେୱନ୍ତି [ନସ୍ସେୱନ୍ତି (ସୀ।)] ମଞ୍ଞରେ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ;

୭। ଅହିରାଜସୁତ୍ତଂ

୬୭। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅହିନା ଦଟ୍ଠୋ କାଲଙ୍କତୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଇଧ , ଭନ୍ତେ, ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅହିନା ଦଟ୍ଠୋ କାଲଙ୍କତୋ’’ତି।

‘‘ନ ହି ନୂନ [ନ ହ ନୂନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚତ୍ତାରି ଅହିରାଜକୁଲାନି ମେତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ ଫରି। ସଚେ ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚତ୍ତାରି ଅହିରାଜକୁଲାନି ମେତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ ଫରେୟ୍ୟ, ନ ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅହିନା ଦଟ୍ଠୋ କାଲଙ୍କରେୟ୍ୟ।

‘‘କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ୱିରୂପକ୍ଖଂ ଅହିରାଜକୁଲଂ, ଏରାପଥଂ ଅହିରାଜକୁଲଂ, ଛବ୍ୟାପୁତ୍ତଂ ଅହିରାଜକୁଲଂ, କଣ୍ହାଗୋତମକଂ ଅହିରାଜକୁଲଂ। ନ ହି ନୂନ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅହିରାଜକୁଲାନି ମେତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ ଫରି। ସଚେ ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅହିରାଜକୁଲାନି ମେତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ ଫରେୟ୍ୟ, ନ ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅହିନା ଦଟ୍ଠୋ କାଲଙ୍କରେୟ୍ୟ।

‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅହିରାଜକୁଲାନି ମେତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ ଫରିତୁଂ ଅତ୍ତଗୁତ୍ତିୟା ଅତ୍ତରକ୍ଖାୟ ଅତ୍ତପରିତ୍ତାୟା’’ତି।

[ଚୂଳୱ। ୨୫୧; ଜା। ୧।୨।୧୦୫ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ‘‘ୱିରୂପକ୍ଖେହି ମେ ମେତ୍ତଂ, ମେତ୍ତଂ ଏରାପଥେହି ମେ;

ଛବ୍ୟାପୁତ୍ତେହି ମେ ମେତ୍ତଂ, ମେତ୍ତଂ କଣ୍ହାଗୋତମକେହି ଚ।

‘‘ଅପାଦକେହି ମେ ମେତ୍ତଂ, ମେତ୍ତଂ ଦ୍ୱିପାଦକେହି [ଦିପାଦକେହି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ମେ;

ଚତୁପ୍ପଦେହି ମେ ମେତ୍ତଂ, ମେତ୍ତଂ ବହୁପ୍ପଦେହି ମେ।

‘‘ମା ମං ଅପାଦକୋ ହିଂସି, ମା ମଂ ହିଂସି ଦ୍ୱିପାଦକୋ [ଦିପାଦକୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)];

ମା ମଂ ଚତୁପ୍ପଦୋ ହିଂସି, ମା ମଂ ହିଂସି ବହୁପ୍ପଦୋ।

‘‘ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ପାଣା, ସବ୍ବେ ଭୂତା ଚ କେୱଲା;

ସବ୍ବେ ଭଦ୍ରାନି ପସ୍ସନ୍ତୁ, ମା କଞ୍ଚି [କିଞ୍ଚି (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ପାପମାଗମା।

‘‘ଅପ୍ପମାଣୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅପ୍ପମାଣୋ ଧମ୍ମୋ;

ଅପ୍ପମାଣୋ ସଙ୍ଘୋ, ପମାଣୱନ୍ତାନି ସରୀସପାନି [ସିରିଂସପାନି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

‘‘ଅହିୱିଚ୍ଛିକା ସତପଦୀ, ଉଣ୍ଣନାଭୀ ସରବୂ ମୂସିକା;

କତା ମେ ରକ୍ଖା କତା ମେ ପରିତ୍ତା [କତଂ ମେ ପରିତ୍ତଂ (?)], ପଟିକ୍କମନ୍ତୁ ଭୂତାନି;

ସୋହଂ ନମୋ ଭଗୱତୋ, ନମୋ ସତ୍ତନ୍ନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନ’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ;

୮। ଦେୱଦତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୬୮। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେ ଦେୱଦତ୍ତେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଅତ୍ତୱଧାଯ, ଭିକ୍ଖୱେ [ଚୂଳୱ। ୨୫୨; ସଂ। ନି। ୨।୧୮୪], ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ପରାଭୱାଯ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କଦଲୀ ଅତ୍ତୱଧାଯ ଫଲଂ ଦେତି, ପରାଭୱାଯ ଫଲଂ ଦେତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତୱଧାଯ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକୋ ଉଦପାଦି, ପରାଭୱାଯ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଳୁ ଅତ୍ତୱଧାଯ ଫଲଂ ଦେତି, ପରାଭୱାଯ ଫଲଂ ଦେତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତୱଧାଯ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକୋ ଉଦପାଦି, ପରାଭୱାଯ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ନଳୋ ଅତ୍ତୱଧାଯ ଫଲଂ ଦେତି, ପରାଭୱାଯ ଫଲଂ ଦେତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତୱଧାଯ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକୋ ଉଦପାଦି, ପରାଭୱାଯ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସ୍ସତରୀ ଅତ୍ତୱଧାଯ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାତି, ପରାଭୱାଯ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତୱଧାଯ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକୋ ଉଦପାଦି, ପରାଭୱାଯ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକୋ ଉଦପାଦୀ’’ତି।

‘‘ଫଲଂ ୱେ କଦଲିଂ ହନ୍ତି, ଫଲଂ ୱେଳୁଂ ଫଲଂ ନଳଂ;

ସକ୍କାରୋ କାପୁରିସଂ ହନ୍ତି, ଗବ୍ଭୋ ଅସ୍ସତରିଂ ଯଥା’’ତି [ଚୂଳୱ। ୩୩୫; ସଂ। ନି। ୧।୧୮୩; ୨।୧୮୪; ନେତ୍ତି। ୯୦]। ଅଟ୍ଠମଂ;

୯। ପଧାନସୁତ୍ତଂ

୬୯। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ପଧାନାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସଂୱରପ୍ପଧାନଂ, ପହାନପ୍ପଧାନଂ, ଭାୱନାପ୍ପଧାନଂ, ଅନୁରକ୍ଖଣାପ୍ପଧାନଂ। କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂୱରପ୍ପଧାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂୱରପ୍ପଧାନଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପହାନପ୍ପଧାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପହାନପ୍ପଧାନଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱନାପ୍ପଧାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱନାପ୍ପଧାନଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁରକ୍ଖଣାପ୍ପଧାନଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁରକ୍ଖଣାପ୍ପଧାନଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ପଧାନାନୀ''ତି।

''ସଂୱରୋ ଚ ପହାନଞ୍ଚ, ଭାୱନା ଅନୁରକ୍ଖଣା;

ଏତେ ପଧାନା ଚତ୍ତାରୋ, ଦେସିତାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନା;

ଯୋ ହି [ଯେହି (?)] ଭିକ୍ଖୁ ଇଧାତାପୀ, ଖଯଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପାପୁଣେ''ତି। ନୱମଂ;

୧୦। ଅଧମ୍ମିକସୁତ୍ତଂ

୭୦। ''ଯସ୍ମିଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ରାଜାନୋ ଅଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି, ରାଜାଯୁତ୍ତାପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି। ରାଜାଯୁତ୍ତେସୁ ଅଧମ୍ମିକେସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ଅଧମ୍ମିକେସୁ ନେଗମଜାନପଦାପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି। ନେଗମଜାନପଦେସୁ ଅଧମ୍ମିକେସୁ ୱିସମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପରିୱତ୍ତନ୍ତି । ୱିସମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ୱିସମଂ ନକ୍ଖତ୍ତାନି ତାରକରୂପାନି ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ୱିସମଂ ନକ୍ଖତ୍ତେସୁ ତାରକରୂପେସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ୱିସମଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱା [ରତ୍ତିଦିୱା (କ।)] ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ୱିସମଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱେସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ୱିସମଂ ମାସଡ୍ଢମାସା ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ୱିସମଂ ମାସଡ୍ଢମାସେସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ୱିସମଂ ଉତୁସଂୱଚ୍ଛରା ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ୱିସମଂ ଉତୁସଂୱଚ୍ଛରେସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ୱିସମଂ ୱାତା ୱାଯନ୍ତି ୱିସମା ଅପଞ୍ଜସା । ୱିସମଂ ୱାତେସୁ ୱାଯନ୍ତେସୁ ୱିସମେସୁ ଅପଞ୍ଜସେସୁ ଦେୱତା ପରିକୁପିତା ଭୱନ୍ତି। ଦେୱତାସୁ ପରିକୁପିତାସୁ ଦେୱୋ ନ ସମ୍ମା ଧାରଂ ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛତି। ଦେୱେ ନ ସମ୍ମା ଧାରଂ ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛନ୍ତେ ୱିସମପାକାନି [ୱିସମପାକୀନି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।), ୱିସମଂ ପାକାନି (କ।)] ସସ୍ସାନି ଭୱନ୍ତି। ୱିସମପାକାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସସ୍ସାନି ମନୁସ୍ସା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ଅପ୍ପାଯୁକା ହୋନ୍ତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଚ ବହ୍ୱାବାଧା [ବହ୍ୱାବାଧା (କ।)] ଚ।

''ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ରାଜାନୋ ଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି, ରାଜାଯୁତ୍ତାପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି। ରାଜାଯୁତ୍ତେସୁ ଧମ୍ମିକେସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ଧମ୍ମିକେସୁ ନେଗମଜାନପଦାପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି। ନେଗମଜାନପଦେସୁ ଧମ୍ମିକେସୁ ସମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ସମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ସମଂ ନକ୍ଖତ୍ତାନି ତାରକରୂପାନି ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ସମଂ ନକ୍ଖତ୍ତେସୁ ତାରକରୂପେସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ସମଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱା ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ସମଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱେସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ସମଂ ମାସଡ୍ଢମାସା ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ସମଂ ମାସଡ୍ଢମାସେସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ସମଂ ଉତୁସଂୱଚ୍ଛରା ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ସମଂ ଉତୁସଂୱଚ୍ଛରେସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ସମଂ ୱାତା ୱାଯନ୍ତି ସମା ପଞ୍ଜସା। ସମଂ ୱାତେସୁ ୱାଯନ୍ତେସୁ ସମେସୁ ପଞ୍ଜସେସୁ ଦେୱତା ଅପରିକୁପିତା ଭୱନ୍ତି। ଦେୱତାସୁ ଅପରିକୁପିତାସୁ ଦେୱୋ ସମ୍ମା ଧାରଂ ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛତି। ଦେୱେ ସମ୍ମା ଧାରଂ ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛନ୍ତେ ସମପାକାନି ସସ୍ସାନି ଭୱନ୍ତି। ସମପାକାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସସ୍ସାନି ମନୁସ୍ସା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ଦୀଘାଯୁକା ଚ ହୋନ୍ତି ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ଚ ବଲୱନ୍ତୋ ଚ ଅପ୍ପାବାଧା ଚା''ତି।

''ଗୁନ୍ନଂ ଚେ ତରମାନାନଂ, ଜିମ୍ହଂ ଗଚ୍ଛତି ପୁଙ୍ଗୱୋ;

ସବ୍ବା ତା ଜିମ୍ହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନେତ୍ତେ ଜିମ୍ହଂ ଗତେ ସତି।

''ଏୱମେୱଂ ମନୁସ୍ସେସୁ, ଯୋ ହୋତି ସେଟ୍ଠସମ୍ମତୋ;

ସୋ ଚେ ଅଧମ୍ମଂ ଚରତି, ପଗେୱ ଇତରା ପଜା;

ସବ୍ବଂ ରଟ୍ଠଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସେତି, ରାଜା ଚେ ହୋତି ଅଧମ୍ମିକୋ।

‘‘ଗୁନ୍ନଂ ଚେ ତରମାନାନଂ, ଉଜୁଂ ଗଚ୍ଛତି ପୁଙ୍ଗୱୋ;

ସବ୍ବା ତା ଉଜୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନେତ୍ତେ ଉଜୁଂ ଗତେ ସତି।

‘‘ଏୱମେୱଂ ମନୁସ୍ସେସୁ, ଯୋ ହୋତି ସେଟ୍ଠସମ୍ମତୋ;

ସୋ ସଚେ [ସୋ ଚେୱ (ସୀ। ପୀ।), ସୋ ଚେ (ସ୍ୟା।)] ଧମ୍ମଂ ଚରତି, ପଗେୱ ଇତରା ପଜା;

ସବ୍ବଂ ରଟ୍ଠଂ ସୁଖଂ ସେତି, ରାଜା ଚେ ହୋତି ଧମ୍ମିକୋ’’ତି। ଦସମଂ;

ପତ୍ତକମ୍ମୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପତ୍ତକମ୍ମଂ ଆନଣ୍ୟକୋ [ଅନଣକୋ (ସୀ। ପୀ।), ଅନଣ୍ୟକୋ (କ।)], ସବ୍ରହ୍ମନିରଯା ରୂପେନ ପଞ୍ଚମଂ;

ସରାଗଅହିରାଜା ଦେୱଦତ୍ତୋ, ପଧାନଂ ଅଧମ୍ମିକେନ ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୮) ୩। ଅପଣ୍ଣକଓଗ୍ଗୋ

୧। ପଧାନସୁତ୍ତଂ

୭୧। ''ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖଓେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅପଣ୍ଣକପ୍ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ଯୋନି ଚସ୍ସ ଆରଦ୍ଧା ହୋତି ଆସଓାନଂ ଖଯାଯ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଓା ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧଓୀରିଯୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞଓା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅପଣ୍ଣକପ୍ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ଯୋନି ଚସ୍ସ ଆରଦ୍ଧା ହୋତି ଆସଓାନଂ ଖଯାଯା''ତି। ପଠମଂ।

୨। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସୁତ୍ତଂ

୭୨। ''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖଓେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅପଣ୍ଣକପ୍ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ଯୋନି ଚସ୍ସ ଆରଦ୍ଧା ହୋତି ଆସଓାନଂ ଖଯାଯ। କତମେହି ଚତୂହି? ନେକ୍ଖମ୍ମଓିତକ୍କେନ, ଅବ୍ୟାପାଦଓିତକ୍କେନ, ଅଓିହିଂସାଓିତକ୍କେନ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅପଣ୍ଣକପ୍ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ଯୋନି ଚସ୍ସ ଆରଦ୍ଧା ହୋତି ଆସଓାନଂ ଖଯାଯା''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସପ୍ପୁରିସସୁତ୍ତଂ

୭୩। ''ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖଓେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଯୋ ହୋତି ପରସ୍ସ ଅଓଣ୍ଣୋ ତଂ ଅପୁଟ୍ଠୋପି ପାତୁ କରୋତି, କୋ ପନ ଓାଦୋ ପୁଟ୍ଠସ୍ସ! ପୁଟ୍ଠୋ ଖୋ ପନ ପଞ୍ହାଭିନୀତୋ ଅହାପେତ୍ୱା ଅଲମ୍ବିତ୍ୱା ପରିପୂରଂ ଓିତ୍ଥାରେନ ପରସ୍ସ ଅଓଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଓେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭଓନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଯୋ ହୋତି ପରସ୍ସ ଓଣ୍ଣୋ ତଂ ପୁଟ୍ଠୋପି ନ ପାତୁ କରୋତି, କୋ ପନ ଓାଦୋ ଅପୁଟ୍ଠସ୍ସ! ପୁଟ୍ଠୋ ଖୋ ପନ ପଞ୍ହାଭିନୀତୋ ହାପେତ୍ୱା ଲମ୍ବିତ୍ୱା ଅପରିପୂରଂ ଅଓିତ୍ଥାରେନ ପରସ୍ସ ଓଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଓେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭଓନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଯୋ ହୋତି ଅତ୍ତନୋ ଅଓଣ୍ଣୋ ତଂ ପୁଟ୍ଠୋପି ନ ପାତୁ କରୋତି, କୋ ପନ ଓାଦୋ ଅପୁଟ୍ଠସ୍ସ! ପୁଟ୍ଠୋ ଖୋ ପନ ପଞ୍ହାଭିନୀତୋ ହାପେତ୍ୱା ଲମ୍ବିତ୍ୱା ଅପରିପୂରଂ ଅଓିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ତନୋ ଅଓଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଓେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭଓନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଯୋ ହୋତି ଅତ୍ତନୋ ଓଣ୍ଣୋ ତଂ ଅପୁଟ୍ଠୋପି ପାତୁ କରୋତି, କୋ ପନ ଓାଦୋ ପୁଟ୍ଠସ୍ସ! ପୁଟ୍ଠୋ ଖୋ ପନ ପଞ୍ହାଭିନୀତୋ ଅହାପେତ୍ୱା ଅଲମ୍ବିତ୍ୱା ପରିପୂରଂ ଓିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ତନୋ ଓଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଓେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭଓନ୍ତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ।

''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖଓେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସପ୍ପୁରିସୋ ଯୋ ହୋତି ପରସ୍ସ ଅଓଣ୍ଣୋ ତଂ ପୁଟ୍ଠୋପି ନ ପାତୁ କରୋତି, କୋ ପନ ଓାଦୋ ଅପୁଟ୍ଠସ୍ସ! ପୁଟ୍ଠୋ ଖୋ ପନ ପଞ୍ହାଭିନୀତୋ ହାପେତ୍ୱା ଲମ୍ବିତ୍ୱା ଅପରିପୂରଂ ଅଓିତ୍ଥାରେନ ପରସ୍ସ ଅଓଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଓେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭଓନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସପ୍ପୁରିସୋ ଯୋ ହୋତି ପରସ୍ସ ଓଣ୍ଣୋ ତଂ ଅପୁଟ୍ଠୋପି ପାତୁ କରୋତି, କୋ ପନ ଓାଦୋ ପୁଟ୍ଠସ୍ସ! ପୁଟ୍ଠୋ ଖୋ ପନ ପଞ୍ହାଭିନୀତୋ ଅହାପେତ୍ୱା ଅଲମ୍ବିତ୍ୱା ପରିପୂରଂ ଓିତ୍ଥାରେନ ପରସ୍ସ ଓଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଓେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭଓନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସପ୍ପୁରିସୋ ଯୋ ହୋତି ଅତ୍ତନୋ ଅଓଣ୍ଣୋ ତଂ ଅପୁଟ୍ଠୋପି ପାତୁ କରୋତି, କୋ ପନ ଓାଦୋ ପୁଟ୍ଠସ୍ସ! ପୁଟ୍ଠୋ ଖୋ ପନ ପଞ୍ହାଭିନୀତୋ ଅହାପେତ୍ୱା ଅଲମ୍ବିତ୍ୱା ପରିପୂରଂ ଓିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ତନୋ ଅଓଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଓେଦିତବ୍ବମେତଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭଓନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ସପ୍ପୁରିସୋ ଯୋ ହୋତି ଅତ୍ତନୋ ଓଣ୍ଣୋ ତଂ ପୁଟ୍ଠୋପି ନ ପାତୁ କରୋତି, କୋ ପନ ଓାଦୋ ଅପୁଟ୍ଠସ୍ସ! ପୁଟ୍ଠୋ ଖୋ ପନ

ପଞ୍ଚୁଭିନୀତୋ ହାପେତ୍ୱା ଲମ୍ପିତ୍ୱା ଅପରିପୂରଂ ଅୱିହାରେନ ଅତ୍ତନୋ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି। ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱନ୍ତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଧୁକା ଯଞ୍ଚଞ୍ଚଦେୱ ରତ୍ତିଂ ୱା ଦିୱଂ ୱା ଆନୀତା ହୋତି, ତାୱଦେୱସ୍ସା ତିବ୍ବଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସସ୍ସୁଯାପି ସସୁରେପି ସାମିକେପି ଅନ୍ତମସୋ ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେସୁ। ସା ଅପରେନ ସମଯେନ ସଂୱାସମନ୍ୱାଯ ୱିସ୍ସାସମନ୍ୱାଯ ସସ୍ସୁମ୍ପି ସସୁରମ୍ପି ସାମିକମ୍ପି ଏୱମାହ – 'ଅପେଥ, କିଂ ପନ ତୁମ୍ହେ ଜାନାଥା'ତି! ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଞ୍ଚଞ୍ଚଦେୱ ରତ୍ତିଂ ୱା ଦିୱଂ ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ତାୱଦେୱସ୍ସ ତିବ୍ବଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ଭିକ୍ଖୂସୁ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ଉପାସକେସୁ ଉପାସିକାସୁ ଅନ୍ତମସୋ ଆରାମିକସମଣୁଦ୍ଦେସେସୁ। ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ସଂୱାସମନ୍ୱାଯ ୱିସ୍ସାସମନ୍ୱାଯ ଆଚରିଯମ୍ପି ଉପଜ୍ଝାଯମ୍ପି ଏୱମାହ – 'ଅପେଥ, କିଂ ପନ ତୁମ୍ହେ ଜାନାଥା'ତି! ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଅଧୁନାଗତୱଧୁକାସମେନ ଚେତସା ୱିହରିସ୍ସାମା'ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ପଠମଅଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୭୪। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଗ୍ଗାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସୀଲଗ୍ଗଂ, ସମାଧିଗ୍ଗଂ [ସମାଧଗ୍ଗଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ)], ପଞ୍ଞାଗ୍ଗଂ, ୱିମୁତ୍ତଗ୍ଗଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଅଗ୍ଗାନୀ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦୁତିଯଅଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୭୫। ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଗ୍ଗାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ରୂପଗ୍ଗଂ, ୱେଦନାଗ୍ଗଂ, ସଞ୍ଞାଗ୍ଗଂ, ଭୱଗ୍ଗଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଅଗ୍ଗାନୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। କୁସିନାରସୁତ୍ତଂ

୭୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୁସିନାରାଯଂ ୱିହରତି ଉପୱତ୍ତନେ ମଲ୍ଲାନଂ ସାଲୱନେ ଅନ୍ତରେନ ଯମକସାଲାନଂ ପରିନିବ୍ବାନସମଯେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ସିଯା ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ [ଦୀ। ନି। ୨।୨୧୭], ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସପି କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା ବୁଦ୍ଧେ ୱା ଧମ୍ମେ ୱା ସଙ୍ଘେ ୱା ମଗ୍ଗେ ୱା ପଟିପଦାଯ ୱା, ପୁଚ୍ଛଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମା ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଅହୁୱତ୍ଥ – 'ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ ନୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି, ନାସକ୍ଖିମ୍ହ ଭଗୱନ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିପୁଚ୍ଛିତୁ'''ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ସିଯା ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସପି କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା ବୁଦ୍ଧେ ୱା ଧମ୍ମେ ୱା ସଙ୍ଘେ ୱା ମଗ୍ଗେ ୱା ପଟିପଦାଯ ୱା, ପୁଚ୍ଛଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମା ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଅହୁୱତ୍ଥ – 'ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ ନୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି, ନାସକ୍ଖିମ୍ହ ଭଗୱନ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିପୁଚ୍ଛିତୁ'''ନ୍ତି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ସିଯା ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସପି କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା ବୁଦ୍ଧେ ୱା ଧମ୍ମେ ୱା ସଙ୍ଘେ ୱା ମଗ୍ଗେ ୱା ପଟିପଦାଯ ୱା, ପୁଚ୍ଛଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମା ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଅହୁୱତ୍ଥ – 'ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ ନୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି, ନାସକ୍ଖିମ୍ହ ଭଗୱନ୍ତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିପୁଚ୍ଛିତୁ'''ନ୍ତି। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ସିଯା ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ଥୁଗାରୱେନପି ନ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟାଥ, ସହାଯକୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସହାଯକସ୍ସ ଆରୋଚେତୂ''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭନ୍ତେ! ଏୱଂ ପସନ୍ନୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ! ନତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସପି କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା ବୁଦ୍ଧେ ୱା ଧମ୍ମେ ୱା ସଙ୍ଘେ ୱା ମଗ୍ଗେ ୱା ପଟିପଦାଯ ୱା''ତି।

''ପସାଦା ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ୱଦେସି। ଞାଣମେୱ ହେତ୍ଥ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସ – 'ନତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସପି କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା ବୁଦ୍ଧେ ୱା ଧମ୍ମେ ୱା ସଙ୍ଘେ ୱା ମଗ୍ଗେ ୱା ପଟିପଦାଯ ୱା'। ଇମେସଞ୍ହି, ଆନନ୍ଦ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ଯୋ ପଚ୍ଛିମକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୋ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟସୁତ୍ତଂ

୭୭। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟାନି, ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବାନି; ଯାନି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଉମ୍ମାଦସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସ। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ବୁଦ୍ଧାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବୁଦ୍ଧୱିସଯୋ ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟୋ, ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବୋ; ଯଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଉମ୍ମାଦସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସ। ଝାଯିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଝାନୱିସଯୋ ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟୋ, ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବୋ; ଯଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଉମ୍ମାଦସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସ। କମ୍ମୱିପାକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟୋ, ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବୋ; ଯଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଉମ୍ମାଦସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସ। ଲୋକଚିନ୍ତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟା, ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବା; ଯଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଉମ୍ମାଦସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟାନି, ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବାନି; ଯାନି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଉମ୍ମାଦସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସା’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦକ୍ଖିଣସୁତ୍ତଂ

୭୮। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ଦାଯକତୋ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ନେୱ ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ଦାଯକତୋ ଚେୱ ୱିସୁଜ୍ଝତି ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦାଯକୋ ହୋତି ସୀଲୱା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ; ପଟିଗ୍ଗାହକା ହୋନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା [ପଟିଗ୍ଗାହକୋ ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ (ସ୍ଯା। କଂ। କ।) ମ। ନି। ୩।୩୮୧ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ]। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ଦାଯକତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଦାଯକୋ ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ; ପଟିଗ୍ଗାହକା ହୋନ୍ତି ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ଦାଯକତୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ନେୱ ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦାଯକୋ ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ; ପଟିଗ୍ଗାହକାପି ହୋନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ନେୱ ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ନୋ ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ଦାଯକତୋ ଚେୱ ୱିସୁଜ୍ଝତି ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦାଯକୋ ହୋତି ସୀଲୱା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ; ପଟିଗ୍ଗାହକାପି ହୋନ୍ତି ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖିଣା ଦାଯକତୋ ଚେୱ ୱିସୁଜ୍ଝତି ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ ଚ। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ଦକ୍ଖିଣା ୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ୱଣିଜ୍ଜସୁତ୍ତଂ

୭୯। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସାୱ ୱଣିଜ୍ଜା ପଯୁତ୍ତା ଛେଦଗାମିନୀ ହୋତି? କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସାୱ ୱଣିଜ୍ଜା ପଯୁତ୍ତା ନ ଯଥାଧିପ୍ପାଯା [ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ (ସୀ।)] ହୋତି? କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସାୱ ୱଣିଜ୍ଜା ପଯୁତ୍ତା ଯଥାଧିପ୍ପାଯା [ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ (ସୀ।)] ହୋତି? କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସାୱ ୱଣିଜ୍ଜା ପଯୁତ୍ତା ପରାଧିପ୍ପାଯା ହୋତୀ’’ତି?

‘‘ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୱାରେତି – ‘ୱଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଚଯେନା’ତି। ସୋ ଯେନ ପୱାରେତି ତଂ ନ ଦେତି। ସୋ ଚେ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ସୋ ଯଞ୍ଞଦେୱ ୱଣିଜ୍ଜଂ ପଯୋଜେତି, ସାସ୍ସ ହୋତି ଛେଦଗାମିନୀ।

‘‘ଇଧ ପନ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୱାରେତି – ‘ୱଦତୁ , ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଚଯେନା’ତି। ସୋ ଯେନ ପୱାରେତି ତଂ ନ ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଦେତି। ସୋ ଚେ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ସୋ ଯଞ୍ଞଦେୱ ୱଣିଜ୍ଜଂ ପଯୋଜେତି, ସାସ୍ସ ନ ହୋତି ଯଥାଧିପ୍ପାଯା [ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ (ସୀ। କ।)]।

‘‘ଇଧ ପନ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୱାରେତି – ‘ୱଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଚଯେନା’ତି। ସୋ ଯେନ ପୱାରେତି ତଂ ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଦେତି। ସୋ ଚେ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ସୋ ଯଞ୍ଞଦେୱ ୱଣିଜ୍ଜଂ ପଯୋଜେତି, ସାସ୍ସ ହୋତି ଯଥାଧିପ୍ପାଯା [ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ (ସୀ। କ।)]।

‘‘ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୱାରେତି – ‘ୱଦତୁ, ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଚଯେନା’ତି। ସୋ ଯେନ ପୱାରେତି ତଂ ପରାଧିପ୍ପାଯଂ ଦେତି। ସୋ ଚେ ତତୋ ଚୁତୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ସୋ ଯଞ୍ଞଦେୱ ୱଣିଜ୍ଜଂ ପଯୋଜେତି, ସାସ୍ସ ହୋତି ପରାଧିପ୍ପାଯା [ପରାଧିପ୍ପାଯଂ (କ।)]।

‘‘ଅଯଂ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସାୱ ୱଣିଜ୍ଜା ପଯୁତ୍ତା ଛେଦଗାମିନୀ ହୋତି। ଅଯଂ ପନ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସାୱ ୱଣିଜ୍ଜା ପଯୁତ୍ତା ନ ଯଥାଧିପ୍ପାଯା ହୋତି। ଅଯଂ ଖୋ ପନ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସାୱ ୱଣିଜ୍ଜା ପଯୁତ୍ତା ଯଥାଧିପ୍ପାଯା ହୋତି। ଅଯଂ ପନ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ତାଦିସାୱ ୱଣିଜ୍ଜା ପଯୁତ୍ତା ପରାଧିପ୍ପାଯା ହୋତୀ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। କମ୍ବୋଜସୁତ୍ତଂ

୮୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସମ୍ବିଯଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମାତୁଗାମୋ ନେୱ ସଭାଯଂ ନିସୀଦତି, ନ କମ୍ମନ୍ତଂ ପଯୋଜେତି, ନ କମ୍ବୋଜଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି? ‘‘କୋଧନୋ, ଆନନ୍ଦ, ମାତୁଗାମୋ; ଇସ୍ସୁକୀ, ଆନନ୍ଦ, ମାତୁଗାମୋ; ମଚ୍ଛରୀ , ଆନନ୍ଦ, ମାତୁଗାମୋ; ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ, ଆନନ୍ଦ, ମାତୁଗାମୋ – ଅଯଂ ଖୋ , ଆନନ୍ଦ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମାତୁଗାମୋ ନେୱ ସଭାଯଂ ନିସୀଦତି, ନ କମ୍ମନ୍ତଂ ପଯୋଜେତି, ନ କମ୍ବୋଜଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। ଦସମଂ।

ଅପଣ୍ଣକୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପଧାନଂ ଦିଟ୍ଠିସପ୍ପୁରିସ, ୱଧୁକା ଦ୍ୱେ ଚ ହୋନ୍ତି ଅଗ୍ଗାନି;

କୁସିନାରଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟା, ଦକ୍ଖିଣା ଚ ୱଣିଜ୍ଜା କମ୍ବୋଜନ୍ତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୯) ୪। ମଚଲୱଗ୍ଗୋ

୧। ପାଣାତିପାତସୁତ୍ତଂ

୮୧। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି , କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି? ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ମୁସାୱାଦସୁତ୍ତଂ

୮୨। ‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ପିସୁଣୱାଚୋ ହୋତି, ଫରୁସୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି? ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଅୱଣ୍ଣାରହସୁତ୍ତଂ

୮୩। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ଅପ୍ପସାଦନୀଯେ ଠାନେ ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି, ଅନନୁୱିଚ୍ଚ ଅପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ପସାଦନୀଯେ ଠାନେ ଅପ୍ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି? ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ଅପ୍ପସାଦନୀଯେ ଠାନେ ଅପ୍ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି ଅନୁୱିଚ୍ଚ ପରିଯୋଗାହେତ୍ୱା ପସାଦନୀଯେ ଠାନେ ପସାଦଂ ଉପଦଂସେତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। କୋଧଗରୁସୁତ୍ତଂ

୮୪। ‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? କୋଧଗରୁ ହୋତି ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ, ମକ୍ଖଗରୁ ହୋତି ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ, ଲାଭଗରୁ ହୋତି ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ, ସକ୍କାରଗରୁ ହୋତି ନ ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି? ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ ହୋତି ନ କୋଧଗରୁ, ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ ହୋତି ନ ମକ୍ଖଗରୁ, ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ ହୋତି ନ ଲାଭଗରୁ, ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁ ହୋତି ନ ସକ୍କାରଗରୁ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ତମୋତମସୁତ୍ତଂ

୮୫। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ତମୋ ତମପରାୟଣୋ [… ପରାୟନୋ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ପୁ। ପ। ୧୬୮; ସଂ। ନି। ୧।୧୩୨], ତମୋ ଜୋତିପରାୟଣୋ, ଜୋତି ତମପରାୟଣୋ , ଜୋତି ଜୋତିପରାୟଣୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତମୋ ହୋତି ତମପରାୟଣୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନୀଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି – ଚଣ୍ଡାଲକୁଲେ ୱା ୱେନକୁଲେ ୱା ନେସାଦକୁଲେ ୱା ରଥକାରକୁଲେ ୱା ପୁକ୍କୁସକୁଲେ ୱା ଦଲିଦ୍ଦେ ଅପ୍ପନ୍ନପାନଭୋଜନେ କସିରୱୁତ୍ତିକେ, ଯତ୍ଥ କସିରେନ ଘାସଚ୍ଛାଦୋ ଲବ୍ଭତି। ସୋ ଚ ହୋତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଦୁଦ୍ଦସିକୋ ଓକୋଟିମକୋ ବୱ୍ହାବାଧୋ କାଣୋ ୱା କୁଣୀ ୱା ଖଞ୍ଜୋ ୱା ପକ୍ଖହତୋ ୱା, ନ ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟସ୍ସ। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତମୋ ହୋତି ତମପରାୟଣୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତମୋ ହୋତି ଜୋତିପରାୟଣୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନୀଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି – ଚଣ୍ଡାଲକୁଲେ ୱା ୱେନକୁଲେ ୱା ନେସାଦକୁଲେ ୱା ରଥକାରକୁଲେ ୱା ପୁକ୍କୁସକୁଲେ ୱା ଦଲିଦ୍ଦେ ଅପ୍ପନ୍ନପାନଭୋଜନେ କସିରୱୁତ୍ତିକେ, ଯତ୍ଥ କସିରେନ ଘାସଚ୍ଛାଦୋ ଲବ୍ଭତି; ସୋ ଚ ହୋତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଦୁଦ୍ଦସିକୋ ଓକୋଟିମକୋ ବୱ୍ହାବାଧୋ କାଣୋ ୱା କୁଣୀ ୱା ଖଞ୍ଜୋ ୱା ପକ୍ଖହତୋ ୱା ନ ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟସ୍ସ। ସୋ କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତମୋ ହୋତି ଜୋତିପରାୟଣୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୋତି ହୋତି ତମପରାୟଣୋ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଚ୍ଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି – ଖତ୍ତିୟମହାସାଲକୁଲେ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ୱା ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ୱା ଅଡ୍ଢେ ମହଦ୍ଧନେ ମହାଭୋଗେ ପହୂତଜାତରୂପରଜତେ ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣେ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞେ; ସୋ ଚ ହୋତି ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟସ୍ସ। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୋତି ହୋତି ତମପରାୟଣୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୋତି ହୋତି ଜୋତିପରାୟଣୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଚ୍ଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି – ଖତ୍ତିୟମହାସାଲକୁଲେ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ୱା ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ୱା ଅଡ୍ଢେ ମହଦ୍ଧନେ ମହାଭୋଗେ ପହୂତଜାତରୂପରଜତେ ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣେ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞେ; ସୋ ଚ ହୋତି ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଲାଭୀ ଅନ୍ନସ୍ସ ପାନସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନସ୍ସ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟସ୍ସ। ସୋ କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରତି , ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରତି। ସୋ କାଯେନ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ସୁଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୋତି ହୋତି ଜୋତିପରାୟଣୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଓଣତୋଣତସୁତ୍ତଂ

୮୬। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଓଣତୋଣତୋ, ଓଣତୁଣ୍ଣତୋ, ଉଣ୍ଣତୋଣତୋ, ଉଣ୍ଣତୁଣ୍ଣତୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି [ପୁ। ପ। ୧୬୯]। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୮୭। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସମଣମଚଲୋ, ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ,

ସମଣପଦୁମୋ, ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ।

''କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣମଚଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସେଖୋ ହୋତି ପାଟିପଦୋ [ପଟିପଦୋ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ମ। ନି। ୨ ସେଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ଓଲୋକେତବ୍ବା]; ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ପତ୍ଥୟମାନୋ ୱିହରତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ , ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠୋ ପୁତ୍ତୋ ଆଭିସେକୋ ଅନଭିସିତ୍ତୋ ମଚଲପ୍ପତ୍ତୋ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସେଖୋ ହୋତି ପାଟିପଦୋ, ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ପତ୍ଥୟମାନୋ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣମଚଲୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ନୋ ଚ ଖୋ ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ କାୟେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି [ଫସ୍ସିତ୍ୱା (ସୀ। ପୀ।)]। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପଦୁମୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଅଟ୍ଠ ଚ ୱିମୋକ୍ଖେ କାୟେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପଦୁମୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୟାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ; ୟାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ; ୟାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ସେନାସନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ; ୟାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ। ୟେହି ଖୋ ପନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିହରତି, ତ୍ୟସ୍ସ [ତ୍ୟାସ୍ସ (ସୀ।) ଅ। ନି। ୫।୧୦୪] ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ କାୟକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ ମନୋକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପଂୟେୱ ବହୁଲଂ ଉପହାରଂ ଉପହରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପଂ। ୟାନି ଖୋ ପନ ତାନି ୱେଦୟିତାନି ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାନି ୱା ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନାନି ୱା ୱାତସମୁଟ୍ଠାନାନି ୱା ସନ୍ନିପାତିକାନି ୱା ଉତୁପରିଣାମଜାନି ୱା ୱିସମପରିହାରଜାନି ୱା ଓପକ୍କମିକାନି ୱା କମ୍ମୱିପାକଜାନି ୱା, ତାନି ପନସ୍ସ ନ ବହୁଦେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି। ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ହୋତି ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ ହୋତି।

''ୟଞ୍ହି ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋତି, ମମେୱ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋତି। ଅହଞ୍ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାମି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ; ୟାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାମି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ; ୟାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ସେନାସନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାମି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ; ୟାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାମି, ଅପ୍ପଂ ଅୟାଚିତୋ। ୟେହି ଖୋ ପନ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିହରାମି ତେ ମେ ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ କାୟକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପେନେୱ ବହୁଲଂ ମନୋକମ୍ମେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପେନ; ମନାପଂୟେୱ ବହୁଲଂ ଉପହାରଂ ଉପହରନ୍ତି, ଅପ୍ପଂ ଅମନାପଂ। ୟାନି ଖୋ ପନ ତାନି ୱେଦୟିତାନି ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାନି ୱା ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନାନି ୱା ୱାତସମୁଟ୍ଠାନାନି ୱା ସନ୍ନିପାତିକାନି ୱା ଉତୁପରିଣାମଜାନି ୱା ୱିସମପରିହାରଜାନି ୱା ଓପକ୍କମିକାନି ୱା କମ୍ମୱିପାକଜାନି ୱା, ତାନି ମେ ନ ବହୁଦେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅପ୍ପାବାଧୋହମସ୍ମି। ଚତୁନ୍ନଂ ଖୋ ପନସ୍ମି ଝାନାନଂ ଆଭିଚେତସିକାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନଂ ନିକାମଲାଭୀ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ, ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମି।

''ୟଞ୍ହି ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋତି, ମମେୱ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେୟ୍ୟ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସଂୟୋଜନସୁତ୍ତଂ

୮୮। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସମଣମଚଲୋ, ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ, ସମଣପଦୁମୋ, ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ [ପୁ। ପ। ୧୯୦ (ଥୋକଂ ୱିସଦିସଂ)] ସମଣମଚଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସୋତାପନ୍ନୋ ହୋତି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣମଚଲୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ ହୋତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା, ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତା ସକଦାଗାମୀ ହୋତି, ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପଦୁମୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ହୋତି ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପଦୁମୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସୁତ୍ତଂ

୮୯। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସମଣମଚଲୋ, ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ, ସମଣପଦୁମୋ, ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣମଚଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି, ସମ୍ମାୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ହୋତି, ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ହୋତି, ସମ୍ମାସତି [ସମ୍ମାସତୀ (ସୀ। କ।)] ହୋତି, ସମ୍ମାସମାଧି [ସମ୍ମାସମାଧୀ (ସୀ। କ।)] ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣମଚଲୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି, ସମ୍ମାୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ହୋତି, ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ହୋତି, ସମ୍ମାସତି ହୋତି, ସମ୍ମାସମାଧି ହୋତି, ସମ୍ମାଞ୍ଞାଣୀ ହୋତି, ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି [ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତୀ (ସୀ। କ।)] ହୋତି, ନୋ ଚ ଖୋ ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି । ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପଦୁମୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି, ଅଟ୍ଠ ଚ ୱିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପଦୁମୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅପ୍ପଂ ଅଯାଚିତୋ…ପେ… ଯଞ୍ହି ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ଯ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋତି, ମମେୱ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ , ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ଯ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଖନ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୯୦। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସମଣମଚଲୋ, ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ, ସମଣପଦୁମୋ, ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣମଚଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସେଖୋ ହୋତି ଅପ୍ପତ୍ତମାନସୋ, ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣମଚଲୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚସୁ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଉଦଯବ୍ବଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି – ‘ଇତି ରୂପଂ, ଇତି ରୂପସ୍ସ ସମୁଦଯୋ, ଇତି ରୂପସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ୱେଦନା…ପେ… ଇତି ସଞ୍ଞା…ପେ… ଇତି ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସମୁଦଯୋ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ’ତି ; ନୋ ଚ ଖୋ ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପୁଣ୍ଡରୀକୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପଦୁମୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚସୁ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଉଦଯବ୍ବଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି – ‘ଇତି ରୂପଂ, ଇତି ରୂପସ୍ସ ସମୁଦଯୋ, ଇତି ରୂପସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ; ଇତି ୱେଦନା…ପେ… ଇତି ସଞ୍ଞା…ପେ… ଇତି ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସମୁଦଯୋ, ଇତି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ’ତି ; ଅଟ୍ଠ ଚ ୱିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି । ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣପଦୁମୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାଚିତୋୱ ବହୁଲଂ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅପ୍ପଂ ଅଯାଚିତୋ…ପେ… ମମେୱ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ଯ ସମଣେସୁ ସମଣସୁଖୁମାଲୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଦସମଂ।

ମଚଲୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପାଣାତିପାତୋ ଚ ମୁସା, ଅୱଣ୍ଣକୋଧତମୋଣତା;

ପୁତ୍ତୋ ସଂଯୋଜନଞ୍ଚେୱ, ଦିଟ୍ଠି ଖନ୍ଧେନ ତେ ଦସାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୦) ୫। ଅସୁରୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅସୁରସୁତ୍ତଂ

୯୧। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅସୁରୋ ଅସୁରପରିୱାରୋ, ଅସୁରୋ ଦେୱପରିୱାରୋ, ଦେୱୋ ଅସୁରପରିୱାରୋ, ଦେୱୋ ଦେୱପରିୱାରୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅସୁରୋ ହୋତି ଅସୁରପରିୱାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି ପାପଧମ୍ମୋ, ପରିସାପିସ୍ସ ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅସୁରୋ ହୋତି ଅସୁରପରିୱାରୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅସୁରୋ ହୋତି ଦେୱପରିୱାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି ପାପଧମ୍ମୋ, ପରିସା ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ହୋତି ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅସୁରୋ ହୋତି ଦେୱପରିୱାରୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦେୱୋ ହୋତି ଅସୁରପରିୱାରୋ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲୱା ହୋତି କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ, ପରିସା ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦେୱୋ ହୋତି ଅସୁରପରିୱାରୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦେୱୋ ହୋତି ଦେୱପରିୱାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲୱା ହୋତି କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ, ପରିସାପିସ୍ସ ହୋତି ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦେୱୋ ହୋତି, ଦେୱପରିୱାରୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ପଠମସମାଧିସୁତ୍ତଂ

୯୨। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ, ନ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ହୋତି ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ, ନ ଲାଭୀ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଚେୱ ଲାଭୀ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ନ ଚ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ଲାଭୀ ଚ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ଦୁତିୟସମାଧିସୁତ୍ତଂ

୯୩। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ, ନ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ହୋତି ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ, ନ ଲାଭୀ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଚେୱ ଲାଭୀ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ନ ଚ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ଲାଭୀ ଚ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ନ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲେନ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥେ ପତିଟ୍ଠାୟ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ ୟୋଗୋ କରଣୀୟୋ। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ଲାଭୀ ଚ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ ନ ଲାଭୀ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲେନ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ ପତିଟ୍ଠାୟ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥେ ୟୋଗୋ କରଣୀୟୋ। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି

ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ ଲାଭୀ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଚେୱ ଲାଭୀ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ନ ଚ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲେନ ତେସଂୟେୱ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପଟିଲାଭାୟ ଅଧିମତ୍ତୋ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାୟାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ କରଣୀୟଂ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦିତ୍ତଚେଲୋ ୱା ଆଦିତ୍ତସୀସୋ ୱା ତସ୍ସେୱ [ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଚେଲସ୍ସ ୱା ସୀସସ୍ସ ୱା ନିବ୍ବାପନାୟ ଅଧିମତ୍ତଂ ଛନ୍ଦଞ୍ଚ ୱାୟାମଞ୍ଚ ଉସ୍ସାହଞ୍ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହିଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନିଞ୍ଚ ସତିଞ୍ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ କରେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ତେସଂୟେୱ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପଟିଲାଭାୟ ଅଧିମତ୍ତୋ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାୟାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ କରଣୀୟଂ। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ଲାଭୀ ଚ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ଲାଭୀ ଚ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲେନ ତେସ୍ୱେୱ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାୟ ଉତ୍ତରି [ଉତ୍ତରିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ ୟୋଗୋ କରଣୀୟୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ତତିୟଂ।

୪। ତତିୟସମାଧିସୁତ୍ତଂ

୯୪। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ, ନ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ହୋତି ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ, ନ ଲାଭୀ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଚେୱ ଲାଭୀ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ନ ଚ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ଲାଭୀ ଚ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ।

‘‘ତତ୍ର , ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ନ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲେନ ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ ସୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ – ‘କଥଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସଙ୍ଖାରା ଦଟ୍ଠବ୍ବା? କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ସମ୍ମସିତବ୍ବା? କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ୱିପସ୍ସିତବ୍ବା’ [ପସ୍ସିତବ୍ବା (କ।)] ତି? ତସ୍ସ ସୋ ୟଥାଦିଟ୍ଠଂ ୟଥାୱିଦିତଂ ବ୍ୟାକରୋତି – ‘ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସଙ୍ଖାରା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଏୱଂ ସଙ୍ଖାରା ସମ୍ମସିତବ୍ବା, ଏୱଂ ସଙ୍ଖାରା ୱିପସ୍ସିତବ୍ବା’ତି। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ଲାଭୀ ଚ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ ନ ଲାଭୀ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲେନ ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ସୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ – ‘କଥଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚିତ୍ତଂ ସଣ୍ଠପେତବ୍ବଂ? କଥଂ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ନିସାଦେତବ୍ବଂ ? କଥଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକୋଦି କାତବ୍ବଂ? କଥଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହାତବ୍ବ’ନ୍ତି? ତସ୍ସ ସୋ ୟଥାଦିଟ୍ଠଂ ୟଥାୱିଦିତଂ ବ୍ୟାକରୋତି – ‘ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚିତ୍ତଂ ସଣ୍ଠପେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ନିସାଦେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକୋଦି କାତବ୍ବଂ [ଏକୋଦି କତ୍ତବ୍ବଂ (ପୀ।)], ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହାତବ୍ବ’ନ୍ତି। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ ଲାଭୀ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ଚେୱ ଲାଭୀ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ନ ଚ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲେନ ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଚେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ଲାଭୀ ଚ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ ସୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ – ‘କଥଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚିତ୍ତଂ ସଣ୍ଠପେତବ୍ବଂ? କଥଂ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ନିସାଦେତବ୍ବଂ? କଥଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକୋଦି କାତବ୍ବଂ? କଥଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହାତବ୍ବଂ? କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ଦଟ୍ଠବ୍ବା? କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ସମ୍ମସିତବ୍ବା? କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ୱିପସ୍ସିତବ୍ବା’ତି? ତସ୍ସ ସୋ ୟଥାଦିଟ୍ଠଂ ୟଥାୱିଦିତଂ ବ୍ୟାକରୋତି – ‘ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚିତ୍ତଂ ସଣ୍ଠପେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ନିସାଦେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକୋଦି କାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ସଙ୍ଖାରା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଏୱଂ ସଙ୍ଖାରା ସମ୍ମସିତବ୍ବା, ଏୱଂ ସଙ୍ଖାରା ୱିପସ୍ସିତବ୍ବା’ତି। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ଲାଭୀ ଚ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲାଭୀ ଚେୱ ହୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥସ୍ସ ଲାଭୀ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ , ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲେନ

ତେସୁ ଚେୱ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ଉତ୍ତରି ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଛୱାଲାତସୁତ୍ତଂ

୯୫। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ, ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ [ଅତ୍ତହିତାଯ ଚ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ପଟିପନ୍ନୋ ପରହିତାଯ ଚ।

‘‘ସେଯ୍ଯଥାପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଛୱାଲାତଂ ଉଭତୋ ପଦିତ୍ତଂ [ଆଦିତ୍ତଂ (କ।)], ମଜ୍ଝେ ଗୂଥଗତଂ, ନେୱ ଗାମେ କଟ୍ଠତ୍ଥଂ ଫରତି ନ ଅରଞ୍ଞେ ( ) [(କଟ୍ଠତ୍ଥଂ ଫରତି) କତ୍ଥଚି]; ତଥୂପମାହଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ, ଅଯଂ ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ। ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ଅଯଂ ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ। ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ପରହିତାଯ ଚ, ଅଯଂ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ [ମୋକ୍ଖୋ (ପୀ।) ସଂ। ନି। ୩।୬୬୨-୬୬୩; ଅ। ନି। ୫।୧୮୧] ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚ।

‘‘ସେଯ୍ଯଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଗୱା ଖୀରଂ, ଖୀରମ୍ହା ଦଧି, ଦଧିମ୍ହା ନୱନୀତଂ, ନୱନୀତମ୍ହା ସପ୍ପି, ସପ୍ପିମ୍ହା ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ, ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ [ସପ୍ପିମ୍ହା ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ (କ।)] ତତ୍ଥ [ତତ୍ର (ସଂ। ନି। ୩।୬୬୨-୬୬୨)] ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ପରହିତାଯ ଚ, ଅଯଂ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ରାଗୱିନଯସୁତ୍ତଂ

୯୬। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ, ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ପରହିତାଯ ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ନୋ ପରହିତାଯ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନା ରାଗୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ରାଗୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଦୋସୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ଦୋସୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ମୋହୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ମୋହୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନା ନ ରାଗୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଂ ରାଗୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ଦୋସୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଂ ଦୋସୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ମୋହୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଂ ମୋହୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନା ନ ରାଗୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ରାଗୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ଦୋସୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ଦୋସୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ନ ମୋହୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ମୋହୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ପରହିତାଯ ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନା ଚ ରାଗୱିନଯାଯ

ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ରାଗୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଦୋସୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଦୋସୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମୋହୱିନଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମୋହୱିନଯାଯ ସମାଦପେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ପରହିତାଯ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଖିପ୍ପନିସନ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୯୭। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ, ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ପରହିତାଯ ଚ।

''କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଖିପ୍ପନିସନ୍ତୀ ଚ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସୁତାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମାନଂ ଧାରକଜାତିକୋ [ଧାରଣଜାତିକୋ (କ।)] ହୋତି, ଧାତାନଞ୍ଚ [ଧତାନଞ୍ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖୀ ହୋତି ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି; ନୋ ଚ କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା, ନୋ ଚ ସନ୍ଦସ୍ସକୋ ହୋତି ସମାଦପକୋ [ସମାଦାପକୋ (?)] ସମୁତ୍ତେଜକୋ ସମ୍ପହଂସକୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ହେୱ ଖୋ ଖିପ୍ପନିସନ୍ତୀ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ନୋ ଚ ସୁତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଧାରକଜାତିକୋ ହୋତି, ନୋ ଚ ଧାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖୀ ହୋତି, ନୋ ଚ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି; କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ ଚ ହୋତି କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା, ସନ୍ଦସ୍ସକୋ ଚ ହୋତି ସମାଦପକୋ ସମୁତ୍ତେଜକୋ ସମ୍ପହଂସକୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ।

''କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ହେୱ ଖୋ ଖିପ୍ପନିସନ୍ତୀ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ନୋ ଚ ସୁତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଧାରକଜାତିକୋ ହୋତି, ନୋ ଚ ଧାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖୀ ହୋତି, ନୋ ଚ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି; ନୋ ଚ କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ ହୋତି କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା, ନୋ ଚ ସନ୍ଦସ୍ସକୋ ହୋତି ସମାଦପକୋ ସମୁତ୍ତେଜକୋ ସମ୍ପହଂସକୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ।

''କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ପରହିତାଯ ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଖିପ୍ପନିସନ୍ତୀ ଚ ହୋତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସୁତାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମାନଂ ଧାରକଜାତିକୋ ହୋତି, ଧାତାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥୂପପରିକ୍ଖୀ ହୋତି ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି; କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ ଚ ହୋତି କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ ପୋରିଯା ୱାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯ ଅନେଲଗଲାଯ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯା, ସନ୍ଦସ୍ସକୋ ଚ ହୋତି ସମାଦପକୋ ସମୁତ୍ତେଜକୋ ସମ୍ପହଂସକୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ପରହିତାଯ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅତ୍ତହିତସୁତ୍ତଂ

୯୮। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ, ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ପରହିତାଯ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସିକ୍ଖାପଦସୁତ୍ତଂ

୯୯। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ, ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନୋ ପରହିତାଯ, ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ପରହିତାଯ ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନା ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି ; ଅତ୍ତନା ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନା ପାଣାତିପାତା ଅପ୍ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଂ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଅଦିନ୍ନାଦାନା ଅପ୍ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ଅପ୍ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଂ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ମୁସାୱାଦା ଅପ୍ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଂ ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ଅପ୍ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଂ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ଅତ୍ତହିତାଯ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ନୋ ପରହିତାଯ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନା ପାଣାତିପାତା ଅପ୍ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ଅପ୍ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ନୋ ପରଂ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନୋ ପରହିତାଯ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ପରହିତାଯ ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତହିତାଯ ଚେୱ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ପରହିତାଯ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ପୋତଲିଯସୁତ୍ତଂ

୧୦୦। ଅଥ ଖୋ ପୋତଲିଯୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ପୋତଲିଯଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ପୋତଲିଯ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ପୋତଲିଯ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ [ପୃ। ପା। ୧୬୫] ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ନୋ ଚ ଖୋ ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଇଧ ପନ, ପୋତଲିଯ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ନୋ ଚ ଖୋ ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଇଧ ପନ, ପୋତଲିଯ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ନୋ ଚ ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଇଧ ପନ, ପୋତଲିଯ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଚ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଇମେ ଖୋ, ପୋତଲିଯ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେସଂ ଖୋ, ପୋତଲିଯ, ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ କତମୋ ତେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଖମତି ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି?

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ନୋ ଚ ଖୋ ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଇଧ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ନୋ ଚ ଖୋ ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଇଧ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ନୋ ଚ ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଇଧ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଚ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି

ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ। ଇମେ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେସଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ନୋ ଚ ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ; ଅୟଂ ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଖମତି ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଭିକ୍କନ୍ତା [ଅଭିକ୍କନ୍ତତରା (କ।)] ହେସା, ଭୋ ଗୋତମ, ୟଦିଦଂ ଉପେକ୍ଖା''ତି।

''ଚତ୍ତାରୋମେ, ପୋତଲିୟ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ…ପେ… ଇମେ ଖୋ, ପୋତଲିୟ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେସଂ ଖୋ, ପୋତଲିୟ, ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଚ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ହୋତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ; ଅୟଂ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଭିକ୍କନ୍ତା ହେସା, ପୋତଲିୟ, ୟଦିଦଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କାଲଞ୍ଞୁତା''ତି।

''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ…ପେ… ଇମେ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେସଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଚ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ, ୱଣ୍ଣାରହସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତା ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ କାଲେନ; ଅୟଂ ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଖମତି ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଅଭିକ୍କନ୍ତା ହେସା, ଭୋ ଗୋତମ, ୟଦିଦଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କାଲଞ୍ଞୁତା।

''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭୋ ଗୋତମ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱା ୱିୱରେୟ୍ୟ, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେୟ୍ୟ – ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ରୂପାନି ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି, ଏୱମେୱଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋ । ଏସାହଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି। ଦସମଂ।

ଅସୁରୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅସୁରୋ ତୟୋ ସମାଧୀ, ଛୱାଲାତେନ ପଞ୍ଚମଂ;

ରାଗୋ ନିସନ୍ତି ଅତ୍ତହିତଂ, ସିକ୍ଖା ପୋତଲିୟେନ ଚାତି।

ଦୁତିୟପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

୩। ତତିୟପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୧) ୧। ୱଲାହକୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମୱଲାହକସୁତ୍ତଂ

୧୦୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଲାହକା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଗଜ୍ଜିତା ନୋ ୱସ୍ସିତା, ୱସ୍ସିତା ନୋ ଗଜ୍ଜିତା, ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା ନୋ ୱସ୍ସିତା, ଗଜ୍ଜିତା ଚ ୱସ୍ସିତା ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଲାହକା। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଲାହକୂପମା [ପୁ॰ ପ॰ ୧୫୭] ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଗଜ୍ଜିତା ନୋ ୱସ୍ସିତା, ୱସ୍ସିତା ନୋ ଗଜ୍ଜିତା, ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା ନୋ ୱସ୍ସିତା, ଗଜ୍ଜିତା ଚ ୱସ୍ସିତା ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗଜ୍ଜିତା ହୋତି ନୋ ୱସ୍ସିତା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଭାସିତା ହୋତି, ନୋ କତ୍ତା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗଜ୍ଜିତା ହୋତି, ନୋ ୱସ୍ସିତା। ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଲାହକୋ ଗଜ୍ଜିତା, ନୋ ୱସ୍ସିତା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱସ୍ସିତା ହୋତି, ନୋ ଗଜ୍ଜିତା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କତ୍ତା ହୋତି, ନୋ ଭାସିତା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱସ୍ସିତା ହୋତି, ନୋ ଗଜ୍ଜିତା। ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଲାହକୋ ୱସ୍ସିତା, ନୋ ଗଜ୍ଜିତା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା ହୋତି, ନୋ ୱସ୍ସିତା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଭାସିତା ହୋତି, ନୋ କତ୍ତା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା ହୋତି, ନୋ ୱସ୍ସିତା। ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଲାହକୋ ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା [ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା ହୋତି (କ॰)], ନୋ ୱସ୍ସିତା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗଜ୍ଜିତା ଚ ହୋତି ୱସ୍ସିତା ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଭାସିତା ଚ ହୋତି କତ୍ତା ଚ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗଜ୍ଜିତା ଚ ହୋତି ୱସ୍ସିତା ଚ। ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଲାହକୋ ଗଜ୍ଜିତା ଚ [ଗଜ୍ଜିତା ଚ ହୋତି (କ॰)] ୱସ୍ସିତା ଚ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଲାହକୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯୱଲାହକସୁତ୍ତଂ

୧୦୨। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଲାହକା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଗଜ୍ଜିତା ନୋ ୱସ୍ସିତା, ୱସ୍ସିତା ନୋ ଗଜ୍ଜିତା, ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା ନୋ ୱସ୍ସିତା ଗଜ୍ଜିତା ଚ ୱସ୍ସିତା ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଲାହକା। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଲାହକୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଗଜ୍ଜିତା ନୋ ୱସ୍ସିତା, ୱସ୍ସିତା ନୋ ଗଜ୍ଜିତା, ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା ନୋ ୱସ୍ସିତା, ଗଜ୍ଜିତା ଚ ୱସ୍ସିତା ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗଜ୍ଜିତା ହୋତି, ନୋ ୱସ୍ସିତା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ’ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ’ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗଜ୍ଜିତା ହୋତି, ନୋ ୱସ୍ସିତା। ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଲାହକୋ ଗଜ୍ଜିତା, ନୋ ୱସ୍ସିତା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱସ୍ସିତା ହୋତି, ନୋ ଗଜ୍ଜିତା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱସ୍ସିତା ହୋତି, ନୋ ଗଜ୍ଜିତା। ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଲାହକୋ ୱସ୍ସିତା, ନୋ ଗଜ୍ଜିତା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା ହୋତି, ନୋ ୱସ୍ସିତା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା ହୋତି, ନୋ ୱସ୍ସିତା। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଲାହକୋ ନେୱ ଗଜ୍ଜିତା, ନୋ ୱସ୍ସିତା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗଜ୍ଜିତା ଚ ହୋତି ୱସ୍ସିତା ଚ ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗଜ୍ଜିତା ଚ ହୋତି ୱସ୍ସିତା ଚ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଲାହକୋ ଗଜ୍ଜିତା ଚ ୱସ୍ସିତା ଚ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ୱଲାହକୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। କୁମ୍ଭସୁତ୍ତଂ

୧୦୩। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁମ୍ଭା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ତୁଚ୍ଛୋ ପିହିତୋ, ପୂରୋ ୱିୱଟୋ, ତୁଚ୍ଛୋ ୱିୱଟୋ, ପୂରୋ ପିହିତୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ କୁମ୍ଭା। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଚତ୍ତାରୋ କୁମ୍ଭୂପମା [ପୁ। ପ। ୧୬୦] ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ତୁଚ୍ଛୋ ପିହିତୋ, ପୂରୋ ୱିୱଟୋ, ତୁଚ୍ଛୋ ୱିୱଟୋ, ପୂରୋ ପିହିତୋ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତୁଚ୍ଛୋ ହୋତି ପିହିତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତୁଚ୍ଛୋ ହୋତି ପିହିତୋ । ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁମ୍ଭୋ ତୁଚ୍ଛୋ ପିହିତୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

''କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୂରୋ ହୋତି ୱିୱଟୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ନ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୂରୋ ହୋତି ୱିୱଟୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁମ୍ଭୋ ପୂରୋ ୱିୱଟୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତୁଚ୍ଛୋ ହୋତି ୱିୱଟୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ନ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ତୁଚ୍ଛୋ ହୋତି ୱିୱଟୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁମ୍ଭୋ ତୁଚ୍ଛୋ ୱିୱଟୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୂରୋ ହୋତି ପିହିତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୂରୋ ହୋତି ପିହିତୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁମ୍ଭୋ ପୂରୋ ପିହିତୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ କୁମ୍ଭୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଉଦକରହଦସୁତ୍ତଂ

୧୦୪। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉଦକରହଦା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଉତ୍ତାନୋ ଗମ୍ଭୀରୋଭାସୋ, ଗମ୍ଭୀରୋ ଉତ୍ତାନୋଭାସୋ, ଉତ୍ତାନୋ ଉତ୍ତାନୋଭାସୋ, ଗମ୍ଭୀରୋ ଗମ୍ଭୀରୋଭାସୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଉଦକରହଦା। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଉଦକରହଦୂପମା [ପୁ। ପ। ୧୬୧] ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଉତ୍ତାନୋ ଗମ୍ଭୀରୋଭାସୋ , ଗମ୍ଭୀରୋ

ଉତ୍ତାନୋଭାସୋ, ଉତ୍ତାନୋ ଉତ୍ତାନୋଭାସୋ, ଗମ୍ଭୀରୋ ଗମ୍ଭୀରୋଭାସୋ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉତ୍ତାନୋ ହୋତି ଗମ୍ଭୀରୋଭାସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉତ୍ତାନୋ ହୋତି ଗମ୍ଭୀରୋଭାସୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଉଦକରହଦୋ ଉତ୍ତାନୋ ଗମ୍ଭୀରୋଭାସୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

''କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ହୋତି ଉତ୍ତାନୋଭାସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ନ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ହୋତି ଉତ୍ତାନୋଭାସୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଉଦକରହଦୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଉତ୍ତାନୋଭାସୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

''କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉତ୍ତାନୋ ହୋତି ଉତ୍ତାନୋଭାସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ନ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉତ୍ତାନୋ ହୋତି ଉତ୍ତାନୋଭାସୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଉଦକରହଦୋ ଉତ୍ତାନୋ ଉତ୍ତାନୋଭାସୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ହୋତି ଗମ୍ଭୀରୋଭାସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ହୋତି ଗମ୍ଭୀରୋଭାସୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଉଦକରହଦୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଗମ୍ଭୀରୋଭାସୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଇମେ ଖୋ , ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରୋ ଉଦକରହଦୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅମ୍ବସୁତ୍ତଂ

୧୦୫। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖବେ, ଅମ୍ବାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଆମଂ ପକ୍କୱଣ୍ଣି [ପକ୍କୱଣ୍ଣୀ (ପୁ। ପ। ୧୫୯)], ପକ୍କଂ ଆମୱଣ୍ଣି [ଆମୱଣ୍ଣୀ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)], ଆମଂ ଆମୱଣ୍ଣି, ପକ୍କଂ ପକ୍କୱଣ୍ଣି – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରି ଅମ୍ବାନି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅମ୍ବୂପମା [ପକ୍କୱଣ୍ଣୀ (ପୁ। ପ। ୧୫୯)] ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଆମୋ ପକ୍କୱଣ୍ଣୀ, ପକ୍କୋ ଆମୱଣ୍ଣୀ, ଆମୋ ଆମୱଣ୍ଣୀ, ପକ୍କୋ ପକ୍କୱଣ୍ଣୀ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆମୋ ହୋତି ପକ୍କୱଣ୍ଣୀ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆମୋ ହୋତି ପକ୍କୱଣ୍ଣୀ। ସେଯ୍ୟଥାପି ତଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଅମ୍ବଂ ଆମଂ ପକ୍କୱଣ୍ଣି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପକ୍କୋ ହୋତି ଆମୱଣ୍ଣୀ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ନ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପକ୍କୋ ହୋତି ଆମୱଣ୍ଣୀ। ସେଯ୍ୟଥାପି ତଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଅମ୍ବଂ ପକ୍କଂ ଆମୱଣ୍ଣି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆମୋ ହୋତି ଆମୱଣ୍ଣୀ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ନ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆମୋ ହୋତି ଆମୱଣ୍ଣୀ । ସେଯ୍ୟଥାପି ତଂ, ଭିକ୍ଖବେ, ଅମ୍ବଂ ଆମଂ ଆମୱଣ୍ଣି;

ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପକ୍କୋ ହୋତି ପକ୍କୱଣ୍ଣୀ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ପଟିକ୍କନ୍ତଂ ଆଲୋକିତଂ ୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତଂ ପସାରିତଂ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣଂ। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପକ୍କୋ ହୋତି ପକ୍କୱଣ୍ଣୀ। ସେଯ୍ୟଥାପି ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅମ୍ବଂ ପକ୍କଂ ପକ୍କୱଣ୍ଣି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅମ୍ବୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯଅମ୍ବସୁତ୍ତଂ

(ଛଟ୍ଠଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଦସ୍ସିତଂ, ପାଠଇପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ କତ୍ଥଚିପି ନ ଦିସ୍ସତି।) [( ) ‘‘ଛଟ୍ଠଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱା’’ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଦସ୍ସିତଂ, ପାଠଇପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ କତ୍ଥଚିପି ନ ଦିସ୍ସତି। ‘‘… ଆମଂ ପକ୍କୋଭାସଂ, ପକ୍କଂ ଆମୋଭାସ’’ନ୍ତିଆଦିନା ପାଠୋ ଭୱେଯ୍ୟ]

୭। ମୂସିକସୁତ୍ତଂ

୧୦୭। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୂସିକା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଗାଧଂ କତ୍ତା ନୋ ୱସିତା, ୱସିତା ନୋ ଗାଧଂ କତ୍ତା, ନେୱ ଗାଧଂ କତ୍ତା ନୋ ୱସିତା, ଗାଧଂ କତ୍ତା ଚ ୱସିତା ଚ – ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ମୂସିକା। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ମୂସିକୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଗାଧଂ କତ୍ତା ନୋ ୱସିତା, ୱସିତା ନୋ ଗାଧଂ କତ୍ତା, ନେୱ ଗାଧଂ କତ୍ତା ନୋ ୱସିତା, ଗାଧଂ କତ୍ତା ଚ ୱସିତା ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗାଧଂ କତ୍ତା ହୋତି ନୋ ୱସିତା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି…ପେ… ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗାଧଂ କତ୍ତା ହୋତି, ନୋ ୱସିତା। ସେଯ୍ୟଥାପି ସା , ଭିକ୍ଖୱେ, ମୂସିକା ଗାଧଂ କତ୍ତା, ନୋ ୱସିତା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱସିତା ହୋତି, ନୋ ଗାଧଂ କତ୍ତା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ , ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱସିତା ହୋତି, ନୋ ଗାଧଂ କତ୍ତା। ସେଯ୍ୟଥାପି ସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୂସିକା ୱସିତା ହୋତି, ନୋ ଗାଧଂ କତ୍ତା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ, ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଗାଧଂ କତ୍ତା ହୋତି ନୋ ୱସିତା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି…ପେ… ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱ ଗାଧଂ କତ୍ତା ହୋତି, ନୋ ୱସିତା। ସେଯ୍ୟଥାପି ସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୂସିକା ନେୱ ଗାଧଂ କତ୍ତା ହୋତି, ନୋ ୱସିତା; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗାଧଂ କତ୍ତା ଚ ହୋତି ୱସିତା ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ସୋ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗାଧଂ କତ୍ତା ଚ ହୋତି ୱସିତା ଚ। ସେଯ୍ୟଥାପି ସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୂସିକା ଗାଧଂ କତ୍ତା ଚ ହୋତି ୱସିତା ଚ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ମୂସିକୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ବଲୀବଦ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୧୦୮। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲୀବଦ୍ଦା [ବଲିୱଦ୍ଦା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ବଲିବଦ୍ଧା (କ।) ପୁ। ପ। ୧୬୨]। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସଗୱଚଣ୍ଡୋ

ନୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ, ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ନୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ, ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ଚ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ଚ, ନେଓ୍ୱ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ନୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ବଲୀବଦ୍ଦା। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ବଲୀବଦ୍ଦୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ନୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ, ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ନୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ, ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ଚ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ଚ, ନେଓ୍ୱ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ନୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ହୋତି, ନୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସକପରିସଂ ଉବ୍ବେଜେତା ହୋତି, ନୋ ପରପରିସଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ହୋତି, ନୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲୀବଦ୍ଦୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ, ନୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ହୋତି, ନୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରପରିସଂ ଉବ୍ବେଜେତା ହୋତି, ନୋ ସକପରିସଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ହୋତି, ନୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲୀବଦ୍ଦୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ, ନୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ଚ ହୋତି ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସକପରିସଂ ଉବ୍ବେଜେତା ହୋତି ପରପରିସଞ୍ଚ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ଚ ହୋତି ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ଚ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲୀବଦ୍ଦୋ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ଚ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ଚ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେଓ୍ୱ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ହୋତି ନୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେଓ୍ୱ ସକପରିସଂ ଉବ୍ବେଜେତା ହୋତି, ନୋ ପରପରିସଞ୍ଚ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେଓ୍ୱ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ ହୋତି, ନୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲୀବଦ୍ଦୋ ନେଓ୍ୱ ସଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ, ନୋ ପରଗଓ୍ୱଚଣ୍ଡୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ବଲୀବଦ୍ଦୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ରୁକ୍ଖସୁତ୍ତଂ

୧୦୯। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୁକ୍ଖା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଫେଗ୍ଗୁ ଫେଗ୍ଗୁପରିୱାରୋ, ଫେଗ୍ଗୁ ସାରପରିୱାରୋ, ସାରୋ ଫେଗ୍ଗୁପରିୱାରୋ, ସାରୋ ସାରପରିୱାରୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ରୁକ୍ଖା। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ରୁକ୍ଖୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଫେଗ୍ଗୁ ଫେଗ୍ଗୁପରିୱାରୋ, ଫେଗ୍ଗୁ ସାରପରିୱାରୋ, ସାରୋ ଫେଗ୍ଗୁପରିୱାରୋ, ସାରୋ ସାରପରିୱାରୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଫେଗ୍ଗୁ ହୋତି ଫେଗ୍ଗୁପରିୱାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି ପାପଧମ୍ମୋ; ପରିସାପିସ୍ସ ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଫେଗ୍ଗୁ ହୋତି ଫେଗ୍ଗୁପରିୱାରୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୁକ୍ଖୋ ଫେଗ୍ଗୁ ଫେଗ୍ଗୁପରିୱାରୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଫେଗ୍ଗୁ ହୋତି ସାରପରିୱାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି ପାପଧମ୍ମୋ; ପରିସା ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ହୋତି ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଫେଗ୍ଗୁ ହୋତି ସାରପରିୱାରୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୁକ୍ଖୋ ଫେଗ୍ଗୁ ସାରପରିୱାରୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାରୋ ହୋତି ଫେଗ୍ଗୁପରିୱାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲୱା ହୋତି କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ; ପରିସା ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାରୋ ହୋତି ଫେଗ୍ଗୁପରିୱାରୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୁକ୍ଖୋ ସାରୋ ଫେଗ୍ଗୁପରିୱାରୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାରୋ ହୋତି ସାରପରିୱାରୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲୱା ହୋତି କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ; ପରିସାପିସ୍ସ ହୋତି ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାରୋ ହୋତି ସାରପରିୱାରୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୁକ୍ଖୋ ସାରୋ ସାରପରିୱାରୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଦାମି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ରୁକ୍ଖୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା

ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି [ପୁ। ପ। ୧୭୦]। ନଵମଂ।

୧୦। ଆସୀଵିସସୁତ୍ତଂ

୧୧୦। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସୀଵିସା [ଆସିଵିସା (କ।) ପୁ। ପ। ୧୬୩]। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଆଗତଵିସୋ ନ ଘୋରଵିସୋ, ଘୋରଵିସୋ ନ ଆଗତଵିସୋ, ଆଗତଵିସୋ ଚ ଘୋରଵିସୋ ଚ, ନେଵାଗତଵିସୋ ନ ଘୋରଵିସୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରୋ ଆସୀଵିସା। ଏଵମେଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରୋ ଆସୀଵିସୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଆଗତଵିସୋ ନ ଘୋରଵିସୋ, ଘୋରଵିସୋ ନ ଆଗତଵିସୋ , ଆଗତଵିସୋ ଚ ଘୋରଵିସୋ ଚ, ନେଵାଗତଵିସୋ ନ ଘୋରଵିସୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଗତଵିସୋ ହୋତି, ନ ଘୋରଵିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଭିଣ୍ହଂ କୁଜ୍ଝତି। ସୋ ଚ ଖ୍ଵସ୍ସ କୋଧୋ [କୋପୋ (କ।) ପୁ। ପ। ୧୬୩] ନ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅନୁସେତି। ଏଵଂ ଖୋ , ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଗତଵିସୋ ହୋତି, ନ ଘୋରଵିସୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସୀଵିସୋ ଆଗତଵିସୋ, ନ ଘୋରଵିସୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଘୋରଵିସୋ ହୋତି, ନ ଆଗତଵିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ହେଵ ଖୋ ଅଭିଣ୍ହଂ କୁଜ୍ଝତି। ସୋ ଚ ଖ୍ଵସ୍ସ କୋଧୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅନୁସେତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଘୋରଵିସୋ ହୋତି, ନ ଆଗତଵିସୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସୀଵିସୋ ଘୋରଵିସୋ, ନ ଆଗତଵିସୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଗତଵିସୋ ଚ ହୋତି ଘୋରଵିସୋ ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଭିଣ୍ହଂ କୁଜ୍ଝତି। ସୋ ଚ ଖ୍ଵସ୍ସ କୋଧୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅନୁସେତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଗତଵିସୋ ଚ ହୋତି ଘୋରଵିସୋ ଚ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସୀଵିସୋ ଆଗତଵିସୋ ଚ ଘୋରଵିସୋ ଚ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵଦାମି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେଵାଗତଵିସୋ ହୋତି ନ ଘୋରଵିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ହେଵ ଖୋ ଅଭିଣ୍ହଂ କୁଜ୍ଝତି। ସୋ ଚ ଖ୍ଵସ୍ସ କୋଧୋ ନ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅନୁସେତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେଵାଗତଵିସୋ ହୋତି, ନ ଘୋରଵିସୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆସୀଵିସୋ ନେଵାଗତଵିସୋ ନ ଘୋରଵିସୋ; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵଦାମି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରୋ ଆସୀଵିସୂପମା ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଦସମଂ।

ଵଲାହକଵଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦ୍ଵେ ଵଲାହା କୁମ୍ଭ-ଉଦକ, ରହଦା ଦ୍ଵେ ହୋନ୍ତି ଅମ୍ବାନି;

ମୂସିକା ବଲୀବଦ୍ଦା ରୁକ୍ଖା, ଆସୀଵିସେନ ତେ ଦସାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୨) ୨। କେସିୱଗ୍ଗୋ

୧। କେସିସୁତ୍ତଂ

୧୧୧। ଅଥ ଖୋ କେସି ଅସ୍ସଦମ୍ମସାରଥି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ କେସିଂ ଅସ୍ସଦମ୍ମସାରଥିଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ତ୍ୱଂ ଖୋସି, କେସି, ପଞ୍ଞାତୋ ଅସ୍ସଦମ୍ମସାରଥୀତି [ସଞ୍ଞାତୋ ଅସ୍ସଦମ୍ମସାରଥି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, କେସି, ଅସ୍ସଦମ୍ମଂ ୱିନେସୀ''ତି? ''ଅହଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଅସ୍ସଦମ୍ମଂ ସଣ୍ହେନପି ୱିନେମି, ଫରୁସେନପି ୱିନେମି , ସଣ୍ହଫରୁସେନପି ୱିନେମୀ''ତି। ''ସଚେ ତେ, କେସି, ଅସ୍ସଦମ୍ମୋ ସଣ୍ହେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ଫରୁସେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ସଣ୍ହଫରୁସେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, କିନ୍ତି ନଂ କରୋସୀ''ତି? ''ସଚେ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅସ୍ସଦମ୍ମୋ ସଣ୍ହେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ଫରୁସେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ସଣ୍ହଫରୁସେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି; ହନାମି ନଂ, ଭନ୍ତେ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ମା ମେ ଆଚରିଯକୁଲସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସୀ''ତି।

''ଭଗୱା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି। କଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପୁରିସଦମ୍ମଂ ୱିନେତୀ''ତି? ''ଅହଂ ଖୋ, କେସି, ପୁରିସଦମ୍ମଂ ସଣ୍ହେନପି ୱିନେମି, ଫରୁସେନପି ୱିନେମି, ସଣ୍ହଫରୁସେନପି ୱିନେମି। ତତ୍ରିଦଂ, କେସି, ସଣ୍ହସ୍ମିଂ – ଇତି କାଯସୁଚରିତଂ ଇତି କାଯସୁଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ୱଚୀସୁଚରିତଂ ଇତି ୱଚୀସୁଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ମନୋସୁଚରିତଂ ଇତି ମନୋସୁଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ଦେୱା, ଇତି ମନୁସ୍ସାତି। ତତ୍ରିଦଂ, କେସି, ଫରୁସସ୍ମିଂ – ଇତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଇତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଇତି ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଇତି ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ନିରଯୋ, ଇତି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି, ଇତି ପେତ୍ତିୱିସଯୋ''ତି।

''ତତ୍ରିଦଂ, କେସି, ସଣ୍ହଫରୁସସ୍ମିଂ – ଇତି କାଯସୁଚରିତଂ ଇତି କାଯସୁଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଇତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ୱଚୀସୁଚରିତଂ ଇତି ୱଚୀସୁଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଇତି ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ମନୋସୁଚରିତଂ ଇତି ମନୋସୁଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଇତି ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଇତି ଦେୱା, ଇତି ମନୁସ୍ସା, ଇତି ନିରଯୋ, ଇତି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି, ଇତି ପେତ୍ତିୱିସଯୋ''ତି।

''ସଚେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସଦମ୍ମୋ ସଣ୍ହେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ଫରୁସେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ସଣ୍ହଫରୁସେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, କିନ୍ତି ନଂ ଭଗୱା କରୋତୀ''ତି? ''ସଚେ ମେ, କେସି, ପୁରିସଦମ୍ମୋ ସଣ୍ହେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ଫରୁସେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ସଣ୍ହଫରୁସେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ହନାମି ନଂ, କେସୀ''ତି। ''ନ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ପାଣାତିପାତୋ କପ୍ପତି। ଅଥ ଚ ପନ ଭଗୱା ଏୱମାହ – 'ହନାମି, ନଂ କେସୀ'''ତି! ''ସଚ୍ଚଂ, କେସି! ନ ତଥାଗତସ୍ସ ପାଣାତିପାତୋ କପ୍ପତି। ଅପି ଚ ଯୋ ପୁରିସଦମ୍ମୋ ସଣ୍ହେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ଫରୁସେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ସଣ୍ହଫରୁସେନ ୱିନଯଂ ନ ଉପେତି, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅନୁସାସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି, ନାପି ୱିଞ୍ଞୂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅନୁସାସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ୱଧୋ ହେସୋ, କେସି, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ – ଯଂ ନ ତଥାଗତୋ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅନୁସାସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି, ନାପି ୱିଞ୍ଞୂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅନୁସାସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀ''ତି।

''ସୋ ହି ନୂନ, ଭନ୍ତେ, ସୁହତୋ ହୋତି – ଯଂ ନ ତଥାଗତୋ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅନୁସାସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି, ନାପି ୱିଞ୍ଞୂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅନୁସାସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ଜୱସୁତ୍ତଂ

୧୧୨। ''ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଅଜ୍ଜୱେନ, ଜୱେନ, ଖନ୍ତିଯା, ସୋରଚ୍ଚେନ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି, ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି

ଚତୂହି? ଅଜ୍ଜୱେନ, ଜୱେନ, ଖନ୍ତିଯା, ସୋରଚ୍ଚେନ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପତୋଦସୁତ୍ତଂ

୧୧୩। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭଦ୍ରା ଅସ୍ସାଜାନୀଯା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ପତୋଦଚ୍ଛାଯଂ ଦିସ୍ୱା ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି – ‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମଂ ଅଜ୍ଜ ଅସ୍ସଦମ୍ମସାରଥି କାରଣଂ କାରେସ୍ସତି, କିମସ୍ସାହଂ [କଥମସ୍ସାହଂ (କ।)] ପଟିକରୋମୀ’ତି! ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ନ ହେୱ ଖୋ ପତୋଦଚ୍ଛାଯଂ ଦିସ୍ୱା ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଅପି ଚ ଖୋ ଲୋମୱେଧୱିଦ୍ଧୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି – ‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମଂ ଅଜ୍ଜ ଅସ୍ସଦମ୍ମସାରଥି କାରଣଂ କାରେସ୍ସତି, କିମସ୍ସାହଂ ପଟିକରୋମୀ’ତି! ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ନ ହେୱ ଖୋ ପତୋଦଚ୍ଛାଯଂ ଦିସ୍ୱା ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି ନାପି ଲୋମୱେଧୱିଦ୍ଧୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଅପି ଚ ଖୋ ଚମ୍ମୱେଧୱିଦ୍ଧୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି – ‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମଂ ଅଜ୍ଜ ଅସ୍ସଦମ୍ମସାରଥି କାରଣଂ କାରେସ୍ସତି, କିମସ୍ସାହଂ ପଟିକରୋମୀ’ତି! ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ନ ହେୱ ଖୋ ପତୋଦଚ୍ଛାଯଂ ଦିସ୍ୱା ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି ନାପି ଲୋମୱେଧୱିଦ୍ଧୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି ନାପି ଚମ୍ମୱେଧୱିଦ୍ଧୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଅପି ଚ ଖୋ ଅଟ୍ଠିୱେଧୱିଦ୍ଧୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି – ‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମଂ ଅଜ୍ଜ ଅସ୍ସଦମ୍ମସାରଥି କାରଣଂ କାରେସ୍ସତି, କିମସ୍ସାହଂ ପଟିକରୋମୀ’ତି ! ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଭଦ୍ରା ଅସ୍ସାଜାନୀଯା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋମେ ଭଦ୍ରା ପୁରିସାଜାନୀଯା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀଯୋ ସୁଣାତି – ‘ଅମୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ଇତ୍ଥୀ ୱା ପୁରିସୋ ୱା ଦୁକ୍ଖିତୋ ୱା କାଲଙ୍କତୋ [କାଲକତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ୱା’ତି। ସୋ ତେନ ସଂୱିଜ୍ଜତି, ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଯୋନିସୋ ପଦହତି। ପହିତତ୍ତୋ କାଯେନ ଚେୱ ପରମସଚ୍ଚଂ [ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ (କ।) ମ। ନି। ୨।୧୮୩ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ସଚ୍ଛିକରୋତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ପତୋଦଚ୍ଛାଯଂ ଦିସ୍ୱା ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ଭଦ୍ରଂ ପୁରିସାଜାନୀଯଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀଯୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀଯୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀଯୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସୁଣାତି – ‘ଅମୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ଇତ୍ଥୀ ୱା ପୁରିସୋ ୱା ଦୁକ୍ଖିତୋ ୱା କାଲଙ୍କତୋ ୱା’ତି, ଅପି ଚ ଖୋ ସାମଂ ପସ୍ସତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା ଦୁକ୍ଖିତଂ ୱା କାଲଙ୍କତଂ ୱା। ସୋ ତେନ ସଂୱିଜ୍ଜତି, ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଯୋନିସୋ ପଦହତି। ପହିତତ୍ତୋ କାଯେନ ଚେୱ ପରମସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ଲୋମୱେଧୱିଦ୍ଧୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ଭଦ୍ରଂ ପୁରିସାଜାନୀଯଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀଯୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀଯୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀଯୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସୁଣାତି – ‘ଅମୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ଇତ୍ଥୀ ୱା ପୁରିସୋ ୱା ଦୁକ୍ଖିତୋ ୱା କାଲଙ୍କତୋ ୱା’ତି, ନାପି ସାମଂ ପସ୍ସତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା ଦୁକ୍ଖିତଂ ୱା କାଲଙ୍କତଂ ୱା, ଅପି ଚ ଖ୍ୱସ୍ସ ଞାତି ୱା

ସାଲୋହିତୋ ୱା ଦୁକ୍ଖିତୋ ୱା ହୋତି କାଲଙ୍କତୋ ୱା। ସୋ ତେନ ସଂୱିଜ୍ଜତି, ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଯୋନିସୋ ପଦହତି। ପହିତତ୍ତୋ କାୟେନ ଚେୱ ପରମସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ପଞ୍ଞାୟ ଚ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ଚମ୍ମୱେଧୱିଦ୍ଧୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ଭଦ୍ରଂ ପୁରିସାଜାନୀୟଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀୟୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିୟୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀୟୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀୟୋ ନ ହେୱ ଖୋ ସୁଣାତି – 'ଅମୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ଇତ୍ଥୀ ୱା ପୁରିସୋ ୱା ଦୁକ୍ଖିତୋ ୱା କାଲଙ୍କତୋ ୱା'ତି, ନାପି ସାମଂ ପସ୍ସତି ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା ଦୁକ୍ଖିତଂ ୱା କାଲଙ୍କତଂ ୱା, ନାପିସ୍ସ ଞାତି ୱା ସାଲୋହିତୋ ୱା ଦୁକ୍ଖିତୋ ୱା ହୋତି କାଲଙ୍କତୋ ୱା, ଅପି ଚ ଖୋ ସାମଞ୍ଞେୱ ଫୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ସାରୀରିକାହି ୱେଦନାହି ଦୁକ୍ଖାହି ତିବ୍ବାହି [ତିପ୍ପାହି (ସୀ। ପୀ।)] ଖରାହି କଟୁକାହି ଅସାତାହି ଅମନାପାହି ପାଣହରାହି। ସୋ ତେନ ସଂୱିଜ୍ଜତି, ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଯୋନିସୋ ପଦହତି। ପହିତତ୍ତୋ କାୟେନ ଚେୱ ପରମସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ପଞ୍ଞାୟ ଚ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀୟୋ ଅଟ୍ଠିୱେଧୱିଦ୍ଧୋ ସଂୱିଜ୍ଜତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି; ତଥୂପମାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ଭଦ୍ରଂ ପୁରିସାଜାନୀୟଂ ୱଦାମି। ଏୱରୂପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀୟୋ ହୋତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଭଦ୍ରୋ ପୁରିସାଜାନୀୟୋ ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଭଦ୍ରା ପୁରିସାଜାନୀୟା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ତତିୟଂ।

୪। ନାଗସୁତ୍ତଂ

୧୧୪। ''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସୋତା ଚ ହୋତି, ହନ୍ତା ଚ, ଖନ୍ତା ଚ, ଗନ୍ତା ଚ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସୋତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଯମେନଂ ହତ୍ଥିଦମ୍ମସାରଥି କାରଣଂ କାରେତି – ଯଦି ୱା କତପୁବ୍ବଂ ଯଦି ୱା ଅକତପୁବ୍ବଂ – ତଂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା [ଅଟ୍ଠିକତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ଅ। ନି। ୫।୧୪୦] ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା [ସବ୍ବଂ ଚେତସୋ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତୋ ସୁଣାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସୋତା ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ହନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ହତ୍ଥିମ୍ପି ହନତି, ହତ୍ଥାରୁହମ୍ପି ହନତି, ଅସ୍ସମ୍ପି ହନତି, ଅସ୍ସାରୁହମ୍ପି ହନତି , ରଥମ୍ପି ହନତି, ରଥିକମ୍ପି ହନତି, ପତ୍ତିକମ୍ପି ହନତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ହନ୍ତା ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ସଙ୍ଗାମଗତୋ ଖମୋ ହୋତି ସତ୍ତିପ୍ପହାରାନଂ ଅସିପ୍ପହାରାନଂ ଉସୁପ୍ପହାରାନଂ ଫରସୁପ୍ପହାରାନଂ [''ଫରସୁପ୍ପହାରାନ''ନ୍ତି ଇଦଂ ପଦଂ ସ୍ୟାମପୋତ୍ଥକେ ନତ୍ଥି। ମ। ନି। ୩।୨୧୭ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଭେରିପଣୱସଙ୍ଖତିଣୱନିନ୍ନାଦସଦ୍ଦାନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଖନ୍ତା ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଗନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଯମେନଂ ହତ୍ଥିଦମ୍ମସାରଥି ଦିସଂ ପେସେତି – ଯଦି ୱା ଗତପୁବ୍ବଂ ଯଦି ୱା ଅଗତପୁବ୍ବଂ – ତଂ ଖିପ୍ପମେୱ ଗନ୍ତା ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଗନ୍ତା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି …ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୋତା ଚ ହୋତି, ହନ୍ତା ଚ, ଖନ୍ତା ଚ, ଗନ୍ତା ଚ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୋତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତେ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଦେସିୟମାନେ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୋତା ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ହନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି (ହନତି) [( ) ନତ୍ଥି ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ। ଅ। ନି। ୪।୧୬୪ ପଟିପଦାୱଗ୍ଗେ ଚତୁତ୍ଥସୁତ୍ତେ ପନ ''ସମେତୀ''ତି ପଦଂ ସବ୍ବତ୍ଥପି ଦିସ୍ସତି] ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି

ହନତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାଵଂ ଗମେତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ହନ୍ତା ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖମୋ ହୋତି ସୀତସ୍ସ ଉଣ୍ହସ୍ସ ଜିଘଚ୍ଛାଯ ପିପାସାଯ, ଡଂସମକସଵାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ ଦୁରୁତ୍ତାନଂ ଦୁରାଗତାନଂ ଵଚନପଥାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସାରୀରିକାନଂ ଵେଦନାନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ତିବ୍ବାନଂ ଖରାନଂ କଟୁକାନଂ ଅସାତାନଂ ଅମନାପାନଂ ପାଣହରାନଂ ଅଧିଵାସକଜାତିକୋ ହୋତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଖନ୍ତା ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଗନ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାଯଂ ଦିସା ଅଗତପୁବ୍ବା ଇମିନା ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହାକ୍ଖଯୋ ଵିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ, ତଂ ଖିପ୍ପଞ୍ଞେଵ ଗନ୍ତା ହୋତି। ଏଵଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଗନ୍ତା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଠାନସୁତ୍ତଂ

୧୧୫। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନଂ ଅମନାପଂ କାତୁଂ; ତଞ୍ଚ କଯିରମାନଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି। ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନଂ ଅମନାପଂ କାତୁଂ; ତଞ୍ଚ କଯିରମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି। ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନଂ ମନାପଂ କାତୁଂ; ତଞ୍ଚ କଯିରମାନଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି। ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନଂ ମନାପଂ କାତୁଂ; ତଞ୍ଚ କଯିରମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି।

''ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖଵେ, ଯମିଦଂ [ଯଦିଦଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ଠାନଂ ଅମନାପଂ କାତୁଂ; ତଞ୍ଚ କଯିରମାନଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି – ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନଂ ଉଭଯେନେଵ ନ କତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି [ପଞ୍ଞାଯତି (?)]। ଯମ୍ପିଦଂ [ଯଦିଦଂ (କ।)] ଠାନଂ ଅମନାପଂ କାତୁଂ; ଇମିନାପି ନଂ [ତଂ (ସୀ। ପୀ।) ସ୍ୟାମପୋତ୍ଥକେ ନତ୍ଥି] ନ କତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି। ଯମ୍ପିଦଂ ଠାନଂ କଯିରମାନଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି; ଇମିନାପି ନଂ [ତଂ (ପୀ।) ସୀ। ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି] ନ କତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନଂ ଉଭଯେନେଵ ନ କତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି।

''ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖଵେ, ଯମିଦଂ ଠାନଂ ଅମନାପଂ କାତୁଂ; ତଞ୍ଚ କଯିରମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି – ଇମସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନେ ବାଲୋ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ ଚ ଵେଦିତବ୍ବୋ ପୁରିସଥାମେ ପୁରିସଵୀରିଯେ ପୁରିସପରକ୍କମେ। ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ବାଲୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'କିଞ୍ଚାପି ଖୋ ଇଦଂ ଠାନଂ ଅମନାପଂ କାତୁଂ; ଅଥ ଚରହିଦଂ ଠାନଂ କଯିରମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତୀ'ତି। ସୋ ତଂ ଠାନଂ ନ କରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅକଯିରମାନଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି। ପଣ୍ଡିତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'କିଞ୍ଚାପି ଖୋ ଇଦଂ ଠାନଂ ଅମନାପଂ କାତୁଂ; ଅଥ ଚରହିଦଂ ଠାନଂ କଯିରମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତୀ'ତି। ସୋ ତଂ ଠାନଂ କରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ କଯିରମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି।

''ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖଵେ, ଯମିଦଂ [ଯଦିଦଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଠାନଂ ମନାପଂ କାତୁଂ; ତଞ୍ଚ କଯିରମାନଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି – ଇମସ୍ମିମ୍ପି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନେ ବାଲୋ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ ଚ ଵେଦିତବ୍ବୋ ପୁରିସଥାମେ ପୁରିସଵୀରିଯେ ପୁରିସପରକ୍କମେ। ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ବାଲୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'କିଞ୍ଚାପି ଖୋ ଇଦଂ ଠାନଂ ମନାପଂ କାତୁଂ; ଅଥ ଚରହିଦଂ ଠାନଂ କଯିରମାନଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତୀ'ତି। ସୋ ତଂ ଠାନଂ କରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ କଯିରମାନଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି। ପଣ୍ଡିତୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'କିଞ୍ଚାପି ଖୋ ଇଦଂ ଠାନଂ ମନାପଂ କାତୁଂ; ଅଥ ଚରହିଦଂ ଠାନଂ କଯିରମାନଂ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତୀ'ତି। ସୋ ତଂ ଠାନଂ ନ କରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅକଯିରମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି।

''ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖଵେ, ଯମିଦଂ ଠାନଂ ମନାପଂ କାତୁଂ, ତଞ୍ଚ କଯିରମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି – ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନଂ ଉଭଯେନେଵ କତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି। ଯମ୍ପିଦଂ ଠାନଂ ମନାପଂ କାତୁଂ, ଇମିନାପି ନଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି; ଯମ୍ପିଦଂ ଠାନଂ କଯିରମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଵତ୍ତତି, ଇମିନାପି ନଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନଂ ଉଭଯେନେଵ କତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରି ଠାନାନୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅପ୍ପମାଦସୁତ୍ତଂ

୧୧୬। ''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନେହି ଅପ୍ପମାଦୋ କରଣୀଯୋ। କତମେହି ଚତୂହି? କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଜହଥ, କାଯସୁଚରିତଂ ଭାଵେଥ; ତତ୍ଥ ଚ ମା ପମାଦତ୍ଥ। ଵଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଜହଥ, ଵଚୀସୁଚରିତଂ ଭାଵେଥ; ତତ୍ଥ ଚ ମା ପମାଦତ୍ଥ। ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଜହଥ, ମନୋସୁଚରିତଂ ଭାଵେଥ; ତତ୍ଥ ଚ ମା ପମାଦତ୍ଥ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଜହଥ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଭାଵେଥ ; ତତ୍ଥ ଚ ମା ପମାଦତ୍ଥ।

‘‘ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହୀନଂ ହୋତି କାଯସୁଚରିତଂ ଭାଵିତଂ, ଵଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହୀନଂ ହୋତି ଵଚୀସୁଚରିତଂ ଭାଵିତଂ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହୀନଂ ହୋତି ମନୋସୁଚରିତଂ ଭାଵିତଂ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ପହୀନା ହୋତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଭାଵିତା, ସୋ ନ ଭାଯତି ସମ୍ପରାଯିକସ୍ସ ମରଣସ୍ସା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଆରକ୍ଖସୁତ୍ତଂ

୧୧୭। ‘‘ଚତୂସୁ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଠାନେସୁ ଅତ୍ତରୂପେନ ଅପ୍ପମାଦୋ ସତି ଚେତସୋ ଆରକ୍ଖୋ କରଣୀଯୋ। କତମେସୁ ଚତୂସୁ? ‘ମା ମେ ରଜନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ରଜ୍ଜୀ’ତି ଅତ୍ତରୂପେନ ଅପ୍ପମାଦୋ ସତି ଚେତସୋ ଆରକ୍ଖୋ କରଣୀଯୋ; ‘ମା ମେ ଦୋସନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ଦୁସ୍ସୀ’ତି ଅତ୍ତରୂପେନ ଅପ୍ପମାଦୋ ସତି ଚେତସୋ ଆରକ୍ଖୋ କରଣୀଯୋ; ‘ମା ମେ ମୋହନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ମୁଯ୍ହୀ’ତି ଅତ୍ତରୂପେନ ଅପ୍ପମାଦୋ ସତି ଚେତସୋ ଆରକ୍ଖୋ କରଣୀଯୋ; ‘ମା ମେ ମଦନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ମଜ୍ଜୀ’ତି ଅତ୍ତରୂପେନ ଅପ୍ପମାଦୋ ସତି ଚେତସୋ ଆରକ୍ଖୋ କରଣୀଯୋ।

‘‘ଯତୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ରଜନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ରଜ୍ଜତି ଵୀତରାଗତ୍ତା, ଦୋସନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ଦୁସ୍ସତି ଵୀତଦୋସତ୍ତା, ମୋହନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ମୁଯ୍ହତି ଵୀତମୋହତ୍ତା, ମଦନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ମଜ୍ଜତି ଵୀତମଦତ୍ତା, ସୋ ନ ଛମ୍ଭତି ନ କମ୍ପତି ନ ଵେଧତି ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି, ନ ଚ ପନ ସମଣଵଚନହେତୁପି ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସଂଵେଜନୀଯସୁତ୍ତଂ

୧୧୮। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଧସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସନୀଯାନି ସଂଵେଜନୀଯାନି ଠାନାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ‘ଇଧ ତଥାଗତୋ ଜାତୋ’ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଧସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସନୀଯଂ ସଂଵେଜନୀଯଂ ଠାନଂ। ‘ଇଧ ତଥାଗତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଧସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସନୀଯଂ ସଂଵେଜନୀଯଂ ଠାନଂ। ‘ଇଧ ତଥାଗତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପଵତ୍ତେସୀ’ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଧସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସନୀଯଂ ସଂଵେଜନୀଯଂ ଠାନଂ। ‘ଇଧ ତଥାଗତୋ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବୁତୋ’ତି , ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଧସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସନୀଯଂ ସଂଵେଜନୀଯଂ ଠାନଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରି ସଦ୍ଧସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସନୀଯାନି ସଂଵେଜନୀଯାନି ଠାନାନୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମଭଯସୁତ୍ତଂ

୧୧୯। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଭଯାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଜାତିଭଯଂ, ଜରାଭଯଂ, ବ୍ଯାଧିଭଯଂ, ମରଣଭଯଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରି ଭଯାନୀ’’ତି। ନଵମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯଭଯସୁତ୍ତଂ

୧୨୦। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭଯାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅଗ୍ଗିଭଯଂ, ଉଦକଭଯଂ, ରାଜଭଯଂ, ଚୋରଭଯଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରି ଭଯାନୀ’’ତି। ଦସମଂ।

କେସିଵଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

କେସି ଜଵୋ ପତୋଦୋ ଚ, ନାଗୋ ଠାନେନ ପଞ୍ଚମଂ;

ଅପ୍ପମାଦୋ ଚ ଆରକ୍ଖୋ, ସଂଵେଜନୀଯଞ୍ଚ ଦ୍ଵେ ଭଯାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୩) ୩। ଭୟୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅତ୍ତାନୁୱାଦସୁତ୍ତଂ

୧୨୧। ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୟାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ତାନୁୱାଦଭୟଂ, ପରାନୁୱାଦଭୟଂ, ଦଣ୍ଡଭୟଂ, ଦୁଗ୍ଗତିଭୟଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତାନୁୱାଦଭୟଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅହଞ୍ଚେୱ [ଅହଞ୍ଚେ (?)] ଖୋ ପନ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, କିଞ୍ଚ ତଂ ଯଂ ମଂ [କିଞ୍ଚ ତଂ ମଂ (ସୀ।), କିଞ୍ଚ ମଂ (ସ୍ୟା। କଂ।), କିଞ୍ଚ ତଂ କମ୍ମଂ (ପୀ। କ।)] ଅତ୍ତା ସୀଲତୋ ନ ଉପୱଦେୟ୍ୟା'ତି! ସୋ ଅତ୍ତାନୁୱାଦଭୟସ୍ସ ଭୀତୋ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ କାଯସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ ୱଚୀସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ ମନୋସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତାନୁୱାଦଭୟଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରାନୁୱାଦଭୟଂ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, କିଞ୍ଚ ତଂ ଯଂ ମଂ ପରେ ସୀଲତୋ ନ ଉପୱଦେୟ୍ୟୁ'ନ୍ତି! ସୋ ପରାନୁୱାଦଭୟସ୍ସ ଭୀତୋ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ କାଯସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ ୱଚୀସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ ମନୋସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରାନୁୱାଦଭୟଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦଣ୍ଡଭୟଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପସ୍ସତି ଚୋରଂ ଆଗୁଚାରିଂ, ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ୱିୱିଧା କମ୍ମକାରଣା କାରେନ୍ତେ, କସାହିପି ତାଳେନ୍ତେ, ୱେତ୍ତେହିପି ତାଳେନ୍ତେ, ଅଦ୍ଧଦଣ୍ଡକେହିପି ତାଳେନ୍ତେ, ହତ୍ଥମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତେ, ପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତେ, ହତ୍ଥପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତେ, କଣ୍ଣମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତେ, ନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତେ, କଣ୍ଣନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତେ, ବିଲଙ୍ଗଥାଲିକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡିକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ରାହୁମୁଖମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ଜୋତିମାଲିକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ହତ୍ଥପଜ୍ଜୋତିକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ଏରକୱତ୍ତିକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ଚୀରକୱାସିକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ଏଣେୟ୍ୟକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ବଳିସମଂସିକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, କହାପଣକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ଖାରାପତଚ୍ଛିକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ପଲିଘପରିୱତ୍ତିକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ପଲାଲପୀଠକମ୍ପି କରୋନ୍ତେ, ତତ୍ତେନପି ତେଲେନ ଓସିଞ୍ଚନ୍ତେ, ସୁନଖେହିପି ଖାଦାପେନ୍ତେ, ଜୀୱନ୍ତମ୍ପି ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେନ୍ତେ, ଅସିନାପି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତେ।

''ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଯଥାରୂପାନଂ ଖୋ ପାପକାନଂ କମ୍ମାନଂ ହେତୁ ଚୋରଂ ଆଗୁଚାରିଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ୱିୱିଧା କମ୍ମକାରଣା କାରେନ୍ତି, କସାହିପି ତାଳେନ୍ତି…ପେ… ଅସିନାପି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ ଏୱରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ କରେୟ୍ୟଂ, ମମ୍ପି ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ଏୱରୂପା ୱିୱିଧା କମ୍ମକାରଣା କାରେୟ୍ୟୁଂ, କସାହିପି ତାଳେୟ୍ୟୁଂ, ୱେତ୍ତେହିପି ତାଳେୟ୍ୟୁଂ, ଅଦ୍ଧଦଣ୍ଡକେହିପି ତାଳେୟ୍ୟୁଂ, ହତ୍ଥମ୍ପି ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟୁଂ, ପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟୁଂ, ହତ୍ଥପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟୁଂ, କଣ୍ଣମ୍ପି ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟୁଂ, ନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟୁଂ, କଣ୍ଣନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟୁଂ, ବିଲଙ୍ଗଥାଲିକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡିକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ; ରାହୁମୁଖମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ଜୋତିମାଲିକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ହତ୍ଥପଜ୍ଜୋତିକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ଏରକୱତ୍ତିକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ଚୀରକୱାସିକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ଏଣେୟ୍ୟକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ବଳିସମଂସିକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, କହାପଣକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ଖାରାପତଚ୍ଛିକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ପଲିଘପରିୱତ୍ତିକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ପଲାଲପୀଠକମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁଂ, ତତ୍ତେନପି ତେଲେନ ଓସିଞ୍ଚେୟ୍ୟୁଂ, ସୁନଖେହିପି ଖାଦାପେୟ୍ୟୁଂ, ଜୀୱନ୍ତମ୍ପି ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେୟ୍ୟୁଂ, ଅସିନାପି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟୁ'ନ୍ତି। ସୋ ଦଣ୍ଡଭୟସ୍ସ ଭୀତୋ ନ ପରେସଂ ପାଭତଂ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତୋ ଚରତି। କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ…ପେ… ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦଣ୍ଡଭୟଂ।

''କତମଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁଗ୍ଗତିଭୟଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – 'କାଯଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ଖୋ ପାପକୋ ୱିପାକୋ ଅଭିସମ୍ପରାଯଂ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପାପକୋ ୱିପାକୋ ଅଭିସମ୍ପରାଯଂ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ପାପକୋ ୱିପାକୋ ଅଭିସମ୍ପରାଯଂ। ଅହଞ୍ଚେୱ ଖୋ ପନ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, କିଞ୍ଚ ତଂ ଯାହଂ ନ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ'ନ୍ତି! ସୋ ଦୁଗ୍ଗତିଭୟସ୍ସ ଭୀତୋ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ କାଯସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ ୱଚୀସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ପହାଯ ମନୋସୁଚରିତଂ ଭାୱେତି, ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁଗ୍ଗତିଭୟଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଭୟାନୀ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ଊମିଭୟସୁତ୍ତଂ

୧୨୨। ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭଯାନି ଉଦକୋରୋହନ୍ତସ୍ସ [ଉଦକୋରୋହନ୍ତେ (ମ। ନି। ୨।୧୬୧)] ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାନି । କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଊମିଭଯଂ, କୁମ୍ଭୀଲଭଯଂ, ଆୱଟ୍ଟଭଯଂ, ସୁସୁକାଭଯଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଭଯାନି ଉଦକୋରୋହନ୍ତସ୍ସ ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାନି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଭଯାନି ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଗାରସ୍ମା [ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ।)] ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ [ପବ୍ବଜତୋ (ସୀ।)] ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଊମିଭଯଂ, କୁମ୍ଭୀଲଭଯଂ, ଆୱଟ୍ଟଭଯଂ, ସୁସୁକାଭଯଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଊମିଭଯଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି – 'ଓତିଣ୍ଣୋମ୍ହି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି, ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖପରେତୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଇମସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯା ପଞ୍ଞାଯେଥା'ତି! ତମେନଂ ତଥା ପବ୍ବଜିତଂ ସମାନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଓୱଦନ୍ତି ଅନୁସାସନ୍ତି – 'ଏୱଂ ତେ ଅଭିକ୍କମିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ପଟିକ୍କମିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ଆଲୋକେତବ୍ବଂ , ଏୱଂ ତେ ୱିଲୋକେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ସମିଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ପସାରିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଂ ଧାରେତବ୍ବ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ମଯଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିଯଭୂତା ସମାନା ଅଞ୍ଞେ ଓୱଦାମପି ଅନୁସାସାମପି। ଇମେ ପନମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତମତ୍ତା ମଞ୍ଞେ ନତ୍ତମତ୍ତା ମଞ୍ଞେ ଓୱଦିତବ୍ବଂ ଅନୁସାସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀ'ତି। ସୋ କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଊମିଭଯସ୍ସ ଭୀତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତୋ। ଊମିଭଯନ୍ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୋଧୂପାଯାସସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଊମିଭଯଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁମ୍ଭୀଲଭଯଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି – 'ଓତିଣ୍ଣୋମ୍ହି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି, ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖପରେତୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଇମସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯା ପଞ୍ଞାଯେଥା'ତି! ତମେନଂ ତଥା ପବ୍ବଜିତଂ ସମାନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଓୱଦନ୍ତି ଅନୁସାସନ୍ତି – 'ଇଦଂ ତେ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ନ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ସାଯିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ନ ସାଯିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ତେ ପାତବ୍ବଂ , ଇଦଂ ତେ ନ ପାତବ୍ବଂ, କପ୍ପିଯଂ ତେ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ଅକପ୍ପିଯଂ ତେ ନ ଖାଦିତବ୍ବଂ, କପ୍ପିଯଂ ତେ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଅକପ୍ପିଯଂ ତେ ନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, କପ୍ପିଯଂ ତେ ସାଯିତବ୍ବଂ, ଅକପ୍ପିଯଂ ତେ ନ ସାଯିତବ୍ବଂ, କପ୍ପିଯଂ ତେ ପାତବ୍ବଂ, ଅକପ୍ପିଯଂ ତେ ନ ପାତବ୍ବଂ, କାଲେ ତେ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ୱିକାଲେ ତେ ନ ଖାଦିତବ୍ବଂ, କାଲେ ତେ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ୱିକାଲେ ତେ ନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, କାଲେ ତେ ସାଯିତବ୍ବଂ, ୱିକାଲେ ତେ ନ ସାଯିତବ୍ବଂ, କାଲେ ତେ ପାତବ୍ବଂ, ୱିକାଲେ ତେ ନ ପାତବ୍ବ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ମଯଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିଯଭୂତା ସମାନା ଯଂ ଇଚ୍ଛାମ ତଂ ଖାଦାମ, ଯଂ ନ ଇଚ୍ଛାମ ନ ତଂ ଖାଦାମ; ଯଂ ଇଚ୍ଛାମ ତଂ ଭୁଞ୍ଜାମ, ଯଂ ନ ଇଚ୍ଛାମ ନ ତଂ ଭୁଞ୍ଜାମ; ଯଂ ଇଚ୍ଛାମ ତଂ ସାଯାମ, ଯଂ ନ ଇଚ୍ଛାମ ନ ତଂ ସାଯାମ; ଯଂ ଇଚ୍ଛାମ ତଂ ପିୱାମ, ଯଂ ନ ଇଚ୍ଛାମ ନ ତଂ ପିୱାମ; କପ୍ପିଯମ୍ପି ଖାଦାମ ଅକପ୍ପିଯମ୍ପି ଖାଦାମ କପ୍ପିଯମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜାମ ଅକପ୍ପିଯମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜାମ କପ୍ପିଯମ୍ପି ସାଯାମ ଅକପ୍ପିଯମ୍ପି ସାଯାମ କପ୍ପିଯମ୍ପି ପିୱାମ ଅକପ୍ପିଯମ୍ପି ପିୱାମ, କାଲେପି ଖାଦାମ ୱିକାଲେପି ଖାଦାମ କାଲେପି ଭୁଞ୍ଜାମ ୱିକାଲେପି ଭୁଞ୍ଜାମ କାଲେପି ସାଯାମ ୱିକାଲେପି ସାଯାମ କାଲେପି ପିୱାମ ୱିକାଲେପି ପିୱାମ; ଯମ୍ପି ନୋ ସଦ୍ଧା ଗହପତିକା ଦିୱା ୱିକାଲେ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀଯଂ ୱା ଭୋଜନୀଯଂ ୱା ଦେନ୍ତି, ତତ୍ରପିମେ [ତତ୍ଥପିମେ (ମ। ନି। ୨।୧୬୩)] ମୁଖାୱରଣଂ ମଞ୍ଞେ କରୋନ୍ତୀ'ତି। ସୋ କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କୁମ୍ଭୀଲଭଯସ୍ସ ଭୀତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତୋ। କୁମ୍ଭୀଲଭଯନ୍ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓଦରିକତ୍ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁମ୍ଭୀଲଭଯଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆୱଟ୍ଟଭଯଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି – 'ଓତିଣ୍ଣୋମ୍ହି ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି, ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖପରେତୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଇମସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯା ପଞ୍ଞାଯେଥା'ତି! ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି ଅରକ୍ଖିତେନେୱ କାଯେନ ଅରକ୍ଖିତାଯ ୱାଚାଯ ଅରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଅନୁପଟ୍ଠିତାଯ ସତିଯା ଅସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି। ସୋ ତତ୍ଥ ପସ୍ସତି ଗହପତିଂ ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତଂ ସମଙ୍ଗୀଭୂତଂ ପରିଚାରଯମାନଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ମଯଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିଯଭୂତା ସମାନା ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତା ସମଙ୍ଗୀଭୂତା ପରିଚାରିମ୍ହା; ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ ପନ ମେ କୁଲେ ଭୋଗା। ସକ୍କା ଭୋଗେ ଚ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କାତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିତ୍ୱା ଭୋଗେ ଚ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯଂ ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କରେଯ୍ଯ'ନ୍ତି ! ସୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି । ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆୱଟ୍ଟଭଯସ୍ସ ଭୀତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତୋ। ଆୱଟ୍ଟଭଯନ୍ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆୱଟ୍ଟଭଯଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁସୁକାଭଯଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି – 'ଓତିଣ୍ଣୋମ୍ହି ଜାତିଯା

ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି, ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣୋ ଦୁକ୍ଖପରେତୋ; ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଇମସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯା ପଞ୍ଞାଯେଥା'ତି! ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି ଅରକ୍ଖିତେନେୱ କାଯେନ ଅରକ୍ଖିତାଯ ୱାଚାଯ ଅରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଅନୁପଟ୍ଠିତାଯ ସତିଯା ଅସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି। ସୋ ତତ୍ଥ ପସ୍ସତି ମାତୁଗାମଂ ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା। ତସ୍ସ ମାତୁଗାମଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ସୋ ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସିତେନ ଚିତ୍ତେନ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁସୁକାଭଯସ୍ସ ଭୀତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତୋ। ସୁସୁକାଭଯନ୍ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତୁଗାମସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁସୁକାଭଯଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଭଯାନି ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାନୀ''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପଠମନାନାକରଣସୁତ୍ତଂ

୧୨୩। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? [କଥା। ୬୭୧ ଆଦଯୋ] ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ଠିତୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତବ୍ବହୁଲୱିହାରୀ ଅପରିହୀନୋ କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ବ୍ରହ୍ମକାଯିକାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ବ୍ରହ୍ମକାଯିକାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନଂ କପ୍ପୋ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ। ତତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ନିରଯମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ପେତ୍ତିୱିସଯମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି। ଭଗୱତୋ ପନ ସାୱକୋ ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଭୱେ ପରିନିବ୍ବାଯତି। ଅଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସେସୋ ଅଯଂ ଅଧିପ୍ପଯାସୋ ଇଦଂ ନାନାକରଣଂ ସୁତୱତୋ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଅସ୍ସୁତୱତା ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ, ଯଦିଦଂ ଗତିଯା ଉପପତ୍ତିଯା ସତି [ଯଦିଦଂ ଚୁତିଯା ଉପପତ୍ତିଯା ଚାତି (କ।) ଅ। ନି। ୩।୧୧୭ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ]।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ଠିତୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତବ୍ବହୁଲୱିହାରୀ ଅପରିହୀନୋ କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଆଭସ୍ସରାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଆଭସ୍ସରାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନଂ ଦ୍ୱେ କପ୍ପା ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ। ତତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ନିରଯମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ପେତ୍ତିୱିସଯମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି। ଭଗୱତୋ ପନ ସାୱକୋ ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଭୱେ ପରିନିବ୍ବାଯତି। ଅଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସେସୋ ଅଯଂ ଅଧିପ୍ପଯାସୋ ଇଦଂ ନାନାକରଣଂ ସୁତୱତୋ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଅସ୍ସୁତୱତା ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ, ଯଦିଦଂ ଗତିଯା ଉପପତ୍ତିଯା ସତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – 'ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ'ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ଠିତୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତବ୍ବହୁଲୱିହାରୀ ଅପରିହୀନୋ, କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ସୁଭକିଣ୍ହାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସୁଭକିଣ୍ହାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନଂ ଚତ୍ତାରୋ କପ୍ପା ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ। ତତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ନିରଯମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ପେତ୍ତିୱିସଯମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି। ଭଗୱତୋ ପନ ସାୱକୋ ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଭୱେ ପରିନିବ୍ବାଯତି। ଅଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସେସୋ ଅଯଂ ଅଧିପ୍ପଯାସୋ ଇଦଂ ନାନାକରଣଂ ସୁତୱତୋ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଅସ୍ସୁତୱତା ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ, ଯଦିଦଂ ଗତିଯା ଉପପତ୍ତିଯା ସତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ଠିତୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତବ୍ବହୁଲୱିହାରୀ ଅପରିହୀନୋ କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ୱେହପ୍ଫଲାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ୱେହପ୍ଫଲାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନଂ ପଞ୍ଚ କପ୍ପସତାନି ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ। ତତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ନିରଯମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ପେତ୍ତିୱିସଯମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି। ଭଗୱତୋ ପନ ସାୱକୋ ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଭୱେ ପରିନିବ୍ବାଯତି। ଅଯଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସେସୋ ଅଯଂ ଅଧିପ୍ପଯାସୋ ଇଦଂ ନାନାକରଣଂ ସୁତୱତୋ

ଅରିୟସାୱକସ୍ସ ଅସ୍ସୁତୱତା ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ, ୟଦିଦଂ ଗତିୟା ଉପପତ୍ତିୟା ସତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ତତିୟଂ।

୪। ଦୁତିୟନାନାକରଣସୁତ୍ତଂ

୧୨୪। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ୟଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ, ତେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ସୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଦ୍ଧାୱାସାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପପତ୍ତି ଅସାଧାରଣା ପୁଥୁଜ୍ଜନେହି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିୟଂ ଝାନଂ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ୟଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ, ତେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ସୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଦ୍ଧାୱାସାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପପତ୍ତି ଅସାଧାରଣା ପୁଥୁଜ୍ଜନେହି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମମେତ୍ତାସୁତ୍ତଂ

୧୨୫। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିୟଂ ତଥା ତତିୟଂ ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିୟଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାୟ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ଠିତୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତବ୍ବହୁଲୱିହାରୀ ଅପରିହୀନୋ କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ବ୍ରହ୍ମକାୟିକାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ବ୍ରହ୍ମକାୟିକାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନଂ କପ୍ପୋ ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ। ତତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ୟାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ୟାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ନିରୟମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ପେତ୍ତିୱିସୟମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି। ଭଗୱତୋ ପନ ସାୱକୋ ତତ୍ଥ ୟାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ୟାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂୟେୱ ଭୱେ ପରିନିବ୍ବାୟତି। ଅୟଂ ଖୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସେସୋ ଅୟଂ ଅଧିପ୍ପୟାସୋ ଇଦଂ ନାନାକରଣଂ ସୁତୱତୋ ଅରିୟସାୱକସ୍ସ ଅସ୍ସୁତୱତା ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ, ୟଦିଦଂ ଗତିୟା ଉପପତ୍ତିୟା ସତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିୟଂ ତଥା ତତିୟଂ ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିୟଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାୟ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ଠିତୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତବ୍ବହୁଲୱିହାରୀ ଅପରିହୀନୋ କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଆଭସ୍ସରାନଂ [ସ୍ୟାମପୋତ୍ଥକେ ପନ କରୁଣାଦୟୋ ତୟୋ ୱିହାରା ଆଭସ୍ସରାଦୀହି ତୀହି ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣମେୱ ଦସ୍ସିତଂ] ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଆଭସ୍ସରାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନଂ ଦ୍ୱେ କପ୍ପା ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ…ପେ… ସୁଭକିଣ୍ହାନଂ [ସ୍ୟାମପୋତ୍ଥକେ ପନ କରୁଣାଦୟୋ ତୟୋ ୱିହାରା ଆଭସ୍ସରାଦୀହି ତୀହି ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣମେୱ ଦସ୍ସିତଂ] ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସୁଭକିଣ୍ହାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନଂ ଚତ୍ତାରୋ କପ୍ପା ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ…ପେ… ୱେହପ୍ଫଲାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ୱେହପ୍ଫଲାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱାନଂ ପଞ୍ଚ କପ୍ପସତାନି ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ। ତତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ୟାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ୟାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ନିରୟମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି ପେତ୍ତିୱିସୟମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି। ଭଗୱତୋ ପନ ସାୱକୋ ତତ୍ଥ ୟାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ୟାୱତକଂ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଖେପେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂୟେୱ ଭୱେ ପରିନିବ୍ବାୟତି। ଅୟଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସେସୋ ଅୟଂ ଅଧିପ୍ପୟାସୋ ଇଦଂ ନାନାକରଣଂ ସୁତୱତୋ ଅରିୟସାୱକସ୍ସ ଅସ୍ସୁତୱତା ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ, ୟଦିଦଂ ଗତିୟା ଉପପତ୍ତିୟା ସତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯମେତ୍ତାସୁତ୍ତଂ

୧୨୬। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ ତଥା ତତିଯଂ ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ସୋ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ସୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଦ୍ଧାୱାସାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପପତ୍ତି ଅସାଧାରଣା ପୁଥୁଜ୍ଜନେହି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କରୁଣା…ପେ… ମୁଦିତା…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ ତଥା ତତିଯଂ ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି । ସୋ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ସୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଦ୍ଧାୱାସାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପପତ୍ତି ଅସାଧାରଣା ପୁଥୁଜ୍ଜନେହି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଠମତଥାଗତଅଚ୍ଛରିଯସୁତ୍ତଂ

୧୨୭। ‘‘ତଥାଗତସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଚତ୍ତାରୋ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା [ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମା (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ପାତୁଭୱନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଯଦା, ଭିକ୍ଖୱେ, ବୋଧିସତ୍ତୋ ତୁସିତା କାଯା ଚୱିତ୍ୱା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି, ଅଥ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅପ୍ପମାଣୋ ଉଳାରୋ ଓଭାସୋ ପାତୁଭୱତି ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱଂ। ଯାପି ତା ଲୋକନ୍ତରିକା ଅଘା ଅସଂୱୁତା ଅନ୍ଧକାରା ଅନ୍ଧକାରତିମିସା ଯତ୍ଥପିମେସଂ [ଯତ୍ଥିମେସଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକାନଂ ଏୱଂମହାନୁଭାୱାନଂ ଆଭା ନାନୁଭୋନ୍ତି, ତତ୍ଥପି ଅପ୍ପମାଣୋ ଉଳାରୋ ଓଭାସୋ ପାତୁଭୱତି ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱଂ। ଯେପି ତତ୍ଥ ସତ୍ତା ଉପପନ୍ନା ତେପି ତେନୋଭାସେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି – ‘ଅଞ୍ଞେପି କିର, ଭୋ, ସନ୍ତି ସତ୍ତା ଇଧୂପପନ୍ନା’ତି। ତଥାଗତସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଂ ପଠମୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ [ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମୋ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।)] ପାତୁଭୱତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି, ଅଥ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅପ୍ପମାଣୋ ଉଳାରୋ ଓଭାସୋ ପାତୁଭୱତି ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱଂ। ଯାପି ତା ଲୋକନ୍ତରିକା ଅଘା ଅସଂୱୁତା ଅନ୍ଧକାରା ଅନ୍ଧକାରତିମିସା ଯତ୍ଥପିମେସଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକାନଂ ଏୱଂମହାନୁଭାୱାନଂ ଆଭା ନାନୁଭୋନ୍ତି, ତତ୍ଥପି ଅପ୍ପମାଣୋ ଉଳାରୋ ଓଭାସୋ ପାତୁଭୱତି ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱଂ। ଯେପି ତତ୍ଥ ସତ୍ତା ଉପପନ୍ନା ତେପି ତେନୋଭାସେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି – ‘ଅଞ୍ଞେପି କିର, ଭୋ, ସନ୍ତି ସତ୍ତା ଇଧୂପପନ୍ନା’ତି। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ ପାତୁଭୱତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଦା ତଥାଗତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝତି, ଅଥ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅପ୍ପମାଣୋ ଉଳାରୋ ଓଭାସୋ ପାତୁଭୱତି ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱଂ। ଯାପି ତା ଲୋକନ୍ତରିକା ଅଘା ଅସଂୱୁତା ଅନ୍ଧକାରା ଅନ୍ଧକାରତିମିସା ଯତ୍ଥପିମେସଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକାନଂ ଏୱଂମହାନୁଭାୱାନଂ ଆଭା ନାନୁଭୋନ୍ତି, ତତ୍ଥପି ଅପ୍ପମାଣୋ ଉଳାରୋ ଓଭାସୋ ପାତୁଭୱତି ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱଂ। ଯେପି ତତ୍ଥ ସତ୍ତା ଉପପନ୍ନା ତେପି ତେନୋଭାସେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି – ‘ଅଞ୍ଞେପି କିର, ଭୋ, ସନ୍ତି ସତ୍ତା ଇଧୂପପନ୍ନା’ତି। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଂ ତତିଯୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ ପାତୁଭୱତି।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଦା ତଥାଗତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି, ଅଥ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା

ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅପ୍ପମାଣୋ ଉଳାରୋ ଓଭାସୋ ପାତୁଭୱତି ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱଂ। ଯାପି ତା ଲୋକନ୍ତରିକା ଅଘା ଅସଂୱୁତା ଅନ୍ଧକାରା ଅନ୍ଧକାରତିମିସା ଯତ୍ଥପିମେସଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକାନଂ ଏୱଂମହାନୁଭାୱାନଂ ଆଭା ନାନୁଭୋନ୍ତି, ତତ୍ଥପି ଅପ୍ପମାଣୋ ଉଳାରୋ ଓଭାସୋ ପାତୁଭୱତି ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱଂ। ଯେପି ତତ୍ଥ ସତ୍ତା ଉପପନ୍ନା ତେପି ତେନୋଭାସେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି – 'ଅଞ୍ଞେପି କିର, ଭୋ, ସନ୍ତି ସତ୍ତା ଇଧୂପପନ୍ନା'ତି। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ ପାତୁଭୱତି। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ପାତୁଭୱନ୍ତୀ''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିଯତଥାଗତଅଚ୍ଛରିଯସୁତ୍ତଂ

୧୨୮। ''ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଚତ୍ତାରୋ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ପାତୁଭୱନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଆଲଯାରାମା [ଆଲଯରାମା (ଅଞ୍ଞସୁତ୍ତେସୁ)], ଭିକ୍ଖୱେ, ପଜା ଆଲଯରତା ଆଲଯସମ୍ମୁଦିତା; ସା ତଥାଗତେନ ଅନାଲଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନେ ସୁସ୍ସୂସତି ସୋତଂ ଓଦହତି ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତି । ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଂ ପଠମୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ ପାତୁଭୱତି।

''ମାନାରାମା , ଭିକ୍ଖୱେ, ପଜା ମାନରତା ମାନସମ୍ମୁଦିତା। ସା ତଥାଗତେନ ମାନୱିନଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନେ ସୁସ୍ସୂସତି ସୋତଂ ଓଦହତି ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତି। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ ପାତୁଭୱତି।

''ଅନୁପସମାରାମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଜା ଅନୁପସମରତା ଅନୁପସମସମ୍ମୁଦିତା। ସା ତଥାଗତେନ ଓପସମିକେ ଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନେ ସୁସ୍ସୂସତି ସୋତଂ ଓଦହତି ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତି। ତଥାଗତସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଂ ତତିଯୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ ପାତୁଭୱତି।

''ଅୱିଜ୍ଜାଗତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଜା ଅଣ୍ଡଭୂତା ପରିଯୋନଦ୍ଧା। ସା ତଥାଗତେନ ଅୱିଜ୍ଜାୱିନଯେ ଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନେ ସୁସ୍ସୂସତି ସୋତଂ ଓଦହତି ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତି। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋ ପାତୁଭୱତି। ତଥାଗତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାତୁଭାୱା ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ପାତୁଭୱନ୍ତୀ''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଆନନ୍ଦଅଚ୍ଛରିଯସୁତ୍ତଂ

୧୨୯। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ଆନନ୍ଦେ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁପରିସା ଆନନ୍ଦଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମତି, ଦସ୍ସନେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ତତ୍ର ଚେ ଆନନ୍ଦୋ ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ଭାସିତେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ଅତିତ୍ତାୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁପରିସା ହୋତି, ଅଥ ଆନନ୍ଦୋ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତି।

''ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନିପରିସା ଆନନ୍ଦଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମତି, ଦସ୍ସନେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ତତ୍ଥ ଚେ ଆନନ୍ଦୋ ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ଭାସିତେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ଅତିତ୍ତାୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନିପରିସା ହୋତି, ଅଥ ଆନନ୍ଦୋ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତି।

''ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସକପରିସା ଆନନ୍ଦଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମତି, ଦସ୍ସନେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ତତ୍ର ଚେ ଆନନ୍ଦୋ ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ଭାସିତେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ଅତିତ୍ତାୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସକପରିସା ହୋତି, ଅଥ ଆନନ୍ଦୋ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତି।

''ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସିକାପରିସା ଆନନ୍ଦଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମତି, ଦସ୍ସନେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ତତ୍ର ଚେ ଆନନ୍ଦୋ ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ଭାସିତେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ଅତିତ୍ତାୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସିକାପରିସା ହୋତି, ଅଥ ଆନନ୍ଦୋ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ଆନନ୍ଦେ''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଚକ୍କୱତ୍ତିଅଚ୍ଛରିଯସୁତ୍ତଂ

୧୩୦। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖବେ, ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ରଞ୍ଞେ ଚକ୍କୱତ୍ତିମ୍ହି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସଚେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଖତ୍ତିଯପରିସା ରାଜାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମତି, ଦସ୍ସନେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ତତ୍ର ଚେ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଭାସତି, ଭାସିତେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ଅତିତ୍ତାୱ, ଭିକ୍ଖବେ, ଖତ୍ତିଯପରିସା ହୋତି, ଅଥ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତି।

‘‘ସଚେ, ଭିକ୍ଖବେ, ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସା ରାଜାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମତି, ଦସ୍ସନେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ତତ୍ର ଚେ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଭାସତି, ଭାସିତେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ଅତିତ୍ତାୱ, ଭିକ୍ଖବେ, ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସା ହୋତି, ଅଥ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତି।

‘‘ସଚେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଗହପତିପରିସା ରାଜାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମତି, ଦସ୍ସନେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ତତ୍ର ଚେ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଭାସତି, ଭାସିତେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ଅତିତ୍ତାୱ, ଭିକ୍ଖବେ, ଗହପତିପରିସା ହୋତି, ଅଥ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତି।

‘‘ସଚେ, ଭିକ୍ଖବେ, ସମଣପରିସା ରାଜାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମତି, ଦସ୍ସନେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ତତ୍ର ଚେ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଭାସତି, ଭାସିତେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ଅତିତ୍ତାୱ, ଭିକ୍ଖବେ, ସମଣପରିସା ହୋତି, ଅଥ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ରଞ୍ଞେ ଚକ୍କୱତ୍ତିମ୍ହି।

‘‘ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରୋ [ଚତ୍ତାରୋମେ (କ।)] ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ଆନନ୍ଦେ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସଚେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁପରିସା ଆନନ୍ଦଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମତି, ଦସ୍ସନେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ତତ୍ର ଚେ ଆନନ୍ଦୋ ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ଭାସିତେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ଅତିତ୍ତାୱ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁପରିସା ହୋତି, ଅଥ ଆନନ୍ଦୋ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତି।

‘‘ସଚେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁନିପରିସା…ପେ… ସଚେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଉପାସକପରିସା…ପେ… ସଚେ , ଭିକ୍ଖବେ, ଉପାସିକାପରିସା ଆନନ୍ଦଂ ଦସ୍ସନାଯ ଉପସଙ୍କମତି, ଦସ୍ସନେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ତତ୍ର ଚେ ଆନନ୍ଦୋ ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ଭାସିତେନପି ସା ଅତ୍ତମନା ହୋତି। ଅତିତ୍ତାୱ, ଭିକ୍ଖବେ, ଉପାସିକାପରିସା ହୋତି, ଅଥ ଆନନ୍ଦୋ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ଆନନ୍ଦେ’’ତି। ଦସମଂ।

ଭଯୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅତ୍ତାନୁୱାଦଊମି ଚ, ଦ୍ୱେ ଚ ନାନା ଦ୍ୱେ ଚ ହୋନ୍ତି;

ମେତ୍ତା ଦ୍ୱେ ଚ ଅଚ୍ଛରିଯା, ଅପରା ଚ ତଥା ଦୁୱେତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୪) ୪। ପୁଗ୍ଗଲୱଗ୍ଗୋ

୧। ସଂଯୋଜନସୁତ୍ତଂ

୧୩୧। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି।

‘‘କତମସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି? ସକଦାଗାମିସ୍ସ। ଇମସ୍ସ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି।

‘‘କତମସ୍ସ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି? ଉଦ୍ଧଂସୋତସ୍ସ ଅକନିଟ୍ଠଗାମିନୋ। ଇମସ୍ସ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି।

‘‘କତମସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି? ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସ। ଇମସ୍ସ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି।

‘‘କତମସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି? ଅରହତୋ। ଇମସ୍ସ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି, ଉପପତ୍ତିପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି, ଭୱପଟିଲାଭିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ପଟିଭାନସୁତ୍ତଂ

୧୩୨। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଯୁତ୍ତପ୍ପଟିଭାନୋ, ନୋ ମୁତ୍ତପ୍ପଟିଭାନୋ; ମୁତ୍ତପ୍ପଟିଭାନୋ, ନୋ ଯୁତ୍ତପ୍ପଟିଭାନୋ; ଯୁତ୍ତପ୍ପଟିଭାନୋ ଚ ମୁତ୍ତପ୍ପଟିଭାନୋ ଚ; ନେୱ ଯୁତ୍ତପ୍ପଟିଭାନୋ ନ ମୁତ୍ତପ୍ପଟିଭାନୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି [ପୁ। ପ। ୧୫୨ ଆଦଯୋ]। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂସୁତ୍ତଂ

୧୩୩। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ? ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ, ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ, ନେଯ୍ୟୋ, ପଦପରମୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି [ପୁ। ପ। ୧୫୨ ଆଦଯୋ]। ତତିଯଂ।

୪। ଉଟ୍ଠାନଫଲସୁତ୍ତଂ

୧୩୪। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଉଟ୍ଠାନଫଲୂପଜୀୱୀ ନ କମ୍ମଫଲୂପଜୀୱୀ, କମ୍ମଫଲୂପଜୀୱୀ ନ ଉଟ୍ଠାନଫଲୂପଜୀୱୀ, ଉଟ୍ଠାନଫଲୂପଜୀୱୀ ଚେୱ କମ୍ମଫଲୂପଜୀୱୀ ଚ, ନେୱ ଉଟ୍ଠାନଫଲୂପଜୀୱୀ ନ କମ୍ମଫଲୂପଜୀୱୀ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି [ପୁ। ପ। ୧୬୭]। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ସାୱଜ୍ଜସୁତ୍ତଂ

୧୩୫। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲା [ପୁ। ପ। ୧୪୪ ଆଦଯୋ] ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସାୱଜ୍ଜୋ, ୱଜ୍ଜବହୁଲୋ, ଅପ୍ପୱଜ୍ଜୋ, ଅନୱଜ୍ଜୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାୱଜ୍ଜୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାୱଜ୍ଜେନ କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ସାୱଜ୍ଜେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ସାୱଜ୍ଜେନ ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାୱଜ୍ଜୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱଜ୍ଜବହୁଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାୱଜ୍ଜେନ ବହୁଲଂ କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅପ୍ପଂ ଅନୱଜ୍ଜେନ; ସାୱଜ୍ଜେନ ବହୁଲଂ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅପ୍ପଂ ଅନୱଜ୍ଜେନ; ସାୱଜ୍ଜେନ ବହୁଲଂ ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅପ୍ପଂ ଅନୱଜ୍ଜେନ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱଜ୍ଜବହୁଲୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପୱଜ୍ଜୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନୱଜ୍ଜେନ ବହୁଲଂ କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅପ୍ପଂ ସାୱଜ୍ଜେନ; ଅନୱଜ୍ଜେନ ବହୁଲଂ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅପ୍ପଂ ସାୱଜ୍ଜେନ; ଅନୱଜ୍ଜେନ ବହୁଲଂ ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅପ୍ପଂ ସାୱଜ୍ଜେନ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପୱଜ୍ଜୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନୱଜ୍ଜେନ କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅନୱଜ୍ଜେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଅନୱଜ୍ଜେନ ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପଠମସୀଲସୁତ୍ତଂ

୧୩୬। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲେସୁ ନ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ମିଂ ନ ପରିପୂରକାରୀ, ପଞ୍ଞାଯ ନ ପରିପୂରକାରୀ।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ମିଂ ନ ପରିପୂରକାରୀ, ପଞ୍ଞାଯ ନ ପରିପୂରକାରୀ।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ମିଂ ପରିପୂରକାରୀ, ପଞ୍ଞାଯ ନ ପରିପୂରକାରୀ।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତି, ସମାଧିସ୍ମିଂ ପରିପୂରକାରୀ, ପଞ୍ଞାଯ ପରିପୂରକାରୀ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଦୁତିଯସୀଲସୁତ୍ତଂ

୧୩୭। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ସୀଲଗରୁ

ହୋତି ନ ସୀଲାଧିପତେଯ୍ୟୋ, ନ ସମାଧିଗରୁ ହୋତି ନ ସମାଧାଧିପତେଯ୍ୟୋ, ନ ପଞ୍ଞାଗରୁ ହୋତି ନ ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟୋ।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲଗରୁ ହୋତି ସୀଲାଧିପତେଯ୍ୟୋ, ନ ସମାଧିଗରୁ ହୋତି ନ ସମାଧାଧିପତେଯ୍ୟୋ, ନ ପଞ୍ଞାଗରୁ ହୋତି ନ ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟୋ।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲଗରୁ ହୋତି ସୀଲାଧିପତେଯ୍ୟୋ, ସମାଧିଗରୁ ହୋତି ସମାଧାଧିପତେଯ୍ୟୋ, ନ ପଞ୍ଞାଗରୁ ହୋତି ନ ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟୋ।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୀଲଗରୁ ହୋତି ସୀଲାଧିପତେଯ୍ୟୋ, ସମାଧିଗରୁ ହୋତି ସମାଧାଧିପତେଯ୍ୟୋ, ପଞ୍ଞାଗରୁ ହୋତି ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ନିକଟ୍ଠସୁତ୍ତଂ

୧୩୮। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ନିକଟ୍ଠକାୟୋ ଅନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ, ଅନିକଟ୍ଠକାୟୋ ନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ, ଅନିକଟ୍ଠକାୟୋ ଚ ଅନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଚ, ନିକଟ୍ଠକାୟୋ ଚ ନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନିକଟ୍ଠକାୟୋ ହୋତି ଅନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି [ଅରଞ୍ଞେ ୱନପତ୍ଥାନି (ସୀ। ପୀ।)] ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱତି। ସୋ ତତ୍ଥ କାମୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି ୱିହିଂସାୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନିକଟ୍ଠକାୟୋ ହୋତି ଅନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନିକଟ୍ଠକାୟୋ ହୋତି ନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନହେୱ ଖୋ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱତି। ସୋ ତତ୍ଥ ନେକ୍ଖମ୍ମୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି ଅବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି ଅୱିହିଂସାୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନିକଟ୍ଠକାୟୋ ହୋତି ନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନିକଟ୍ଠକାୟୋ ଚ ହୋତି ଅନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନହେୱ ଖୋ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱତି । ସୋ ତତ୍ଥ କାମୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି ୱିହିଂସାୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନିକଟ୍ଠକାୟୋ ଚ ହୋତି ଅନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନିକଟ୍ଠକାୟୋ ଚ ହୋତି ନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଚ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱତି। ସୋ ତତ୍ଥ ନେକ୍ଖମ୍ମୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି ଅବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି ଅୱିହିଂସାୱିତକ୍କମ୍ପି ୱିତକ୍କେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନିକଟ୍ଠକାୟୋ ଚ ହୋତି ନିକଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଚ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଧମ୍ମକଥିକସୁତ୍ତଂ

୧୩୯। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମକଥିକା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ ଅପ୍ପଞ୍ଚ ଭାସତି ଅସହିତଞ୍ଚ; ପରିସା ଚସ୍ସ [ପରିସା ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ପୁ। ପ। ୧୫୬] ନ କୁସଲା ହୋତି ସହିତାସହିତସ୍ସ। ଏୱରୂପୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମକଥିକୋ ଏୱରୂପାୟ ପରିସାୟ ଧମ୍ମକଥିକୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ ଅପ୍ପଞ୍ଚ ଭାସତି ସହିତଞ୍ଚ; ପରିସା ଚସ୍ସ କୁସଲା ହୋତି ସହିତାସହିତସ୍ସ। ଏୱରୂପୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମକଥିକୋ ଏୱରୂପାୟ ପରିସାୟ ଧମ୍ମକଥିକୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ ବହୁଞ୍ଚ ଭାସତି ଅସହିତଞ୍ଚ; ପରିସା ଚସ୍ସ ନ କୁସଲା ହୋତି ସହିତାସହିତସ୍ସ। ଏୱରୂପୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମକଥିକୋ ଏୱରୂପାୟ ପରିସାୟ ଧମ୍ମକଥିକୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ ବହୁଞ୍ଚ ଭାସତି ସହିତଞ୍ଚ; ପରିସା ଚସ୍ସ କୁସଲା ହୋତି ସହିତାସହିତସ୍ସ। ଏଵରୂପୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଧମ୍ମକଥିକୋ ଏଵରୂପାଯ ପରିସାଯ ଧମ୍ମକଥିକୋତ୍ଵେଵ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମକଥିକା’’ତି। ନଵମଂ।

୧୦। ଵାଦୀସୁତ୍ତଂ

୧୪୦। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଵାଦୀ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅତ୍ଥି , ଭିକ୍ଖଵେ, ଵାଦୀ ଅତ୍ଥତୋ ପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ନୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵାଦୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ନୋ ଅତ୍ଥତୋ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵାଦୀ ଅତ୍ଥତୋ ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ଚ ପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛତି; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵାଦୀ ନେଵତ୍ଥତୋ ନୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତ୍ତାରୋ ଵାଦୀ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅନଵକାସୋ ଯଂ ଚତୂହି ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ସମନ୍ନାଗତୋ [ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅତ୍ଥତୋ ଵା ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ଵା ପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା’’ତି। ଦସମଂ।

ପୁଗ୍ଗଲଵଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସଂଯୋଜନଂ ପଟିଭାନୋ, ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୁ ଉଟ୍ଠାନଂ;

ସାଵଜ୍ଜୋ ଦ୍ଵେ ଚ ସୀଲାନି, ନିକଟ୍ଠ ଧମ୍ମ ଵାଦୀ ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୫) ୫। ଆଭାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆଭାସୁତ୍ତଂ

୧୪୧। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଭା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଚନ୍ଦାଭା, ସୂରିଯାଭା, ଅଗ୍ଗାଭା, ପଞ୍ଞାଭା – ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ଆଭା। ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମାସଂ ଚତୁନ୍ନଂ [ଚତସ୍ସନ୍ନଂ (ସ୍ୟା। କଂ।) ସଦ୍ଦନୀତିପଦମାଲା ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଆଭାନଂ ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାଭା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ପଭାସୁତ୍ତଂ

୧୪୨। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଭା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଚନ୍ଦପ୍ପଭା , ସୂରିଯପ୍ପଭା, ଅଗ୍ଗିପ୍ପଭା, ପଞ୍ଞାପଭା – ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ପଭା। ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମାସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଭାନଂ ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାପଭା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଆଲୋକସୁତ୍ତଂ

୧୪୩। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଲୋକା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଚନ୍ଦାଲୋକୋ, ସୂରିଯାଲୋକୋ, ଅଗ୍ଗାଲୋକୋ, ପଞ୍ଞାଲୋକୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଆଲୋକା। ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆଲୋକାନଂ ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାଲୋକୋ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଓଭାସସୁତ୍ତଂ

୧୪୪। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଓଭାସା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଚନ୍ଦୋଭାସୋ, ସୂରିଯୋଭାସୋ, ଅଗ୍ଗୋଭାସୋ, ପଞ୍ଞୋଭାସୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଓଭାସା। ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଓଭାସାନଂ ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞୋଭାସୋ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଜ୍ଜୋତସୁତ୍ତଂ

୧୪୫। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପଜ୍ଜୋତା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଚନ୍ଦପଜ୍ଜୋତୋ, ସୂରିଯପଜ୍ଜୋତୋ, ଅଗ୍ଗିପଜ୍ଜୋତୋ, ପଞ୍ଞାପଜ୍ଜୋତୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପଜ୍ଜୋତା। ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଜ୍ଜୋତାନଂ ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାପଜ୍ଜୋତୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପଠମକାଲସୁତ୍ତଂ

୧୪୬। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଲା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ, କାଲେନ ଧମ୍ମସାକଚ୍ଛା, କାଲେନ ସମ୍ମସନା [କାଲେନ ସମଥୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], କାଲେନ ୱିପସ୍ସନା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ କାଲା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଦୁତିଯକାଲସୁତ୍ତଂ

୧୪୭। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଲା ସମ୍ମା ଭାୱିଯମାନା ସମ୍ମା ଅନୁପରିୱତ୍ତିଯମାନା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପେନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ, କାଲେନ ଧମ୍ମସାକଚ୍ଛା, କାଲେନ ସମ୍ମସନା, କାଲେନ ୱିପସ୍ସନା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ କାଲା ସମ୍ମା ଭାୱିଯମାନା ସମ୍ମା ଅନୁପରିୱତ୍ତିଯମାନା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପେନ୍ତି।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପରିପବ୍ବତେ ଥୁଲ୍ଲଫୁସିତକେ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ତଂ ଉଦକଂ ଯଥାନିନ୍ନଂ ପୱତ୍ତମାନଂ ପବ୍ବତକନ୍ଦରପଦରସାଖା ପରିପୂରେତି; ପବ୍ବତକନ୍ଦରପଦରସାଖା ପରିପୂରା କୁସୋବ୍ଭେ ପରିପୂରେନ୍ତି; କୁସୋବ୍ଭା ପରିପୂରା ମହାସୋବ୍ଭେ ପରିପୂରେନ୍ତି; ମହାସୋବ୍ଭା ପରିପୂରା କୁନ୍ନଦିଯୋ ପରିପୂରେନ୍ତି; କୁନ୍ନଦିଯୋ ପରିପୂରା ମହାନଦିଯୋ ପରିପୂରେନ୍ତି; ମହାନଦିଯୋ ପରିପୂରା ସମୁଦ୍ଦଂ [ସମୁଦ୍ଦଂ ସାଗରଂ (ସୀ। ପୀ। କ।), ସମୁଦ୍ଦସାଗରଂ (ସ୍ୟା। କଂ।)] ପରିପୂରେନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ କାଲା ସମ୍ମା ଭାୱିଯମାନା ସମ୍ମା ଅନୁପରିୱତ୍ତିଯମାନା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପେନ୍ତୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୧୪୮। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ମୁସାୱାଦୋ, ପିସୁଣା ୱାଚା, ଫରୁସା ୱାଚା, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନୀ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସୁଚରିତସୁତ୍ତଂ

୧୪୯। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଚୀସୁଚରିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସଚ୍ଚୱାଚା, ଅପିସୁଣା ୱାଚା, ସଣ୍ହା ୱାଚା, ମନ୍ତଭାସା – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ୱଚୀସୁଚରିତାନୀ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ସାରସୁତ୍ତଂ

୧୫୦। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସୀଲସାରୋ, ସମାଧିସାରୋ, ପଞ୍ଞାସାରୋ, ୱିମୁତ୍ତିସାରୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ସାରା’’ତି। ଦସମଂ।

ଆଭାୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଆଭା ପଭା ଚ ଆଲୋକା, ଓଭାସା ଚେୱ ପଜ୍ଜୋତା;

ଦ୍ୱେ କାଲା ଚରିତା ଦ୍ୱେ ଚ, ହୋନ୍ତି ସାରେନ ତେ ଦସାତି।

ତତିଯପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

୪। ଚତୁତ୍ଥପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୬) ୧। ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ଇନ୍ଦ୍ରିଯସୁତ୍ତଂ

୧୫୧। ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନୀ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ସଦ୍ଧାବଲସୁତ୍ତଂ

୧୫୨। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ବଲାନୀ''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପଞ୍ଞାବଲସୁତ୍ତଂ

୧୫୩। ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ପଞ୍ଞାବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ, ସଙ୍ଗହବଲଂ [ସଙ୍ଗାହବଲଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ବଲାନୀ''ତି। ତତିଯଂ।

୪। ସତିବଲସୁତ୍ତଂ

୧୫୪। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ, ସଙ୍ଗହବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ବଲାନୀ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଟିସଙ୍ଖାନବଲସୁତ୍ତଂ

୧୫୫। ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ, ଭାୱନାବଲଂ, ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ, ସଙ୍ଗହବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ବଲାନୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। କପ୍ପସୁତ୍ତଂ

୧୫୬। ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, କପ୍ପସ୍ସ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଯଦା, ଭିକ୍ଖୱେ, କପ୍ପୋ ସଂୱଟ୍ଟତି, ତଂ ନ ସୁକରଂ ସଙ୍ଖାତୁଂ – ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନୀତି ୱା।

''ଯଦା, ଭିକ୍ଖୱେ, କପ୍ପୋ ସଂୱଟ୍ଟୋ ତିଟ୍ଠତି, ତଂ ନ ସୁକରଂ ସଙ୍ଖାତୁଂ – ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନୀତି ୱା।

''ଯଦା, ଭିକ୍ଖୱେ, କପ୍ପୋ ୱିୱଟ୍ଟତି, ତଂ ନ ସୁକରଂ ସଙ୍ଖାତୁଂ – ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନୀତି ୱା।

''ଯଦା, ଭିକ୍ଖୱେ, କପ୍ପୋ ୱିୱଟ୍ଟୋ ତିଟ୍ଠତି, ତଂ ନ ସୁକରଂ ସଙ୍ଖାତୁଂ – ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନୀତି ୱା, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନୀତି ୱା। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି କପ୍ପସ୍ସ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟାନୀ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ରୋଗସୁତ୍ତଂ

୧୫୭। ''ଦ୍ୱେମେ, ଭିକ୍ଖବେ, ରୋଗା। କତମେ ଦ୍ୱେ? କାୟିକୋ ଚ ରୋଗୋ ଚେତସିକୋ ଚ ରୋଗୋ। ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖବେ, ସତ୍ତା କାୟିକେନ ରୋଗେନ ଏକମ୍ପି ୱସ୍ସଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା, ଦ୍ୱେପି ୱସ୍ସାନି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା, ତୀଣିପି ୱସ୍ସାନି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା, ଚତ୍ତାରିପି ୱସ୍ସାନି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା, ପଞ୍ଚପି ୱସ୍ସାନି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା, ଦସପି ୱସ୍ସାନି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା, ୱୀସତିପି ୱସ୍ସାନି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା, ତିଂସମ୍ପି ୱସ୍ସାନି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା, ଚତ୍ତାରୀସମ୍ପି ୱସ୍ସାନି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା, ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ୱସ୍ସାନି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା, ୱସ୍ସସତମ୍ପି, ଭିୟ୍ୟୋପି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନମାନା । ତେ, ଭିକ୍ଖବେ, ସତ୍ତା ସୁଦୁଲ୍ଲଭା [ଦୁଲ୍ଲଭା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଲୋକସ୍ମିଂ ଯେ ଚେତସିକେନ ରୋଗେନ ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଜାନନ୍ତି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଖୀଣାସୱେହି।

''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖବେ, ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ରୋଗା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ମହିଚ୍ଛୋ ହୋତି ୱିଘାତୱା ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଇତରୀତରଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ। ସୋ ମହିଚ୍ଛୋ ସମାନୋ ୱିଘାତୱା ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଇତରୀତରଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ ପାପିକଂ ଇଚ୍ଛଂ ପଣିଦହତି ଅନୱଞ୍ଞପ୍ପଟିଲାଭାୟ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକପ୍ପଟିଲାଭାୟ। ସୋ ଉଟ୍ଠହତି ଘଟତି ୱାୟମତି ଅନୱଞ୍ଞପ୍ପଟିଲାଭାୟ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକପ୍ପଟିଲାଭାୟ। ସୋ ସଙ୍ଖାୟ କୁଲାନି ଉପସଙ୍କମତି, ସଙ୍ଖାୟ ନିସୀଦତି, ସଙ୍ଖାୟ ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ସଙ୍ଖାୟ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଂ ସନ୍ଧାରେତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚତ୍ତାରୋ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ରୋଗା।

''ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ନ ମହିଚ୍ଛା ଭୱିସ୍ସାମ ୱିଘାତୱନ୍ତୋ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠା ଇତରୀତରଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପ୍ପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ, ନ ପାପିକଂ ଇଚ୍ଛଂ ପଣିଦହିସ୍ସାମ ଅନୱଞ୍ଞପ୍ପଟିଲାଭାୟ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକପ୍ପଟିଲାଭାୟ, ନ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସାମ ନ ଘଟେସ୍ସାମ ନ ୱାୟମିସ୍ସାମ ଅନୱଞ୍ଞପ୍ପଟିଲାଭାୟ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକପ୍ପଟିଲାଭାୟ, ଖମା ଭୱିସ୍ସାମ ସୀତସ୍ସ ଉଣ୍ହସ୍ସ ଜିଘଚ୍ଛାୟ ପିପାସାୟ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ ଦୁରୁତ୍ତାନଂ ଦୁରାଗତାନଂ ୱଚନପଥାନଂ, ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସାରୀରିକାନଂ ୱେଦନାନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ତିବ୍ବାନଂ ଖରାନଂ କଟୁକାନଂ ଅସାତାନଂ ଅମନାପାନଂ ପାଣହରାନଂ ଅଧିୱାସକଜାତିକା ଭୱିସ୍ସାମା'ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖବେ , ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ପରିହାନିସୁତ୍ତଂ

୧୫୮। ତତ୍ର ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖବେ''ତି । ''ଆୱୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ –

''ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ପରିହାୟାମି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି'। ପରିହାନମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ରାଗୱେପୁଲ୍ଲତ୍ତଂ [ରାଗୱେପୁଲ୍ଲତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ଦୋସୱେପୁଲ୍ଲତ୍ତଂ, ମୋହୱେପୁଲ୍ଲତ୍ତଂ, ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଖୋ ପନସ୍ସ ଠାନାଠାନେସୁ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁ ନ କମତି। ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ପରିହାୟାମି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି'। ପରିହାନମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତା।

''ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ନ ପରିହାୟାମି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି'। ଅପରିହାନମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ରାଗତନୁତ୍ତଂ [ରାଗତନୁତ୍ତନଂ (କ।)], ଦୋସତନୁତ୍ତଂ, ମୋହତନୁତ୍ତଂ, ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଖୋ ପନସ୍ସ ଠାନାଠାନେସୁ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁ କମତି। ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ନ ପରିହାୟାମି କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି'। ଅପରିହାନମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତା''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଭିକ୍ଖୁନୀସୁତ୍ତଂ

୧୫୯। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ କୋସମ୍ବିୟଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ । ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଯେନୟ୍ୟୋ ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ଅୟ୍ୟସ୍ସ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦ – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମା, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଆବାଧିକିନୀ ଦୁକ୍ଖିତା ବାଳ୍ହଗିଲାନା। ସା ଅୟ୍ୟସ୍ସ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତୀ'ତି। ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେହି – 'ସାଧୁ କିର, ଭନ୍ତେ, ଅୟ୍ୟୋ ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟୋ ଯେନ ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟା'''ତି । ''ଏୱଂ, ଅୟ୍ୟେ''ତି ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ତସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁନିୟା ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଯେନାୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ

ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଇତ୍ଥନ୍ନାମା, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଆବାଧିକିନୀ ଦୁକ୍ଖିତା ବାଳ୍ହଗିଲାନା। ସା ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତି, ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେତି – 'ସାଧୁ କିର, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟୋ ଯେନ ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟା'''ତି। ଅଧିୱାସେସି ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଯେନ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟୋ ଯେନ ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱା ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ମଞ୍ଚକେ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଆହାରସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ ଆହାରଂ ନିସ୍ସାୟ। ଆହାରୋ ପହାତବ୍ବୋ। ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ ତଣ୍ହଂ ନିସ୍ସାୟ। ତଣ୍ହା ପହାତବ୍ବା। ମାନସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ ମାନଂ ନିସ୍ସାୟ। ମାନୋ ପହାତବ୍ବୋ। ମେଥୁନସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ। ମେଥୁନେ ଚ ସେତୁଘାତୋ ୱୁତ୍ତୋ ଭଗୱତା।

'''ଆହାରସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ ଆହାରଂ ନିସ୍ସାୟ। ଆହାରୋ ପହାତବ୍ବୋ'ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଭଗିନି, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି – 'ନେୱ ଦୱାୟ ନ ମଦାୟ ନ ମଣ୍ଡନାୟ ନ ୱିଭୂସନାୟ, ଯାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାୟସ୍ସ ଠିତିୟା ଯାପନାୟ ୱିହିଂସୂପରତିୟା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟାନୁଗ୍ଗହାୟ। ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି, ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି। ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚା'ତି। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଆହାରଂ ନିସ୍ସାୟ ଆହାରଂ ପଜହତି। 'ଆହାରସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ ଆହାରଂ ନିସ୍ସାୟ। ଆହାରୋ ପହାତବ୍ବୋ'ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

'''ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ ତଣ୍ହଂ ନିସ୍ସାୟ। ତଣ୍ହା ପହାତବ୍ବା'ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଭଗିନି, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ'ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'କୁଦାସ୍ସୁ ନାମ ଅହମ୍ପି ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସାମୀ'ତି! ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ତଣ୍ହଂ ନିସ୍ସାୟ ତଣ୍ହଂ ପଜହତି। 'ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ ତଣ୍ହଂ ନିସ୍ସାୟ। ତଣ୍ହା ପହାତବ୍ବା'ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

'''ମାନସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ ମାନଂ ନିସ୍ସାୟ। ମାନୋ ପହାତବ୍ବୋ'ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଭଗିନି, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଣାତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ'ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ସୋ ହି ନାମ ଆୟସ୍ମା ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସତି; କିମଙ୍ଗଂ [କିମଙ୍ଗ (ସୀ। ପୀ।) ଅ। ନି। ୫।୧୮୦; ଚୂଳୱ। ୩୩୧; ସଂ। ନି। ୫।୧୦୨୦] ପନାହ'ନ୍ତି! ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ମାନଂ ନିସ୍ସାୟ ମାନଂ ପଜହତି। 'ମାନସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ ମାନଂ ନିସ୍ସାୟ। ମାନୋ ପହାତବ୍ବୋ'ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

''ମେଥୁନସମ୍ଭୂତୋ ଅୟଂ, ଭଗିନି, କାୟୋ। ମେଥୁନେ ଚ ସେତୁଘାତୋ ୱୁତ୍ତୋ ଭଗୱତା''ତି।

ଅଥ ଖୋ ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ମଞ୍ଚକା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପାଦେସୁ ସିରସା ନିପତିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଚ୍ଚୟୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଚ୍ଚଗମା, ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ, ଯାହଂ ଏୱମକାସିଂ। ତସ୍ସା ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅୟ୍ୟୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅଚ୍ଚୟଂ ଅଚ୍ଚୟତୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ, ଆୟତିଂ ସଂୱରାୟା''ତି। ''ତଗ୍ଘ ତଂ [ତଗ୍ଘ ତ୍ୱଂ (ସୀ। ପୀ। କ।)], ଭଗିନି, ଅଚ୍ଚୟୋ ଅଚ୍ଚଗମା, ଯଥାବାଲଂ ଯଥାମୂଳ୍ହଂ ଯଥାଅକୁସଲଂ, ଯା ତ୍ୱଂ ଏୱମକାସି। ଯତୋ ଚ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଭଗିନି, ଅଚ୍ଚୟଂ ଅଚ୍ଚୟତୋ ଦିସ୍ୱା ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରୋସି, ତଂ ତେ ମୟଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମ। ୱୁଦ୍ଧି ହେସା, ଭଗିନି, ଅରିୟସ୍ସ ୱିନୟେ ଯୋ ଅଚ୍ଚୟଂ ଅଚ୍ଚୟତୋ ଦିସ୍ୱା ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରୋତି ଆୟତିଂ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ସୁଗତୱିନୟସୁତ୍ତଂ

୧୬୦। ''ସୁଗତୋ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୋକେ ତିଟ୍ଠମାନୋ ସୁଗତୱିନଯୋ ୱା ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଗତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଗତୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଗତୱିନଯୋ? ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଗତୱିନଯୋ। ଏୱଂ ସୁଗତୋ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୋକେ ତିଟ୍ଠମାନୋ ସୁଗତୱିନଯୋ ୱା ତଦସ୍ସ ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନନ୍ତି।

''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଦୁଗ୍ଗହିତଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତି ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତେହି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନେହି। ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋପି ଦୁନ୍ନଯୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଦୁବ୍ବଚା ହୋନ୍ତି ଦୋୱଚସ୍ସକରଣେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଅକ୍ଖମା ଅପ୍ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହିନୋ ଅନୁସାସନିଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ବହୁସ୍ସୁତା ଆଗତାଗମା ଧମ୍ମଧରା ୱିନଯଧରା ମାତିକାଧରା, ତେ ନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପରଂ ୱାଚେନ୍ତି। ତେସଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଛିନ୍ନମୂଲକୋ ସୁତ୍ତନ୍ତୋ ହୋତି ଅପ୍ପଟିସରଣୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ବାହୁଲିକା ହୋନ୍ତି ସାଥଲିକା, ଓକ୍କମନେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା, ପୱିୱେକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା, ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭନ୍ତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ତେସଂ ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସାପି ହୋତି ବାହୁଲିକା ସାଥଲିକା, ଓକ୍କମନେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା, ପୱିୱେକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା, ନ ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୋସାଯ ଅନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ''ତି।

''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତି ସୁନିକ୍ଖିତ୍ତେହି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନେହି। ସୁନିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋପି ସୁନଯୋ ହୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ସୁୱଚା ହୋନ୍ତି ସୋୱଚସ୍ସକରଣେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଖମା ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହିନୋ ଅନୁସାସନିଂ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ବହୁସ୍ସୁତା ଆଗତାଗମା ଧମ୍ମଧରା ୱିନଯଧରା ମାତିକାଧରା, ତେ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପରଂ ୱାଚେନ୍ତି। ତେସଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ନଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲକୋ [ଅଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲକୋ (ସ୍ୟା। କଂ।) ଅ। ନି। ୫।୧୫୬] ସୁତ୍ତନ୍ତୋ ହୋତି ସପ୍ପଟିସରଣୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ନ ବାହୁଲିକା ହୋନ୍ତି ନ ସାଥଲିକା, ଓକ୍କମନେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା, ପୱିୱେକେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା, ୱୀରିଯଂ ଆରଭନ୍ତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ତେସଂ ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସାପି ହୋତି ନ ବାହୁଲିକା ନ ସାଥଲିକା, ଓକ୍କମନେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରା, ପୱିୱେକେ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା, ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ । ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ଧମ୍ମୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଅନନ୍ତରଧାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ''ତି। ଦସମଂ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସଦ୍ଧା ପଞ୍ଞ୍ଞା, ସତି ସଙ୍ଖାନପଞ୍ଚମଂ;

କପ୍ପୋ ରୋଗୋ ପରିହାନି, ଭିକ୍ଖୁନୀ ସୁଗତେନ ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୭) ୨। ପଟିପଦାୱଗ୍ଗୋ

୧। ସଂଖିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୬୧। ''ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିପଦା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା – ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା''ତି। ପଠମଂ।

୨। ୱିତ୍ଥାରସୁତ୍ତଂ

୧୬୨। ''ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିପଦା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପକତିଯାପି ତିବ୍ବରାଗଜାତିକୋ ହୋତି, ଅଭିକ୍ଖଣଂ ରାଗଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ପକତିଯାପି ତିବ୍ବଦୋସଜାତିକୋ ହୋତି, ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଦୋସଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ପକତିଯାପି ତିବ୍ବମୋହଜାତିକୋ ହୋତି, ଅଭିକ୍ଖଣଂ ମୋହଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମୁଦୂନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ମୁଦୁତ୍ତା ଦନ୍ଧଂ ଆନନ୍ତରିଯଂ ପାପୁଣାତି ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପକତିଯାପି ତିବ୍ବରାଗଜାତିକୋ ହୋତି, ଅଭିକ୍ଖଣଂ ରାଗଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ପକତିଯାପି ତିବ୍ବଦୋସଜାତିକୋ ହୋତି, ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଦୋସଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ପକତିଯାପି ତିବ୍ବମୋହଜାତିକୋ ହୋତି , ଅଭିକ୍ଖଣଂ ମୋହଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅଧିମତ୍ତାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଖିପ୍ପଂ ଆନନ୍ତରିଯଂ ପାପୁଣାତି ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପକତିଯାପି ନ ତିବ୍ବରାଗଜାତିକୋ ହୋତି, ନାଭିକ୍ଖଣଂ ରାଗଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ପକତିଯାପି ନ ତିବ୍ବଦୋସଜାତିକୋ ହୋତି, ନାଭିକ୍ଖଣଂ ଦୋସଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ପକତିଯାପି ନ ତିବ୍ବମୋହଜାତିକୋ ହୋତି, ନାଭିକ୍ଖଣଂ ମୋହଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମୁଦୂନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ପେ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ମୁଦୁତ୍ତା ଦନ୍ଧଂ ଆନନ୍ତରିଯଂ ପାପୁଣାତି ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପକତିଯାପି ନ ତିବ୍ବରାଗଜାତିକୋ ହୋତି, ନାଭିକ୍ଖଣଂ ରାଗଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ପକତିଯାପି ନ ତିବ୍ବଦୋସଜାତିକୋ ହୋତି, ନାଭିକ୍ଖଣଂ ଦୋସଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ପକତିଯାପି ନ ତିବ୍ବମୋହଜାତିକୋ ହୋତି, ନାଭିକ୍ଖଣଂ ମୋହଜଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅଧିମତ୍ତାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ । ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଖିପ୍ପଂ ଆନନ୍ତରିଯଂ ପାପୁଣାତି ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଅସୁଭସୁତ୍ତଂ

୧୬୩। ''ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିପଦା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସୁଭାନୁପସ୍ସୀ କାଯେ ୱିହରତି, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ

[ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତିସଞ୍ଞୀ [ଅନଭିରତସଞ୍ଞୀ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)], ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ; ମରଣସଞ୍ଞା ଖୋ ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ସୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି [ସେକ୍ଖବଲାନି (ସ୍ୟା। କଂ।)] ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି – ସଦ୍ଧାବଲଂ, ହିରିବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ୱୀରିୟବଲଂ , ପଞ୍ଞାବଲଂ। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ମୁଦୂନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ମୁଦୁତ୍ତା ଦନ୍ଧଂ ଆନନ୍ତରିୟଂ ପାପୁଣାତି ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସୁଭାନୁପସ୍ସୀ କାୟେ ୱିହରତି, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତିସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ; ମରଣସଞ୍ଞା ଖୋ ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ସୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି – ସଦ୍ଧାବଲଂ…ପେ… ପଞ୍ଞାବଲଂ। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଅଧିମତ୍ତାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ…ପେ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଖିପ୍ପଂ ଆନନ୍ତରିୟଂ ପାପୁଣାତି ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ ସୁଖଞ୍ଚ କାୟେନ ପଟିସଂୱେଦେତି ଯଂ ତଂ ଅରିୟା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – 'ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ'ତି ତତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି – ସଦ୍ଧାବଲଂ…ପେ… ପଞ୍ଞାବଲଂ। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ମୁଦୂନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ…ପେ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ମୁଦୁତ୍ତା ଦନ୍ଧଂ ଆନନ୍ତରିୟଂ ପାପୁଣାତି ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା? [କଥା। ୮୧୫ ଆଦୟୋ] ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି…ପେ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିୟଂ ଝାନଂ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି – ସଦ୍ଧାବଲଂ, ହିରିବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ୱୀରିୟବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଅଧିମତ୍ତାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଖିପ୍ପଂ ଆନନ୍ତରିୟଂ ପାପୁଣାତି ଆସୱାନଂ ଖୟାୟ। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା''ତି। ତତିୟଂ।

୪। ପଠମଖମସୁତ୍ତଂ

୧୬୪। ''ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିପଦା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଅକ୍ଖମା ପଟିପଦା, ଖମା ପଟିପଦା, ଦମା ପଟିପଦା, ସମା ପଟିପଦା। କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅକ୍ଖମା ପଟିପଦା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ [ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ପଚ୍ଚକ୍କୋସତି, ରୋସନ୍ତଂ ପଟିରୋସତି, ଭଣ୍ଡନ୍ତଂ ପଟିଭଣ୍ଡତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅକ୍ଖମା ପଟିପଦା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଖମା ପଟିପଦା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ନ ପଚ୍ଚକ୍କୋସତି, ରୋସନ୍ତଂ ନ ପଟିରୋସତି, ଭଣ୍ଡନ୍ତଂ ନ ପଟିଭଣ୍ଡତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଖମା ପଟିପଦା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦମା ପଟିପଦା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ; ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି; ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ; ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାୟ ରସଂ ସାୟିତ୍ୱା… କାୟେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ; ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି ; ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ; ମନିନ୍ଦ୍ରିୟେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦମା ପଟିପଦା।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମା ପଟିପଦା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମଵିତକ୍କଂ ନାଧିଵାସେତି ପଜହତି ଵିନୋଦେତି ସମେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାଵଂ ଗମେତି; ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଵିହିଂସାଵିତକ୍କଂ… ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନାଧିଵାସେତି ପଜହତି ଵିନୋଦେତି ସମେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାଵଂ ଗମେତି। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମା ପଟିପଦା। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦୁତିଯଖମସୁତ୍ତଂ

୧୬୫। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିପଦା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଅକ୍ଖମା ପଟିପଦା, ଖମା ପଟିପଦା, ଦମା ପଟିପଦା, ସମା ପଟିପଦା।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅକ୍ଖମା ପଟିପଦା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅକ୍ଖମୋ ହୋତି ସୀତସ୍ସ ଉଣ୍ହସ୍ସ ଜିଘଚ୍ଛାଯ ପିପାସାଯ, ଡଂସମକସଵାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ ଦୁରୁତ୍ତାନଂ ଦୁରାଗତାନଂ ଵଚନପଥାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସାରୀରିକାନଂ ଵେଦନାନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ତିବ୍ବାନଂ ଖରାନଂ କଟୁକାନଂ ଅସାତାନଂ ଅମନାପାନଂ ପାଣହରାନଂ ଅନଧିଵାସକଜାତିକୋ ହୋତି। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅକ୍ଖମା ପଟିପଦା ।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଖମା ପଟିପଦା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଖମୋ ହୋତି ସୀତସ୍ସ ଉଣ୍ହସ୍ସ ଜିଘଚ୍ଛାଯ ପିପାସାଯ, ଡଂସମକସଵାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ ଦୁରୁତ୍ତାନଂ ଦୁରାଗତାନଂ ଵଚନପଥାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସାରୀରିକାନଂ ଵେଦନାନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ତିବ୍ବାନଂ ଖରାନଂ କଟୁକାନଂ ଅସାତାନଂ ଅମନାପାନଂ ପାଣହରାନଂ ଅଧିଵାସକଜାତିକୋ ହୋତି। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଖମା ପଟିପଦା।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦମା ପଟିପଦା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ଵା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି…ପେ… ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ଵା… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ଵା… ଜିଵ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ଵା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ଵା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ଵିଞ୍ଞାଯ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ; ଯତ୍ଵାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂଵୁତଂ ଵିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ଵାସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂଵରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି; ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ; ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂଵରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦମା ପଟିପଦା।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମା ପଟିପଦା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମଵିତକ୍କଂ ନାଧିଵାସେତି ପଜହତି ଵିନୋଦେତି ସମେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାଵଂ ଗମେତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାପାଦଵିତକ୍କଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଵିହିଂସାଵିତକ୍କଂ… ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନାଧିଵାସେତି ପଜହତି ଵିନୋଦେତି ସମେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାଵଂ ଗମେତି। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମା ପଟିପଦା। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଉଭଯସୁତ୍ତଂ

୧୬୬। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିପଦା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା।

‘‘ତତ୍ର , ଭିକ୍ଖଵେ, ଯାଯଂ ପଟିପଦା ଦୁକ୍ଖା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିପଦା ଉଭଯେନେଵ ହୀନା ଅକ୍ଖାଯତି। ଯମ୍ପାଯଂ ପଟିପଦା ଦୁକ୍ଖା, ଇମିନାପାଯଂ ହୀନା ଅକ୍ଖାଯତି; ଯମ୍ପାଯଂ ପଟିପଦା ଦନ୍ଧା, ଇମିନାପାଯଂ ହୀନା ଅକ୍ଖାଯତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିପଦା ଉଭଯେନେଵ ହୀନା ଅକ୍ଖାଯତି।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖଵେ, ଯାଯଂ ପଟିପଦା ଦୁକ୍ଖା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିପଦା ଦୁକ୍ଖତ୍ତା ହୀନା ଅକ୍ଖାଯତି।

‘‘ତତ୍ର , ଭିକ୍ଖଵେ, ଯାଯଂ ପଟିପଦା ସୁଖା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିପଦା ଦନ୍ଧତ୍ତା ହୀନା ଅକ୍ଖାଯତି।

‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖଵେ, ଯାଯଂ ପଟିପଦା ସୁଖା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିପଦା ଉଭଯେନେଵ ପଣୀତା ଅକ୍ଖାଯତି। ଯମ୍ପାଯଂ ପଟିପଦା ସୁଖା, ଇମିନାପାଯଂ ପଣୀତା ଅକ୍ଖାଯତି; ଯମ୍ପାଯଂ ପଟିପଦା ଖିପ୍ପା, ଇମିନାପାଯଂ ପଣୀତା ଅକ୍ଖାଯତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଟିପଦା ଉଭଯେନେଵ ପଣୀତା ଅକ୍ଖାଯତି। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତଂ

୧୬୭। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଯେନାୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି । ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଆୱୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ପଟିପଦା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା। ଇମା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା । ଇମାସଂ, ଆୱୁସୋ, ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିପଦାନଂ [ଚତସ୍ସନ୍ନଂ ପଟିପଦାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] କତମଂ ତେ ପଟିପଦଂ ଆଗମ୍ମ ଅନୁପାଦାୟ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତ’’ନ୍ତି?

‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ପଟିପଦା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା। ଇମା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା । ଇମାସଂ, ଆୱୁସୋ, ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିପଦାନଂ ଯାୟଂ ପଟିପଦା ଦୁକ୍ଖା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ଇମଂ ମେ ପଟିପଦଂ ଆଗମ୍ମ ଅନୁପାଦାୟ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସାରିପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୧୬୮। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଯେନାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ପଟିପଦା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା। ଇମା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା। ଇମାସଂ, ଆୱୁସୋ, ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିପଦାନଂ କତମଂ ତେ ପଟିପଦଂ ଆଗମ୍ମ ଅନୁପାଦାୟ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତ’’ନ୍ତି?

‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଆୱୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ପଟିପଦା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞା, ସୁଖା ପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା। ଇମା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା। ଇମାସଂ, ଆୱୁସୋ, ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିପଦାନଂ ଯାୟଂ ପଟିପଦା ସୁଖା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା, ଇମଂ ମେ ପଟିପଦଂ ଆଗମ୍ମ ଅନୁପାଦାୟ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସସଙ୍ଖାରସୁତ୍ତଂ

୧୬୯। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ହୋତି। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ହୋତି। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ହୋତି। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସୁଭାନୁପସ୍ସୀ କାୟେ ୱିହରତି, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତିସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ। ମରଣସଞ୍ଞା ଖୋ ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ସୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି – ସଦ୍ଧାବଲଂ, ହିରିବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ୱୀରିୟବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ । ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଅଧିମତ୍ତାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାୟୀ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅସୁଭାନୁପସ୍ସୀ କାୟେ ୱିହରତି, ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତିସଞ୍ଞୀ, ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ। ମରଣସଞ୍ଞା ଖୋ ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ସୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି – ସଦ୍ଧାବଲଂ, ହିରିବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ୱୀରିୟବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ମୁଦୂନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ମୁଦୁତ୍ତା କାୟସ୍ସ ଭେଦା

ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତି – ସଦ୍ଧାବଲଂ…ପେ… ପଞ୍ଞାବଲଂ। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅଧିମତ୍ତାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ…ପେ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ସେଖବଲାନି ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତି – ସଦ୍ଧାବଲଂ, ହିରିବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ। ତସ୍ସିମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି…ପେ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସୋ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ମୁଦୁତ୍ତା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯୀ ହୋତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଯୁଗନଦ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୧୭୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ କୋସମ୍ବିଯଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖୱେ''ତି। ''ଆୱୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏତଦୱୋଚ –

''ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ମମ ସନ୍ତିକେ ଅରହତ୍ତପତ୍ତିଂ [ଅରହତ୍ତପତ୍ତଂ (କ।) ପଟି। ମ। ୨।୧ ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେପି] ବ୍ଯାକରୋତି, ସବ୍ବୋ ସୋ ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି, ଏତେସଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନ।

''କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସମଥପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେତି। ତସ୍ସ ସମଥପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱଯତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଂଯୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସମଥଂ ଭାୱେତି। ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସମଥଂ ଭାୱଯତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି । ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଂଯୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି। ତସ୍ସ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱଯତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଂଯୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଧମ୍ମୁଦ୍ଧଚ୍ଚୱିଗ୍ଗହିତଂ ମାନସଂ ହୋତି। ହୋତି ସୋ, ଆୱୁସୋ, ସମଯୋ ଯଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ସନ୍ନିସୀଦତି ଏକୋଦି ହୋତି ସମାଧିଯତି। ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଂଯୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

''ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ମମ ସନ୍ତିକେ ଅରହତ୍ତପତ୍ତିଂ ବ୍ଯାକରୋତି, ସବ୍ବୋ ସୋ ଇମେହି ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି, ଏତେସଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନା''ତି। ଦସମଂ।

ପଟିପଦାୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସଂଖିତ୍ତଂ ୱିହାରାସୁଭଂ, ଦ୍ୱେ ଖମା ଉଭଯେନ ଚ;

ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସସଙ୍ଘାରଂ ଯୁଗନଦ୍ଧେନ ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୮) ୩। ସଞ୍ଚେତନିୟୱଗ୍ଗୋ

୧। ଚେତନାସୁତ୍ତଂ

୧୭୧।[କଥା। ୫୩୯] ''କାଯେ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତି କାଯସଞ୍ଚେତନାହେତୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ। ୱାଚାଯ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତି ୱଚୀସଞ୍ଚେତନାହେତୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ। ମନେ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତି ମନୋସଞ୍ଚେତନାହେତୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯାୱ।

''ସାମଂ ୱା ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ। ପରେ ୱାସ୍ସ [ପରେ ୱା ତସ୍ସ (କ।)] ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ। ସମ୍ପଜାନୋ ୱା ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ। ଅସମ୍ପଜାନୋ ୱା ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ।

''ସାମଂ ୱା ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ; ପରେ ୱାସ୍ସ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ , ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି; ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ; ସମ୍ପଜାନୋ ୱା ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ; ଅସମ୍ପଜାନୋ ୱା ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ।

''ସାମଂ ୱା ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ; ପରେ ୱାସ୍ସ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ; ସମ୍ପଜାନୋ ୱା ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ; ଅସମ୍ପଜାନୋ ୱା ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ।

''ଇମେସୁ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେସୁ ଅୱିଜ୍ଜା ଅନୁପତିତା, ଅୱିଜ୍ଜାଯତ୍ୱେୱ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ସୋ କାଯୋ ନ ହୋତି ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ, ସା ୱାଚା ନ ହୋତି ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ, ସୋ ମନୋ ନ ହୋତି ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ, ଖେତ୍ତଂ ତଂ [ୱତ୍ଥୁଂ ତଂ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ନ ହୋତି…ପେ… ୱତ୍ଥୁଂ ତଂ ନ ହୋତି…ପେ… ଆଯତନଂ ତଂ ନ ହୋତି…ପେ… ଅଧିକରଣଂ ତଂ ନ ହୋତି ଯଂପଚ୍ଚଯାସ୍ସ ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି।

''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ, ଯସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା କମତି, ନୋ ପରସଞ୍ଚେତନା। ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ, ଯସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ପରସଞ୍ଚେତନା କମତି, ନୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା। ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ, ଯସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା ଚ କମତି ପରସଞ୍ଚେତନା ଚ। ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ, ଯସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ନେୱତ୍ତସଞ୍ଚେତନା କମତି, ନୋ ପରସଞ୍ଚେତନା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭା''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଇମସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନାମି – 'ତତ୍ର, ଭନ୍ତେ, ଯ୍ୱାଯଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ ଯସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା କମତି ନୋ ପରସଞ୍ଚେତନା, ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନାହେତୁ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହା କାଯା ଚୁତି ହୋତି। ତତ୍ର, ଭନ୍ତେ, ଯ୍ୱାଯଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ ଯସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ପରସଞ୍ଚେତନା କମତି ନୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା, ପରସଞ୍ଚେତନାହେତୁ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହା କାଯା ଚୁତି ହୋତି। ତତ୍ର, ଭନ୍ତେ, ଯ୍ୱାଯଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ ଯସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା ଚ କମତି ପରସଞ୍ଚେତନା ଚ, ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା ଚ ପରସଞ୍ଚେତନା ଚ ହେତୁ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହା କାଯା ଚୁତି ହୋତି। ତତ୍ର, ଭନ୍ତେ, ଯ୍ୱାଯଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ ଯସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ନେୱ ଅତ୍ତସଞ୍ଚେତନା କମତି ନୋ ପରସଞ୍ଚେତନା, କତମେ ତେନ ଦେୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବା'''ତି? ''ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନୂପଗା, ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେୱା ତେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବା''ତି।

''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ତମ୍ହା କାଯା ଚୁତା ଆଗାମିନୋ ହୋନ୍ତି ଆଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ? କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ତମ୍ହା କାଯା ଚୁତା ଅନାଗାମିନୋ ହୋନ୍ତି ଅନାଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତ''ନ୍ତି? ''ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅପ୍ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ସୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ

ତଦସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି; ତତ୍ଥ ଠିତୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତବ୍ବହୁଲୱିହାରୀ ଅପରିହୀନୋ କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନୂପଗାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଆଗାମୀ ହୋତି ଆଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ।

‘‘ଇଧ ପନ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ପହୀନାନି ହୋନ୍ତି, ସୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ତଦସ୍ସାଦେତି, ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି; ତତ୍ଥ ଠିତୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତବ୍ବହୁଲୱିହାରୀ ଅପରିହୀନୋ କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନୂପଗାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅନାଗାମୀ ହୋତି ଅନାଗନ୍ତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ।

‘‘ଅଯଂ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ତମ୍ହା କାଯା ଚୁତା ଆଗାମିନୋ ହୋନ୍ତି ଆଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତଂ। ଅଯଂ ପନ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ତମ୍ହା କାଯା ଚୁତା ଅନାଗାମିନୋ ହୋନ୍ତି ଅନାଗନ୍ତାରୋ ଇତ୍ଥତ୍ତ’’ନ୍ତି। ପଠମଂ।

୨। ୱିଭତ୍ତିସୁତ୍ତଂ

୧୭୨। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତି। ‘‘ଆୱୁସୋ’’ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଅଦ୍ଧମାସୂପସମ୍ପନ୍ନେନ ମେ, ଆୱୁସୋ, ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା ସଚ୍ଛିକତା ଓଧିସୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସୋ। ତମହଂ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞାପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି। ଯସ୍ସ ଖୋ ପନସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା, ସୋ ମଂ ପଞ୍ହେନ। ଅହଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ ନୋ ସତ୍ଥା ଯୋ ନୋ ଧମ୍ମାନଂ ସୁକୁସଲୋ।

‘‘ଅଦ୍ଧମାସୂପସମ୍ପନ୍ନେନ ମେ, ଆୱୁସୋ, ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା ସଚ୍ଛିକତା ଓଧିସୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସୋ। ତମହଂ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞାପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି। ଯସ୍ସ ଖୋ ପନସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା, ସୋ ମଂ ପଞ୍ହେନ। ଅହଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ ନୋ ସତ୍ଥା ଯୋ ନୋ ଧମ୍ମାନଂ ସୁକୁସଲୋ।

‘‘ଅଦ୍ଧମାସୂପସମ୍ପନ୍ନେନ ମେ, ଆୱୁସୋ, ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା ସଚ୍ଛିକତା ଓଧିସୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସୋ। ତମହଂ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞାପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି। ଯସ୍ସ ଖୋ ପନସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା, ସୋ ମଂ ପଞ୍ହେନ। ଅହଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ ନୋ ସତ୍ଥା ଯୋ ନୋ ଧମ୍ମାନଂ ସୁକୁସଲୋ।

‘‘ଅଦ୍ଧମାସୂପସମ୍ପନ୍ନେନ ମେ, ଆୱୁସୋ, ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା ସଚ୍ଛିକତା ଓଧିସୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସୋ। ତମହଂ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞାପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି। ଯସ୍ସ ଖୋ ପନସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା, ସୋ ମଂ ପଞ୍ହେନ। ଅହଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ ନୋ ସତ୍ଥା ଯୋ ନୋ ଧମ୍ମାନଂ ସୁକୁସଲୋ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ମହାକୋଟ୍ଠିକସୁତ୍ତଂ

୧୭୩। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକୋଟ୍ଠିକୋ ଯେନାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକୋଟ୍ଠିକୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’’ତି?

‘‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘ଛନ୍ନଂ , ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’’ତି?

‘‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥି ଚ ନତ୍ଥି ଚ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’’ତି?

‘‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନେୱତ୍ଥି ନୋ ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’’ତି?

‘‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥି ଚ ନତ୍ଥି ଚ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନେୱତ୍ଥି ନୋ ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି। ଯଥା କଥଂ ପନ, ଆୱୁସୋ, ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ’’ତି?

‘‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ୱଦଂ ଅପ୍ପପଞ୍ଚଂ ପପଞ୍ଚେତି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ୱଦଂ ଅପ୍ପପଞ୍ଚଂ ପପଞ୍ଚେତି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥି ଚ ନତ୍ଥି ଚ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ୱଦଂ ଅପ୍ପପଞ୍ଚଂ ପପଞ୍ଚେତି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନେୱତ୍ଥି ନୋ ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ୱଦଂ ଅପ୍ପପଞ୍ଚଂ ପପଞ୍ଚେତି। ଯାୱତା, ଆୱୁସୋ, ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଗତି ତାୱତା ପପଞ୍ଚସ୍ସ ଗତି; ଯାୱତା ପପଞ୍ଚସ୍ସ ଗତି ତାୱତା ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଗତି। ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ପପଞ୍ଚନିରୋଧୋ ପପଞ୍ଚୱୂପସମୋ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଆନନ୍ଦସୁତ୍ତଂ

୧୭୪। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନାଯସ୍ମା ମହାକୋଟ୍ଠିକୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତା ମହାକୋଟ୍ଠିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକୋଟ୍ଠିକଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’’ତି?

‘‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’’ତି?

‘‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥି ଚ ନତ୍ଥି ଚ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’’ତି?

‘‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନେୱତ୍ଥି ନୋ ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’’ତି?

‘‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି।

‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥି ଚ ନତ୍ଥି ଚ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନେୱତ୍ଥି ନୋ ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ମା ହେୱଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି । ଯଥା କଥଂ ପନାୱୁସୋ, ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ’’ତି?

‘‘‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ୱଦଂ ଅପ୍ପପଞ୍ଚଂ ପପଞ୍ଚେତି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ୱଦଂ ଅପ୍ପପଞ୍ଚଂ ପପଞ୍ଚେତି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ଅତ୍ଥି ଚ ନତ୍ଥି ଚ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ୱଦଂ ଅପ୍ପପଞ୍ଚଂ ପପଞ୍ଚେତି। ‘ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ନେୱତ୍ଥି ନୋ ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀ’ତି, ଇତି ୱଦଂ ଅପ୍ପପଞ୍ଚଂ ପପଞ୍ଚେତି। ଯାୱତା, ଆୱୁସୋ, ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଗତି ତାୱତା ପପଞ୍ଚସ୍ସ ଗତି । ଯାୱତା ପପଞ୍ଚସ୍ସ ଗତି ତାୱତା ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଗତି। ଛନ୍ନଂ, ଆୱୁସୋ, ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା ପପଞ୍ଚନିରୋଧୋ ପପଞ୍ଚୱୂପସମୋ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଉପୱାଣସୁତ୍ତଂ

୧୭୫। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଉପୱାଣୋ ଯେନାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଉପୱାଣୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ୱିଜ୍ଜାଯନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’’ତି?

‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘କିଂ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଚରଣେନନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’’ତି?

‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘କିଂ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ୱିଜ୍ଜାଚରଣେନନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’’ତି?

‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘କିଂ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱିଜ୍ଜାଚରଣେନନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’’ତି?

‘‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’’।

‘‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ୱିଜ୍ଜାଯନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି। ‘କିଂ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଚରଣେନନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି। ‘କିଂ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ୱିଜ୍ଜାଚରଣେନନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି। ‘କିଂ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱିଜ୍ଜାଚରଣେନନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’ତି, ଇତି ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ – ‘ନୋ ହିଦଂ, ଆୱୁସୋ’ତି ୱଦେସି। ଯଥା କଥଂ ପନାୱୁସୋ, ଅନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’’ତି?

‘‘ୱିଜ୍ଜାଯ ଚେ, ଆୱୁସୋ, ଅନ୍ତକରୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ସଉପାଦାନୋୱ ସମାନୋ ଅନ୍ତକରୋ ଅଭୱିସ୍ସ। ଚରଣେନ ଚେ, ଆୱୁସୋ, ଅନ୍ତକରୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ସଉପାଦାନୋୱ ସମାନୋ ଅନ୍ତକରୋ ଅଭୱିସ୍ସ। ୱିଜ୍ଜାଚରଣେନ ଚେ, ଆୱୁସୋ, ଅନ୍ତକରୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ସଉପାଦାନୋୱ ସମାନୋ ଅନ୍ତକରୋ ଅଭୱିସ୍ସ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱିଜ୍ଜାଚରଣେନ ଚେ, ଆୱୁସୋ, ଅନ୍ତକରୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅନ୍ତକରୋ ଅଭୱିସ୍ସ। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ହି, ଆୱୁସୋ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱିଜ୍ଜାଚରଣେନ। ଚରଣୱିପନ୍ନୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଯଥାଭୂତଂ ନ ଜାନାତି ନ ପସ୍ସତି। ଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି। ଯଥାଭୂତଂ ଜାନଂ ପସ୍ସଂ ଅନ୍ତକରୋ ହୋତୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଆଯାଚନସୁତ୍ତଂ

୧୭୬। ''ସଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ସମ୍ମା ଆଯାଚମାନୋ ଆଯାଚେଯ୍ୟ – 'ତାଦିସୋ ହୋମି ଯାଦିସା ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା'ତି [ଅ। ନି। ୨। ୧୩୧ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଆଗତଂ]। ଏସା, ଭିକ୍ଖୱେ , ତୁଲା ଏତଂ ପମାଣଂ ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ, ଯଦିଦଂ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା।

''ସଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଏୱଂ ସମ୍ମା ଆଯାଚମାନା ଆଯାଚେଯ୍ୟ – 'ତାଦିସା ହୋମି ଯାଦିସା ଖେମା ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଚା'ତି। ଏସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁଲା ଏତଂ ପମାଣଂ ମମ ସାୱିକାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ, ଯଦିଦଂ ଖେମା ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଚ।

''ସଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସକୋ ଏୱଂ ସମ୍ମା ଆଯାଚମାନୋ ଆଯାଚେଯ୍ୟ – 'ତାଦିସୋ ହୋମି ଯାଦିସୋ ଚିତ୍ତୋ ଚ ଗହପତି ହତ୍ଥକୋ ଚ ଆଳୱକୋ'ତି। ଏସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁଲା ଏତଂ ପମାଣଂ ମମ ସାୱକାନଂ ଉପାସକାନଂ, ଯଦିଦଂ ଚିତ୍ତୋ ଚ ଗହପତି ହତ୍ଥକୋ ଚ ଆଳୱକୋ।

''ସଦ୍ଧା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାସିକା ଏୱଂ ସମ୍ମା ଆଯାଚମାନା ଆଯାଚେଯ୍ୟ – 'ତାଦିସା ହୋମି ଯାଦିସା ଖୁଜ୍ଜୁତ୍ତରା ଚ ଉପାସିକା ୱେଳୁକଣ୍ଡକିଯା ଚ ନନ୍ଦମାତା'ତି। ଏସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁଲା ଏତଂ ପମାଣଂ ମମ ସାୱିକାନଂ ଉପାସିକାନଂ, ଯଦିଦଂ ଖୁଜ୍ଜୁତ୍ତରା ଚ ଉପାସିକା ୱେଳୁକଣ୍ଡକିଯା ଚ ନନ୍ଦମାତା''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ରାହୁଲସୁତ୍ତଂ

୧୭୭। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ରାହୁଲୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଯା ଚ, ରାହୁଲ , ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ପଥୱୀଧାତୁ ଯା ଚ ବାହିରା ପଥୱୀଧାତୁ, ପଥୱୀଧାତୁରେୱେସା। 'ତଂ ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି, ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ପଥୱୀଧାତୁଯା ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ପଥୱୀଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତି।

''ଯା ଚ, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ଆପୋଧାତୁ ଯା ଚ ବାହିରା ଆପୋଧାତୁ , ଆପୋଧାତୁରେୱେସା। 'ତଂ ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି, ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ଆପୋଧାତୁଯା ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ଆପୋଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତି।

''ଯା ଚ, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ତେଜୋଧାତୁ ଯା ଚ ବାହିରା ତେଜୋଧାତୁ, ତେଜୋଧାତୁରେୱେସା। 'ତଂ ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି, ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ତେଜୋଧାତୁଯା ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ତେଜୋଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତି।

''ଯା ଚ, ରାହୁଲ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ୱାଯୋଧାତୁ ଯା ଚ ବାହିରା ୱାଯୋଧାତୁ, ୱାଯୋଧାତୁରେୱେସା। 'ତଂ ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି, ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ୱାଯୋଧାତୁଯା ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ୱାଯୋଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତି।

''ଯତୋ ଖୋ, ରାହୁଲ, ଭିକ୍ଖୁ ଇମାସୁ ଚତୂସୁ ଧାତୂସୁ ନେୱତ୍ତାନଂ ନ ଅତ୍ତନିଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ରାହୁଲ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛି ତଣ୍ହଂ, ୱିୱତ୍ତଯି ସଂଯୋଜନଂ, ସମ୍ମା ମାନାଭିସମଯା ଅନ୍ତମକାସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଜମ୍ବାଲୀସୁତ୍ତଂ

୧୭୮। ''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ସକ୍କାଯନିରୋଧଂ ମନସି କରୋତି। ତସ୍ସ ସକ୍କାଯନିରୋଧଂ ମନସି କରୋତୋ ସକ୍କାଯନିରୋଧେ ଚିତ୍ତଂ ନ

ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନପ୍ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ [ତସ୍ସ ଖୋ ଏତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।), ଏୱଂ ଖୋ ତସ୍ସ (?) ''ଏୱଂ ହି ତସ୍ସା ଭିକ୍ଖୱେ ଜମ୍ବାଲିୟା''ତି ପାଠୋ ୱିୟ], ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ସକ୍କାୟନିରୋଧୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ଲେପଗତେନ [ଲସଗତେନ (ସୀ। ପୀ।)] ହତ୍ଥେନ ସାଖଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ତସ୍ସ ସୋ ହତ୍ଥୋ ସଜ୍ଜେୟ୍ୟପି ଗଣ୍ହେୟ୍ୟପି [ଗୟ୍ହେୟ୍ୟପି (?)] ବଜ୍ଝେୟ୍ୟପି [ଖଜ୍ଜେୟ୍ୟପି (ସୀ।)]; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ସକ୍କାୟନିରୋଧଂ ମନସି କରୋତି। ତସ୍ସ ସକ୍କାୟନିରୋଧଂ ମନସି କରୋତୋ ସକ୍କାୟନିରୋଧେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନପ୍ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ସକ୍କାୟନିରୋଧୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ।

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ସକ୍କାୟନିରୋଧଂ ମନସି କରୋତି । ତସ୍ସ ସକ୍କାୟନିରୋଧଂ ମନସି କରୋତୋ ସକ୍କାୟନିରୋଧେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସକ୍କାୟନିରୋଧୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ସୁଦ୍ଧେନ ହତ୍ଥେନ ସାଖଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ତସ୍ସ ସୋ ହତ୍ଥୋ ନେୱ ସଜ୍ଜେୟ୍ୟ ନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ବଜ୍ଝେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ସକ୍କାୟନିରୋଧଂ ମନସି କରୋତି। ତସ୍ସ ସକ୍କାୟନିରୋଧଂ ମନସି କରୋତୋ ସକ୍କାୟନିରୋଧେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସକ୍କାୟନିରୋଧୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ।

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦଂ ମନସି କରୋତି। ତସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦଂ ମନସି କରୋତୋ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନପ୍ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜମ୍ବାଲୀ ଅନେକୱସ୍ସଗଣିକା। ତସ୍ସା ପୁରିସୋ ଯାନି ଚେୱ ଆୟମୁଖାନି ତାନି ପିଦହେୟ୍ୟ, ଯାନି ଚ ଅପାୟମୁଖାନି ତାନି ୱିୱରେୟ୍ୟ, ଦେୱୋ ଚ ନ ସମ୍ମା ଧାରଂ ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ଏୱଞ୍ହି ତସ୍ସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜମ୍ବାଲିୟା ନ ଆଳିପ୍ପଭେଦୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦଂ ମନସି କରୋତି। ତସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦଂ ମନସି କରୋତୋ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନପ୍ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ।

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦଂ ମନସି କରୋତି। ତସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦଂ ମନସି କରୋତୋ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜମ୍ବାଲୀ ଅନେକୱସ୍ସଗଣିକା। ତସ୍ସା ପୁରିସୋ ଯାନି ଚେୱ ଆୟମୁଖାନି ତାନି ୱିୱରେୟ୍ୟ, ଯାନି ଚ ଅପାୟମୁଖାନି ତାନି ପିଦହେୟ୍ୟ, ଦେୱୋ ଚ ସମ୍ମା ଧାରଂ ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ଏୱଞ୍ହି ତସ୍ସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜମ୍ବାଲିୟା ଆଳିପ୍ପଭେଦୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦଂ ମନସି କରୋତି। ତସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦଂ ମନସି କରୋତୋ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ପସୀଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଖୋ ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅୱିଜ୍ଜାପ୍ପଭେଦୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ । ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ନିବ୍ବାନସୁତ୍ତଂ

୧୭୯। ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସାରଣୀୟଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କୋ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚୟୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନ ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତୀ''ତି?

''ଇଧାୱୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ସତ୍ତା ଇମା ହାନଭାଗିୟା ସଞ୍ଞାତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନନ୍ତି, ଇମା ଠିତିଭାଗିୟା ସଞ୍ଞାତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନନ୍ତି, ଇମା ୱିସେସଭାଗିୟା ସଞ୍ଞାତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନନ୍ତି, ଇମା ନିବ୍ବେଧଭାଗିୟା ସଞ୍ଞାତି ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନନ୍ତି। ଅୟଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ହେତୁ ଅୟଂ ପଚ୍ଚୟୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନ ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତୀ''ତି।

''କୋ ପନାୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚୟୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତୀ''ତି? ''ଇଧାୱୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ସତ୍ତା ଇମା ହାନଭାଗିୟା ସଞ୍ଞାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନନ୍ତି, ଇମା ଠିତିଭାଗିୟା ସଞ୍ଞାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନନ୍ତି, ଇମା ୱିସେସଭାଗିୟା ସଞ୍ଞାତି ଯଥାଭୂତଂ

ପଜାନନ୍ତି, ଇମା ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯା ସଞ୍ଞାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନନ୍ତି। ଅଯଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତୀ''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ମହାପଦେସସୁତ୍ତଂ

୧୮୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଭୋଗନଗରେ ୱିହରତି ଆନନ୍ଦଚେତିଯେ [ଆନନ୍ଦେ ଚେତିଯେ (ଦୀ। ନି। ୨।୧୮୬) ମହାୱ। ୩୦୩ ପନ ଅଞ୍ଞଥା ଆଗତଂ]। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାପଦେସେ ଦେସେସ୍ସାମି, ତଂ ସୁଣାଥ , ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''କତମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଯଂ ୱିନଯୋ, ଇଦଂ ସତ୍ଥୁସାସନ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ତାନି ପଦବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବାନି [ଓସାରେତବ୍ବାନି], ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି। ତାନି ଚେ ସୁତ୍ତେ ଓତାରିଯମାନାନି [ଓସାରିଯମାନାନି] ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସିଯମାନାନି ନ ଚେୱ ସୁତ୍ତେ ଓତରନ୍ତି [ଓସରନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୮୮)] ନ ୱିନଯେ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ଅଦ୍ଧା, ଇଦଂ ନ ଚେୱ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ; ଇମସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୁଗ୍ଗହିତ'ନ୍ତି। ଇତି ହେତଂ [ଇତି ହିଦଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଛଡ୍ଡେଯ୍ଯାଥ।

[ଏତ୍ତକୋ ପାଠୋ ଦୀଘନିକାଯେ ନ ଦିସ୍ସତି, ପେଯ୍ଯାଲମୁଖେନ ଦସ୍ସିତୋ ଭୱେଯ୍ଯ] ''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ସମ୍ମୁଖା ମେତଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତୋ ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଯଂ ୱିନଯୋ, ଇଦଂ ସତ୍ଥୁସାସନ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ତାନି ପଦବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବାନି, ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି [ଏତ୍ତକୋ ପାଠୋ ଦୀଘନିକାଯେ ନ ଦିସ୍ସତି, ପେଯ୍ଯାଲମୁଖେନ ଦସ୍ସିତୋ ଭୱେଯ୍ଯ]। ତାନି ଚେ ସୁତ୍ତେ ଓତାରିଯମାନାନି ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସିଯମାନାନି ସୁତ୍ତେ ଚେୱ ଓତରନ୍ତି ୱିନଯେ ଚ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ଅଦ୍ଧା, ଇଦଂ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ; ଇମସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୁଗ୍ଗହିତ'ନ୍ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମଂ ମହାପଦେସଂ ଧାରେଯ୍ଯାଥ।

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଆୱାସେ ସଙ୍ଘୋ ୱିହରତି ସଥେରୋ ସପାମୋକ୍ଖୋ। ତସ୍ସ ମେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଯଂ ୱିନଯୋ, ଇଦଂ ସତ୍ଥୁସାସନ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ତାନି ପଦବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବାନି, ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି। ତାନି ଚେ ସୁତ୍ତେ ଓତାରିଯମାନାନି ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସିଯମାନାନି ନ ଚେୱ ସୁତ୍ତେ ଓତରନ୍ତି ନ ୱିନଯେ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ଅଦ୍ଧା, ଇଦଂ ନ ଚେୱ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ; ତସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦୁଗ୍ଗହିତ'ନ୍ତି। ଇତି ହେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛଡ୍ଡେଯ୍ଯାଥ।

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଆୱାସେ ସଙ୍ଘୋ ୱିହରତି ସଥେରୋ ସପାମୋକ୍ଖୋ। ତସ୍ସ ମେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଯଂ ୱିନଯୋ, ଇଦଂ ସତ୍ଥୁସାସନ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ତାନି ପଦବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବାନି, ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି। ତାନି ଚେ ସୁତ୍ତେ ଓତାରିଯମାନାନି, ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସିଯମାନାନି ସୁତ୍ତେ ଚେୱ ଓତରନ୍ତି ୱିନଯେ ଚ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ଅଦ୍ଧା, ଇଦଂ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ; ତସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସୁଗ୍ଗହିତ'ନ୍ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯଂ ମହାପଦେସଂ ଧାରେଯ୍ଯାଥ।

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ଯ – 'ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଆୱାସେ ସମ୍ବହୁଲା ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ୱିହରନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତା ଆଗତାଗମା ଧମ୍ମଧରା ୱିନଯଧରା ମାତିକାଧରା। ତେସଂ ମେ ଥେରାନଂ ସମ୍ମୁଖା ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଯଂ ୱିନଯୋ, ଇଦଂ ସତ୍ଥୁସାସନ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ତାନି ପଦବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବାନି, ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି। ତାନି ଚେ ସୁତ୍ତେ ଓତାରିଯମାନାନି ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସିଯମାନାନି ନ ଚେୱ ସୁତ୍ତେ ଓତରନ୍ତି ନ ୱିନଯେ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ଅଦ୍ଧା, ଇଦଂ ନ ଚେୱ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ; ତେସଞ୍ଚ ଥେରାନଂ ଦୁଗ୍ଗହିତ'ନ୍ତି। ଇତି ହେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛଡ୍ଡେଯ୍ଯାଥ।

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଆୱାସେ ସମ୍ବହୁଲା ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ୱିହରନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତା ଆଗତାଗମା ଧମ୍ମଧରା ୱିନଯଧରା ମାତିକାଧରା। ତେସଂ ମେ ଥେରାନଂ ସମ୍ମୁଖା ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଯଂ ୱିନଯୋ, ଇଦଂ ସତ୍ଥୁସାସନ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ତାନି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବାନି, ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି। ତାନି ଚେ ସୁତ୍ତେ ଓତାରିଯମାନାନି ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସିଯମାନାନି ସୁତ୍ତେ ଚେୱ ଓତରନ୍ତି ୱିନଯେ ଚ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ଅଦ୍ଧା, ଇଦଂ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ; ତେସଞ୍ଚ ଥେରାନଂ ସୁଗ୍ଗହିତ'ନ୍ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯଂ ମହାପଦେସଂ ଧାରେୟ୍ୟାଥ।

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଆୱାସେ ଏକୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରତି ବହୁସ୍ସୁତୋ ଆଗତାଗମୋ ଧମ୍ମଧରୋ ୱିନଯଧରୋ ମାତିକାଧରୋ। ତସ୍ସ ମେ ଥେରସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଯଂ ୱିନଯୋ, ଇଦଂ ସତ୍ଥୁସାସନ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ତାନି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବାନି, ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି। ତାନି ଚେ ସୁତ୍ତେ ଓତାରିଯମାନାନି ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସିଯମାନାନି ନ ଚେୱ ସୁତ୍ତେ ଓତରନ୍ତି ନ ୱିନଯେ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ଅଦ୍ଧା, ଇଦଂ ନ ଚେୱ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ; ତସ୍ସ ଚ ଥେରସ୍ସ ଦୁଗ୍ଗହିତ'ନ୍ତି। ଇତି ହେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛଡ୍ଡେୟ୍ୟାଥ।

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଆୱାସେ ଏକୋ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରତି ବହୁସ୍ସୁତୋ ଆଗତାଗମୋ ଧମ୍ମଧରୋ ୱିନଯଧରୋ ମାତିକାଧରୋ। ତସ୍ସ ମେ ଥେରସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ – ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଯଂ ୱିନଯୋ, ଇଦଂ ସତ୍ଥୁସାସନ'ନ୍ତି। ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭାସିତଂ ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବଂ ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଂ। ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ତାନି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବାନି, ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି। ତାନି ଚେ ସୁତ୍ତେ ଓତାରିଯମାନାନି ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସିଯମାନାନି ସୁତ୍ତେ ଚେୱ ଓତରନ୍ତି ୱିନଯେ ଚ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ – 'ଅଦ୍ଧା, ଇଦଂ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ; ତସ୍ସ ଚ ଥେରସ୍ସ ସୁଗ୍ଗହିତ'ନ୍ତି। ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥଂ ମହାପଦେସଂ ଧାରେୟ୍ୟାଥ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସା''ତି। ଦସମଂ।

ସଞ୍ଚେତନିଯୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଚେତନା ୱିଭତ୍ତି କୋଟ୍ଠିକୋ, ଆନନ୍ଦୋ ଉପୱାଣପଞ୍ଚମଂ;

ଆଯାଚନ-ରାହୁଲ-ଜମ୍ବାଲୀ, ନିବ୍ବାନଂ ମହାପଦେସେନାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୧୯) ୪। ବ୍ରାହ୍ମଣୱଗ୍ଗୋ

୧। ୟୋଧାଜୀୱସୁତ୍ତଂ

୧୮୧। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ୟୋଧାଜୀୱୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟୋଧାଜୀୱୋ ଠାନକୁସଲୋ ଚ ହୋତି, ଦୂରେପାତୀ ଚ, ଅକ୍ଖଣୱେଧୀ ଚ, ମହତୋ ଚ କାୟସ୍ସ ପଦାଲେତା। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ୟୋଧାଜୀୱୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି ପାହୁନେୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀୟୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଠାନକୁସଲୋ ଚ ହୋତି, ଦୂରେପାତୀ ଚ, ଅକ୍ଖଣୱେଧୀ ଚ, ମହତୋ ଚ କାୟସ୍ସ ପଦାଲେତା।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଦୂରେପାତୀ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ ୟଂ କିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱା ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ୟଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା, ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ‘ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା’ତି ଏୱମେତଂ ୟଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ପସ୍ସତି। ୟା କାଚି ୱେଦନା…ପେ… ୟା କାଚି ସଞ୍ଞା… ୟେ କେଚି ସଙ୍ଖାରା… ୟଂ କିଞ୍ଚି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱା ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ୟଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା , ସବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ‘ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା’ତି ଏୱମେତଂ ୟଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ପସ୍ସତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଦୂରେପାତୀ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖଣୱେଧୀ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ‘ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖଣୱେଧୀ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ମହତୋ କାୟସ୍ସ ପଦାଲେତା ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ମହନ୍ତଂ ଅୱିଜ୍ଜାକ୍ଖନ୍ଧଂ ପଦାଲେତା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ମହତୋ କାୟସ୍ସ ପଦାଲେତା ହୋତି। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେୟ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ପାଟିଭୋଗସୁତ୍ତଂ

୧୮୨।[କଥା। ୬୨୪] ‘‘ଚତୁନ୍ନଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ ନତ୍ଥି କୋଚି ପାଟିଭୋଗୋ – ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘କତମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ? ‘ଜରାଧମ୍ମଂ ମା ଜୀରୀ’ତି ନତ୍ଥି କୋଚି ପାଟିଭୋଗୋ – ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ; ‘ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ ମା ବ୍ୟାଧିୟୀ’ତି ନତ୍ଥି କୋଚି ପାଟିଭୋଗୋ – ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ; ‘ମରଣଧମ୍ମଂ ମା ମୀୟୀ’ତି ନତ୍ଥି କୋଚି ପାଟିଭୋଗୋ – ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ; ‘ୟାନି ଖୋ ପନ ତାନି ପୁବ୍ବେ ଅତ୍ତନା କତାନି ପାପକାନି କମ୍ମାନି ସଂକିଲେସିକାନି ପୋନୋଭୱିକାନି ସଦରାନି ଦୁକ୍ଖୱିପାକାନି ଆୟତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିକାନି, ତେସଂ ୱିପାକୋ ମା ନିବ୍ବତ୍ତୀ’ତି ନତ୍ଥି କୋଚି ପାଟିଭୋଗୋ – ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିଂ।

‘‘ଇମେସଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ନତ୍ଥି କୋଚି ପାଟିଭୋଗୋ – ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା କୋଚି ୱା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ସୁତସୁତ୍ତଂ

୧୮୩। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ କଲନ୍ଦକନିଵାପେ। ଅଥ ଖୋ ଵସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଗଧମହାମତ୍ତୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଵସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଗଧମହାମତ୍ତୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ –

‘‘ଅହଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଏଵଂଵାଦୀ ଏଵଂଦିଟ୍ଠି [ଏଵଂଦିଟ୍ଠୀ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] – ‘ଯୋ କୋଚି ଦିଟ୍ଠଂ ଭାସତି – ଏଵଂ ମେ ଦିଟ୍ଠନ୍ତି, ନତ୍ଥି ତତୋ ଦୋସୋ; ଯୋ କୋଚି ସୁତଂ ଭାସତି – ଏଵଂ ମେ ସୁତନ୍ତି, ନତ୍ଥି ତତୋ ଦୋସୋ; ଯୋ କୋଚି ମୁତଂ ଭାସତି – ଏଵଂ ମେ ମୁତନ୍ତି, ନତ୍ଥି ତତୋ ଦୋସୋ; ଯୋ କୋଚି ଵିଞ୍ଞାତଂ ଭାସତି – ଏଵଂ ମେ ଵିଞ୍ଞାତନ୍ତି, ନତ୍ଥି ତତୋ ଦୋସୋ’’’ତି।

‘‘ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି; ନ ପନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି; ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ସୁତଂ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି; ନ ପନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ସୁତଂ ନ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି; ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ମୁତଂ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି; ନ ପନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ମୁତଂ ନ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି; ନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ଵିଞ୍ଞାତଂ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି; ନ ପନାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସବ୍ବଂ ଵିଞ୍ଞାତଂ ନ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି।

‘‘ଯଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଦିଟ୍ଠଂ ଭାସତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିଵଡ୍ଢନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, ଏଵରୂପଂ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି। ଯଞ୍ଚ ଖ୍ଵସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଦିଟ୍ଠଂ ଅଭାସତୋ କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିଵଡ୍ଢନ୍ତି, ଏଵରୂପଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି।

‘‘ଯଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୁତଂ ଭାସତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିଵଡ୍ଢନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି , ଏଵରୂପଂ ସୁତଂ ନ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି। ଯଞ୍ଚ ଖ୍ଵସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୁତଂ ଅଭାସତୋ କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିଵଡ୍ଢନ୍ତି, ଏଵରୂପଂ ସୁତଂ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି।

‘‘ଯଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମୁତଂ ଭାସତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିଵଡ୍ଢନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, ଏଵରୂପଂ ମୁତଂ ନ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି। ଯଞ୍ଚ ଖ୍ଵସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମୁତଂ ଅଭାସତୋ କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିଵଡ୍ଢନ୍ତି, ଏଵରୂପଂ ମୁତଂ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି ।

‘‘ଯଞ୍ହି , ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଵିଞ୍ଞାତଂ ଭାସତୋ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିଵଡ୍ଢନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, ଏଵରୂପଂ ଵିଞ୍ଞାତଂ ନ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମି। ଯଞ୍ଚ ଖ୍ଵସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଵିଞ୍ଞାତଂ ଅଭାସତୋ କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାଯନ୍ତି, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିଵଡ୍ଢନ୍ତି, ଏଵରୂପଂ ଵିଞ୍ଞାତଂ ଭାସିତବ୍ବନ୍ତି ଵଦାମୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଵସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଗଧମହାମତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ଵା ଅନୁମୋଦିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମୀତି। ତତିଯଂ।

୪। ଅଭଯସୁତ୍ତଂ

୧୮୪। ଅଥ ଖୋ ଜାଣୁସ୍ସୋଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଜାଣୁସ୍ସୋଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚ –

‘‘ଅହଞ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମ, ଏଵଂଵାଦୀ ଏଵଂଦିଟ୍ଠି – ‘ନତ୍ଥି ଯୋ ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ନ ଭାଯତି, ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ମା’’’ତି। ‘‘ଅତ୍ଥି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଭାଯତି, ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ; ଅତ୍ଥି ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ନ ଭାଯତି, ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ।

‘‘କତମୋ ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଭାଯତି, ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ କାମେସୁ ଅଵୀତରାଗୋ ହୋତି ଅଵିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଅଵିଗତପେମୋ ଅଵିଗତପିପାସୋ ଅଵିଗତପରିଳାହୋ ଅଵିଗତତଣ୍ହୋ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଗାଳ୍ହୋ ରୋଗାତଙ୍କୋ ଫୁସତି। ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରେନ ଗାଳ୍ହେନ ରୋଗାତଙ୍କେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ‘ପିଯା ଵତ ମଂ କାମା ଜହିସ୍ସନ୍ତି, ପିଯେ ଚାହଂ କାମେ ଜହିସ୍ସାମୀ’ତି। ସୋ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେଵତି, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଭାଯତି, ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ କାଯେ ଅଵୀତରାଗୋ ହୋତି ଅଵିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଅଵିଗତପେମୋ ଅଵିଗତପିପାସୋ ଅଵିଗତପରିଳାହୋ

ଅୱିଗତତଣ୍ହୋ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଗାଳ୍ହୋ ରୋଗାତଙ୍କୋ ଫୁସତି। ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରେନ ଗାଳ୍ହେନ ରୋଗାତଙ୍କେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ପିଯୋ ୱତ ମଂ କାଯୋ ଜହିସ୍ସତି, ପିଯଞ୍ଚାହଂ କାଯଂ ଜହିସ୍ସାମୀ'ତି। ସୋ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଭାଯତି, ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅକତକଲ୍ୟାଣୋ ହୋତି ଅକତକୁସଲୋ ଅକତଭୀରୁତ୍ତାଣୋ କତପାପୋ କତଲୁଦ୍ଦୋ କତକିବ୍ବିସୋ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଗାଳ୍ହୋ ରୋଗାତଙ୍କୋ ଫୁସତି। ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରେନ ଗାଳ୍ହେନ ରୋଗାତଙ୍କେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅକତଂ ୱତ ମେ କଲ୍ୟାଣଂ, ଅକତଂ କୁସଲଂ, ଅକତଂ ଭୀରୁତ୍ତାଣଂ; କତଂ ପାପଂ, କତଂ ଲୁଦ୍ଦଂ, କତଂ କିବ୍ବିସଂ। ଯାୱତା, ଭୋ, ଅକତକଲ୍ୟାଣାନଂ ଅକତକୁସଲାନଂ ଅକତଭୀରୁତ୍ତାଣାନଂ କତପାପାନଂ କତଲୁଦ୍ଦାନଂ କତକିବ୍ବିସାନଂ ଗତି ତଂ ଗତିଂ ପେଚ୍ଚ ଗଚ୍ଛାମୀ'ତି। ସୋ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଭାଯତି, ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ କଙ୍ଖୀ ହୋତି ୱିଚିକିଚ୍ଛୀ ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଗାଳ୍ହୋ ରୋଗାତଙ୍କୋ ଫୁସତି। ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରେନ ଗାଳ୍ହେନ ରୋଗାତଙ୍କେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'କଙ୍ଖୀ ୱତମ୍ହି ୱିଚିକିଚ୍ଛୀ ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମେ'ତି। ସୋ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଭାଯତି, ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ। ଇମେ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଚତ୍ତାରୋ ମରଣଧମ୍ମା ସମାନା ଭାଯନ୍ତି, ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି ମରଣସ୍ସ।

''କତମୋ ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ନ ଭାଯତି, ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ କାମେସୁ ୱୀତରାଗୋ ହୋତି ୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ୱିଗତପେମୋ ୱିଗତପିପାସୋ ୱିଗତପରିଳାହୋ ୱିଗତତଣ୍ହୋ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଗାଳ୍ହୋ ରୋଗାତଙ୍କୋ ଫୁସତି। ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରେନ ଗାଳ୍ହେନ ରୋଗାତଙ୍କେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ନ ଏୱଂ ହୋତି – 'ପିଯା ୱତ ମଂ କାମା ଜହିସ୍ସନ୍ତି, ପିଯେ ଚାହଂ କାମେ ଜହିସ୍ସାମୀ'ତି। ସୋ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି, ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ନ ଭାଯତି, ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ କାଯେ ୱୀତରାଗୋ ହୋତି ୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ୱିଗତପେମୋ ୱିଗତପିପାସୋ ୱିଗତପରିଳାହୋ ୱିଗତତଣ୍ହୋ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଗାଳ୍ହୋ ରୋଗାତଙ୍କୋ ଫୁସତି। ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରେନ ଗାଳ୍ହେନ ରୋଗାତଙ୍କେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ନ ଏୱଂ ହୋତି – 'ପିଯୋ ୱତ ମଂ କାଯୋ ଜହିସ୍ସତି, ପିଯଞ୍ଚାହଂ କାଯଂ ଜହିସ୍ସାମୀ'ତି। ସୋ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି, ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ନ ଭାଯତି, ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅକତପାପୋ ହୋତି ଅକତଲୁଦ୍ଦୋ ଅକତକିବ୍ବିସୋ କତକଲ୍ୟାଣୋ କତକୁସଲୋ କତଭୀରୁତ୍ତାଣୋ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଗାଳ୍ହୋ ରୋଗାତଙ୍କୋ ଫୁସତି। ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରେନ ଗାଳ୍ହେନ ରୋଗାତଙ୍କେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅକତଂ ୱତ ମେ ପାପଂ, ଅକତଂ ଲୁଦ୍ଦଂ, ଅକତଂ କିବ୍ବିସଂ; କତଂ କଲ୍ୟାଣଂ, କତଂ କୁସଲଂ, କତଂ ଭୀରୁତ୍ତାଣଂ। ଯାୱତା, ଭୋ, ଅକତପାପାନଂ ଅକତଲୁଦ୍ଦାନଂ ଅକତକିବ୍ବିସାନଂ କତକଲ୍ୟାଣାନଂ କତକୁସଲାନଂ କତଭୀରୁତ୍ତାଣାନଂ ଗତି ତଂ ଗତିଂ ପେଚ୍ଚ ଗଚ୍ଛାମୀ'ତି। ସୋ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି, ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ନ ଭାଯତି, ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅକଙ୍ଖୀ ହୋତି ଅୱିଚିକିଚ୍ଛୀ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମେ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଗାଳ୍ହୋ ରୋଗାତଙ୍କୋ ଫୁସତି। ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରେନ ଗାଳ୍ହେନ ରୋଗାତଙ୍କେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଅକଙ୍ଖୀ ୱତମ୍ହି ଅୱିଚିକିଚ୍ଛୀ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମେ'ତି। ସୋ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି, ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଯମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ନ ଭାଯତି, ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି ମରଣସ୍ସ। ଇମେ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଚତ୍ତାରୋ ମରଣଧମ୍ମା ସମାନା ନ ଭାଯନ୍ତି, ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି ମରଣସ୍ସା''ତି।

''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ବ୍ରାହ୍ମଣସଚ୍ଚସୁତ୍ତଂ

୧୮୫। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା

ପରିବ୍ବାଜକା ସିପ୍ପିନିକାତୀରେ ପରିବ୍ବାଜକାରାମେ ପଟିୱସନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ ଅନ୍ନଭାରୋ ୱରଧରୋ ସକୁଲୁଦାୟୀ ଚ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଞ୍ଞାତା ପରିବ୍ବାଜକା। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସାୟନ୍ହସମୟଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ସିପ୍ପିନିକାତୀରେ ପରିବ୍ବାଜକାରାମୋ ତେନୁପସଙ୍କମି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅୟମନ୍ତରା କଥା ଉଦପାଦି – ''ଇତିପି ବ୍ରାହ୍ମଣସଚ୍ଚାନି, ଇତିପି ବ୍ରାହ୍ମଣସଚ୍ଚାନୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଯେନ ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗୱା ତେ ପରିବ୍ବାଜକେ ଏତଦୱୋଚ –

''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା, କା ଚ ପନ ୱୋ ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା''ତି? ''ଇଧ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଅୟମନ୍ତରାକଥା ଉଦପାଦି – 'ଇତିପି ବ୍ରାହ୍ମଣସଚ୍ଚାନି, ଇତିପି ବ୍ରାହ୍ମଣସଚ୍ଚାନୀ'''ତି।

''ଚତ୍ତାରିମାନି, ପରିବ୍ବାଜକା, ବ୍ରାହ୍ମଣସଚ୍ଚାନି ମୟା ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଇଧ, ପରିବ୍ବାଜକା, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏୱମାହ – 'ସବ୍ବେ ପାଣା ଅୱଜ୍ଝା'ତି । ଇତି ୱଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଚ୍ଚଂ ଆହ, ନୋ ମୁସା। ସୋ ତେନ ନ ସମଣୋତି ମଞ୍ଞତି, ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ମଞ୍ଞତି, ନ ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞତି, ନ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞତି, ନ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞତି। ଅପି ଚ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ସଚ୍ଚଂ ତଦଭିଞ୍ଞାୟ ପାଣାନଂଯେୱ ଅନୁଦ୍ଦୟାୟ [ତଦଭିଞ୍ଞାୟ ଅନୁଦୟାୟ (କ।)] ଅନୁକମ୍ପାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ପରିବ୍ବାଜକା, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏୱମାହ – 'ସବ୍ବେ କାମା ଅନିଚ୍ଚା ଦୁକ୍ଖା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମା'ତି। ଇତି ୱଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଚ୍ଚମାହ, ନୋ ମୁସା। ସୋ ତେନ ନ ସମଣୋତି ମଞ୍ଞତି, ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ମଞ୍ଞତି, ନ ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞତି, ନ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞତି, ନ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞତି। ଅପି ଚ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ସଚ୍ଚଂ ତଦଭିଞ୍ଞାୟ କାମାନଂଯେୱ ନିବ୍ବିଦାୟ ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ପରିବ୍ବାଜକା, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏୱମାହ – 'ସବ୍ବେ ଭୱା ଅନିଚ୍ଚା…ପେ… ଭୱାନଂଯେୱ ନିବ୍ବିଦାୟ ୱିରାଗାୟ ନିରୋଧାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ପରିବ୍ବାଜକା, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏୱମାହ – 'ନାହଂ କ୍ୱଚନି [କ୍ୱଚନ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚନତସ୍ମିଂ ନ ଚ ମମ କ୍ୱଚନି କତ୍ଥଚି କିଞ୍ଚନତତ୍ଥୀ'ତି। ଇତି ୱଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଚ୍ଚଂ ଆହ, ନୋ ମୁସା। ସୋ ତେନ ନ ସମଣୋତି ମଞ୍ଞତି, ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ମଞ୍ଞତି, ନ ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞତି, ନ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞତି, ନ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞତି। ଅପି ଚ ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ସଚ୍ଚଂ ତଦଭିଞ୍ଞାୟ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଂଯେୱ ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ଇମାନି ଖୋ, ପରିବ୍ବାଜକା, ଚତ୍ତାରି ବ୍ରାହ୍ମଣସଚ୍ଚାନି ମୟା ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନୀ''ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଉମ୍ମଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୧୮୬। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''କେନ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଲୋକୋ ନୀୟତି, କେନ ଲୋକୋ ପରିକସ୍ସତି, କସ୍ସ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱସଂ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି?

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୁ! ଭଦ୍ଦକୋ ଖୋ ତେ, ଭିକ୍ଖୁ, ଉମ୍ମଗ୍ଗୋ [ଉମ୍ମଙ୍ଗୋ (ସ୍ୟା। କ।)], ଭଦ୍ଦକଂ ପଟିଭାନଂ, କଲ୍ୟାଣୀ [କଲ୍ୟାଣା (କ।)] ପରିପୁଚ୍ଛା। ଏୱଞ୍ହି ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ପୁଚ୍ଛସି – 'କେନ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଲୋକୋ ନୀୟତି, କେନ ଲୋକୋ ପରିକସ୍ସତି, କସ୍ସ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱସଂ ଗଚ୍ଛତୀ'''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଚିତ୍ତେନ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଲୋକୋ ନୀୟତି, ଚିତ୍ତେନ ପରିକସ୍ସତି, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱସଂ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି।

''ସାଧୁ , ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉତ୍ତରି ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି – '''ବହୁସ୍ସୁତୋ ଧମ୍ମଧରୋ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ଧମ୍ମଧରୋ'ତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ଧମ୍ମଧରୋ ହୋତୀ''ତି?

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୁ! ଭଦ୍ଦକୋ ଖୋ ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉମ୍ମଗ୍ଗୋ, ଭଦ୍ଦକଂ ପଟିଭାନଂ, କଲ୍ୟାଣୀ ପରିପୁଚ୍ଛା। ଏୱଞ୍ହି ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ପୁଚ୍ଛସି – 'ବହୁସ୍ସୁତୋ ଧମ୍ମଧରୋ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ଧମ୍ମଧରୋତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ଧମ୍ମଧରୋ ହୋତୀ'''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ବହୂ

ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ମଯା ଧମ୍ମା ଦେସିତା [ବହୁ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ମଯା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ (କ।)] – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥା, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ଚତୁପ୍ପଦାଯ ଚେପି, ଭିକ୍ଖୁ, ଗାଥାଯ ଅତ୍ଥମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି ବହୁସ୍ସୁତୋ ଧମ୍ମଧରୋତି ଅଲଂ ୱଚନାଯା''ତି।

''ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉତ୍ତରି ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି – '''ସୁତୱା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ, ସୁତୱା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ'ତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁତୱା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ ହୋତୀ''ତି?

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୁ! ଭଦ୍ଦକୋ ଖୋ ତେ, ଭିକ୍ଖୁ, ଉମ୍ମଗ୍ଗୋ, ଭଦ୍ଦକଂ ପଟିଭାନଂ, କଲ୍ୟାଣୀ ପରିପୁଚ୍ଛା। ଏୱଞ୍ହି ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ପୁଚ୍ଛସି – 'ସୁତୱା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ, ସୁତୱା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁତୱା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ ହୋତୀ'''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଇଧ, ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୁନୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ସୁତଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତି; 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ'ତି ସୁତଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତି; 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ'ତି ସୁତଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତି; 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ସୁତଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁତୱା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ ହୋତୀ''ତି।

''ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉତ୍ତରି ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି – '''ପଣ୍ଡିତୋ ମହାପଞ୍ଞୋ, ପଣ୍ଡିତୋ ମହାପଞ୍ଞୋ'ତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ପଣ୍ଡିତୋ ମହାପଞ୍ଞୋ ହୋତୀ''ତି?

''ସାଧୁ ସାଧୁ ଭିକ୍ଖୁ! ଭଦ୍ଦକୋ ଖୋ ତେ, ଭିକ୍ଖୁ, ଉମ୍ମଗ୍ଗୋ, ଭଦ୍ଦକଂ ପଟିଭାନଂ, କଲ୍ୟାଣୀ ପରିପୁଚ୍ଛା। ଏୱଞ୍ହି ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୁଚ୍ଛସି – 'ପଣ୍ଡିତୋ ମହାପଞ୍ଞୋ, ପଣ୍ଡିତୋ ମହାପଞ୍ଞୋତି , ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ପଣ୍ଡିତୋ ମହାପଞ୍ଞୋ ହୋତୀ'''ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଇଧ, ଭିକ୍ଖୁ, ପଣ୍ଡିତୋ ମହାପଞ୍ଞୋ ନେୱତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯ ଚେତେତି ନ ପରବ୍ୟାବାଧାଯ ଚେତେତି ନ ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯ ଚେତେତି ଅତ୍ତହିତପରହିତୌଭଯହିତସବ୍ବଲୋକହିତମେୱ ଚିନ୍ତଯମାନୋ ଚିନ୍ତେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ପଣ୍ଡିତୋ ମହାପଞ୍ଞୋ ହୋତୀ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ୱସ୍ସକାରସୁତ୍ତଂ

୧୮୭। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ଅଥ ଖୋ ୱସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଗଧମହାମତ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ୱସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଗଧମହାମତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଜାନେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅସପ୍ପୁରିସଂ – 'ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱ'''ନ୍ତି? ''ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – 'ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱ'''ନ୍ତି। ''ଜାନେଯ୍ୟ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ସପ୍ପୁରିସଂ – 'ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱ'''ନ୍ତି? ''ଏତମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଟ୍ଠାନଂ ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – 'ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱ'''ନ୍ତି। ''ଜାନେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ସପ୍ପୁରିସୋ ସପ୍ପୁରିସଂ – 'ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱ'''ନ୍ତି? ''ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ସପ୍ପୁରିସୋ ସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – 'ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱ'''ନ୍ତି। ''ଜାନେଯ୍ୟ ପନ, ଭୋ ଗୋତମ, ସପ୍ପୁରିସୋ ଅସପ୍ପୁରିସଂ – 'ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱ'''ନ୍ତି? ''ଏତମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – 'ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱ'''ନ୍ତି।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ, ଭୋତା ଗୋତମେନ – 'ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱନ୍ତି। ଏତମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଟ୍ଠାନଂ ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱନ୍ତି। ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ସପ୍ପୁରିସୋ ସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱନ୍ତି। ଏତମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱ'''ନ୍ତି।

''ଏକମିଦଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ସମଯଂ ତୋଦେଯ୍ୟସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରିସତି ପରୂପାରମ୍ଭଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି – 'ବାଲୋ ଅଯଂ ରାଜା ଏଳେଯ୍ୟୋ ସମଣେ ରାମପୁତ୍ତେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ, ସମଣେ ଚ ପନ ରାମପୁତ୍ତେ ଏୱରୂପଂ ପରମନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋତି, ଯଦିଦଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମ'ନ୍ତି। ଇମେପି ରଞ୍ଞୋ ଏଳେଯ୍ୟସ୍ସ ପରିହାରକା ବାଲା – ଯମକୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲୋ [ପୁଗ୍ଗଲୋ (କ।)] ଉଗ୍ଗୋ ନାୱିନ୍ଦକୀ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସୋ, ଯେ ସମଣେ ରାମପୁତ୍ତେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା, ସମଣେ ଚ ପନ ରାମପୁତ୍ତେ ଏୱରୂପଂ ପରମନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋନ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଅଭିୱାଦନଂ

ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମନ୍ତି। ତ୍ୱାସ୍ସୁଦଂ ତୋଦେୟ୍ୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଇମିନା ନଯେନ ନେତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ଭୋନ୍ତୋ, ପଣ୍ଡିତୋ ରାଜା ଏଳେଯ୍ୟୋ କରଣୀଯାଧିକରଣୀଯେସୁ ୱଚନୀଯାଧିୱଚନୀଯେସୁ ଅଲମତ୍ଥଦସତରେହି ଅଲମତ୍ଥଦସତରୋ'ତି? 'ଏୱଂ, ଭୋ, ପଣ୍ଡିତୋ ରାଜା ଏଳେଯ୍ୟୋ କରଣୀଯାଧିକରଣୀଯେସୁ ୱଚନୀଯାଧିୱଚନୀଯେସୁ ଅଲମତ୍ଥଦସତରେହି ଅଲମତ୍ଥଦସତରୋ'''ତି।

''ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭୋ, ସମଣୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଏଳେଯ୍ୟେନ ପଣ୍ଡିତେନ ପଣ୍ଡିତତରୋ କରଣୀଯାଧିକରଣୀଯେସୁ ୱଚନୀଯାଧିୱଚନୀଯେସୁ ଅଲମତ୍ଥଦସତରେନ ଅଲମତ୍ଥଦସତରୋ, ତସ୍ମା ରାଜା ଏଳେଯ୍ୟୋ ସମଣେ ରାମପୁତ୍ତେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ, ସମଣେ ଚ ପନ ରାମପୁତ୍ତେ ଏୱରୂପଂ ପରମନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋତି, ଯଦିଦଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ଭୋନ୍ତୋ, ପଣ୍ଡିତା ରଞ୍ଞୋ ଏଳେଯ୍ୟସ୍ସ ପରିହାରକା – ଯମକୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲୋ ଉଗ୍ଗୋ ନାୱିନ୍ଦକୀ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସୋ, କରଣୀଯାଧିକରଣୀଯେସୁ ୱଚନୀଯାଧିୱଚନୀଯେସୁ ଅଲମତ୍ଥଦସତରେହି ଅଲମତ୍ଥଦସତରାତି? 'ଏୱଂ, ଭୋ, ପଣ୍ଡିତା ରଞ୍ଞୋ ଏଳେଯ୍ୟସ୍ସ ପରିହାରକା – ଯମକୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲୋ ଉଗ୍ଗୋ ନାୱିନ୍ଦକୀ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସୋ, କରଣୀଯାଧିକରଣୀଯେସୁ ୱଚନୀଯାଧିୱଚନୀଯେସୁ ଅଲମତ୍ଥଦସତରେହି ଅଲମତ୍ଥଦସତରା'''ତି।

''ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭୋ, ସମଣୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଏଳେଯ୍ୟସ୍ସ ପରିହାରକେହି ପଣ୍ଡିତେହି ପଣ୍ଡିତତରୋ କରଣୀଯାଧିକରଣୀଯେସୁ ୱଚନୀଯାଧିୱଚନୀଯେସୁ ଅଲମତ୍ଥଦସତରେହି ଅଲମତ୍ଥଦସତରୋ, ତସ୍ମା ରଞ୍ଞୋ ଏଳେଯ୍ୟସ୍ସ ପରିହାରକା ସମଣେ ରାମପୁତ୍ତେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା; ସମଣେ ଚ ପନ ରାମପୁତ୍ତେ ଏୱରୂପଂ ପରମନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋନ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମ''ନ୍ତି।

''ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭୋ, ଗୋତମ, ଅବ୍ଭୁତଂ, ଭୋ ଗୋତମ! ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ – 'ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱନ୍ତି। ଏତମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଟ୍ଠାନଂ ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱନ୍ତି। ଠାନଂ ଖୋ ଏତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ସପ୍ପୁରିସୋ ସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱନ୍ତି। ଏତମ୍ପି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅସପ୍ପୁରିସଂ ଜାନେଯ୍ୟ – ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯଂ ଭୱ'ନ୍ତି। ହନ୍ଦ ଚ ଦାନି ମଯଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଗଚ୍ଛାମ। ବହୁକିଚ୍ଚା ମଯଂ ବହୁକରଣୀଯା''ତି। ''ଯସ୍ସଦାନି ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ୱସ୍ସକାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଗଧମହାମତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମୀତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଉପକସୁତ୍ତଂ

୧୮୮। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ। ଅଥ ଖୋ ଉପକୋ ମଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଉପକୋ ମଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ଅହଞ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂୱାଦୀ ଏୱଂଦିଟ୍ଠି – 'ଯୋ କୋଚି ପରୂପାରମ୍ଭଂ ୱତ୍ତେତି, ପରୂପାରମ୍ଭଂ ୱତ୍ତେନ୍ତୋ ସବ୍ବୋ ସୋ [ସବ୍ବସୋ (ସୀ। ପୀ।)] ନ ଉପପାଦେତି। ଅନୁପପାଦେନ୍ତୋ ଗାରଯ୍ହୋ ହୋତି ଉପୱଜ୍ଜୋ'''ତି। ''ପରୂପାରମ୍ଭଂ ଚେ, ଉପକ, ୱତ୍ତେତି ପରୂପାରମ୍ଭଂ ୱତ୍ତେନ୍ତୋ ନ ଉପପାଦେତି, ଅନୁପପାଦେନ୍ତୋ ଗାରଯ୍ହୋ ହୋତି ଉପୱଜ୍ଜୋ। ତ୍ୱଂ ଖୋ, ଉପକ, ପରୂପାରମ୍ଭଂ ୱତ୍ତେସି, ପରୂପାରମ୍ଭଂ ୱତ୍ତେନ୍ତୋ ନ ଉପପାଦେସି, ଅନୁପପାଦେନ୍ତୋ ଗାରଯ୍ହୋ ହୋସି ଉପୱଜ୍ଜୋ''ତି। ''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ , ଉମ୍ମୁଜ୍ଜମାନକଂଯେୱ ମହତା ପାସେନ ବନ୍ଧେଯ୍ୟ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଉମ୍ମୁଜ୍ଜମାନକୋଯେୱ ଭଗୱତା ମହତା ୱାଦପାସେନ [ମହତା ପାସେନ (କ।)] ବଦ୍ଧୋ''ତି।

''ଇଦଂ ଅକୁସଲନ୍ତି ଖୋ, ଉପକ, ମଯା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅପରିମାଣା ପଦା ଅପରିମାଣା ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଅପରିମାଣା ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନା – ଇତିପିଦଂ ଅକୁସଲନ୍ତି। ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଅକୁସଲଂ ପହାତବ୍ବନ୍ତି ଖୋ, ଉପକ, ମଯା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅପରିମାଣା ପଦା ଅପରିମାଣା ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଅପରିମାଣା ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନା – ଇତିପିଦଂ ଅକୁସଲଂ ପହାତବ୍ବନ୍ତି।

''ଇଦଂ କୁସଲନ୍ତି ଖୋ, ଉପକ, ମଯା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅପରିମାଣା ପଦା ଅପରିମାଣା ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଅପରିମାଣା ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନା – ଇତିପିଦଂ କୁସଲନ୍ତି। ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ କୁସଲଂ ଭାୱେତବ୍ବନ୍ତି ଖୋ, ଉପକ, ମଯା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅପରିମାଣା ପଦା ଅପରିମାଣା ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଅପରିମାଣା ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନା – ଇତିପିଦଂ କୁସଲଂ ଭାୱେତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଉପକୋ ମଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଯେନ ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଯାୱତକୋ ଅହୋସି ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ତଂ ସବ୍ବଂ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ଅଜାତସତ୍ତୁସ୍ସ ୱେଦେହିପୁତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ମାଗଧୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋ କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଉପକଂ ମଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଯାୱ ଧଂସୀ ୱତାଯଂ ଲୋଣକାରଦାରକୋ ଯାୱ ମୁଖରୋ ଯାୱ ପଗବ୍ଭୋ ଯତ୍ର ହି ନାମ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅରହନ୍ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଆସାଦେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସତି; ଅପେହି ତ୍ୱଂ, ଉପକ, ୱିନସ୍ସ, ମା ତଂ ଅଦ୍ଦସ''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସଚ୍ଛିକରଣୀଯସୁତ୍ତଂ

୧୮୯। ''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା ଧମ୍ମା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅତ୍ଥି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା କାଯେନ ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସତିଯା ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଚକ୍ଖୁନା ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା। କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା କାଯେନ ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା? ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖା, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯେନ ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା।

''କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସତିଯା ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା? ପୁବ୍ବେନିୱାସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତିଯା ସଚ୍ଛିକରଣୀଯୋ।

''କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଚକ୍ଖୁନା ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା? ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍ଖୁନା ସଚ୍ଛିକରଣୀଯୋ।

''କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା? ଆସୱାନଂ ଖଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞାଯ ସଚ୍ଛିକରଣୀଯୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ସଚ୍ଛିକରଣୀଯା ଧମ୍ମା''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଉପୋସଥସୁତ୍ତଂ

୧୯୦। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ତଦହୁପୋସଥେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି –

''ଅପଲାପାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିସା ନିପ୍ପଲାପାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିସା ସୁଦ୍ଧା ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତା। ତଥାରୂପୋ ଅଯଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, ତଥାରୂପାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିସା। ଯଥାରୂପା ପରିସା ଦୁଲ୍ଲଭା ଦସ୍ସନାଯପି ଲୋକସ୍ମିଂ, ତଥାରୂପୋ ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, ତଥାରୂପାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିସା। ଯଥାରୂପା ପରିସା ଆହୁନେଯ୍ୟା ପାହୁନେଯ୍ୟା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯା ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ, ତଥାରୂପୋ ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, ତଥାରୂପାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିସା । ଯଥାରୂପାଯ ପରିସାଯ ଅପ୍ପଂ ଦିନ୍ନଂ ବହୁ ହୋତି ବହୁ ଦିନ୍ନଂ ବହୁତରଂ, ତଥାରୂପୋ ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, ତଥାରୂପାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିସା। ଯଥାରୂପଂ ପରିସଂ ଅଲଂ ଯୋଜନଗଣନାନିପି ଦସ୍ସନାଯ ଗନ୍ତୁଂ ଅପି ପୁଟୋସେନାପି, ତଥାରୂପୋ ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, (ତଥାରୂପାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିସା) [( ) ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ନତ୍ଥି]।

''ସନ୍ତି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଦେୱପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି; ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ବ୍ରହ୍ମପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି; ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି; ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଅରିଯପ୍ପତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଦେୱପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି; ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଦେୱପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ବ୍ରହ୍ମପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ ତଥା ତତିଯଂ ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। କରୁଣା… ମୁଦିତା… ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା

ଦୁତିଯଂ ତଥା ତତିଯଂ ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ବ୍ରହ୍ମପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରିଯପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରିଯପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତୀ’’ତି। ଦସମଂ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୱଗ୍ଗୋ [ଯୋଧାଜୀୱୱଗ୍ଗୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଯୋଧା ପାଟିଭୋଗସୁତଂ, ଅଭଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସଚ୍ଚେନ ପଞ୍ଚମଂ;

ଉମ୍ମଗ୍ଗୱସ୍ସକାରୋ, ଉପକୋ ସଚ୍ଛିକିରିଯା ଚ ଉପୋସଥୋତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୦) ୫। ମହାୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୋତାନୁଗତସୁତ୍ତଂ

୧୯୧। ‘‘ସୋତାନୁଗତାନଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ, ୱଚସା ପରିଚିତାନଂ, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତାନଂ, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧାନଂ ଚତ୍ତାରୋ ଆନିସଂସା ପାଟିକଙ୍ଖା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ତସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମା ସୋତାନୁଗତା ହୋନ୍ତି, ୱଚସା ପରିଚିତା, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ସୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି [ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀ (ସୀ।)] କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ସୁଖିନୋ ଧମ୍ମପଦା ପ୍ଲୱନ୍ତି [ପିଲପନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]। ଦନ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତୁପ୍ପାଦୋ; ଅଥ ସୋ ସତ୍ତୋ ଖିପ୍ପଂଯେୱ ୱିସେସଗାମୀ ହୋତି। ସୋତାନୁଗତାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ, ୱଚସା ପରିଚିତାନଂ, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତାନଂ, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧାନଂ ଅଯଂ ପଠମୋ ଆନିସଂସୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ତସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମା ସୋତାନୁଗତା ହୋନ୍ତି, ୱଚସା ପରିଚିତା, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ସୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ନ ହେୱ ଖୋ ସୁଖିନୋ ଧମ୍ମପଦା ପ୍ଲୱନ୍ତି; ଅପି ଚ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଦେୱପରିସାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅଯଂ ୱା ସୋ ଧମ୍ମୱିନଯୋ, ଯତ୍ଥାହଂ ପୁବ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଚରି’ନ୍ତି। ଦନ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତୁପ୍ପାଦୋ; ଅଥ ସୋ ସତ୍ତୋ ଖିପ୍ପମେୱ ୱିସେସଗାମୀ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ କୁସଲୋ ଭେରିସଦ୍ଦସ୍ସ। ସୋ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭେରିସଦ୍ଦଂ ସୁଣେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ନ ହେୱ ଖୋ ଅସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା – ‘ଭେରିସଦ୍ଦୋ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋ ଭେରିସଦ୍ଦୋ’ତି! ଅଥ ଖୋ ଭେରିସଦ୍ଦୋତ୍ୱେୱ ନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ତସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମା ସୋତାନୁଗତା ହୋନ୍ତି, ୱଚସା ପରିଚିତା, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ସୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ନ ହେୱ ଖୋ ସୁଖିନୋ ଧମ୍ମପଦା ପ୍ଲୱନ୍ତି; ଅପି ଚ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଦେୱପରିସାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅଯଂ ୱା ସୋ ଧମ୍ମୱିନଯୋ, ଯତ୍ଥାହଂ ପୁବ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଚରି’ନ୍ତି। ଦନ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତୁପ୍ପାଦୋ; ଅଥ ସୋ ସତ୍ତୋ ଖିପ୍ପଂଯେୱ ୱିସେସଗାମୀ ହୋତି। ସୋତାନୁଗତାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ , ୱଚସା ପରିଚିତାନଂ, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତାନଂ, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧାନଂ ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ଆନିସଂସୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ତସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମା ସୋତାନୁଗତା ହୋନ୍ତି, ୱଚସା ପରିଚିତା, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ସୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ନ ହେୱ ଖୋ ସୁଖିନୋ ଧମ୍ମପଦା ପ୍ଲୱନ୍ତି, ନପି ଭିକ୍ଖୁ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଦେୱପରିସାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦେୱପରିସାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅଯଂ ୱା ସୋ ଧମ୍ମୱିନଯୋ, ଯତ୍ଥାହଂ ପୁବ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଚରି’ନ୍ତି। ଦନ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତୁପ୍ପାଦୋ; ଅଥ ସୋ ସତ୍ତୋ ଖିପ୍ପଂଯେୱ ୱିସେସଗାମୀ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ କୁସଲୋ ସଙ୍ଖସଦ୍ଦସ୍ସ। ସୋ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସଙ୍ଖସଦ୍ଦଂ ସୁଣେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ନ ହେୱ ଖୋ ଅସ୍ସ କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା – ‘ସଙ୍ଖସଦ୍ଦୋ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋ ସଙ୍ଖସଦ୍ଦୋ’ତି! ଅଥ ଖୋ ସଙ୍ଖସଦ୍ଦୋତ୍ୱେୱ ନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ତସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମା ସୋତାନୁଗତା ହୋନ୍ତି, ୱଚସା ପରିଚିତା, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ସୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ନ ହେୱ ଖୋ ସୁଖିନୋ ଧମ୍ମପଦା ପ୍ଲୱନ୍ତି, ନପି ଭିକ୍ଖୁ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଦେୱପରିସାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦେୱପରିସାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଅଯଂ ୱା ସୋ ଧମ୍ମୱିନଯୋ, ଯତ୍ଥାହଂ ପୁବ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଚରି’ନ୍ତି। ଦନ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତୁପ୍ପାଦୋ; ଅଥ ସୋ ସତ୍ତୋ ଖିପ୍ପଂଯେୱ ୱିସେସଗାମୀ ହୋତି। ସୋତାନୁଗତାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ, ୱଚସା ପରିଚିତାନଂ, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତାନଂ, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧାନଂ ଅଯଂ ତତିଯୋ ଆନିସଂସୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ।

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ତସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମା ସୋତାନୁଗତା ହୋନ୍ତି, ୱଚସା ପରିଚିତା, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ସୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି କାଲଂ କୁରୁମାନୋ

ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ନ ହେୱ ଖୋ ସୁଖିନୋ ଧମ୍ମପଦା ପ୍ଲୱନ୍ତି, ନପି ଭିକ୍ଖୁ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଦେୱପରିସାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନପି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦେୱପରିସାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ଓପପାତିକୋ ଓପପାତିକଂ ସାରେତି – 'ସରସି ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ସରସି ତ୍ୱଂ , ମାରିସ, ଯତ୍ଥ ମଯଂ ପୁବ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଚରିମ୍ହା'ତି। ସୋ ଏୱମାହ – 'ସରାମି, ମାରିସ, ସରାମି, ମାରିସା'ତି। ଦନ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତୁପ୍ପାଦୋ; ଅଥ ସୋ ସତ୍ତୋ ଖିପ୍ପଂଯେୱ ୱିସେସଗାମୀ ହୋତି। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱେ ସହାଯକା ସହପଂସୁକୀଳିକା [ସହପଂସୁକୀଳିଅକା (ସ୍ୟା। କଂ।)]। ତେ କଦାଚି କରହଚି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମାଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ। ଅଞ୍ଞୋ ପନ [ସମାଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ତମେନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସହାଯକୋ ସହାଯକଂ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ଇଦମ୍ପି, ସମ୍ମ, ସରସି, ଇଦମ୍ପି, ସମ୍ମ, ସରସୀ'ତି। ସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ସରାମି , ସମ୍ମ, ସରାମି, ସମ୍ମା'ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି – ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ। ତସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମା ସୋତାନୁଗତା ହୋନ୍ତି, ୱଚସା ପରିଚିତା, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ସୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ନ ହେୱ ଖୋ ସୁଖିନୋ ଧମ୍ମପଦା ପ୍ଲୱନ୍ତି, ନପି ଭିକ୍ଖୁ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଦେୱପରିସାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନପି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦେୱପରିସାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି; ଅପି ଚ ଖୋ ଓପପାତିକୋ ଓପପାତିକଂ ସାରେତି – 'ସରସି ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ସରସି ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ଯତ୍ଥ ମଯଂ ପୁବ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଚରିମ୍ହା'ତି। ସୋ ଏୱମାହ – 'ସରାମି, ମାରିସ, ସରାମି, ମାରିସା'ତି। ଦନ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତୁପ୍ପାଦୋ; ଅଥ ଖୋ ସୋ ସତ୍ତୋ ଖିପ୍ପଂଯେୱ ୱିସେସଗାମୀ ହୋତି। ସୋତାନୁଗତାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ, ୱଚସା ପରିଚିତାନଂ, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତାନଂ, ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧାନଂ ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ଆନିସଂସୋ ପାଟିକଙ୍ଖୋ। ସୋତାନୁଗତାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ, ୱଚସା ପରିଚିତାନଂ, ମନସାନୁପେକ୍ଖିତାନଂ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧାନଂ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଆନିସଂସା ପାଟିକଙ୍ଖା''ତି। ପଠମଂ।

୨। ଠାନସୁତ୍ତଂ

୧୯୨। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଠାନାନି ଚତୂହି ଠାନେହି ୱେଦିତବ୍ବାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସଂୱାସେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ସଂୱୋହାରେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋଚେଯ୍ୟଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ଆପଦାସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥାମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା , ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ। ସାକଚ୍ଛାଯ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞା ୱେଦିତବ୍ବା, ସା ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନାତି।

[ସଂ। ନି। ୧।୧୨୨] '''ସଂୱାସେନ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା'ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – 'ଦୀଘରତ୍ତଂ ଖୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ଖଣ୍ଡକାରୀ ଛିଦ୍ଦକାରୀ ସବଲକାରୀ କମ୍ମାସକାରୀ, ନ ସନ୍ତତକାରୀ ନ ସନ୍ତତୱୁତ୍ତି [ସତତୱୁତ୍ତି (ସ୍ୟା। କଂ।)]; ସୀଲେସୁ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ଅଯମାଯସ୍ମା, ନାଯମାଯସ୍ମା ସୀଲୱା'''ତି।

'''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – 'ଦୀଘରତ୍ତଂ ଖୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ଅଖଣ୍ଡକାରୀ ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦକାରୀ ଅସବଲକାରୀ ଅକମ୍ମାସକାରୀ ସନ୍ତତକାରୀ ସନ୍ତତୱୁତ୍ତି; ସୀଲେସୁ ସୀଲୱା ଅଯମାଯସ୍ମା, ନାଯମାଯସ୍ମା ଦୁସ୍ସୀଲୋ'ତି। 'ସଂୱାସେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା'ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

'''ସଂୱୋହାରେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋଚେଯ୍ୟଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା'ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱୋହରମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – 'ଅଞ୍ଞଥା ଖୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ଏକେନ ଏକୋ ୱୋହରତି, ଅଞ୍ଞଥା ଦ୍ୱୀହି, ଅଞ୍ଞଥା ତୀହି, ଅଞ୍ଞଥା ସମ୍ବହୁଲେହି; ୱୋକ୍କମତି ଅଯମାଯସ୍ମା ପୁରିମୱୋହାରା ପଚ୍ଛିମୱୋହାରଂ; ଅପରିସୁଦ୍ଧୱୋହାରୋ ଅଯମାଯସ୍ମା, ନାଯମାଯସ୍ମା ପରିସୁଦ୍ଧୱୋହାରୋ'''ତି।

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱୋହରମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – 'ଯଥେୱ ଖୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ଏକେନ ଏକୋ ୱୋହରତି, ତଥା ଦ୍ୱୀହି, ତଥା ତୀହି, ତଥା ସମ୍ବହୁଲେହି। ନାଯମାଯସ୍ମା ୱୋକ୍କମତି ପୁରିମୱୋହାରା ପଚ୍ଛିମୱୋହାରଂ; ପରିସୁଦ୍ଧୱୋହାରୋ ଅଯମାଯସ୍ମା, ନାଯମାଯସ୍ମା

ଅପରିସୁଦ୍ଧୱୋହାରୋ’ତି । ‘ସଂୱୋହାରେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋଚେୟ୍ୟଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା’ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘‘ଆପଦାସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥାମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା’ତି, ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ, ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ, ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ନ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ତଥାଭୂତୋ ଖୋ ଅୟଂ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ତଥାଭୂତୋ ଅୟଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ ଯଥାଭୂତେ ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ ଯଥାଭୂତେ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା ଲୋକଂ ଅନୁପରିୱତ୍ତନ୍ତି ଲୋକୋ ଚ ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମେ ଅନୁପରିୱତ୍ତତି – ଲାଭୋ ଚ, ଅଲାଭୋ ଚ, ଯସୋ ଚ, ଅୟସୋ ଚ, ନିନ୍ଦା ଚ, ପସଂସା ଚ, ସୁଖଞ୍ଚ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚା’ତି। ସୋ ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି, ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ତଥାଭୂତୋ ଖୋ ଅୟଂ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ତଥାଭୂତୋ ଅୟଂ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭୋ ଯଥାଭୂତେ ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ ଯଥାଭୂତେ ଅତ୍ତଭାୱପଟିଲାଭେ ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା ଲୋକଂ ଅନୁପରିୱତ୍ତନ୍ତି ଲୋକୋ ଚ ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମେ ଅନୁପରିୱତ୍ତତି – ଲାଭୋ ଚ, ଅଲାଭୋ ଚ, ଯସୋ ଚ, ଅୟସୋ ଚ, ନିନ୍ଦା ଚ, ପସଂସା ଚ, ସୁଖଞ୍ଚ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚା’ତି। ସୋ ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି, ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି, ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ‘ଆପଦାସୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥାମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା’ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘‘ସାକଚ୍ଛାୟ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞା ୱେଦିତବ୍ବା, ସା ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା’ତି , ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସାକଚ୍ଛାୟମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – ‘ଯଥା ଖୋ ଇମସ୍ସ ଆୟସ୍ମତୋ ଉମ୍ମଗ୍ଗୋ ଯଥା ଚ ଅଭିନୀହାରୋ ଯଥା ଚ ପଞ୍ହାସମୁଦାହାରୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ଅୟମାୟସ୍ମା, ନାୟମାୟସ୍ମା ପଞ୍ଞୱା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି ଅୟମାୟସ୍ମା ନ ଚେୱ ଗମ୍ଭୀରଂ ଅତ୍ଥପଦଂ ଉଦାହରତି ସନ୍ତଂ ପଣୀତଂ ଅତକ୍କାୱଚରଂ ନିପୁଣଂ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀୟଂ। ଯଞ୍ଚ ଅୟମାୟସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ଭାସତି ତସ୍ସ ଚ ନପ୍ପଟିବଲୋ ସଂଖିତ୍ତେନ ୱା ୱିତ୍ଥାରେନ ୱା ଅତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ ଦେସେତୁଂ ପଞ୍ଞାପେତୁଂ ପଟ୍ଠପେତୁଂ ୱିୱରିତୁଂ ୱିଭଜିତୁଂ ଉତ୍ତାନୀକାତୁଂ। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ଅୟମାୟସ୍ମା, ନାୟମାୟସ୍ମା ପଞ୍ଞୱା’’’ତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ଉଦକରହଦସ୍ସ ତୀରେ ଠିତୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ପରିତ୍ତଂ ମଚ୍ଛଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜମାନଂ। ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ‘ଯଥା ଖୋ ଇମସ୍ସ ମଚ୍ଛସ୍ସ ଉମ୍ମଗ୍ଗୋ ଯଥା ଚ ଊମିଘାତୋ ଯଥା ଚ ୱେଗାୟିତତ୍ତଂ, ପରିତ୍ତୋ ଅୟଂ ମଚ୍ଛୋ, ନାୟଂ ମଚ୍ଛୋ ମହନ୍ତୋ’ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସାକଚ୍ଛାୟମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – ‘ଯଥା ଖୋ ଇମସ୍ସ ଆୟସ୍ମତୋ ଉମ୍ମଗ୍ଗୋ ଯଥା ଚ ଅଭିନୀହାରୋ ଯଥା ଚ ପଞ୍ହାସମୁଦାହାରୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ଅୟମାୟସ୍ମା, ନାୟମାୟସ୍ମା ପଞ୍ଞୱା। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି ଅୟମାୟସ୍ମା ନ ଚେୱ ଗମ୍ଭୀରଂ ଅତ୍ଥପଦଂ ଉଦାହରତି ସନ୍ତଂ ପଣୀତଂ ଅତକ୍କାୱଚରଂ ନିପୁଣଂ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀୟଂ। ଯଞ୍ଚ ଅୟମାୟସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ତସ୍ସ ଚ ନ ପଟିବଲୋ ସଂଖିତ୍ତେନ ୱା ୱିତ୍ଥାରେନ ୱା ଅତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ ଦେସେତୁଂ ପଞ୍ଞାପେତୁଂ ପଟ୍ଠପେତୁଂ ୱିୱରିତୁଂ ୱିଭଜିତୁଂ ଉତ୍ତାନୀକାତୁଂ। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ଅୟମାୟସ୍ମା, ନାୟମାୟସ୍ମା ପଞ୍ଞୱା’’’ତି।

‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସାକଚ୍ଛାୟମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – ‘ଯଥା ଖୋ ଇମସ୍ସ ଆୟସ୍ମତୋ ଉମ୍ମଗ୍ଗୋ ଯଥା ଚ ଅଭିନୀହାରୋ ଯଥା ଚ ପଞ୍ହାସମୁଦାହାରୋ, ପଞ୍ଞୱା ଅୟମାୟସ୍ମା, ନାୟମାୟସ୍ମା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି ଅୟମାୟସ୍ମା ଗମ୍ଭୀରଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥପଦଂ ଉଦାହରତି ସନ୍ତଂ ପଣୀତଂ ଅତକ୍କାୱଚରଂ ନିପୁଣଂ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀୟଂ। ଯଞ୍ଚ ଅୟମାୟସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ତସ୍ସ ଚ ପଟିବଲୋ ସଂଖିତ୍ତେନ ୱା ୱିତ୍ଥାରେନ ୱା ଅତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ ଦେସେତୁଂ ପଞ୍ଞାପେତୁଂ ପଟ୍ଠପେତୁଂ ୱିୱରିତୁଂ ୱିଭଜିତୁଂ ଉତ୍ତାନୀକାତୁଂ। ପଞ୍ଞୱା ଅୟମାୟସ୍ମା, ନାୟମାୟସ୍ମା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ’’’ତି।

‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ଉଦକରହଦସ୍ସ ତୀରେ ଠିତୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ମହନ୍ତଂ ମଚ୍ଛଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜମାନଂ। ତସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – ‘ଯଥା ଖୋ ଇମସ୍ସ ମଚ୍ଛସ୍ସ ଉମ୍ମଗ୍ଗୋ ଯଥା ଚ ଊମିଘାତୋ ଯଥା ଚ ୱେଗାୟିତତ୍ତଂ, ମହନ୍ତୋ ଅୟଂ ମଚ୍ଛୋ, ନାୟଂ ମଚ୍ଛୋ ପରିତ୍ତୋ’ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ,

ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ସାକଚ୍ଛାଯମାନୋ ଏୱଂ ଜାନାତି – ‘ଯଥା ଖୋ ଇମସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ ଉମ୍ମଗ୍ଗୋ ଯଥା ଚ ଅଭିନୀହାରୋ ଯଥା ଚ ପଞ୍ହସମୁଦାହାରୋ, ପଞ୍ଞୱା ଅଯମାଯସ୍ମା, ନାଯମାଯସ୍ମା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି ଅଯମାଯସ୍ମା ଗମ୍ଭୀରଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥପଦଂ ଉଦାହରତି ସନ୍ତଂ ପଣୀତଂ ଅତକ୍କାୱଚରଂ ନିପୁଣଂ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀଯଂ। ଯଞ୍ଚ ଅଯମାଯସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ତସ୍ସ ଚ ପଟିବଲୋ ସଂଖିତ୍ତେନ ୱା ୱିତ୍ଥାରେନ ୱା ଅତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ ଦେସେତୁଂ ପଞ୍ଞାପେତୁଂ ପଟ୍ଠପେତୁଂ ୱିୱରିତୁଂ ୱିଭଜିତୁଂ ଉତ୍ତାନୀକାତୁଂ। ପଞ୍ଞୱା ଅଯମାଯସ୍ମା, ନାଯମାଯସ୍ମା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ’ତି।

‘‘‘ସାକଚ୍ଛାଯ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞା ୱେଦିତବ୍ବା, ସା ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା, ନ ଇତ୍ତରଂ; ମନସିକରୋତା, ନୋ ଅମନସିକରୋତା; ପଞ୍ଞୱତା, ନୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନା’ତି , ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ଇମେହି ଚତୂହି ଠାନେହି ୱେଦିତବ୍ବାନୀ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଭଦ୍ଦିଯସୁତ୍ତଂ

୧୯୩। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଦ୍ଦିଯୋ ଲିଚ୍ଛୱି ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଭଦ୍ଦିଯୋ ଲିଚ୍ଛୱି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ସୁତଂ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ – ‘ମାଯାୱୀ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆୱଟ୍ଟନିଂ ମାଯଂ [ଆୱଟ୍ଟନୀମାଯଂ (ସୀ।), ଆୱଟ୍ଟନିମାଯଂ (ସ୍ୟା। କଂ। କ।) ମ। ନି। ୨। ୭୦ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଜାନାତି ଯାଯ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ସାୱକେ ଆୱଟ୍ଟେତୀ’ତି। ଯେ ତେ, ଭନ୍ତେ, ଏୱମାହଂସୁ – ‘ମାଯାୱୀ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆୱଟ୍ଟନିଂ ମାଯଂ ଜାନାତି ଯାଯ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ସାୱକେ ଆୱଟ୍ଟେତୀ’ତି, କଚ୍ଚି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ୱୁତ୍ତୱାଦିନୋ, ନ ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ଅନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତି, ନ ଚ କୋଚି ସହଧମ୍ମିକୋ ୱାଦାନୁପାତୋ ଗାରଯ୍ହଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ଅନବ୍ଭକ୍ଖାତୁକାମା ହି ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତ’’ନ୍ତି?

‘‘ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିଯ, ମା ଅନୁସ୍ସୱେନ, ମା ପରମ୍ପରାଯ, ମା ଇତିକିରାଯ, ମା ପିଟକସମ୍ପଦାନେନ, ମା ତକ୍କହେତୁ, ମା ନଯହେତୁ, ମା ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ, ମା ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା, ମା ଭବ୍ବରୂପତାଯ, ମା ‘ସମଣୋ ନୋ ଗରୂ’ତି। ଯଦା ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିଯ, ଅତ୍ତନାୱ ଜାନେଯ୍ୟାଥ – ‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା, ଇମେ ଧମ୍ମା ସାୱଜ୍ଜା, ଇମେ ଧମ୍ମା ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତା, ଇମେ ଧମ୍ମା ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’ତି, ଅଥ ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିଯ, ପଜହେଯ୍ୟାଥ।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭଦ୍ଦିଯ, ଲୋଭୋ ପୁରିସସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ହିତାଯ ୱା ଅହିତାଯ ୱା’’ତି? ‘‘ଅହିତାଯ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ଲୁଦ୍ଧୋ ପନାଯଂ, ଭଦ୍ଦିଯ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଲୋଭେନ ଅଭିଭୂତୋ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପାଣମ୍ପି ହନତି, ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ଆଦିଯତି, ପରଦାରମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି, ମୁସାପି ଭଣତି, ପରମ୍ପି ତଥତ୍ତାଯ [ତଦତ୍ଥାଯ (କ।) ଅ। ନି। ୩।୬୬] ସମାଦପେତି ଯଂସ ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭଦ୍ଦିଯ, ଦୋସୋ ପୁରିସସ୍ସ…ପେ… ମୋହୋ ପୁରିସସ୍ସ…ପେ… ସାରମ୍ଭୋ ପୁରିସସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ହିତାଯ ୱା ଅହିତାଯ ୱା’’ତି? ‘‘ଅହିତାଯ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସାରଦ୍ଧୋ ପନାଯଂ, ଭଦ୍ଦିଯ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ସାରମ୍ଭେନ ଅଭିଭୂତୋ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପାଣମ୍ପି ହନତି, ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ଆଦିଯତି, ପରଦାରମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି, ମୁସାପି ଭଣତି, ପରମ୍ପି ତଥତ୍ତାଯ ସମାଦପେତି ଯଂସ ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’।

‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭଦ୍ଦିଯ, ଇମେ ଧମ୍ମା କୁସଲା ୱା ଅକୁସଲା ୱା’’ତି? ‘‘ଅକୁସଲା, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସାୱଜ୍ଜା ୱା ଅନୱଜ୍ଜା ୱା’’ତି? ‘‘ସାୱଜ୍ଜା, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତା ୱା ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥା ୱା’’ତି? ‘‘ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତା, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ନୋ ୱା? କଥଂ ୱା ଏତ୍ଥ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ସମତ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ସମାଦିନ୍ନା ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ନୋ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ’’ତି।

‘‘ଇତି ଖୋ, ଭଦ୍ଦିଯ, ଯଂ ତଂ ତେ ଅୱୋଚୁମ୍ହା – ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିଯ, ମା ଅନୁସ୍ସୱେନ, ମା ପରମ୍ପରାଯ, ମା ଇତିକିରାଯ, ମା ପିଟକସମ୍ପଦାନେନ, ମା ତକ୍କହେତୁ, ମା ନଯହେତୁ, ମା ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ, ମା ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା, ମା ଭବ୍ବରୂପତାଯ, ମା ‘ସମଣୋ ନୋ ଗରୂ’ତି। ଯଦା ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିଯ, ଅତ୍ତନାୱ ଜାନେଯ୍ୟାଥ – ‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା, ଇମେ ଧମ୍ମା ସାୱଜ୍ଜା, ଇମେ ଧମ୍ମା ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତା, ଇମେ ଧମ୍ମା ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି, ଅଥ ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିଯ, ପଜହେଯ୍ୟାଥା’ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

''ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିୟ, ମା ଅନୁସ୍ସୱେନ, ମା ପରମ୍ପରାୟ, ମା ଇତିକିରାୟ, ମା ପିଟକସମ୍ପଦାନେନ, ମା ତକ୍କହେତୁ, ମା ନୟହେତୁ, ମା ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ, ମା ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିୟା, ମା ଭବ୍ବରୂପତାୟ, ମା 'ସମଣୋ ନୋ ଗରୂ'ତି। ଯଦା ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଅତ୍ତନାୱ ଜାନେୟ୍ୟାଥ – 'ଇମେ ଧମ୍ମା କୁସଲା, ଇମେ ଧମ୍ମା ଅନୱଜ୍ଜା, ଇମେ ଧମ୍ମା ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥା, ଇମେ ଧମ୍ମା ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ହିତାୟ ସୁଖାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ'ତି, ଅଥ ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟାଥା''ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଅଲୋଭୋ ପୁରିସସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ହିତାୟ ୱା ଅହିତାୟ ୱା''ତି? ''ହିତାୟ, ଭନ୍ତେ''। ''ଅଲୁଦ୍ଧୋ ପନାୟଂ, ଭଦ୍ଦିୟ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ଲୋଭେନ ଅନଭିଭୂତୋ ଅପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ନେୱ ପାଣଂ ହନତି, ନ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟତି, ନ ପରଦାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୁସା ଭଣତି, ପରମ୍ପି ତଥତ୍ତାୟ ନ ସମାଦପେତି ୟଂ'ସ ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟା''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଅଦୋସୋ ପୁରିସସ୍ସ…ପେ… ଅମୋହୋ ପୁରିସସ୍ସ…ପେ… ଅସାରମ୍ଭୋ ପୁରିସସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ହିତାୟ ୱା ଅହିତାୟ ୱା''ତି? ''ହିତାୟ, ଭନ୍ତେ''। ''ଅସାରଦ୍ଧୋ ପନାୟଂ, ଭଦ୍ଦିୟ, ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ ସାରମ୍ଭେନ ଅନଭିଭୂତୋ ଅପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ନେୱ ପାଣଂ ହନତି, ନ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟତି, ନ ପରଦାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୁସା ଭଣତି , ପରମ୍ପି ତଥତ୍ତାୟ ନ ସମାଦପେତି ୟଂ'ସ ହୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟା''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଇମେ ଧମ୍ମା କୁସଲା ୱା ଅକୁସଲା ୱା''ତି? ''କୁସଲା, ଭନ୍ତେ''। ''ସାୱଜ୍ଜା ୱା ଅନୱଜ୍ଜା ୱା''ତି? ''ଅନୱଜ୍ଜା, ଭନ୍ତେ''। ''ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତା ୱା ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥା ୱା''ତି? ''ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥା, ଭନ୍ତେ''। ''ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ହିତାୟ ସୁଖାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ୱା? କଥଂ ୱା ଏତ୍ଥ ହୋତୀ''ତି? ''ସମତ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ସମାଦିନ୍ନା ହିତାୟ ସୁଖାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ନୋ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ''ତି।

''ଇତି ଖୋ, ଭଦ୍ଦିୟ, ୟଂ ତଂ ତେ ଅୱୋଚୁମ୍ହା – ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିୟ, ମା ଅନୁସ୍ସୱେନ, ମା ପରମ୍ପରାୟ, ମା ଇତିକିରାୟ, ମା ପିଟକସମ୍ପଦାନେନ, ମା ତକ୍କହେତୁ, ମା ନୟହେତୁ, ମା ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ, ମା ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିୟା, ମା ଭବ୍ବରୂପତାୟ, ମା 'ସମଣୋ ନୋ ଗରୂ'ତି। ଯଦା ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଅତ୍ତନାୱ ଜାନେୟ୍ୟାଥ – 'ଇମେ ଧମ୍ମା କୁସଲା, ଇମେ ଧମ୍ମା ଅନୱଜ୍ଜା, ଇମେ ଧମ୍ମା ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥା, ଇମେ ଧମ୍ମା ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ହିତାୟ ସୁଖାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି , ଅଥ ତୁମ୍ହେ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରେୟ୍ୟାଥା'ତି, ଇତି ୟଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

''ୟେ ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଲୋକେ ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ତେ ସାୱକଂ ଏୱଂ ସମାଦପେନ୍ତି – 'ଏହି ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଲୋଭଂ ୱିନେୟ୍ୟ [ୱିନେୟ୍ୟ ୱିନେୟ୍ୟ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ୱିହରାହି। ଲୋଭଂ ୱିନେୟ୍ୟ ୱିହରନ୍ତୋ ନ ଲୋଭଜଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସସି କାୟେନ ୱାଚାୟ ମନସା। ଦୋସଂ ୱିନେୟ୍ୟ ୱିହରାହି। ଦୋସଂ ୱିନେୟ୍ୟ ୱିହରନ୍ତୋ ନ ଦୋସଜଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସସି କାୟେନ ୱାଚାୟ ମନସା। ମୋହଂ ୱିନେୟ୍ୟ ୱିହରାହି। ମୋହଂ ୱିନେୟ୍ୟ ୱିହରନ୍ତୋ ନ ମୋହଜଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସସି କାୟେନ ୱାଚାୟ ମନସା। ସାରମ୍ଭଂ ୱିନେୟ୍ୟ ୱିହରାହି। ସାରମ୍ଭଂ ୱିନେୟ୍ୟ ୱିହରନ୍ତୋ ନ ସାରମ୍ଭଜଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସସି କାୟେନ ୱାଚାୟ ମନସା'''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଭଦ୍ଦିୟୋ ଲିଚ୍ଛୱି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି।

''ଅପି ନୁ ତାହଂ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଏୱଂ ଅୱଚଂ – 'ଏହି ମେ ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦିୟ, ସାୱକୋ ହୋହି; ଅହଂ ସତ୍ଥା ଭୱିସ୍ସାମୀ'''ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଏୱଂୱାଦିଂ ଖୋ ମଂ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଏୱମକ୍ଖାୟିଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅସତା ତୁଚ୍ଛା ମୁସା ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି – 'ମାୟାୱୀ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆୱଟ୍ଟନିଂ ମାୟଂ ଜାନାତି ୟାୟ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ସାୱକେ ଆୱଟ୍ଟେତୀ'''ତି। ''ଭଦ୍ଦିକା , ଭନ୍ତେ, ଆୱଟ୍ଟନୀ ମାୟା। କଲ୍ୟାଣୀ, ଭନ୍ତେ, ଆୱଟ୍ଟନୀ ମାୟା। ପିୟା ମେ, ଭନ୍ତେ, ଞାତିସାଲୋହିତା ଇମାୟ ଆୱଟ୍ଟନିୟା ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟୁଂ, ପିୟାନମ୍ପି ମେ ଅସ୍ସ ଞାତିସାଲୋହିତାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟ। ସବ୍ବେ ଚେପି, ଭନ୍ତେ, ଖତ୍ତିୟା ଇମାୟ ଆୱଟ୍ଟନିୟା ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟୁଂ, ସବ୍ବେସମ୍ପିସ୍ସ ଖତ୍ତିୟାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟ। ସବ୍ବେ ଚେପି, ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣା… ୱେସ୍ସା … ସୁଦ୍ଦା ଇମାୟ ଆୱଟ୍ଟନିୟା ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟୁଂ, ସବ୍ବେସମ୍ପିସ୍ସ ସୁଦ୍ଦାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟା''ତି।

''ଏୱମେତଂ, ଭଦ୍ଦିୟ, ଏୱମେତଂ, ଭଦ୍ଦିୟ! ସବ୍ବେ ଚେପି, ଭଦ୍ଦିୟ, ଖତ୍ତିୟା ଇମାୟ ଆୱଟ୍ଟନିୟା ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟୁଂ ଅକୁସଲଧମ୍ମପ୍ପହାନାୟ କୁସଲଧମ୍ମୂପସମ୍ପଦାୟ, ସବ୍ବେସମ୍ପିସ୍ସ ଖତ୍ତିୟାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟ। ସବ୍ବେ ଚେପି, ଭଦ୍ଦିୟ, ବ୍ରାହ୍ମଣା… ୱେସ୍ସା… ସୁଦ୍ଦା ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟୁଂ ଅକୁସଲଧମ୍ମପ୍ପହାନାୟ କୁସଲଧମ୍ମୂପସମ୍ପଦାୟ, ସବ୍ବେସମ୍ପିସ୍ସ ସୁଦ୍ଦାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟ। ସଦେୱକୋ ଚେପି, ଭଦ୍ଦିୟ, ଲୋକୋ

ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସା ଇମାଯ ଆୱଜ୍ଜନିଯା ଆୱଜ୍ଜେଯ୍ଯୁଂ [ଆୱଜ୍ଜେଯ୍ଯ (?)] ଅକୁସଲଧମ୍ମୱହାନାଯ କୁସଲଧମ୍ମୂପସମ୍ପଦାଯ, ସଦେୱକସ୍ସପିସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ। ଇମେ ଚେପି, ଭଦ୍ଦିଯ, ମହାସାଲା ଇମାଯ ଆୱଜ୍ଜନିଯା ଆୱଜ୍ଜେଯ୍ଯୁଂ ଅକୁସଲଧମ୍ମୱହାନାଯ କୁସଲଧମ୍ମୂପସମ୍ପଦାଯ, ଇମେସମ୍ପିସ୍ସ ମହାସାଲାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ( ) [(ସଚେ ଚେତେଯ୍ଯୁଂ) (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।), (ଆୱଜ୍ଜେଯ୍ଯୁଂ) (କ।) ଅ। ନି। ୮।୪୪]। କୋ ପନ ୱାଦୋ ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସା''ତି! ତତିଯଂ।

୪। ସାମୁଗିଯସୁତ୍ତଂ

୧୯୪। ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ କୋଲିଯେସୁ ୱିହରତି ସାମୁଗଂ ନାମ [ସାପୂଗଂ ନାମ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] କୋଲିଯାନଂ ନିଗମୋ। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ବହୁଲା ସାମୁଗିଯା କୋଲିଯପୁତ୍ତା ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେ ଖୋ ତେ ସାମୁଗିଯେ କୋଲିଯପୁତ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏତଦୱୋଚ –

''ଚତ୍ତାରିମାନି, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗାନି ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସମ୍ମଦକ୍ଖାତାନି ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା ସୋକପରିଦେୱାନଂ [ସୋକପରିଦ୍ଦୱାନଂ (ସୀ।)] ସମତିକ୍କମାଯ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାଯ ଞାଯସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସୀଲପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ, ଚିତ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ , ଦିଟ୍ଠିପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ, ୱିମୁତ୍ତିପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ।

''କତମଞ୍ଚ , ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ସୀଲପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ? ଇଧ, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ସୀଲପାରିସୁଦ୍ଧି। ଇତି ଏୱରୂପିଂ ସୀଲପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା ପରିପୂରେସ୍ସାମି ପରିପୂରଂ ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀତି, ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ସୀଲପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଚିତ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ? ଇଧ, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଚିତ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧି। ଇତି ଏୱରୂପିଂ ଚିତ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା ପରିପୂରେସ୍ସାମି ପରିପୂରଂ ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀତି, ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଚିତ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଦିଟ୍ଠିପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ? ଇଧ, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଭିକ୍ଖୁ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଦିଟ୍ଠିପାରିସୁଦ୍ଧି। ଇତି ଏୱରୂପିଂ ଦିଟ୍ଠିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା… ପେ… ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀତି, ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଦିଟ୍ଠିପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ ।

''କତମଞ୍ଚ, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ୱିମୁତ୍ତିପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ? ସ ଖୋ ସୋ, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଅରିଯସାୱକୋ ଇମିନା ଚ ସୀଲପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଇମିନା ଚ ଚିତ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଇମିନା ଚ ଦିଟ୍ଠିପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ରଜନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତି, ୱିମୋଚନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୋଚେତି। ସୋ ରଜନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ୱିରାଜେତ୍ୱା, ୱିମୋଚନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୋଚେତ୍ୱା ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିଂ ଫୁସତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ୱିମୁତ୍ତିପାରିସୁଦ୍ଧି। ଇତି ଏୱରୂପିଂ ୱିମୁତ୍ତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା ପରିପୂରେସ୍ସାମି ପରିପୂରଂ ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀତି, ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ୱିମୁତ୍ତିପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗଂ।

''ଇମାନି ଖୋ, ବ୍ଯଗ୍ଘପଜ୍ଜା, ଚତ୍ତାରି ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗାନି ତେନ ଭଗୱତା ଜାନତା ପସ୍ସତା ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସମ୍ମଦକ୍ଖାତାନି ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାଯ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାଯ ଞାଯସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ୱପ୍ପସୁତ୍ତଂ

୧୯୫। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ସକ୍କେସୁ ଵିହରତି କପିଲଵତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଵପ୍ପୋ ସକ୍କୋ ନିଗଣ୍ଠସାଵକୋ ଯେନାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଵପ୍ପଂ ସକ୍କଂ ନିଗଣ୍ଠସାଵକଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଏତଦଵୋଚ –

''ଇଧସ୍ସ , ଵପ୍ପ, କାଯେନ ସଂଵୁତୋ ଵାଚାଯ ସଂଵୁତୋ ମନସା ସଂଵୁତୋ ଅଵିଜ୍ଜାଵିରାଗା ଵିଜ୍ଜୁପ୍ପାଦା। ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ଵଂ, ଵପ୍ପ, ତଂ ଠାନଂ ଯତୋନିଦାନଂ ପୁରିସଂ ଦୁକ୍ଖଵେଦନିଯା ଆସଵା ଅସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ [ଅନ୍ଵାସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ (କ।)] ଅଭିସମ୍ପରାଯ''ନ୍ତି? ''ପସ୍ସାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ଠାନଂ। ଇଧସ୍ସ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେ ପାପକମ୍ମଂ କତଂ ଅଵିପକ୍କଵିପାକଂ। ତତୋନିଦାନଂ ପୁରିସଂ ଦୁକ୍ଖଵେଦନିଯା ଆସଵା ଅସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାଯ''ନ୍ତି। ଅଯଞ୍ଚେଵ ଖୋ ପନ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଵପ୍ପେନ ସକ୍କେନ ନିଗଣ୍ଠସାଵକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତରାକଥା ଵିପ୍ପକତା ହୋତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଟିସଲ୍ଲାନା ଵୁଟ୍ଠିତୋ ଯେନ ଉପଟ୍ଠାନସାଲା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜ ଖୋ ଭଗଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଏତଦଵୋଚ –

''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା; କା ଚ ପନ ଵୋ ଅନ୍ତରାକଥା ଵିପ୍ପକତା''ତି? ''ଇଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଵପ୍ପଂ ସକ୍କଂ ନିଗଣ୍ଠସାଵକଂ ଏତଦଵୋଚଂ – 'ଇଧସ୍ସ, ଵପ୍ପ, କାଯେନ ସଂଵୁତୋ ଵାଚାଯ ସଂଵୁତୋ ମନସା ସଂଵୁତୋ ଅଵିଜ୍ଜାଵିରାଗା ଵିଜ୍ଜୁପ୍ପାଦା। ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ଵଂ, ଵପ୍ପ, ତଂ ଠାନଂ ଯତୋନିଦାନଂ ପୁରିସଂ ଦୁକ୍ଖଵେଦନିଯା ଆସଵା ଅସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାଯ'ନ୍ତି? ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ, ଭନ୍ତେ, ଵପ୍ପୋ ସକ୍କୋ ନିଗଣ୍ଠସାଵକୋ ମଂ ଏତଦଵୋଚ – 'ପସ୍ସାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ଠାନଂ। ଇଧସ୍ସ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେ ପାପକମ୍ମଂ କତଂ ଅଵିପକ୍କଵିପାକଂ। ତତୋନିଦାନଂ ପୁରିସଂ ଦୁକ୍ଖଵେଦନିଯା ଆସଵା ଅସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାଯ'ନ୍ତି । ଅଯଂ ଖୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ , ଵପ୍ପେନ ସକ୍କେନ ନିଗଣ୍ଠସାଵକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତରାକଥା ଵିପ୍ପକତା; ଅଥ ଭଗଵା ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଵପ୍ପଂ ସକ୍କଂ ନିଗଣ୍ଠସାଵକଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ସଚେ ମେ ତ୍ଵଂ, ଵପ୍ପ, ଅନୁଞ୍ଞେଯ୍ୟଞ୍ଚେଵ ଅନୁଜାନେଯ୍ୟାସି, ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଞ୍ଚ ପଟିକ୍କୋସେଯ୍ୟାସି, ଯସ୍ସ ଚ ମେ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନେଯ୍ୟାସି ମମେଵେତ୍ଥ ଉତ୍ତରି ପଟିପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି – 'ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, କଥଂ, ଇମସ୍ସ କୋ ଅତ୍ଥୋ'ତି, ସିଯା ନୋ ଏତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପୋ''ତି। ''ଅନୁଞ୍ଞେଯ୍ୟଞ୍ଚେଵାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵତୋ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମି, ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବଞ୍ଚ ପଟିକ୍କୋସିସ୍ସାମି, ଯସ୍ସ ଚାହଂ ଭଗଵତୋ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନିସ୍ସାମି ଭଗଵନ୍ତଂଯେଵେତ୍ଥ ଉତ୍ତରି ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି – 'ଇଦଂ ଭନ୍ତେ, କଥଂ, ଇମସ୍ସ କୋ ଅତ୍ଥୋ'ତି? ହୋତୁ ନୋ ଏତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପୋ''ତି।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଵପ୍ପ, ଯେ କାଯସମାରମ୍ଭପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସଵା ଵିଘାତପରିଳାହା, କାଯସମାରମ୍ଭା ପଟିଵିରତସ୍ସ ଏଵଂସ ତେ ଆସଵା ଵିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ସୋ ନଵଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ପୁରାଣଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକା ନିଜ୍ଜରା ଅକାଲିକା ଏହିପସ୍ସିକା ଓପନେଯ୍ୟିକା ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଵେଦିତବ୍ବା ଵିଞ୍ଞୂହି [ଵିଞ୍ଞୂହୀତି (ସୀ। ପୀ। କ।) ସଂ। ନି। ୪।୩୬୪ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ]। ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ଵଂ, ଵପ୍ପ, ତଂ ଠାନଂ ଯତୋନିଦାନଂ ପୁରିସଂ ଦୁକ୍ଖଵେଦନିଯା ଆସଵା ଅସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାଯ''ନ୍ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଵପ୍ପ, ଯେ ଵଚୀସମାରମ୍ଭପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସଵା ଵିଘାତପରିଳାହା, ଵଚୀସମାରମ୍ଭା ପଟିଵିରତସ୍ସ ଏଵଂସ ତେ ଆସଵା ଵିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ସୋ ନଵଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ପୁରାଣଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକା ନିଜ୍ଜରା ଅକାଲିକା ଏହିପସ୍ସିକା ଓପନେଯ୍ୟିକା ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଵେଦିତବ୍ବା ଵିଞ୍ଞୂହି। ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ଵଂ, ଵପ୍ପ, ତଂ ଠାନଂ ଯତୋନିଦାନଂ ପୁରିସଂ ଦୁକ୍ଖଵେଦନିଯା ଆସଵା ଅସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାଯ''ନ୍ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଵପ୍ପ, ଯେ ମନୋସମାରମ୍ଭପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସଵା ଵିଘାତପରିଳାହା, ମନୋସମାରମ୍ଭା ପଟିଵିରତସ୍ସ ଏଵଂସ ତେ ଆସଵା ଵିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ସୋ ନଵଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ପୁରାଣଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକା ନିଜ୍ଜରା ଅକାଲିକା ଏହିପସ୍ସିକା ଓପନେଯ୍ୟିକା ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ଵେଦିତବ୍ବା ଵିଞ୍ଞୂହି। ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ଵଂ, ଵପ୍ପ, ତଂ ଠାନଂ ଯତୋନିଦାନଂ ପୁରିସଂ ଦୁକ୍ଖଵେଦନିଯା ଆସଵା ଅସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାଯ''ନ୍ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ଵପ୍ପ, ଯେ ଅଵିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଆସଵା ଵିଘାତପରିଳାହା, ଅଵିଜ୍ଜାଵିରାଗା ଵିଜ୍ଜୁପ୍ପାଦା ଏଵଂସ ତେ ଆସଵା ଵିଘାତପରିଳାହା ନ ହୋନ୍ତି। ସୋ ନଵଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ପୁରାଣଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକା ନିଜ୍ଜରା ଅକାଲିକା ଏହିପସ୍ସିକା ଓପନେଯ୍ୟିକା ପଚ୍ଚତ୍ତଂ

ୱେଦିତଵ୍ଵା ୱିଞ୍ଞୂହି। ପସ୍ସସି ନୋ ତ୍ଵଂ, ୱପ୍ପ, ତଂ ଠାନଂ ଯତୋନିଦାନଂ ପୁରିସଂ ଦୁକ୍ଖୱେଦନିୟା ଆସଵା ଅସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ ଅଭିସମ୍ପରାଯ''ନ୍ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''।

''ଏଵଂ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ଖୋ, ୱପ୍ପ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଛ ସତତୱିହାରା ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି। ସୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ଵା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ; ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ଵା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ଵା…ପେ॥। ଜିଵ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ଵା…ପେ… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠଵ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ଵା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ; ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋ କାଯପରିଯନ୍ତିକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯମାନୋ 'କାଯପରିଯନ୍ତିକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯାମୀ'ତି ପଜାନାତି; ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତିକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯମାନୋ 'ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତିକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯାମୀ'ତି ପଜାନାତି; 'କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଉଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତପରିଯାଦାନା ଇଧେୱ ସବ୍ବୱେଦଯିତାନି ଅନଭିନନ୍ଦିତାନି ସୀତୀ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ'ତି ପଜାନାତି''।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ୱପ୍ପ, ଥୂଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଛାଯା ପଞ୍ଞାଯତି। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ କୁଦାଲପିଟକଂ ଆଦାଯ। ସୋ ତଂ ଥୂଣଂ ମୂଲେ ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ; ମୂଲେ ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ପଲିଖଣେଯ୍ୟ; ପଲିଖଣିତ୍ଵା ମୂଲାନି ଉଦ୍ଧରେଯ୍ୟ, ଅନ୍ତମସୋ ଉସୀରନାଳିମତ୍ତାନିପି [ଉସୀରନାଳମତ୍ତାନିପି (ସୀ।)]। ସୋ ତଂ ଥୂଣଂ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ। ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛେତ୍ଵା ଫାଲେଯ୍ୟ। ଫାଲେତ୍ଵା ସକଲିକଂ ସକଲିକଂ କରେଯ୍ୟ। ସକଲିକଂ ସକଲିକଂ କତ୍ଵା ୱାତାତପେ ୱିସୋସେଯ୍ୟ। ୱାତାତପେ ୱିସୋସେତ୍ଵା ଅଗ୍ଗିନା ଡହେଯ୍ୟ। ଅଗ୍ଗିନା ଡହେତ୍ଵା ମସିଂ କରେଯ୍ୟ । ମସିଂ କରିତ୍ଵା ମହାୱାତେ ୱା ଓଫୁଣେଯ୍ୟ ନଦିଯା ୱା ସୀଘସୋତାଯ ପୱାହେଯ୍ୟ। ଏଵଂ ହିସ୍ସ, ୱପ୍ପ, ଯା ଥୂଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଛାଯା ସା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା।

''ଏୱମେଵଂ ଖୋ, ୱପ୍ପ, ଏଵଂ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଛ ସତତୱିହାରା ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି। ସୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ଵା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ; ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ଵା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ଵା…ପେ… ଜିଵ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ଵା…ପେ… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠଵ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ଵା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ; ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋ କାଯପରିଯନ୍ତିକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯମାନୋ 'କାଯପରିଯନ୍ତିକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯାମୀ'ତି ପଜାନାତି; ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତିକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯମାନୋ 'ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତିକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯାମୀ'ତି ପଜାନାତି; 'କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଉଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତପରିଯାଦାନା ଇଧେୱ ସବ୍ବୱେଦଯିତାନି ଅନଭିନନ୍ଦିତାନି ସୀତୀ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ'ତି ପଜାନାତି''।

ଏଵଂ ୱୁତ୍ତେ ୱପ୍ପୋ ସକ୍କୋ ନିଗଣ୍ଠସାୱକୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ, ପୁରିସୋ ଉଦଯତ୍ଥିକୋ ଅସ୍ସପଣିଯଂ ପୋସେଯ୍ୟ। ସୋ ଉଦଯଞ୍ଚେୱ ନାଧିଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଉତ୍ତରିଞ୍ଚ କିଲମଥସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସ। ଏୱମେୱଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଉଦଯତ୍ଥିକୋ ବାଲେ ନିଗଣ୍ଠେ ପଯିରୁପାସିଂ। ସ୍ଵାହଂ ଉଦଯଞ୍ଚେୱ ନାଧିଗଚ୍ଛିଂ, ଉତ୍ତରିଞ୍ଚ କିଲମଥସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅହୋସିଂ। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଯୋ ମେ ବାଲେସୁ ନିଗଣ୍ଠେସୁ ପସାଦୋ ତଂ ମହାୱାତେ ୱା ଓଫୁଣାମି ନଦିଯା ୱା ସୀଘସୋତାଯ ପୱାହେମି। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ…ପେ… ଉପାସକଂ ମଂ, ଭନ୍ତେ , ଭଗଵା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ''ନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ସାଳ୍ହସୁତ୍ତଂ

୧୯୬। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ। ଅଥ ଖୋ ସାଳ୍ହୋ ଚ ଲିଚ୍ଛୱି ଅଭଯୋ ଚ ଲିଚ୍ଛୱି ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସାଳ୍ହୋ ଲିଚ୍ଛୱି ଭଗଵନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ସନ୍ତି, ଭନ୍ତେ, ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦ୍ଵଯେନ ଓଘସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି – ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧିହେତୁ ଚ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାହେତୁ ଚ। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା କିମାହା''ତି?

''ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧିଂ ଖୋ ଅହଂ, ସାଳ୍ହ, ଅଞ୍ଞତରଂ ସାମଞ୍ଞଙ୍ଗନ୍ତି ୱଦାମି। ଯେ ତେ, ସାଳ୍ହ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୱାଦା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାସାରା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାଅଲ୍ଲୀନା ୱିହରନ୍ତି, ଅଭଵ୍ବା ତେ ଓଘସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣାଯ। ଯେପି ତେ, ସାଳ୍ହ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରା ଅପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରା ଅପରିସୁଦ୍ଧମନୋସମାଚାରା ଅପରିସୁଦ୍ଧାଜୀୱା, ଅଭଵ୍ବା ତେ ଞାଣଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ସାଳ୍ହ, ପୁରିସୋ ନଦିଂ ତରିତୁକାମୋ ତିଣ୍ହଂ କୁଠାରିଂ [କୁଧାରିଂ (କ।)] ଆଦାଯ ୱନଂ ପୱିସେଯ୍ୟ। ସୋ ତତ୍ଥ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ମହତିଂ

ସାଲଲଟ୍ଠିଂ ଉଜୁଂ ନୱଂ ଅକୁକ୍କୁଚକଜାତଂ। ତମେନଂ ମୂଲେ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ; ମୂଲେ ଛେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗେ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ; ଅଗ୍ଗେ ଛେତ୍ୱା ସାଖାପଲାସଂ ସୁୱିସୋଧିତଂ ୱିସୋଧେୟ୍ୟ; ସାଖାପଲାସଂ ସୁୱିସୋଧିତଂ ୱିସୋଧେତ୍ୱା କୁଠାରୀହି ତଚ୍ଛେୟ୍ୟ; କୁଠାରୀହି ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ୱାସୀହି ତଚ୍ଛେୟ୍ୟ; ୱାସୀହି ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ଲେଖଣିଯା ଲିଖେୟ୍ୟ; ଲେଖଣିଯା ଲିଖିତ୍ୱା ପାସାଣଗୁଳେନ ଧୋୱେୟ୍ୟ [ଧୋପେୟ୍ୟ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]; ପାସାଣଗୁଳେନ ଧୋୱେତ୍ୱା ନଦିଂ ପତାରେୟ୍ୟ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସାଳ୍ହ, ଭବ୍ବୋ ନୁ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ନଦିଂ ତରିତୁ''ନ୍ତି? ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ''? ''ଅସୁ ହି, ଭନ୍ତେ, ସାଲଲଟ୍ଠି ବହିଦ୍ଧା ସୁପରିକମ୍ମକତା ଅନ୍ତୋ ଅୱିସୁଦ୍ଧା। ତସ୍ସେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ସାଲଲଟ୍ଠି ସଂସୀଦିସ୍ସତି, ପୁରିସୋ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ସାଳ୍ହ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୱାଦା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାସାରା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାଅଲ୍ଲୀନା ୱିହରନ୍ତି, ଅଭବ୍ବା ତେ ଓଘସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣାଯ। ଯେପି ତେ, ସାଳ୍ହ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରା ଅପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରା ଅପରିସୁଦ୍ଧମନୋସମାଚାରା ଅପରିସୁଦ୍ଧାଜୀୱା, ଅଭବ୍ବା ତେ ଞାଣଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ।

''ଯେ ଚ ଖୋ ତେ, ସାଳ୍ହ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୱାଦା ନ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାସାରା ନ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାଅଲ୍ଲୀନା ୱିହରନ୍ତି, ଭବ୍ବା ତେ ଓଘସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣାଯ। ଯେପି ତେ, ସାଳ୍ହ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରା ପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରା ପରିସୁଦ୍ଧମନୋସମାଚାରା ପରିସୁଦ୍ଧାଜୀୱା, ଭବ୍ବା ତେ ଞାଣଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ।

''ସେୟ୍ୟଥାପି , ସାଳ୍ହ, ପୁରିସୋ ନଦିଂ ତରିତୁକାମୋ ତିଣ୍ହଂ କୁଠାରିଂ ଆଦାଯ ୱନଂ ପୱିସେୟ୍ୟ। ସୋ ତତ୍ଥ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ମହତିଂ ସାଲଲଟ୍ଠିଂ ଉଜୁଂ ନୱଂ ଅକୁକ୍କୁଚକଜାତଂ। ତମେନଂ ମୂଲେ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ; ମୂଲେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗେ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ; ଅଗ୍ଗେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସାଖାପଲାସଂ ସୁୱିସୋଧିତଂ ୱିସୋଧେୟ୍ୟ; ସାଖାପଲାସଂ ସୁୱିସୋଧିତଂ ୱିସୋଧେତ୍ୱା କୁଠାରୀହି ତଚ୍ଛେୟ୍ୟ; କୁଠାରୀହି ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ୱାସୀହି ତଚ୍ଛେୟ୍ୟ; ୱାସୀହି ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ନିଖାଦନଂ ଆଦାଯ ଅନ୍ତୋ ସୁୱିସୋଧିତଂ ୱିସୋଧେୟ୍ୟ; ଅନ୍ତୋ ସୁୱିସୋଧିତଂ ୱିସୋଧେତ୍ୱା ଲେଖଣିଯା ଲିଖେୟ୍ୟ; ଲେଖଣିଯା ଲିଖିତ୍ୱା ପାସାଣଗୁଳେନ ଧୋୱେୟ୍ୟ; ପାସାଣଗୁଳେନ ଧୋୱେତ୍ୱା ନାୱଂ କରେୟ୍ୟ; ନାୱଂ କତ୍ୱା ଫିଯାରିତ୍ତଂ [ପିଯାରିତ୍ତଂ (ସୀ। ପୀ।)] ବନ୍ଧେୟ୍ୟ; ଫିଯାରିତ୍ତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନଦିଂ ପତାରେୟ୍ୟ।

''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ସାଳ୍ହ, ଭବ୍ବୋ ନୁ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ନଦିଂ ତରିତୁ''ନ୍ତି? ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ''? ''ଅସୁ ହି, ଭନ୍ତେ, ସାଲଲଟ୍ଠି ବହିଦ୍ଧା ସୁପରିକମ୍ମକତା, ଅନ୍ତୋ ସୁୱିସୁଦ୍ଧା ନାୱାକତା [ସୁୱିସୁଦ୍ଧକତା (କ।)] ଫିଯାରିତ୍ତବଦ୍ଧା। ତସ୍ସେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – 'ନାୱା ନ ସଂସୀଦିସ୍ସତି, ପୁରିସୋ ସୋତ୍ଥିନା ପାରଂ ଗମିସ୍ସତୀ'''ତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ , ସାଳ୍ହ, ଯେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୱାଦା ନ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାସାରା ନ ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାଅଲ୍ଲୀନା ୱିହରନ୍ତି, ଭବ୍ବା ତେ ଓଘସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣାଯ। ଯେପି ତେ, ସାଳ୍ହ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରା ପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରା ପରିସୁଦ୍ଧମନୋସମାଚାରା ପରିସୁଦ୍ଧାଜୀୱା, ଭବ୍ବା ତେ ଞାଣଦସ୍ସନାଯ ଅନୁତ୍ତରାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ସାଳ୍ହ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ବହୂନି ଚେପି କଣ୍ଡଚିତ୍ରକାନି ଜାନାତି; ଅଥ ଖୋ ସୋ ତୀହି ଠାନେହି ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ତୀହି? ଦୂରେପାତୀ ଚ, ଅକ୍ଖଣୱେଧୀ ଚ, ମହତୋ ଚ କାଯସ୍ସ ପଦାଲେତା।

''ସେୟ୍ୟଥାପି, ସାଳ୍ହ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ଦୂରେପାତୀ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ସାଳ୍ହ, ଅରିଯସାୱକୋ ସମ୍ମାସମାଧି ହୋତି। ସମ୍ମାସମାଧି, ସାଳ୍ହ, ଅରିଯସାୱକୋ ଯଂ କିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱା ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ଯଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା ସବ୍ବଂ ରୂପଂ 'ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି। ଯା କାଚି ୱେଦନା… ପେ… ଯା କାଚି ସଞ୍ଞା… ଯେ କେଚି ସଙ୍ଖାରା… ଯଂ କିଞ୍ଚି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱା ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ଯଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା, ସବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ 'ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା'ତି ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି, ସାଳ୍ହ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ଅକ୍ଖଣୱେଧୀ; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ସାଳ୍ହ, ଅରିଯସାୱକୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ହୋତି। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି , ସାଳ୍ହ, ଅରିଯସାୱକୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି, ସାଳ୍ହ, ଯୋଧାଜୀୱୋ ମହତୋ କାଯସ୍ସ ପଦାଲେତା; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ସାଳ୍ହ, ଅରିଯସାୱକୋ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି। ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି, ସାଳ୍ହ, ଅରିଯସାୱକୋ ମହନ୍ତଂ ଅୱିଜ୍ଜାକ୍ଖନ୍ଧଂ ପଦାଲେତୀ''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ମଲ୍ଲିକାଦେୱୀସୁତ୍ତଂ

୧୯୭। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଖୋ ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଚ ହୋତି ଦୁରୂପା ସୁପାପିକା [ସ୍ୟା। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ''ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଚ ହୋତି ଦୁରୂପୋ ସୁପାପକୋ''ତି ଏୱମାଦିନା ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗିକୱସେନ ଦିସ୍ସତି] ଦସ୍ସନାଯ; ଦଲିଦ୍ଦା ଚ ହୋତି ଅପ୍ପସ୍ସକା ଅପ୍ପଭୋଗା ଅପ୍ପେସକ୍ଖା ଚ?

''କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଚ ହୋତି ଦୁରୂପା ସୁପାପିକା ଦସ୍ସନାଯ; ଅଡ୍ଢା ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା ମହେସକ୍ଖା ଚ?

''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ ଅଭିରୂପା ଚ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତା; ଦଲିଦ୍ଦା ଚ ହୋତି ଅପ୍ପସ୍ସକା ଅପ୍ପଭୋଗା ଅପ୍ପେସକ୍ଖା ଚ?

''କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ ଅଭିରୂପା ଚ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତା, ଅଡ୍ଢା ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା ମହେସକ୍ଖା ଚା''ତି?

''ଇଧ , ମଲ୍ଲିକେ, ଏକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ କୋଧନା ହୋତି ଉପାଯାସବହୁଲା। ଅପ୍ପମ୍ପି ୱୁତ୍ତା ସମାନା ଅଭିସଜ୍ଜତି କୁପ୍ପତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠୀଯତି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ସା [ସୋ (ସ୍ୟା।)] ନ ଦାତା ହୋତି ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ। ଇସ୍ସାମନିକା [ଇସ୍ସାମନକୋ (ସ୍ୟା।)] ଖୋ ପନ ହୋତି; ପରଲାଭସକ୍କାରଗରୁକାରମାନନୱନ୍ଦନପୂଜନାସୁ ଇସ୍ସତି ଉପଦୁସ୍ସତି ଇସ୍ସଂ ବନ୍ଧତି। ସା ଚେ ତତୋ ଚୁତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ସା [ସୋ (ସ୍ୟା।)] ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ପଚ୍ଚାଜାଯତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଚ ହୋତି ଦୁରୂପା ସୁପାପିକା ଦସ୍ସନାଯ; ଦଲିଦ୍ଦା ଚ ହୋତି ଅପ୍ପସ୍ସକା ଅପ୍ପଭୋଗା ଅପ୍ପେସକ୍ଖା ଚ।

''ଇଧ ପନ, ମଲ୍ଲିକେ, ଏକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ କୋଧନା ହୋତି ଉପାଯାସବହୁଲା। ଅପ୍ପମ୍ପି ୱୁତ୍ତା ସମାନା ଅଭିସଜ୍ଜତି କୁପ୍ପତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠୀଯତି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ସା ଦାତା ହୋତି ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ। ଅନିସ୍ସାମନିକା ଖୋ ପନ ହୋତି; ପରଲାଭସକ୍କାରଗରୁକାରମାନନୱନ୍ଦନପୂଜନାସୁ ନ ଇସ୍ସତି ନ ଉପଦୁସ୍ସତି ନ ଇସ୍ସଂ ବନ୍ଧତି। ସା ଚେ ତତୋ ଚୁତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ସା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ପଚ୍ଚାଜାଯତି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଚ ହୋତି ଦୁରୂପା ସୁପାପିକା ଦସ୍ସନାଯ; ଅଡ୍ଢା ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା ମହେସକ୍ଖା ଚ।

''ଇଧ ପନ, ମଲ୍ଲିକେ, ଏକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ ଅକ୍କୋଧନା ହୋତି ଅନୁପାଯାସବହୁଲା। ବହୁମ୍ପି ୱୁତ୍ତା ସମାନା ନାଭିସଜ୍ଜତି ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଟ୍ଠୀଯତି, ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ସା ନ ଦାତା ହୋତି ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ। ଇସ୍ସାମନିକା ଖୋ ପନ ହୋତି; ପରଲାଭସକ୍କାରଗରୁକାରମାନନୱନ୍ଦନପୂଜନାସୁ ଇସ୍ସତି ଉପଦୁସ୍ସତି ଇସ୍ସଂ ବନ୍ଧତି। ସା ଚେ ତତୋ ଚୁତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ସା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ପଚ୍ଚାଜାଯତି ଅଭିରୂପା ଚ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତା; ଦଲିଦ୍ଦା ଚ ହୋତି ଅପ୍ପସ୍ସକା ଅପ୍ପଭୋଗା ଅପ୍ପେସକ୍ଖା ଚ।

''ଇଧ ପନ, ମଲ୍ଲିକେ, ଏକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ ଅକ୍କୋଧନା ହୋତି ଅନୁପାଯାସବହୁଲା। ବହୁମ୍ପି ୱୁତ୍ତା ସମାନା ନାଭିସଜ୍ଜତି ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଟ୍ଠୀଯତି, ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ସା ଦାତା ହୋତି ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ। ଅନିସ୍ସାମନିକା ଖୋ ପନ ହୋତି; ପରଲାଭସକ୍କାରଗରୁକାରମାନନୱନ୍ଦନପୂଜନାସୁ ନ ଇସ୍ସତି ନ ଉପଦୁସ୍ସତି ନ ଇସ୍ସଂ ବନ୍ଧତି। ସା ଚେ ତତୋ ଚୁତା ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ସା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ପଚ୍ଚାଜାଯତି ଅଭିରୂପା ଚ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତା; ଅଡ୍ଢା ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା ମହେସକ୍ଖା ଚ।

‘‘ଅଯଂ ଖୋ, ମଲ୍ଲିକେ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଚ ହୋତି ଦୁରୂପା ସୁପାପିକା ଦସ୍ସନାଯ; ଦଲିଦ୍ଦା ଚ ହୋତି ଅପ୍ପସ୍ସକା ଅପ୍ପଭୋଗା ଅପ୍ପେସକ୍ଖା ଚ। ଅଯଂ ପନ, ମଲ୍ଲିକେ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଚ ହୋତି ଦୁରୂପା ସୁପାପିକା ଦସ୍ସନାଯ; ଅଡ୍ଢା ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା ମହେସକ୍ଖା ଚ। ଅଯଂ ଖୋ, ମଲ୍ଲିକେ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ ଅଭିରୂପା ଚ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତା; ଦଲିଦ୍ଦା ଚ ହୋତି ଅପ୍ପସ୍ସକା ଅପ୍ପଭୋଗା ଅପ୍ପେସକ୍ଖା ଚ। ଅଯଂ ପନ, ମଲ୍ଲିକେ, ହେତୁ ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯେନ ମିଧେକଚ୍ଚୋ ମାତୁଗାମୋ ଅଭିରୂପା ଚ ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତା; ଅଡ୍ଢା ଚ ହୋତି ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା ମହେସକ୍ଖା ଚା’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଯା ନୂନାହଂ [ସା ନୂନାହଂ (ସ୍ୟା।), ଯଂ ନୂନାହଂ (କ।)] ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞଂ ଜାତିଂ [ଅଞ୍ଞାଯ ଜାତିଯା (ସ୍ୟା।)] କୋଧନା ଅହୋସିଂ ଉପାଯାସବହୁଲା, ଅପ୍ପମ୍ପି ୱୁତ୍ତା ସମାନା ଅଭିସଜ୍ଜିଂ କୁପ୍ପିଂ ବ୍ୟାପଜ୍ଜିଂ ପତିଟ୍ଠୀଯିଂ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତ୍ୱାକାସିଂ, ସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ଦୁରୂପା ସୁପାପିକା ଦସ୍ସନାଯ।

‘‘ଯା ନୂନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞଂ ଜାତିଂ ଦାତା ଅହୋସିଂ ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ, ସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ଅଡ୍ଢା [ଅଡ୍ଢା ଚ (ସୀ। ପୀ। କ।)] ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା।

‘‘ଯା ନୂନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞଂ ଜାତିଂ ଅନିସ୍ସାମନିକା ଅହୋସିଂ, ପରଲାଭସକ୍କାରଗରୁକାରମାନନୱନ୍ଦନପୂଜନାସୁ ନ ଇସ୍ସିଂ ନ ଉପଦୁସ୍ସିଂ ନ ଇସ୍ସଂ ବନ୍ଧିଂ, ସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ମହେସକ୍ଖା। ସନ୍ତି ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ ରାଜକୁଲେ ଖତ୍ତିଯକଞ୍ଞାପି ବ୍ରାହ୍ମଣକଞ୍ଞାପି ଗହପତିକଞ୍ଞାପି, ତାସାହଂ ଇସ୍ସରାଧିପଚ୍ଚଂ କାରେମି। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ଅକ୍କୋଧନା ଭୱିସ୍ସାମି ଅନୁପାଯାସବହୁଲା, ବହୁମ୍ପି ୱୁତ୍ତା ସମାନା ନାଭିସଜ୍ଜିସ୍ସାମି ନ କୁପ୍ପିସ୍ସାମି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜିସ୍ସାମି ନ ପତିଟ୍ଠୀଯିସ୍ସାମି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ନ ପାତୁକରିସ୍ସାମି; ଦସ୍ସାମି ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେଯ୍ୟାୱସଥପଦୀପେଯ୍ୟଂ। ଅନିସ୍ସାମନିକା ଭୱିସ୍ସାମି, ପରଲାଭସକ୍କାରଗରୁକାରମାନନୱନ୍ଦନପୂଜନାସୁ ନ ଇସ୍ସିସ୍ସାମି ନ ଉପଦୁସ୍ସିସ୍ସାମି ନ ଇସ୍ସଂ ବନ୍ଧିସ୍ସାମି। ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ…ପେ… ଉପାସିକଂ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଂ ଗତ’’ନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅତ୍ତନ୍ତପସୁତ୍ତଂ

୧୯୮। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ [ପୁ। ପ। ୧୭୪; ମ। ନି। ୨।୭; ଦୀ। ନି। ୩।୩୧୪; ଅ। ନି। ୩।୧୫୭-୧୬୩] ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ହୋତି ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ, ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ସୋ ନେୱ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅଚେଲକୋ ହୋତି ମୁତ୍ତାଚାରୋ ହତ୍ଥାପଲେଖନୋ ନଏହିଭଦ୍ଦନ୍ତିକୋ ନତିଟ୍ଠଭଦ୍ଦନ୍ତିକୋ ନାଭିହଟଂ ନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତଂ ନ ନିମନ୍ତନଂ ସାଦିଯତି। ସୋ ନ କୁମ୍ଭିମୁଖା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ନ କଳୋପିମୁଖା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ନ ଏଳକମନ୍ତରଂ ନ ଦଣ୍ଡମନ୍ତରଂ ନ ମୁସଲମନ୍ତରଂ ନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭୁଞ୍ଜମାନାନଂ ନ ଗବ୍ଭିନିଯା ନ ପାଯମାନାଯ ନ ପୁରିସନ୍ତରଗତାଯ ନ ସଙ୍କିତ୍ତୀସୁ ନ ଯତ୍ଥ ସା ଉପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି ନ ଯତ୍ଥ ମକ୍ଖିକା ସଣ୍ଡସଣ୍ଡଚାରିନୀ ନ ମଚ୍ଛଂ ନ ମଂସଂ ନ ସୁରଂ ନ ମେରଯଂ ନ ଥୁସୋଦକଂ ପିୱତି। ସୋ ଏକାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ଏକାଲୋପିକୋ ଦ୍ୱାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ଦ୍ୱାଲୋପିକୋ…ପେ… ସତ୍ତାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ସତ୍ତାଲୋପିକୋ; ଏକିସ୍ସାପି ଦତ୍ତିଯା ଯାପେତି ଦ୍ୱୀହିପି ଦତ୍ତୀହି ଯାପେତି…ପେ… ସତ୍ତହିପି ଦତ୍ତୀହି ଯାପେତି; ଏକାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି ଦ୍ୱାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି…ପେ… ସତ୍ତାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି। ଇତି ଏୱରୂପଂ ଅଡ୍ଢମାସିକମ୍ପି ପରିଯାଯଭତ୍ତଭୋଜନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି।

‘‘ସୋ ସାକଭକ୍ଖୋପି ହୋତି ସାମାକଭକ୍ଖୋପି ହୋତି ନୀୱାରଭକ୍ଖୋପି ହୋତି ଦଦ୍ଦୁଲଭକ୍ଖୋପି ହୋତି ହଟଭକ୍ଖୋପି ହୋତି କଣଭକ୍ଖୋପି ହୋତି ଆଚାମଭକ୍ଖୋପି ହୋତି ପିଞ୍ଞାକଭକ୍ଖୋପି ହୋତି ତିଣଭକ୍ଖୋପି ହୋତି ଗୋମଯଭକ୍ଖୋପି ହୋତି; ୱନମୂଲଫଲାହାରୋପି ଯାପେତି

ପଓ୍ଡଫଲଭୋଜୀ।

‘‘ସୋ ସାଣାନିପି ଧାରେତି ମସାଣାନିପି ଧାରେତି ଛୱଦୁସ୍ସାନିପି ଧାରେତି ପଂସୁକୂଲାନିପି ଧାରେତି ତିରୀଟାନିପି ଧାରେତି ଅଜିନମ୍ପି ଧାରେତି ଅଜିନକ୍ଖିପମ୍ପି ଧାରେତି କୁସଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି ୱାକଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି ଫଲକଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି କେସକମ୍ବଲମ୍ପି ଧାରେତି ୱାଳଅକମ୍ବଲମ୍ପି ଧାରେତି ଉଲୂକପକ୍ଖମ୍ପି ଧାରେତି; କେସମସ୍ସୁଲୋଚକୋପି ହୋତି କେସମସ୍ସୁଲୋଚନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ; ଉବ୍ଭଟ୍ଠକୋପି ହୋତି ଆସନପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ; ଉକ୍କୁଟିକୋପି ହୋତି ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନମନୁଯୁତ୍ତୋ; କଣ୍ଟକାପସ୍ସୟିକୋପି ହୋତି କଣ୍ଟକାପସ୍ସଯେ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି; ସାଯତତିଯକମ୍ପି ଉଦକୋରୋହନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଇତି ଏୱରୂପଂ ଅନେକୱିହିତଂ କାଯସ୍ସ ଆତାପନପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ହୋତି ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଓରବ୍ଭିକୋ ହୋତି ସୂକରିକୋ ସାକୁଣିକୋ ମାଗୱିକୋ ଲୁଦ୍ଦୋ ମଚ୍ଛଘାତକୋ ଚୋରୋ ଚୋରଘାତକୋ ଗୋଘାତକୋ ବନ୍ଧନାଗାରିକୋ, ଯେ ୱା ପନଞ୍ଞେପି କେଚି କୁରୂରକମ୍ମନ୍ତା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରନ୍ତପୋ ହୋତି ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଜା ୱା ହୋତି ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ହୋତି ମହାସାଲୋ। ସୋ ପୁରତ୍ଥିମେନ ନଗରସ୍ସ ନୱଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ କାରାପେତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା ଖରାଜିନଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ସପ୍ପିତେଲେନ କାଯଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ମଗୱିସାଣେନ ପିଟ୍ଠିଂ କଣ୍ଡୁୱମାନୋ ନୱଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ପୱିସତି, ସଦ୍ଧିଂ ମହେସିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଚ ପୁରୋହିତେନ। ସୋ ତତ୍ଥ ଅନନ୍ତରହିତାଯ ଭୂମିଯା ହରିତୁପଲିତ୍ତାଯ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି। ଏକିସ୍ସାଯ ଗାୱିଯା ସରୂପୱଚ୍ଛାଯ ଯଂ ଏକସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ରାଜା ଯାପେତି; ଯଂ ଦୁତିଯସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ମହେସୀ ଯାପେତି; ଯଂ ତତିଯସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁରୋହିତୋ ଯାପେତି; ଯଂ ଚତୁତ୍ଥସ୍ମିଂ ଥନେ ଖୀରଂ ହୋତି ତେନ ଅଗ୍ଗିଂ ଜୁହତି [ଜୁହନ୍ତି (ସୀ। ପୀ।)]; ଅୱସେସେନ ୱଚ୍ଛକୋ ଯାପେତି। ସୋ ଏୱମାହ – ‘ଏତ୍ତକା ଉସଭା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ୱଚ୍ଛତରା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ୱଚ୍ଛତରିଯୋ ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ଅଜା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ଉରବ୍ଭା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ, (ଏତ୍ତକା ଅସ୍ସା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଯଞ୍ଞତ୍ଥାଯ,) [( ) ନତ୍ଥି ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ] ଏତ୍ତକା ରୁକ୍ଖା ଛିଜ୍ଜନ୍ତୁ ଯୂପତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକା ଦବ୍ଭା ଲୂଯନ୍ତୁ ବରିହିସତ୍ଥାଯା’ତି [ପରିକମ୍ମତ୍ଥାଯାତି (କ।)]। ଯେପିସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଦାସାତି ୱା ପେସ୍ସାତି ୱା କମ୍ମକରାତି ୱା ତେପି ଦଣ୍ଡତଜ୍ଜିତା ଭଯତଜ୍ଜିତା ଅସ୍ସୁମୁଖା ରୁଦମାନା ପରିକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ଚ ହୋତି ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରନ୍ତପୋ ଚ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ? ସୋ ଅନତ୍ତନ୍ତପୋ ଅପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି। ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ସଦେୱକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜଂ ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱା କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ। ସୋ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ତଥାଗତେ ସଦ୍ଧଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ତେନ ସଦ୍ଧାପଟିଲାଭେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ‘ସମ୍ବାଧୋ ଘରାୱାସୋ ରଜାପଥୋ, ଅବ୍ଭୋକାସୋ ପବ୍ବଜ୍ଜା; ନଯିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ; ଯଂନୂନାହଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେଯ୍ୟ’ନ୍ତି। ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ଅପ୍ପଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପହାଯ, ମହନ୍ତଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପହାଯ, ଅପ୍ପଂ ୱା ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାଯ, ମହନ୍ତଂ ୱା ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାଯ, କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜତି।

‘‘ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାସାଜୀୱସମାପନ୍ନୋ ପାଣାତିପାତଂ ପହାଯ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି ନିହିତଦଣ୍ଡୋ ନିହିତସତ୍ଥୋ ଲଜ୍ଜୀ ଦଯାପନ୍ନୋ, ସବ୍ବପାଣଭୂତହିତାନୁକମ୍ପୀ ୱିହରତି। ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାଯ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି ଦିନ୍ନାଦାଯୀ ଦିନ୍ନପାଟିକଙ୍ଖୀ, ଅଥେନେନ ସୁଚିଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି। ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପହାଯ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହୋତି ଆରାଚାରୀ ୱିରତୋ ଅସଦ୍ଧମ୍ମା ଗାମଧମ୍ମା। ମୁସାୱାଦଂ ପହାଯ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି ସଚ୍ଚୱାଦୀ ସଚ୍ଚସନ୍ଧୋ ଥେତୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ ଅୱିସଂୱାଦକୋ ଲୋକସ୍ସ। ପିସୁଣଂ ୱାଚଂ ପହାଯ

ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ନ ଇତୋ ସୁତ୍ୱା ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାତା ଇମେସଂ ଭେଦାୟ, ନ ଅମୁତ୍ର ୱା ସୁତ୍ୱା ଇମେସଂ ଅକ୍ଖାତା ଅମୂସଂ ଭେଦାୟ; ଇତି ଭିନ୍ନାନଂ ୱା ସନ୍ଧାତା, ସହିତାନଂ ୱା ଅନୁପ୍ପଦାତା, ସମଗ୍ଗାରାମୋ ସମଗ୍ଗରତୋ ସମଗ୍ଗନନ୍ଦୀ ସମଗ୍ଗକରଣିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଫରୁସଂ ୱାଚଂ ପହାୟ ଫରୁସାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ଯା ସା ୱାଚା ନେଲା କଣ୍ଣସୁଖା ପେମନୀୟା ହଦୟଙ୍ଗମା ପୋରୀ ବହୁଜନକନ୍ତା ବହୁଜନମନାପା ତଥାରୂପିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି। ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ପହାୟ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି କାଲୱାଦୀ ଭୂତୱାଦୀ ଅତ୍ଥୱାଦୀ ଧମ୍ମୱାଦୀ ୱିନୟୱାଦୀ; ନିଧାନୱତିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି କାଲେନ ସାପଦେସଂ ପରିୟନ୍ତୱତିଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ।

‘‘ସୋ ବୀଜଗାମଭୂତଗାମସମାରମ୍ଭା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଏକଭତ୍ତିକୋ ହୋତି ରତ୍ତୂପରତୋ ୱିରତୋ ୱିକାଲଭୋଜନା। ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତୱିସୂକଦସ୍ସନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଧାରଣମଣ୍ଡନୱିଭୂସନଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଉଚ୍ଚାସୟନମହାସୟନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଜାତରୂପରଜତପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଆମକଧଞ୍ଞପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଆମକମଂସପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଇତ୍ଥିକୁମାରିକପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଦାସିଦାସପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଅଜେଳକପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। କୁକ୍କୁଟସୂକରପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଦୂତେଯ୍ୟପହିଣଗମନାନୁଯୋଗା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। କୟୱିକ୍କୟା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ତୁଲାକୂଟକଂସକୂଟମାନକୂଟା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଉକ୍କୋଟନୱଞ୍ଚନନିକତିସାଚିଯୋଗା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଛେଦନୱଧବନ୍ଧନୱିପରାମୋସଆଲୋପସହସାକାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି।

‘‘ସୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି କାୟପରିହାରିକେନ ଚୀୱରେନ କୁଚ୍ଛିପରିହାରିକେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ। ସୋ ଯେନ ଯେନେୱ ପକ୍କମତି ସମାଦାଯେୱ ପକ୍କମତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ ଯେନ ଯେନେୱ ଡେତି, ସପତ୍ତଭାରୋୱ ଡେତି; ଏୱମେୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି କାୟପରିହାରିକେନ ଚୀୱରେନ କୁଚ୍ଛିପରିହାରିକେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ। ସୋ ଯେନ ଯେନେୱ ପକ୍କମତି , ସମାଦାଯେୱ ପକ୍କମତି। ସୋ ଇମିନା ଅରିଯେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅନୱଜ୍ଜସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେତି।

‘‘ସୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି; ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ; ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା... ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା... ଜିୱ୍ହାୟ ରସଂ ସାୟିତ୍ୱା... କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା... ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି; ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ; ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋ ଇମିନା ଅରିଯେନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅବ୍ୟାସେକସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେତି।

‘‘ସୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତେ ପଟିକ୍କନ୍ତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଆଲୋକିତେ ୱିଲୋକିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ସମିଞ୍ଜିତେ ପସାରିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଅସିତେ ପୀତେ ଖାୟିତେ ସାୟିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱକମ୍ମେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଗତେ ଠିତେ ନିସିନ୍ନେ ସୁତ୍ତେ ଜାଗରିତେ ଭାସିତେ ତୁଣ୍ହୀଭାୱେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି ।

‘‘ସୋ ଇମିନା ଚ ଅରିଯେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, (ଇମାୟ ଚ ଅରିୟାୟ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ,) [( ) ନତ୍ଥି ସୀ। ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେସୁ। ମ। ନି। ୧।୨୯୬; ମ। ନି। ୨।୧୩ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଇମିନା ଚ ଅରିଯେନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଇମିନା ଚ ଅରିଯେନ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ [ସମନ୍ନାଗତୋ। ସୋ (କ।)] ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ। ସୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାୟଂ ପଣିଧାୟ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ସୋ ଅଭିଜ୍ଝଂ ଲୋକେ ପହାୟ ୱିଗତାଭିଜ୍ଝେନ ଚେତସା ୱିହରତି, ଅଭିଜ୍ଝାୟ ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ବ୍ୟାପାଦପଦୋସଂ ପହାୟ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ୱିହରତି ସବ୍ବପାଣଭୂତହିତାନୁକମ୍ପୀ, ବ୍ୟାପାଦପଦୋସା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପହାୟ ୱିଗତଥିନମିଦ୍ଧୋ ୱିହରତି ଆଲୋକସଞ୍ଞୀ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ, ଥିନମିଦ୍ଧା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହାୟ ଅନୁଦ୍ଧତୋ ୱିହରତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚା ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପହାୟ ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ୱିହରତି ଅକଥଂକଥୀ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ସୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ପହାୟ ଚେତସୋ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଞ୍ଞାୟ ଦୁବ୍ବଲୀକରଣେ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି...ପେ... ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି।

''ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞ୍ଞାଣାଯ...ପେ... ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞ୍ଞାଣାଯ...ପେ... (ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ) ଆସୱାନଂ ଖଯଞ୍ଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। 'ଇମେ ଆସୱା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି , 'ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋ'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, 'ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି।

''ତସ୍ସ ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋ କାମାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଭୱାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଅୱିଜ୍ଜାସୱାପି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି; ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ହୋତି। 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା'ତି ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୱତ୍ତନ୍ତପୋ ହୋତି ନାତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ନ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ। ସୋ ନ ଅତ୍ତନ୍ତପୋ ନ ପରନ୍ତପୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତୀଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା ଲୋକସ୍ମି''ନ୍ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ତଣ୍ହାସୁତ୍ତଂ

୧୯୯। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ତଣ୍ହଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି ଜାଲିନିଂ ସରିତଂ ୱିସଟଂ ୱିସତ୍ତିକଂ, ଯାଯ ଅଯଂ ଲୋକୋ ଉଦ୍ଧସ୍ତୋ ପରିଯୋନଦ୍ଧୋ ତନ୍ତାକୁଲକଜାତୋ ଗୁଲାଗୁଣ୍ଠିକଜାତୋ [କୁଲାଗୁଣ୍ଡିକଜାତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୪।୧୯୯] ମୁଞ୍ଜପବ୍ବଜଭୂତୋ ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତି। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''କତମା ଚ ସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଣ୍ହା ଜାଲିନୀ ସରିତା ୱିସଟା ୱିସତ୍ତିକା, ଯାଯ ଅଯଂ ଲୋକୋ ଉଦ୍ଧସ୍ତୋ ପରିଯୋନଦ୍ଧୋ ତନ୍ତାକୁଲକଜାତୋ ଗୁଲାଗୁଣ୍ଠିକଜାତୋ ମୁଞ୍ଜପବ୍ବଜଭୂତୋ ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତି ? ଅଟ୍ଠାରସ ଖୋ ପନିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକସ୍ସ ଉପାଦାଯ, ଅଟ୍ଠାରସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ବାହିରସ୍ସ ଉପାଦାଯ।

''କତମାନି ଅଟ୍ଠାରସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକସ୍ସ ଉପାଦାଯ? ଅସ୍ମୀତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତି ଇତ୍ଥସ୍ମୀତି ହୋତି, ଏୱଂସ୍ମୀତି [ଏୱମସ୍ମି (ସୀ।), ଏୱସ୍ମି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।) ୱିଭ। ୯୭୩ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ହୋତି, ଅଞ୍ଞଥାସ୍ମୀତି ହୋତି, ଅସସ୍ମୀତି ହୋତି, ସତସ୍ମୀତି ହୋତି, ସନ୍ତି ହୋତି, ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଏୱଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ହୋତି, ଅପିହଂ [ଅପିହ (ସୀ। ପୀ।), ଅପି (ସ୍ୟା। କଂ।)] ସନ୍ତି ହୋତି, ଅପିହଂ [ଅପି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଅପିହଂ [ଅପି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଏୱଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଅପିହଂ [ଅପି (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ହୋତି , ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଇତ୍ଥଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଅଞ୍ଞଥା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି। ଇମାନି ଅଟ୍ଠାରସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକସ୍ସ ଉପାଦାଯ।

''କତମାନି ଅଟ୍ଠାରସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ବାହିରସ୍ସ ଉପାଦାଯ? ଇମିନାସ୍ମୀତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତି ଇମିନା ଇତ୍ଥସ୍ମୀତି ହୋତି, ଇମିନା ଏୱଂସ୍ମୀତି ହୋତି, ଇମିନା ଅଞ୍ଞଥାସ୍ମୀତି ହୋତି, ଇମିନା ଅସସ୍ମୀତି ହୋତି, ଇମିନା ସତସ୍ମୀତି ହୋତି, ଇମିନା ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଏୱଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ଏୱଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଇତ୍ଥଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅଞ୍ଞଥା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି। ଇମାନି ଅଟ୍ଠାରସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ବାହିରସ୍ସ ଉପାଦାଯ।

''ଇତି ଅଟ୍ଠାରସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକସ୍ସ ଉପାଦାଯ, ଅଟ୍ଠାରସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ବାହିରସ୍ସ ଉପାଦାଯ। ଇମାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛତ୍ତିଂସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି। ଇତି ଏୱରୂପାନି ଅତୀତାନି ଛତ୍ତିଂସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି, ଅନାଗତାନି ଛତ୍ତିଂସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି , ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନି ଛତ୍ତିଂସ ତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି। ଏୱଂ ଅଟ୍ଠସତଂ ତଣ୍ହାୱିଚରିତଂ ହୋନ୍ତି।

''ଅଯଂ ଖୋ ସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଣ୍ହା ଜାଲିନୀ ସରିତା ୱିସଟା ୱିସତ୍ତିକା, ଯାଯ ଅଯଂ ଲୋକୋ ଉଦ୍ଧସ୍ତୋ ପରିଯୋନଦ୍ଧୋ ତନ୍ତାକୁଲକଜାତୋ ଗୁଲାଗୁଣ୍ଠିକଜାତୋ ମୁଞ୍ଜପବ୍ବଜଭୂତୋ ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତୀ''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ପେମସୁତ୍ତଂ

୨୦୦। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, (ପେମାନି) [( ) ନତ୍ଥି ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। ପୋତ୍ଥକେସୁ] ଜାଯନ୍ତି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ପେମା ପେମଂ ଜାଯତି, ପେମା ଦୋସୋ ଜାଯତି, ଦୋସା ପେମଂ ଜାଯତି, ଦୋସା ଦୋସୋ ଜାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପେମା ପେମଂ ଜାଯତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଇଟ୍ଠୋ ହୋତି କନ୍ତୋ ମନାପୋ। ତଂ ପରେ ଇଟ୍ଠେନ କନ୍ତେନ ମନାପେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଯୋ ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ, ତଂ ପରେ ଇଟ୍ଠେନ କନ୍ତେନ ମନାପେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତୀ’ତି । ସୋ ତେସୁ ପେମଂ ଜନେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପେମା ପେମଂ ଜାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପେମା ଦୋସୋ ଜାଯତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଇଟ୍ଠୋ ହୋତି କନ୍ତୋ ମନାପୋ। ତଂ ପରେ ଅନିଟ୍ଠେନ ଅକନ୍ତେନ ଅମନାପେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଯୋ ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ, ତଂ ପରେ ଅନିଟ୍ଠେନ ଅକନ୍ତେନ ଅମନାପେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତୀ’ତି। ସୋ ତେସୁ ଦୋସଂ ଜନେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପେମା ଦୋସୋ ଜାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୋସା ପେମଂ ଜାଯତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅନିଟ୍ଠୋ ହୋତି ଅକନ୍ତୋ ଅମନାପୋ। ତଂ ପରେ ଅନିଟ୍ଠେନ ଅକନ୍ତେନ ଅମନାପେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଯୋ ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନିଟ୍ଠୋ ଅକନ୍ତୋ ଅମନାପୋ, ତଂ ପରେ ଅନିଟ୍ଠେନ ଅକନ୍ତେନ ଅମନାପେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତୀ’ତି। ସୋ ତେସୁ ପେମଂ ଜନେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୋସା ପେମଂ ଜାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୋସା ଦୋସୋ ଜାଯତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅନିଟ୍ଠୋ ହୋତି ଅକନ୍ତୋ ଅମନାପୋ । ତଂ ପରେ ଇଟ୍ଠେନ କନ୍ତେନ ମନାପେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘ଯୋ ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନିଟ୍ଠୋ ଅକନ୍ତୋ ଅମନାପୋ, ତଂ ପରେ ଇଟ୍ଠେନ କନ୍ତେନ ମନାପେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତୀ’ତି। ସୋ ତେସୁ ଦୋସଂ ଜନେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୋସା ଦୋସୋ ଜାଯତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ପେମାନି ଜାଯନ୍ତି।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଯମ୍ପିସ୍ସ ପେମା ପେମଂ ଜାଯତି ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ହୋତି, ଯୋପିସ୍ସ ପେମା ଦୋସୋ ଜାଯତି ସୋପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ହୋତି, ଯମ୍ପିସ୍ସ ଦୋସା ପେମଂ ଜାଯତି ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ହୋତି, ଯୋପିସ୍ସ ଦୋସା ଦୋସୋ ଜାଯତି ସୋପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ହୋତି।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଯମ୍ପିସ୍ସ ପେମା ପେମଂ ଜାଯତି ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ହୋତି, ଯୋପିସ୍ସ ପେମା ଦୋସୋ ଜାଯତି ସୋପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ହୋତି, ଯମ୍ପିସ୍ସ ଦୋସା ପେମଂ ଜାଯତି ତମ୍ପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ହୋତି, ଯୋପିସ୍ସ ଦୋସା ଦୋସୋ ଜାଯତି ସୋପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ନ ହୋତି।

‘‘ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଯମ୍ପିସ୍ସ ପେମା ପେମଂ ଜାଯତି ତମ୍ପିସ୍ସ ପହୀନଂ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତଂ ଅନଭାୱଂକତଂ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମଂ, ଯୋପିସ୍ସ ପେମା ଦୋସୋ ଜାଯତି ସୋପିସ୍ସ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ, ଯମ୍ପିସ୍ସ ଦୋସା ପେମଂ ଜାଯତି ତମ୍ପିସ୍ସ ପହୀନଂ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତଂ ଅନଭାୱଂକତଂ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମଂ, ଯୋପିସ୍ସ ଦୋସା ଦୋସୋ ଜାଯତି ସୋପିସ୍ସ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନେୱ ଉସ୍ସେନେତି ନ ପଟିସେନେତି [ନ ପଟିସ୍ସେନେତି (ସୀ। ପୀ।)] ନ ଧୂପାଯତି ନ ପଜ୍ଜଲତି ନ ସମ୍ପଜ୍ଝାଯତି [ନ ଅପଜ୍ଝାଯତି (ସୀ।), ନ ପଜ୍ଝାଯତି (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)]।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉସ୍ସେନେତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ରୂପୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ଅତ୍ତନି ୱା ରୂପଂ, ରୂପସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ; ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ୱେଦନାୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ , ଅତ୍ତନି ୱା ୱେଦନଂ, ୱେଦନାଯ ୱା ଅତ୍ତାନଂ; ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ସଞ୍ଞାୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ଅତ୍ତନି ୱା ସଞ୍ଞଂ, ସଞ୍ଞାଯ ୱା ଅତ୍ତାନଂ; ସଙ୍ଖାରେ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ସଙ୍ଖାରୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ଅତ୍ତନି ୱା ସଙ୍ଖାରେ, ସଙ୍ଖାରେସୁ ୱା ଅତ୍ତାନଂ; ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ଅତ୍ତନି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଉସ୍ସେନେତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଉସ୍ସେନେତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ନ ରୂପୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ନ ଅତ୍ତନି ୱା ରୂପଂ, ନ ରୂପସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ; ନ ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ନ ୱେଦନାୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ନ ଅତ୍ତନି ୱା ୱେଦନଂ, ନ ୱେଦନାଯ ୱା ଅତ୍ତାନଂ; ନ ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ନ ସଞ୍ଞାୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ନ ଅତ୍ତନି ୱା ସଞ୍ଞଂ , ନ ସଞ୍ଞାଯ ୱା ଅତ୍ତାନଂ; ନ ସଙ୍ଖାରେ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ନ ସଙ୍ଖାରୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ନ ଅତ୍ତନି ୱା ସଙ୍ଖାରେ, ନ ସଙ୍ଖାରେସୁ ୱା ଅତ୍ତାନଂ; ନ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ନ ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ନ ଅତ୍ତନି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ନ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଉସ୍ସେନେତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସେନେତି? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ପଚ୍ଚକ୍କୋସତି, ରୋସନ୍ତଂ ପଟିରୋସତି, ଭଣ୍ଡନ୍ତଂ ପଟିଭଣ୍ଡତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସେନେତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ପଟିସେନେତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ନ ପଚ୍ଚକ୍କୋସତି, ରୋସନ୍ତଂ ନ ପଟିରୋସତି, ଭଣ୍ଡନ୍ତଂ ନ ପଟିଭଣ୍ଡତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ପଟିସେନେତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧୂପାଯତି? ଅସ୍ମୀତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତି ଇତ୍ଥସ୍ମୀତି ହୋତି, ଏୱଂସ୍ମୀତି ହୋତି, ଅଞ୍ଞଥାସ୍ମୀତି ହୋତି, ଅସସ୍ମୀତି ହୋତି, ସତସ୍ମୀତି ହୋତି, ସନ୍ତି ହୋତି, ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଏୱଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ହୋତି, ଅପିହଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଅପିହଂ ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଅପିହଂ ଏୱଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଅପିହଂ ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ହୋତି, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଇତ୍ଥଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଅଞ୍ଞଥା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଧୂପାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଧୂପାଯତି? ଅସ୍ମୀତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସତି ଇତ୍ଥସ୍ମୀତି ନ ହୋତି, ଏୱଂସ୍ମୀତି ନ ହୋତି, ଅଞ୍ଞଥାସ୍ମୀତି ନ ହୋତି, ଅସସ୍ମୀତି ନ ହୋତି, ସତସ୍ମୀତି ନ ହୋତି, ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଏୱଂ ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଅପିହଂ ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଅପିହଂ ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଅପିହଂ ଏୱଂ ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଅପିହଂ ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇତ୍ଥଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଅଞ୍ଞଥା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ଧୂପାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଜ୍ଜଲତି? ଇମିନା ଅସ୍ମୀତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତି ଇମିନା ଇତ୍ଥସ୍ମୀତି ହୋତି, ଇମିନା ଏୱଂସ୍ମୀତି ହୋତି, ଇମିନା ଅଞ୍ଞଥାସ୍ମୀତି ହୋତି, ଇମିନା ଅସସ୍ମୀତି ହୋତି, ଇମିନା ସତସ୍ମୀତି ହୋତି, ଇମିନା ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଏୱଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ଏୱଂ ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଇତ୍ଥଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି, ଇମିନା ଅଞ୍ଞଥା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଜ୍ଜଲତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ପଜ୍ଜଲତି? ଇମିନା ଅସ୍ମୀତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସତି ଇମିନା ଇତ୍ଥସ୍ମୀତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଏୱଂସ୍ମୀତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଅଞ୍ଞଥାସ୍ମୀତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଅସସ୍ମୀତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ସତସ୍ମୀତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଏୱଂ ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ଇତ୍ଥଂ ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ଏୱଂ ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଅପିହଂ ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଇତ୍ଥଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନ ହୋତି, ଇମିନା ଅଞ୍ଞଥା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ନ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ପଜ୍ଜଲତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ପଜ୍ଝାଯତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସ୍ମିମାନୋ ପହୀନୋ ନ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ପଜ୍ଝାଯତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ସମ୍ପଜ୍ଝାଯତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସ୍ମିମାନୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ସମ୍ପଜ୍ଝାଯତୀ’’ତି। ଦସମଂ।

ମହାୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସୋତାନୁଗତଂ ଠାନଂ, ଭଦ୍ଦିଯ ସାମୁଗିଯ ୱପ୍ପ ସାଠହା ଚ;

ମଲ୍ଲିକ ଅତ୍ତନ୍ତାପୋ, ତଣ୍ହା ପେମେନ ଚ ଦସା ତେତି।

ଚତୁତ୍ଥମହାପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

୫। ପଞ୍ଚମପଣ୍ଣାସକଂ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୧) ୧। ସପ୍ପୁରିସୱଗ୍ଗୋ

୧। ସିକ୍ଖାପଦସୁତ୍ତଂ

୨୦୧। ''ଅସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ; ସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମୁସାୱାଦେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନେ ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ''ତି [ପୁ। ପ। ୧୩୫]। ପଠମଂ।

୨। ଅସ୍ସଦ୍ଧସୁତ୍ତଂ

୨୦୨। ''ଅସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ; ସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ… ପେ…।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି, କୁସୀତୋ ହୋତି, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ [ଅସଦ୍ଧାଯ (କ।)] ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଅହିରିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅହିରିକତାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅନୋତ୍ତପ୍ପେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅପ୍ପସ୍ସୁତେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ କୁସୀତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ କୋସଜ୍ଜେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମୁଟ୍ଠସ୍ସଚ୍ଚେ [ମୁଟ୍ଠସଚ୍ଚେ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞତାଯ ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ।

''କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ହିରିମା ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ହୋତି, ସତିମା ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି ; ଅତ୍ତନା ଚ ହିରିମା ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ହିରିମତାଯ [ହିରିସମ୍ପଦାଯ (କ।)] ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଓତ୍ତପ୍ପେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ବହୁସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ବାହୁସଚ୍ଚେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସତିଉପଟ୍ଠାନେ [ସତିପଟ୍ଠାନେ (ସୀ। ସ୍ଯା। କଂ। ପୀ।)] ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାଯ ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସତ୍ତକମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୨୦୩। ‘‘ଅସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ ; ସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ… ପେ…।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ପିସୁଣୱାଚୋ ହୋତି, ଫରୁସୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମୁସାୱାଦେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ପିସୁଣୱାଚୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଫରୁସୱାଚୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପେ ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ, ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ଦସକମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୨୦୪। ‘‘ଅସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ ; ସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ… ପେ…।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ପିସୁଣୱାଚୋ ହୋତି, ଫରୁସୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ହୋତି, ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି, ବ୍ଯାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତେ ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅଭିଜ୍ଝାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ବ୍ଯାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ବ୍ଯାପାଦେ ସମାଦପେତି, ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି, ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅନଭିଜ୍ଝାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅବ୍ୟାପାଦେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସୁତ୍ତଂ

୨୦୫। ‘‘ଅସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ; ସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ…ପେ…।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାୱାଚୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସତି ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସମାଧି ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାୱାଚୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାୱାଚାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାସତି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାସତିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାସମାଧି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାସମାଧିମ୍ହି ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି, ସମ୍ମାୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ହୋତି, ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ହୋତି, ସମ୍ମାସତି ହୋତି, ସମ୍ମାସମାଧି ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାୱାଚୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାୱାଚାଯ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଆଜୀୱେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାୱାଯାମେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାସତି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାସତିଯା ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାସମାଧି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦସମଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୨୦୬। ‘‘ଅସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ; ସପ୍ପୁରିସଞ୍ଚ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ…ପେ… ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି …ପେ… ମିଚ୍ଛାଞାଣୀ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଞାଣୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଞାଣେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସେନ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ସପ୍ପୁରିସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଞାଣୀ ହୋତି, ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, ସପ୍ପୁରିସୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଞାଣୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଞାଣେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, ସପ୍ପୁରିସେନ ସପ୍ପୁରିସତରୋ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଠମପାପଧମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୨୦୭। ‘‘ପାପଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ପାପେନ ପାପତରଞ୍ଚ; କଲ୍ଯାଣଞ୍ଚ, କଲ୍ଯାଣେନ କଲ୍ଯାଣତରଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ…ପେ…।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ପାପୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି…ପେ… ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, ପାପୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ପାପେନ ପାପତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତେ ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, ପାପେନ ପାପତରୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, କଲ୍ଯାଣୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, କଲ୍ଯାଣୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, କଲ୍ଯାଣେନ କଲ୍ଯାଣତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, କଲ୍ଯାଣେନ କଲ୍ଯାଣତରୋ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିଯପାପଧମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୨୦୮। ‘‘ପାପଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ପାପେନ ପାପତରଞ୍ଚ; କଲ୍ଯାଣଞ୍ଚ, କଲ୍ଯାଣେନ କଲ୍ଯାଣତରଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ, ସାଧୁକଂ ମନସିକରୋଥ; ଭାସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଏୱଂ…ପେ… ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ପାପୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି…ପେ… ମିଚ୍ଛାଞାଣୀ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, ପାପୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, ପାପେନ ପାପତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଞାଣୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଞାଣେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, ପାପେନ ପାପତରୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, କଲ୍ଯାଣୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି …ପେ… ସମ୍ମାଞାଣୀ ହୋତି, ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, କଲ୍ଯାଣୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖବେ, କଲ୍ଯାଣେନ କଲ୍ଯାଣତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖବେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଞାଣୀ ହୋତି , ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଞାଣେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖବେ, କଲ୍ଯାଣେନ କଲ୍ଯାଣତରୋ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ତତିଯପାପଧମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୨୦୯। ‘‘ପାପଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ପାପଧମ୍ମେନ ପାପଧମ୍ମତରଞ୍ଚ; କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମଞ୍ଚ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେନ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମତରଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ…ପେ…।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାପଧମ୍ମୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି…ପେ… ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାପଧମ୍ମୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାପଧମ୍ମେନ ପାପଧମ୍ମତରୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତେ ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାପଧମ୍ମେନ ପାପଧମ୍ମତରୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେନ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେନ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମତରୋ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଚତୁତ୍ଥପାପଧମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୨୧୦। ‘‘ପାପଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ପାପଧମ୍ମେନ ପାପଧମ୍ମତରଞ୍ଚ; କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମଞ୍ଚ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେନ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମତରଞ୍ଚ। ତଂ ସୁଣାଥ…ପେ…।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାପଧମ୍ମୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି…ପେ… ମିଚ୍ଛାଞାଣୀ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାପଧମ୍ମୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାପଧମ୍ମେନ ପାପଧମ୍ମତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଞାଣୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଞାଣେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାପଧମ୍ମେନ ପାପଧମ୍ମତରୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଞାଣୀ ହୋତି, ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେନ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମତରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି…ପେ… ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଞାଣୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଞାଣେ ସମାଦପେତି; ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିଯା ସମାଦପେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେନ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମତରୋ’’ତି। ଦସମଂ।

ସପ୍ପୁରିସୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସିକ୍ଖାପଦଞ୍ଚ ଅସ୍ସଦ୍ଧଂ, ସତ୍ତକମ୍ମଂ ଅଥୋ ଚ ଦସକମ୍ମଂ;

ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଞ୍ଚ ଦସମଗ୍ଗଂ, ଦ୍ୱେ ପାପଧମ୍ମା ଅପରେ ଦ୍ୱେତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୨) ୨। ପରିସାୱଗ୍ଗୋ

୧। ପରିସାସୁତ୍ତଂ

୨୧୧। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିସଦୂସନା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୱେ [ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ ଭିକ୍ଖୁ (ପୀ। କ।)], ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ପରିସଦୂସନୋ; ଭିକ୍ଖୁନୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ପରିସଦୂସନା; ଉପାସକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ପରିସଦୂସନୋ; ଉପାସିକା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ପରିସଦୂସନା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପରିସଦୂସନା।

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିସସୋଭନା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଭିକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ ପରିସସୋଭନୋ ; ଭିକ୍ଖୁନୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ପରିସସୋଭନା; ଉପାସକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ ପରିସସୋଭନୋ; ଉପାସିକା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ପରିସସୋଭନା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପରିସସୋଭନା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦିଟ୍ଠିସୁତ୍ତଂ

୨୧୨। ‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି ? କାଯସୁଚରିତେନ, ୱଚୀସୁଚରିତେନ, ମନୋସୁଚରିତେନ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଅକତଞ୍ଞୁତାସୁତ୍ତଂ

୨୧୩। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ଅକତଞ୍ଞୁତା ଅକତୱେଦିତା [ଅକତଞ୍ଞୁତାଅକତୱେଦିତାଯ (ସୀ।)] – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି? କାଯସୁଚରିତେନ, ୱଚୀସୁଚରିତେନ, ମନୋସୁଚରିତେନ, କତଞ୍ଞୁତାକତୱେଦିତା [କତଞ୍ଞୁତାକତୱେଦିତାଯ (ସୀ।)] – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ତତିଯଂ।

୪। ପାଣାତିପାତୀସୁତ୍ତଂ

୨୧୪। …ପେ… ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି…ପେ… ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମମଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୨୧୫। …ପେ… ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାୱାଚୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି, ସମ୍ମାୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯମଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୨୧୬। …ପେ… ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସତି ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସମାଧି ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ହୋତି,

ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ହୋତି, ସମ୍ମାସତି ହୋତି, ସମ୍ମାସମାଧି ହୋତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଠମୱୋହାରପଥସୁତ୍ତଂ

୨୧୭। …ପେ… ଅଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠୱାଦୀ ହୋତି, ଅସୁତେ ସୁତୱାଦୀ ହୋତି, ଅମୁତେ ମୁତୱାଦୀ ହୋତି, ଅୱିଞ୍ଞାତେ ୱିଞ୍ଞାତୱାଦୀ ହୋତି…ପେ… ଅଦିଟ୍ଠେ ଅଦିଟ୍ଠୱାଦୀ ହୋତି, ଅସୁତେ ଅସୁତୱାଦୀ ହୋତି, ଅମୁତେ ଅମୁତୱାଦୀ ହୋତି, ଅୱିଞ୍ଞାତେ ଅୱିଞ୍ଞାତୱାଦୀ ହୋତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିଯୱୋହାରପଥସୁତ୍ତଂ

୨୧୮। …ପେ… ଦିଟ୍ଠେ ଅଦିଟ୍ଠୱାଦୀ ହୋତି, ସୁତେ ଅସୁତୱାଦୀ ହୋତି, ମୁତେ ଅମୁତୱାଦୀ ହୋତି, ୱିଞ୍ଞାତେ ଅୱିଞ୍ଞାତୱାଦୀ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠୱାଦୀ ହୋତି, ସୁତେ ସୁତୱାଦୀ ହୋତି, ମୁତେ ମୁତୱାଦୀ ହୋତି, ୱିଞ୍ଞାତେ ୱିଞ୍ଞାତୱାଦୀ ହୋତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଅହିରିକସୁତ୍ତଂ

୨୧୯। …ପେ… ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି…ପେ… ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସୀଲୱା ହୋତି, ହିରିମା ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁସ୍ସୀଲସୁତ୍ତଂ

୨୨୦। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି, କୁସୀତୋ ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି ? ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସୀଲୱା ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ଦସମଂ।

ପରିସାୱଗ୍ଗୋ [ସୋଭନୱଗ୍ଗୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପରିସା ଦିଟ୍ଠି ଅକତଞ୍ଞୁତା, ପାଣାତିପାତାପି ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗା;

ଦ୍ୱେ ୱୋହାରପଥା ୱୁତ୍ତା, ଅହିରିକଂ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେନ ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୩) ୩। ଦୁଚ୍ଚରିତୱଗ୍ଗୋ

୧। ଦୁଚ୍ଚରିତସୁତ୍ତଂ

୨୨୧। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ମୁସାୱାଦୋ, ପିସୁଣା ୱାଚା, ଫରୁସା ୱାଚା, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନି। ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଚୀସୁଚରିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସଚ୍ଚୱାଚା, ଅପିସୁଣା ୱାଚା, ସଣ୍ହା ୱାଚା, ମନ୍ତୱାଚା [ମନ୍ତା ୱାଚା (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ୱଚୀସୁଚରିତାନୀ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଦିଟ୍ଠିସୁତ୍ତଂ

୨୨୨। ‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ; ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। କତମେହି ଚତୂହି? କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି।

‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। କତମେହି ଚତୂହି? କାଯସୁଚରିତେନ, ୱଚୀସୁଚରିତେନ, ମନୋସୁଚରିତେନ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ୱିଞ୍ଞୂନଂ; ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତୀ’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଅକତଞ୍ଞୁତାସୁତ୍ତଂ

୨୨୩। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। କତମେହି ଚତୂହି? କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ, ଅକତଞ୍ଞୁତା ଅକତୱେଦିତା – ଇମେହି…ପେ… ପଣ୍ଡିତୋ… କାଯସୁଚରିତେନ, ୱଚୀସୁଚରିତେନ, ମନୋସୁଚରିତେନ କତଞ୍ଞୁତାକତୱେଦିତା…ପେ…। ତତିଯଂ।

୪। ପାଣାତିପାତୀସୁତ୍ତଂ

୨୨୪। … ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି…ପେ… ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି…ପେ…। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପଠମମଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୨୨୫। … ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାୱାଚୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି, ସମ୍ମାୱାଚୋ ହୋତି, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ହୋତି…ପେ…। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଦୁତିଯମଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୨୨୬। … ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସତି ହୋତି, ମିଚ୍ଛାସମାଧି ହୋତି…ପେ… ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ହୋତି, ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ହୋତି, ସମ୍ମାସତି ହୋତି, ସମ୍ମାସମାଧି ହୋତି…ପେ…। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଠମୱୋହାରପଥସୁତ୍ତଂ

୨୨୭। … ଅଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠୱାଦୀ ହୋତି, ଅସୁତେ ସୁତୱାଦୀ ହୋତି, ଅମୁତେ ମୁତୱାଦୀ ହୋତି, ଅୱିଞ୍ଞାତେ ୱିଞ୍ଞାତୱାଦୀ ହୋତି…ପେ… ଅଦିଟ୍ଠେ ଅଦିଟ୍ଠୱାଦୀ ହୋତି, ଅସୁତେ ଅସୁତୱାଦୀ ହୋତି, ଅମୁତେ ଅମୁତୱାଦୀ ହୋତି, ଅୱିଞ୍ଞାତେ ଅୱିଞ୍ଞାତୱାଦୀ ହୋତି…ପେ…। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଦୁତିଯୱୋହାରପଥସୁତ୍ତଂ

୨୨୮। … ଦିଟ୍ଠେ ଅଦିଟ୍ଠୱାଦୀ ହୋତି, ସୁତେ ଅସୁତୱାଦୀ ହୋତି, ମୁତେ ଅମୁତୱାଦୀ ହୋତି, ୱିଞ୍ଞାତେ ଅୱିଞ୍ଞାତୱାଦୀ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠୱାଦୀ ହୋତି, ସୁତେ ସୁତୱାଦୀ ହୋତି, ମୁତେ ମୁତୱାଦୀ ହୋତି, ୱିଞ୍ଞାତେ ୱିଞ୍ଞାତୱାଦୀ ହୋତି…ପେ…। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଅହିରିକସୁତ୍ତଂ

୨୨୯। … ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି, ଅହିରିକୋ ହୋତି, ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି…ପେ… ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସୀଲୱା ହୋତି, ହିରିମା ହୋତି, ଓତ୍ତପ୍ପୀ ହୋତି…ପେ…। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ

୨୩୦। … ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି, କୁସୀତୋ ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି…ପେ… ସଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସୀଲୱା ହୋତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞୱା ହୋତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତୀ’’ତି। ଦସମଂ।

୧୧। କୱିସୁତ୍ତଂ

୨୩୧। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, କୱୀ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଚିନ୍ତାକୱି, ସୁତକୱି, ଅତ୍ଥକୱି, ପଟିଭାନକୱି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ କୱୀ’’ତି। ଏକାଦସମଂ।

ଦୁଚ୍ଚରିତୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଦିଟ୍ଠି ଅକତଞ୍ଞୁ ଚ, ପାଣାତିପାତାପି ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗା;

ଦ୍ୱେ ୱୋହାରପଥା ୱୁତ୍ତା, ଅହିରିକଂ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞକୱିନା ଚାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୪) ୪। କମ୍ମୱଗ୍ଗୋ

୧। ସଂଖିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୩୨। ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ [ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। ପୀ।) (ଦୀ। ନି। ୩।୩୧୨; ମ। ନି। ୨।୮୧)] ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନୀ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ୱିତ୍ଥାରସୁତ୍ତଂ

୨୩୩। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ , କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ [ସବ୍ୟାପଜ୍ଝଂ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମାନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝେହି ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି [ୱେଦଯତି (କ।) ଅ। ନି। ୬।୬୩] ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ସତ୍ତା ନେରଯିକା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ।

''କତମଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ସୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମାନଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ସୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେହି ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି ଏକନ୍ତସୁଖଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେୱା ସୁଭକିଣ୍ହା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମାନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝାପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝାପି ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝେହିପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେହିପି ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି ୱୋକିଣ୍ଣସୁଖଦୁକ୍ଖଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେୱା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ୱିନିପାତିକା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି? ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯମିଦଂ କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ଯା ଚେତନା, ଯମିଦଂ [ଯମ୍ପିଦଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ଯା ଚେତନା, ଯମିଦଂ [ଯମ୍ପିଦଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ଯା ଚେତନା – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ , କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନୀ''ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସୋଣକାଯନସୁତ୍ତଂ

୨୩୪। ଅଥ ଖୋ ସିଖାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଓ୍ୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗଓ୍ୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦି। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ସିଖାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଓ୍ୱନ୍ତଂ ଏତଦଓ୍ୱୋଚ –

''ପୁରିମାନି, ଭୋ ଗୋତମ, ଦିଓ୍ୱସାନି ପୁରିମତରାନି ସୋଣକାଯନୋ ମାଣଓ୍ୱୋ ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଂ ଏତଦଓ୍ୱୋଚ – 'ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସବ୍ବକମ୍ମାନଂ ଅକିରିଯଂ ପଞ୍ଞପେତି, ସବ୍ବକମ୍ମାନଂ ଖୋ ପନ ଅକିରିଯଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ଉଚ୍ଛେଦଂ ଆହ ଲୋକସ୍ସ – କମ୍ମସଚ୍ଚାଯଂ [କମ୍ମସଚ୍ଚାଯୀ (କ।)], ଭୋ, ଲୋକୋ କମ୍ମସମାରମ୍ଭଟ୍ଠାଯୀ'''ତି।

''ଦସ୍ସନମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୋଣକାଯନସ୍ସ ମାଣଓ୍ୱସ୍ସ ନାଭିଜାନାମି; କୁତୋ ପନେଓ୍ୱରୂପୋ କଥାସଲ୍ଲାପୋ! ଚତ୍ତାରିମାନି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପଓ୍ୱେଦିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ଥି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି , ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂଓ୍ୱତ୍ତତି।

''କତମଞ୍ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମାନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝେହି ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ସତ୍ତା ନେରଯିକା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ।

''କତମଞ୍ଚ , ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ସୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା , ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମାନଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ସୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେହି ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି ଏକନ୍ତସୁଖଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଦେଓ୍ୱା ସୁଭକିଣ୍ହା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ୱଚୀସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ମନୋସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନଂ ସମାନଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝାପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝାପି ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ସୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝେହିପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେହିପି ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ୱେଦନଂ ୱେଦିଯତି ୱୋକିଣ୍ଣସୁଖଦୁକ୍ଖଂ, ସେଯ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେଓ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଚ ୱିନିପାତିକା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ।

''କତମଞ୍ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂଓ୍ୱତ୍ତତି? ତତ୍ର, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯମିଦଂ କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ଯା ଚେତନା, ଯମିଦଂ କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ଯା ଚେତନା, ଯମିଦଂ କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ ତସ୍ସ ପହାନାଯ ଯା ଚେତନା – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂଓ୍ୱତ୍ତତି। ଇମାନି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପଓ୍ୱେଦିତାନୀ''ତି। ତତିଯଂ।

୪। ପଠମସିକ୍ଖାପଦସୁତ୍ତଂ

୨୩୫। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପଓ୍ୱେଦିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ଥି , ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂଓ୍ୱତ୍ତତି। କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାଯୀ ହୋତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି…ପେ… ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି? ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯମିଦଂ କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ…ପେ… ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନୀ’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦୁତିଯସିକ୍ଖାପଦସୁତ୍ତଂ

୨୩୬। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚେନ ମାତା [ଏକଚ୍ଚୋ ମାତରଂ (କ।)] ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତା ହୋତି, ପିତା [ପିତରଂ (କ।)] ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତୋ [ୱୋରୋପିତା (କ।)] ହୋତି, ଅରହଂ [ଅରହନ୍ତଂ (କ।)] ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତୋ [ୱୋରୋପିତା (କ।)] ହୋତି , ତଥାଗତସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତେନ ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପାଦିତଂ [ଉପ୍ପାଦିତା (କ।)] ହୋତି, ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି, ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି [ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ।)] ହୋତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି…ପେ… ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି? ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯମିଦଂ କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ…ପେ… ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅରିଯମଗ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୨୩୭। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି…ପେ… ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି…ପେ… ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି…ପେ… ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି? ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ

୨୩୮। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମାନି…ପେ… କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ…ପେ… ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି…ପେ… ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି…ପେ… ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମ୍ପି କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି…ପେ… ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କଣ୍ହସୁକ୍କଂ କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି? ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କଂ ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କୱିପାକଂ କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନୀ’’ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସାୱଜ୍ଜସୁତ୍ତଂ

୨୩୯। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? ସାୱଜ୍ଜେନ କାଯକମ୍ମେନ, ସାୱଜ୍ଜେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ, ସାୱଜ୍ଜେନ ମନୋକମ୍ମେନ, ସାୱଜ୍ଜାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି? ଅନୱଜ୍ଜେନ କାଯକମ୍ମେନ, ଅନୱଜ୍ଜେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ, ଅନୱଜ୍ଜେନ ମନୋକମ୍ମେନ, ଅନୱଜ୍ଜାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝସୁତ୍ତଂ

୨୪୦। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? ସବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ କାଯକମ୍ମେନ, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ମନୋକମ୍ମେନ, ସବ୍ୟାବଜ୍ଝାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି? ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ କାଯକମ୍ମେନ, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେନ ମନୋକମ୍ମେନ, ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ

ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ସମଣସୁତ୍ତଂ

୨୪୧। ‘‘‘ଇଧେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, (ପଠମୋ) ସମଣୋ, ଇଧ ଦୁତିଯୋ ସମଣୋ, ଇଧ ତତିଯୋ ସମଣୋ, ଇଧ ଚତୁତ୍ଥୋ ସମଣୋ; ସୁଞ୍ଞା ପରପ୍ପୱାଦା ସମଣେହି ଅଞ୍ଞେହୀ’ତି [ସମଣେହି ଅଞ୍ଞେତି (ସୀ। ପୀ। କ।) ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେହୀତି ସକାଯ ପଟିଞ୍ଞାଯ ସଚ୍ଚାଭିଞ୍ଞେହୀତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦୀ। ନି। ୨।୨୧୪; ମ। ନି। ୧।୧୪୦] – ଏୱମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ସୀହନାଦଂ ନଦଥ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ସମଣୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ସୋତାପନ୍ନୋ ହୋତି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୋ। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ସମଣୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ସମଣୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତା ସକଦାଗାମୀ ହୋତି, ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରୋତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁତିଯୋ ସମଣୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ସମଣୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା ଓପପାତିକୋ ହୋତି ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯୀ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ତସ୍ମା ଲୋକା। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତିଯୋ ସମଣୋ।

‘‘କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ସମଣୋ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥୋ ସମଣୋ।

‘‘‘ଇଧେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଠମୋ ସମଣୋ, ଇଧ ଦୁତିଯୋ ସମଣୋ, ଇଧ ତତିଯୋ ସମଣୋ, ଇଧ ଚତୁତ୍ଥୋ ସମଣୋ; ସୁଞ୍ଞା ପରପ୍ପୱାଦା ସମଣେଭି ଅଞ୍ଞେହୀ’ତି – ଏୱମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମା ସୀହନାଦଂ ନଦଥା’’ତି। ଦସମଂ।

୧୧। ସପ୍ପୁରିସାନିସଂସସୁତ୍ତଂ

୨୪୨। ‘‘ସପ୍ପୁରିସଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ନିସ୍ସାଯ ଚତ୍ତାରୋ ଆନିସଂସା ପାଟିକଙ୍ଖା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅରିଯେନ ସୀଲେନ ୱଡ୍ଢତି, ଅରିଯେନ ସମାଧିନା ୱଡ୍ଢତି, ଅରିଯାଯ ପଞ୍ଞାଯ ୱଡ୍ଢତି, ଅରିଯାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା ୱଡ୍ଢତି – ସପ୍ପୁରିସଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିସ୍ସାଯ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଆନିସଂସା ପାଟିକଙ୍ଖା’’ତି। ଏକାଦସମଂ।

କମ୍ମୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସଂଖିତ୍ତ ୱିତ୍ଥାର ସୋଣକାଯନ,

ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ;

ସାୱଜ୍ଜଞ୍ଚେୱ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ,

ସମଣୋ ଚ ସପ୍ପୁରିସାନିସଂସୋତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୫) ୫। ଆପତ୍ତିଭୟୱଗ୍ଗୋ

୧। ସଙ୍ଘଭେଦକସୁତ୍ତଂ

୨୪୩। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା କୋସମ୍ବିଯଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ''ଅପି ନୁ ତଂ, ଆନନ୍ଦ, ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସନ୍ତ''ନ୍ତି? ''କୁତୋ ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମିସ୍ସତି [ୱୂପସମ୍ମିସ୍ସତି (?)]! ଆଯସ୍ମତୋ , ଭନ୍ତେ, ଅନୁରୁଦ୍ଧସ୍ସ ବାହିଯୋ ନାମ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ସଙ୍ଘଭେଦାଯ ଠିତୋ। ତତ୍ରାଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ନ ଏକୱାଚିକମ୍ପି ଭଣିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତୀ''ତି।

''କଦା ପନାନନ୍ଦ, ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଅଧିକରଣେସୁ [ଅଧିକରଣେସୁ ତେସୁ (କ।)] ୱୋଯୁଞ୍ଜତି! ନନୁ, ଆନନ୍ଦ, ଯାନି କାନିଚି ଅଧିକରଣାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ସବ୍ବାନି ତାନି ତୁମ୍ହେ ଚେୱ ୱୂପସମେଥ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା ଚ।

''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଆନନ୍ଦ, ଅତ୍ଥୱସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ପାପଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଭେଦେନ ନନ୍ଦତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧାନନ୍ଦ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି ପାପଧମ୍ମୋ ଅସୁଚି ସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତୋ ଅସ୍ସମଣୋ ସମଣପଟିଞ୍ଞୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତୋପୂତି ଅୱସ୍ସୁତୋ କସମ୍ବୁଜାତୋ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ସଚେ ଖୋ ମଂ ଭିକ୍ଖୂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି – ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ଅସୁଚି ସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତୋ ଅସ୍ସମଣୋ ସମଣପଟିଞ୍ଞୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତୋପୂତି ଅୱସ୍ସୁତୋ କସମ୍ବୁଜାତୋତି, ସମଗ୍ଗା ମଂ ସନ୍ତା ନାସେସ୍ସନ୍ତି; ୱଗ୍ଗା ପନ ମଂ ନ ନାସେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ଇଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ପଠମଂ ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ପାପଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଭେଦେନ ନନ୍ଦତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ସଚେ ଖୋ ମଂ ଭିକ୍ଖୂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି – ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋତି, ସମଗ୍ଗା ମଂ ସନ୍ତା ନାସେସ୍ସନ୍ତି; ୱଗ୍ଗା ପନ ମଂ ନ ନାସେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ଇଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ଦୁତିଯଂ ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ପାପଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଭେଦେନ ନନ୍ଦତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ [ଜୀୱିତଂ (ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ। କ।)] କପ୍ପେତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ସଚେ ଖୋ ମଂ ଭିକ୍ଖୂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି – ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତୀତି, ସମଗ୍ଗା ମଂ ସନ୍ତା ନାସେସ୍ସନ୍ତି; ୱଗ୍ଗା ପନ ମଂ ନ ନାସେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ଇଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ତତିଯଂ ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ପାପଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଭେଦେନ ନନ୍ଦତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ପାପଭିକ୍ଖୁ ଲାଭକାମୋ ହୋତି ସକ୍କାରକାମୋ ଅନୱଞ୍ଞତ୍ତିକାମୋ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – 'ସଚେ ଖୋ ମଂ ଭିକ୍ଖୂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି – ଲାଭକାମୋ ସକ୍କାରକାମୋ ଅନୱଞ୍ଞତ୍ତିକାମୋତି, ସମଗ୍ଗା ମଂ ସନ୍ତା ନ ସକ୍କରିସ୍ସନ୍ତି ନ ଗରୁଂ କରିସ୍ସନ୍ତି ନ ମାନେସ୍ସନ୍ତି ନ ପୂଜେସ୍ସନ୍ତି; ୱଗ୍ଗା ପନ ମଂ ସକ୍କରିସ୍ସନ୍ତି ଗରୁଂ କରିସ୍ସନ୍ତି ମାନେସ୍ସନ୍ତି ପୂଜେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ଇଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ପାପଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଭେଦେନ ନନ୍ଦତି। ଇମେ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଚତ୍ତାରୋ ଅତ୍ଥୱସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ପାପଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘଭେଦେନ ନନ୍ଦତୀ''ତି। ପଠମଂ।

୨। ଆପତ୍ତିଭଯସୁତ୍ତଂ

୨୪୪। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆପତ୍ତିଭଯାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚୋରଂ ଆଗୁଚାରିଂ ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେଯ୍ୟୁଂ – 'ଅଯଂ ତେ, ଦେୱ, ଚୋରୋ ଆଗୁଚାରୀ। ଇମସ୍ସ ଦେୱୋ ଦଣ୍ଡଂ ପଣେତୂ'ତି। ତମେନଂ ରାଜା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – 'ଗଚ୍ଛଥ , ଭୋ, ଇମଂ ପୁରିସଂ ଦଳ୍ହାଯ ରଜ୍ଜୁଯା ପଚ୍ଛାବାହଂ ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଖୁରମୁଣ୍ଡଂ କରିତ୍ୱା ଖରସ୍ସରେନ ପଣୱେନ ରଥିକାଯ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ପରିନେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖାମେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣତୋ ନଗରସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦଥା'ତି। ତମେନଂ ରଞ୍ଞୋ ପୁରିସା ଦଳ୍ହାଯ ରଜ୍ଜୁଯା ପଚ୍ଛାବାହଂ ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଖୁରମୁଣ୍ଡଂ କରିତ୍ୱା ଖରସ୍ସରେନ ପଣୱେନ ରଥିକାଯ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ପରିନେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖାମେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣତୋ ନଗରସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟୁଂ। ତତ୍ରଞ୍ଞତରସ୍ସ ଥଲଟ୍ଠସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ପାପକଂ ୱତ, ଭୋ, ଅଯଂ ପୁରିସୋ କମ୍ମଂ ଅକାସି ଗାରଯ୍ହଂ ସୀସଚ୍ଛେଜ୍ଜଂ। ଯତ୍ର ହି ନାମ ରଞ୍ଞୋ ପୁରିସା ଦଳ୍ହାଯ ରଜ୍ଜୁଯା ପଚ୍ଛାବାହଂ ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଖୁରମୁଣ୍ଡଂ କରିତ୍ୱା ଖରସ୍ସରେନ ପଣୱେନ ରଥିକାଯ ରଥିକଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ପରିନେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖାମେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣତୋ ନଗରସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି ! ସୋ

ୱତସ୍ସାହଂ [ସୋ ୱତସ୍ସାୟଂ (ସୀ।)] ଏୱରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ [ପାପଂ କମ୍ମଂ (ସୀ। ପୀ।)] ନ କରେୟ୍ୟଂ [ନ କରେୟ୍ୟ (ସୀ।) ଦୀ। ନି। ୧।୧୮୩ ପାଠଇୟା ତଦଟ୍ଠକଥାୟ ଚ ସଂସନ୍ଦେତବ୍ବଂ] ଗାରୟ୍ହଂ ସୀସଚ୍ଛେଜ୍ଜ'ନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିୟା ୱା ଏୱଂ ତିବ୍ବା ଭୟସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି ପାରାଜିକେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ତସ୍ସେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ଅନାପନ୍ନୋ ୱା ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଆପନ୍ନୋ ୱା ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ୟଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରିସ୍ସତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ କାଳଅୱତ୍ଥଂ [କାଳଅକଂ ୱତ୍ଥଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ପରିଧାୟ କେସେ ପକିରିତ୍ୱା ମୁସଲଂ ଖନ୍ଧେ ଆରୋପେତ୍ୱା ମହାଜନକାୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପାପକମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଗାରୟ୍ହଂ ମୋସଲ୍ଲଂ, ୟେନ ମେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଅତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି ତଂ କରୋମୀ'ତି। ତତ୍ରଞ୍ଞତରସ୍ସ ଥଲଟ୍ଠସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ପାପକଂ ୱତ, ଭୋ, ଅୟଂ ପୁରିସୋ କମ୍ମଂ ଅକାସି ଗାରୟ୍ହଂ ମୋସଲ୍ଲଂ। ୟତ୍ର ହି ନାମ କାଳଅୱତ୍ଥଂ ପରିଧାୟ କେସେ ପକିରିତ୍ୱା ମୁସଲଂ ଖନ୍ଧେ ଆରୋପେତ୍ୱା ମହାଜନକାୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱକ୍ଖତି – 'ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପାପକମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଗାରୟ୍ହଂ ମୋସଲ୍ଲଂ, ୟେନ ମେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଅତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି ତଂ କରୋମୀତି। ସୋ ୱତସ୍ସାହଂ ଏୱରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ ନ କରେୟ୍ୟଂ ଗାରୟ୍ହଂ ମୋସଲ୍ଲ'ନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିୟା ୱା ଏୱଂ ତିବ୍ବା ଭୟସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି ସଙ୍ଘାଦିସେସେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ତସ୍ସେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ଅନାପନ୍ନୋ ୱା ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଆପନ୍ନୋ ୱା ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଧମ୍ମଂ ୟଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରିସ୍ସତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ କାଳଅୱତ୍ଥଂ ପରିଧାୟ କେସେ ପକିରିତ୍ୱା ଭସ୍ମପୁଟଂ [ଅସ୍ସପୁଟଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଖନ୍ଧେ ଆରୋପେତ୍ୱା ମହାଜନକାୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପାପକମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଗାରୟ୍ହଂ ଭସ୍ମପୁଟଂ। ୟେନ ମେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଅତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି ତଂ କରୋମୀ'ତି। ତତ୍ରଞ୍ଞତରସ୍ସ ଥଲଟ୍ଠସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ପାପକଂ ୱତ, ଭୋ, ଅୟଂ ପୁରିସୋ କମ୍ମଂ ଅକାସି ଗାରୟ୍ହଂ ଭସ୍ମପୁଟଂ। ୟତ୍ର ହି ନାମ କାଳଅୱତ୍ଥଂ ପରିଧାୟ କେସେ ପକିରିତ୍ୱା ଭସ୍ମପୁଟଂ ଖନ୍ଧେ ଆରୋପେତ୍ୱା ମହାଜନକାୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱକ୍ଖତି – ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପାପକମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଗାରୟ୍ହଂ ଭସ୍ମପୁଟଂ; ୟେନ ମେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଅତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି ତଂ କରୋମୀତି। ସୋ ୱତସ୍ସାହଂ ଏୱରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ ନ କରେୟ୍ୟଂ ଗାରୟ୍ହଂ ଭସ୍ମପୁଟ'ନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିୟା ୱା ଏୱଂ ତିବ୍ବା ଭୟସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି ପାଚିତ୍ତିୟେସୁ ଧମ୍ମେସୁ , ତସ୍ସେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ଅନାପନ୍ନୋ ୱା ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଆପନ୍ନୋ ୱା ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଧମ୍ମଂ ୟଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରିସ୍ସତି।

''ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ କାଳଅୱତ୍ଥଂ ପରିଧାୟ କେସେ ପକିରିତ୍ୱା ମହାଜନକାୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – 'ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପାପକମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଗାରୟ୍ହଂ ଉପୱଜ୍ଜଂ। ୟେନ ମେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଅତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି ତଂ କରୋମୀ'ତି। ତତ୍ରଞ୍ଞତରସ୍ସ ଥଲଟ୍ଠସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଏୱମସ୍ସ – 'ପାପକଂ ୱତ, ଭୋ, ଅୟଂ ପୁରିସୋ କମ୍ମଂ ଅକାସି ଗାରୟ୍ହଂ ଉପୱଜ୍ଜଂ। ୟତ୍ର ହି ନାମ କାଳଅୱତ୍ଥଂ ପରିଧାୟ କେସେ ପକିରିତ୍ୱା ମହାଜନକାୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱକ୍ଖତି – ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପାପକମ୍ମଂ ଅକାସିଂ ଗାରୟ୍ହଂ ଉପୱଜ୍ଜଂ; ୟେନ ମେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଅତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି ତଂ କରୋମୀତି। ସୋ ୱତସ୍ସାହଂ ଏୱରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ ନ କରେୟ୍ୟଂ ଗାରୟ୍ହଂ ଉପୱଜ୍ଜ'ନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିୟା ୱା ଏୱଂ ତିବ୍ବା ଭୟସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି ପାଟିଦେସନୀୟେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ତସ୍ସେତଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ – ଅନାପନ୍ନୋ ୱା ପାଟିଦେସନୀୟଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଆପନ୍ନୋ ୱା ପାଟିଦେସନୀୟଂ ଧମ୍ମଂ ୟଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରିସ୍ସତି। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ଆପତ୍ତିଭୟାନୀ''ତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ସିକ୍ଖାନିସଂସସୁତ୍ତଂ

୨୪୫। ''ସିକ୍ଖାନିସଂସମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ୱୁସ୍ସତି ପଞ୍ଞୁତ୍ତରଂ ୱିମୁତ୍ତିସାରଂ ସତାଧିପତେୟ୍ୟଂ। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖାନିସଂସଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୟା ସାୱକାନଂ ଆଭିସମାଚାରିକା ସିକ୍ଖା ପଞ୍ଞତ୍ତା ଅପ୍ପସନ୍ନାନଂ ପସାଦାୟ ପସନ୍ନାନଂ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାୟ। ୟଥା ୟଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୟା ସାୱକାନଂ ଆଭିସମାଚାରିକା ସିକ୍ଖା ପଞ୍ଞତ୍ତା ଅପ୍ପସନ୍ନାନଂ ପସାଦାୟ ପସନ୍ନାନଂ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାୟ ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ସା ସିକ୍ଖାୟ ଅଖଣ୍ଡକାରୀ ହୋତି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦକାରୀ ଅସବଲକାରୀ ଅକମ୍ମାସକାରୀ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୟା ସାୱକାନଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିୟିକା ସିକ୍ଖା ପଞ୍ଞତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟାୟ। ୟଥା ୟଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୟା ସାୱକାନଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିୟିକା ସିକ୍ଖା ପଞ୍ଞତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟାୟ ତଥା ତଥା ସୋ ତସ୍ସା ସିକ୍ଖାୟ ଅଖଣ୍ଡକାରୀ ହୋତି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦକାରୀ ଅସବଲକାରୀ ଅକମ୍ମାସକାରୀ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖାନିସଂସଂ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞୁତ୍ତରଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ସାୱକାନଂ ଧମ୍ମା ଦେସିତା ସଦ୍ଦସୋ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ସାୱକାନଂ ଧମ୍ମା ଦେସିତା ସଦ୍ଦସୋ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ ତଥା ତଥାସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ସମୱେକ୍ଖିତା ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଞୁତ୍ତରଂ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିମୁତ୍ତିସାରଂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ସାୱକାନଂ ଧମ୍ମା ଦେସିତା ସଦ୍ଦସୋ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ। ଯଥା ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ସାୱକାନଂ ଧମ୍ମା ଦେସିତା ସଦ୍ଦସୋ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ ତଥା ତଥାସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତିଯା ଫୁସିତା ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିମୁତ୍ତିସାରଂ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତାଧିପତେଯ୍ୟଂ ହୋତି? ‘ଇତି ଅପରିପୂରଂ ୱା ଆଭିସମାଚାରିକଂ ସିକ୍ଖଂ ପରିପୂରେସ୍ସାମି, ପରିପୂରଂ ୱା ଆଭିସମାଚାରିକଂ ସିକ୍ଖଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ’ତି – ଅଜ୍ଝତ୍ତଂଯେୱ ସତି ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ‘ଇତି ଅପରିପୂରଂ ୱା ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକଂ ସିକ୍ଖଂ ପରିପୂରେସ୍ସାମି, ପରିପୂରଂ ୱା ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯିକଂ ସିକ୍ଖଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ’ତି – ଅଜ୍ଝତ୍ତଂଯେୱ ସତି ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ‘ଇତି ଅସମୱେକ୍ଖିତଂ ୱା ଧମ୍ମଂ ପଞ୍ଞାଯ ସମୱେକ୍ଖିସ୍ସାମି, ସମୱେକ୍ଖିତଂ ୱା ଧମ୍ମଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ’ତି – ଅଜ୍ଝତ୍ତଂଯେୱ ସତି ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ‘ଇତି ଅଫୁସିତଂ ୱା ଧମ୍ମଂ ୱିମୁତ୍ତିଯା ଫୁସିସ୍ସାମି, ଫୁସିତଂ ୱା ଧମ୍ମଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ’ତି – ଅଜ୍ଝତ୍ତଂଯେୱ ସତି ସୂପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତାଧିପତେଯ୍ୟଂ ହୋତି। ‘ସିକ୍ଖାନିସଂସମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱୁସ୍ସତି ପଞ୍ଞୁତ୍ତରଂ ୱିମୁତ୍ତିସାରଂ ସତାଧିପତେଯ୍ୟ’ନ୍ତି, ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ସେଯ୍ୟାସୁତ୍ତଂ

୨୪୬। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେଯ୍ୟା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ପେତସେଯ୍ୟା, କାମଭୋଗିସେଯ୍ୟା , ସୀହସେଯ୍ୟା, ତଥାଗତସେଯ୍ୟା। କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପେତସେଯ୍ୟା? ଯେଭୁଯ୍ୟେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପେତା ଉତ୍ତାନା ସେନ୍ତି; ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପେତସେଯ୍ୟା।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଭୋଗିସେଯ୍ୟା? ଯେଭୁଯ୍ୟେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଭୋଗୀ ୱାମେନ ପସ୍ସେନ ସେନ୍ତି; ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଭୋଗିସେଯ୍ୟା।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀହସେଯ୍ୟା? ସୀହୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଗରାଜା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାଯ, ଅନ୍ତରସତ୍ଥିମ୍ହି ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଅନୁପକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ସୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପୁରିମଂ କାଯଂ ଅବ୍ଭୁନ୍ନାମେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଂ କାଯଂ ଅନୁୱିଲୋକେତି। ସଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀହୋ ମିଗରାଜା କିଞ୍ଚି ପସ୍ସତି କାଯସ୍ସ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ୱିସଟଂ ୱା, ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀହୋ ମିଗରାଜା ଅନତ୍ତମନୋ ହୋତି। ସଚେ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀହୋ ମିଗରାଜା ନ କିଞ୍ଚି ପସ୍ସତି କାଯସ୍ସ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ୱିସଟଂ ୱା, ତେନ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀହୋ ମିଗରାଜା ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀହସେଯ୍ୟା।

‘‘କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସେଯ୍ୟା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସେଯ୍ୟା। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ସେଯ୍ୟା’’ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଥୂପାରହସୁତ୍ତଂ

୨୪୭। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥୂପାରହା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଥୂପାରହୋ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଥୂପାରହୋ, ତଥାଗତସାୱକୋ ଥୂପାରହୋ, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଥୂପାରହୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଥୂପାରହା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପଞ୍ଞାୱୁଦ୍ଧିସୁତ୍ତଂ

୨୪୮। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାୱୁଦ୍ଧିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସପ୍ପୁରିସସଂସେୱୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମସୱନଂ, ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପତ୍ତି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାୱୁଦ୍ଧିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ବହୁକାରସୁତ୍ତଂ

୨୪୯। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ବହୁକାରା ହୋନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସପ୍ପୁରିସସଂସେୱୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମସୱନଂ,

ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପତ୍ତି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ବହୁକାରା ହୋନ୍ତୀ''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ପଠମୱୋହାରସୁତ୍ତଂ

୨୫୦। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନରିୟୱୋହାରା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠୱାଦିତା, ଅସୁତେ ସୁତୱାଦିତା, ଅମୁତେ ମୁତୱାଦିତା, ଅୱିଞ୍ଞାତେ ୱିଞ୍ଞାତୱାଦିତା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅନରିୟୱୋହାରା''ତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଦୁତିୟୱୋହାରସୁତ୍ତଂ

୨୫୧। ''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟୱୋହାରା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅଦିଟ୍ଠେ ଅଦିଟ୍ଠୱାଦିତା, ଅସୁତେ ଅସୁତୱାଦିତା, ଅମୁତେ ଅମୁତୱାଦିତା, ଅୱିଞ୍ଞାତେ ଅୱିଞ୍ଞାତୱାଦିତା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅରିୟୱୋହାରା''ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ତତିୟୱୋହାରସୁତ୍ତଂ

୨୫୨। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନରିୟୱୋହାରା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଦିଟ୍ଠେ ଅଦିଟ୍ଠୱାଦିତା, ସୁତେ ଅସୁତୱାଦିତା, ମୁତେ ଅମୁତୱାଦିତା, ୱିଞ୍ଞାତେ ଅୱିଞ୍ଞାତୱାଦିତା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅନରିୟୱୋହାରା''ତି। ଦସମଂ।

୧୧। ଚତୁତ୍ଥୱୋହାରସୁତ୍ତଂ

୨୫୩। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟୱୋହାରା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠୱାଦିତା, ସୁତେ ସୁତୱାଦିତା, ମୁତେ ମୁତୱାଦିତା, ୱିଞ୍ଞାତେ ୱିଞ୍ଞାତୱାଦିତା – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଅରିୟୱୋହାରା''ତି। ଏକାଦସମଂ।

ଆପତ୍ତିଭୟୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଭେଦଆପତ୍ତି ସିକ୍ଖା ଚ, ସେୟ୍ୟା ଥୂପାରହେନ ଚ;

ପଞ୍ଞାୱୁଦ୍ଧି ବହୁକାରା, ୱୋହାରା ଚତୁରୋ ଠିତାତି।

ପଞ୍ଚମପଣ୍ଣାସକଂ ସମତ୍ତଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୬) ୬। ଅଭିଞ୍ଞାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅଭିଞ୍ଞାସୁତ୍ତଂ

୨୫୪। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ , ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ପହାତବ୍ବା; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ଭାୱେତବ୍ବା; ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା।

‘‘କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା? ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା [ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାତିସ୍ସ ୱଚନୀଯଂ (କ।)] – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ , ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

‘‘କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ପହାତବ୍ବା? ଅୱିଜ୍ଜା ଚ ଭୱତଣ୍ହା ଚ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ପହାତବ୍ବା।

‘‘କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ଭାୱେତବ୍ବା? ସମଥୋ ଚ ୱିପସ୍ସନା ଚ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ଭାୱେତବ୍ବା।

‘‘କତମେ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା? ୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିମୁତ୍ତି ଚ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ପରିଯେସନାସୁତ୍ତଂ

୨୫୫। ‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନରିଯପରିଯେସନା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଜରାଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଜରାଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି; ଅତ୍ତନା ବ୍ଯାଧିଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ବ୍ଯାଧିଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି; ଅତ୍ତନା ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ମରଣଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି; ଅତ୍ତନା ସଂକିଲେସଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ସଂକିଲେସଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତସ୍ସୋ ଅନରିଯପରିଯେସନା।

‘‘ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯପରିଯେସନା। କତମା ଚତସ୍ସୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଜରାଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଜରାଧମ୍ମେ ଆଦୀନୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅଜରଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯେସତି; ଅତ୍ତନା ବ୍ଯାଧିଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ବ୍ଯାଧିଧମ୍ମେ ଆଦୀନୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅବ୍ଯାଧିଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯେସତି; ଅତ୍ତନା ମରଣଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ମରଣଧମ୍ମେ ଆଦୀନୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅମତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯେସତି; ଅତ୍ତନା ସଂକିଲେସଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ସଂକିଲେସଧମ୍ମେ ଆଦୀନୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯେସତି। ଇମା ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଚତସ୍ସୋ ଅରିଯପରିଯେସନା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୁସୁତ୍ତଂ

୨୫୬। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଦାନଂ, ପେଯ୍ୟୱଜ୍ଜଂ [ପିଯୱାଚା (କ।) ଅ। ନି। ୪।୩୨ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ଅତ୍ଥଚରିଯା, ସମାନତ୍ତତା – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନୀ’’ତି।

୪। ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୫୭। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ [ମାଲୁଙ୍କ୍ୟପୁତ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କଂ। ପୀ।)] ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସଂଖିତ୍ତେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁ, ଯମହଂ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏତ୍ଥ ଇଦାନି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, କିଂ ଦହରେ ଭିକ୍ଖୂ ୱକ୍ଖାମ; ଯତ୍ର ହି ନାମ ତ୍ୱଂ ଜିଣ୍ଣୋ ୱୁଦ୍ଧୋ ମହଲ୍ଲକୋ ତଥାଗତସ୍ସ ସଂଖିତ୍ତେନ ଓୱାଦଂ ଯାଚସୀ’’ତି! ‘‘ଦେସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସଂଖିତ୍ତେନ ଧମ୍ମଂ; ଦେସେତୁ ସୁଗତୋ ସଂଖିତ୍ତେନ ଧମ୍ମଂ। ଅପ୍ପେୱ ନାମାହଂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତସ୍ସ

ଅଟ୍ଠଂ ଆଜାନେଯ୍ୟଂ; ଅପ୍ପେଓ ନାମାହଂ ଭଗଓତୋ ଭାସିତସ୍ସ ଦାଯାଦୋ [ଭଗଓତୋ ସାଓକୋ (କ।)] ଅସ୍ସ’’ନ୍ତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ତଣ୍ହୁପ୍ପାଦା ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଚୀଓରହେତୁ ୱା, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପିଣ୍ଡପାତହେତୁ ୱା, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସେନାସନହେତୁ ୱା, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତିଭଓାଭଓହେତୁ ୱା, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇମେ ଖୋ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ଚତ୍ତାରୋ ତଣ୍ହୁପ୍ପାଦା ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯତୋ ଖୋ, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ , ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ପହୀନା ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଓତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଓଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତ, ‘ଭିକ୍ଖୁ ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛି ତଣ୍ହଂ, ୱିଓତ୍ତଯି ସଂଯୋଜନଂ, ସମ୍ମା ମାନାଭିସମଯା ଅନ୍ତମକାସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା’’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭଗଓତା ଇମିନା ଓୱାଦେନ ଓୱଦିତୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗଓନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେଓ – ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମଦେଓ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତଦନୁତ୍ତରଂ – ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଂ ଦିଟ୍ଠେଓ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସି। ‘‘ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କତଂ କରଣୀଯଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯା’’ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ପନାଯସ୍ମା ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। କୁଲସୁତ୍ତଂ

୨୫୮। ‘‘ଯାନି କାନିଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲାନି ଭୋଗେସୁ ମହତ୍ତଂ ପତ୍ତାନି ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକାନି ଭଓନ୍ତି, ସବ୍ବାନି ତାନି ଚତୂହି ଠାନେହି, ଏତେସଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନ। କତମେହି ଚତୂହି? ନଟ୍ଠଂ ନ ଗୱେସନ୍ତି, ଜିଣ୍ଣଂ ନ ପଟିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି, ଅପରିମିତପାନଭୋଜନା ହୋନ୍ତି, ଦୁସ୍ସୀଲଂ ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା ଆଧିପଚ୍ଚେ ଠପେନ୍ତି। ଯାନି କାନିଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲାନି ଭୋଗେସୁ ମହତ୍ତଂ ପତ୍ତାନି ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକାନି ଭଓନ୍ତି, ସବ୍ବାନି ତାନି ଇମେହି ଚତୂହି ଠାନେହି , ଏତେସଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନ।

‘‘ଯାନି କାନିଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲାନି ଭୋଗେସୁ ମହତ୍ତଂ ପତ୍ତାନି ଚିରଟ୍ଠିତିକାନି ଭଓନ୍ତି, ସବ୍ବାନି ତାନି ଚତୂହି ଠାନେହି, ଏତେସଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନ। କତମେହି ଚତୂହି? ନଟ୍ଠଂ ଗୱେସନ୍ତି, ଜିଣ୍ଣଂ ପଟିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି, ପରିମିତପାନଭୋଜନା ହୋନ୍ତି, ସୀଲଓନ୍ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ୱା ପୁରିସଂ ୱା ଆଧିପଚ୍ଚେ ଠପେନ୍ତି। ଯାନି କାନିଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲାନି ଭୋଗେସୁ ମହତ୍ତଂ ପତ୍ତାନି ଚିରଟ୍ଠିତିକାନି ଭଓନ୍ତି, ସବ୍ବାନି ତାନି ଇମେହି ଚତୂହି ଠାନେହି, ଏତେସଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନା’’ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପଠମଆଜାନୀଯସୁତ୍ତଂ

୨୫୯। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେଓ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୋତି ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେଓ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଏଓମେଓଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୋତି ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… 'ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଲାଭୀ ହୋତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ।

''ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା''ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଦୁତିଯଆଜାନୀଯସୁତ୍ତଂ

୨୬୦। ''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୋତି, ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ, ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ, ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ। ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ରାଜାରହୋ ହୋତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

''ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୋତି, ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ, ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ, ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି…ପେ… ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱିହରତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ, ଥାମୱା ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯା…ପେ… ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଲାଭୀ ହୋତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି।

''ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହୁନେଯ୍ୟୋ ହୋତି…ପେ… ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା''ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ବଲସୁତ୍ତଂ

୨୬୧। ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ୱୀରିଯବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ବଲାନୀ''ତି । ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଅରଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ

୨୬୨। ''ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାଲଂ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁଂ। କତମେହି ଚତୂହି? କାମୱିତକ୍କେନ, ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କେନ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କେନ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତି ଜଳୋ ଏଳମୂଗୋ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାଲଂ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁଂ।

''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁଂ। କତମେହି ଚତୂହି?

ନେକ୍ଖମ୍ମୱିତକ୍କେନ, ଅବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କେନ, ଅୱିହିଂସାୱିତକ୍କେନ , ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଅଜଳଓ ଅନେଲମୂଗୋ – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଲଂ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱିତୁ''ନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। କମ୍ମସୁତ୍ତଂ

୨୬୩। ''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। କତମେହି ଚତୂହି? ସାୱଜ୍ଜେନ କାଯକମ୍ମେନ, ସାୱଜ୍ଜେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ, ସାୱଜ୍ଜେନ ମନୋକମ୍ମେନ, ସାୱଜ୍ଜାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଖତଂ ଉପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ସାୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ସାନୁୱଜ୍ଜୋ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି।

''ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। କତମେହି ଚତୂହି? ଅନୱଜ୍ଜେନ କାଯକମ୍ମେନ, ଅନୱଜ୍ଜେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ, ଅନୱଜ୍ଜେନ ମନୋକମ୍ମେନ, ଅନୱଜ୍ଜାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅକ୍ଖତଂ ଅନୁପହତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତି, ଅନୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି ଅନନୁୱଜ୍ଜୋ ୱିଞ୍ଞୂନଂ, ବହୁଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତୀ''ତି। ଦସମଂ।

ଅଭିଞ୍ଞାୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅଭିଞ୍ଞା ପରିଯେସନା, ସଙ୍ଗହଂ ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତୋ;

କୁଲଂ ଦ୍ୱେ ଚ ଆଜାନୀଯା, ବଲଂ ଅରଞ୍ଞକମ୍ମୁନାତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୭) ୭। କମ୍ମପଥୱଗ୍ଗୋ

୧। ପାଣାତିପାତୀସୁତ୍ତଂ

୨୬୪। ‘‘ଚତୂହି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତେ ସମାଦପେତି, ପାଣାତିପାତେ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ପାଣାତିପାତସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ।

‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ। କତମେହି ଚତୂହି? ଅତ୍ତନା ଚ ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି, ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଯା ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀସୁତ୍ତଂ

୨୬୫। ‘‘ଚତୂହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରଯେ। କତମେହି ଚତୂହି? ଅତ୍ତନା ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାଯୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ସମାଦପେତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ…ପେ…।

‘‘ଅତ୍ତନା ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣିଯା ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣିଯା ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ…। ଦୁତିଯଂ।

୩। ମିଚ୍ଛାଚାରୀସୁତ୍ତଂ

୨୬୬। … ଅତ୍ତନା ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରେ ସମାଦପେତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରେ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ…ପେ…।

ଅତ୍ତନା ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣିଯା ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣିଯା ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ…ପେ…। ତତିଯଂ।

୪। ମୁସାୱାଦୀସୁତ୍ତଂ

୨୬୭। … ଅତ୍ତନା ଚ ମୁସାୱାଦୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମୁସାୱାଦେ ସମାଦପେତି, ମୁସାୱାଦେ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ…ପେ…।

ଅତ୍ତନା ଚ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି, ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିଯା ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିଯା ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି…ପେ…। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପିସୁଣୱାଚାସୁତ୍ତଂ

୨୬୮। … ଅତ୍ତନା ଚ ପିସୁଣୱାଚୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ସମାଦପେତି, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି…ପେ…।

ଅତ୍ତନା ଚ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣିଯା ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣିଯା ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି…ପେ…। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଫରୁସୱାଚାସୁତ୍ତଂ

୨୬୯। … ଅତ୍ତନା ଚ ଫରୁସୱାଚୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ସମାଦପେତି, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି…ପେ…।

ଅତ୍ତନା ଚ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣିଯା ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣିଯା ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ…ପେ…। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସମ୍ଫପ୍ପଲାପସୁତ୍ତଂ

୨୭୦। … ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୀ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପେ ସମାଦପେତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପେ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି…ପେ…।

ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣିଯା ସମାଦପେତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣିଯା ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣିଯା ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ…। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅଭିଜ୍ଝାଲୁସୁତ୍ତଂ

୨୭୧। … ଅତ୍ତନା ଚ ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅଭିଜ୍ଝାଯ ସମାଦପେତି, ଅଭିଜ୍ଝାଯ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ଅଭିଜ୍ଝାଯ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି…ପେ…।

‘‘ଅତ୍ତନା ଚ ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅନଭିଜ୍ଝାଯ ସମାଦପେତି, ଅନଭିଜ୍ଝାଯ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ଅନଭିଜ୍ଝାଯ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ…ପେ…। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତସୁତ୍ତଂ

୨୭୨। … ଅତ୍ତନା ଚ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ବ୍ୟାପାଦେ ସମାଦପେତି, ବ୍ୟାପାଦେ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି…ପେ…।

ଅତ୍ତନା ଚ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ଅବ୍ୟାପାଦେ ସମାଦପେତି, ଅବ୍ୟାପାଦେ ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ଅବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ…ପେ…। ନୱମଂ।

୧୦। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିସୁତ୍ତଂ

୨୭୩। … ଅତ୍ତନା ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି…ପେ…।

ଅତ୍ତନା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ପରଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ସମାଦପେତି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଚ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି – ଇମେହି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ସଗ୍ଗେତି। ଦସମଂ।

କମ୍ମପଥୱଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

(୨୮) ୮। ରାଗପେୟ୍ୟାଲଂ

୧। ସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତଂ

୨୭୪। ‘‘ରାଗସ୍ସ , ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ଵିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ଵିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ; ଵେଦନାସୁ…ପେ… ଚିତ୍ତେ…ପେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ଵିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ଵିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା’’ତି। ପଠମଂ।

୨। ସମ୍ମପ୍ପଧାନସୁତ୍ତଂ

୨୭୫। ‘‘ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ଵାଯମତି ଵୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି; ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ…ପେ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାଵାଯ ଵେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାଵନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ଵାଯମତି ଵୀରିଯଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା’’ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଇଦ୍ଧିପାଦସୁତ୍ତଂ

୨୭୬। ‘‘ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାଵେତି; ଵୀରିଯସମାଧି…ପେ… ଚିତ୍ତସମାଧି…ପେ… ଵୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାଵେତି। ରାଗସ୍ସ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା’’ତି। ତତିଯଂ।

୪-୩୦। ପରିଞ୍ଞାଦିସୁତ୍ତାନି

୨୭୭-୩୦୩। ‘‘ରାଗସ୍ସ , ଭିକ୍ଖଵେ, ପରିଞ୍ଞାଯ…ପେ… ପରିକ୍ଖଯାଯ… ପହାନାଯ… ଖଯାଯ … ଵଯାଯ… ଵିରାଗାଯ… ନିରୋଧାଯ… ଚାଗାଯ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା…ପେ…। ତିଂସତିମଂ।

୩୧-୫୧୦। ଦୋସଅଭିଞ୍ଞାଦିସୁତ୍ତାନି

୩୦୪-୭୮୩। ‘‘ଦୋସସ୍ସ…ପେ… ମୋହସ୍ସ… କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ… ସାରମ୍ଭସ୍ସ… ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ… ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାଯ… ପରିଞ୍ଞାଯ… ପରିକ୍ଖଯାଯ… ପହାନାଯ… ଖଯାଯ… ଵଯାଯ… ଵିରାଗାଯ… ନିରୋଧାଯ… ଚାଗାଯ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାଵେତବ୍ବା’’ତି। ଦସୁତ୍ତରପଞ୍ଚସତିମଂ।

ରାଗପେୟ୍ୟାଲଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଚତୁକ୍କନିପାତପାଳି ନିଟ୍ଠିତା।